

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2003–2004)

FOR BUDSJETTERMINEN 2004

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426 og 2460

Inntektskapitler: 3900–3961, 5320, 5325, 5343, 5460, 5609, 5625 og 5656

Innhold

Del I

Innledende del	7	Kap. 3902 Justervesenet (jf. kap. 902)	70
1 Innledning	9	Kap. 903 Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)..	70
2 Nærings- og handelsdepartementets prioriterte politikk-områder	17	Kap. 3903 Norsk Akkreditering (jf. kap. 903)..	72
3 Oversiktstabeller for budsjettet	24	Kap. 904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)	72
4 Oversikt over tilsagnsfullmakter	28	Kap. 3904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)	78
5 Oversikt over garantifullmakter	29	Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)	79
6 Bruk av stikkordet «kan overføres»	34	Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)	82
7 Satsing på likestilling gir verdiskaping gjennom økt mangfold i næringslivet	35	Kap. 906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)	82
8 Fornyelse, organisasjons- og strukturendringer i statsforvaltningen	39	Kap. 3906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 906)	85
9 Sektorovergripende miljøvern-politikk	41	Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907) ..	85
		Kap. 3907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907) ..	91
		Kap. 908 Skipsregistrene (jf. kap. 3908)	92
		Kap. 3908 Skipsregistrene (jf. kap. 908)	93
		Kap. 909 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk ..	93
		Kap. 912 Bedriftsrettet informasjonsformidling	96
		Kap. 913 Standardisering	98
		Kap. 914 Spesielle IT-tiltak	100
		<i>Programkategori 17.20 Forskning, nyskaping og internasjonalisering</i>	105
		Kap. 920 Norges forskningsråd	109
		Kap. 922 Norsk Romsenter (jf. kap. 3922)	130
		Kap. 3922 Norsk Romsenter (jf. kap. 922)	135
		Kap. 923 Forsknings- og utviklingskontrakter	136
		Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	137
		Kap. 927 Språkteknologisenter	143
		Kap. 929 Bedriftsrettet kompetanseoverføring	143
		Kap. 930 Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 3930)	146
		Kap. 3930 Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 930)	147
		Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak	148
		Kap. 935 Internasjonale investeringstiltak	154
		Kap. 937 Reiselivstiltak	154
		Kap. 938 Omstillingstiltak	158
		Kap. 939 Støtte til skipsbygging	158
		Kap. 3939 Støtte til skipsbygging (jf. kap. 939)	160

Del II

Budsjettforslag	47
Programområde 17.00 Nærings- og handelsformål	49
<i>Programkategori 17.00 Administrasjon</i>	49
Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	50
Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)	59
<i>Programkategori 17.10 Informasjonsteknologi, infrastruktur og rammebetingelser</i>	60
Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	63
Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)	66
Kap. 902 Justervesenet (jf. kap. 3902)	67

Kap. 2420 Statens nærings- og distrikts- utviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)	160
Kap. 5320 Statens nærings- og distrikts- utviklingsfond (jf. kap. 2420)	166
Kap. 5620 Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)	167
Kap. 2421 Nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap (jf. kap. 5325 og 5625)	167
Kap. 5325 Nytt innovasjons- og internasjonali- seringsselskap (jf. kap. 2421 og 5625)	177
Kap. 5625 Renter og utbytte fra nytt innovasjons- og internasjonali- seringsselskap (jf. kap. 2421 og 5325)	178
Kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksport- kreditt (jf. kap. 5460)	179
Kap. 5460 Garanti-Instituttet for Eksport- kreditt (jf. kap. 2460)	185
Kap. 5343 Statens varekrigsforsikring	186
<i>Programkategori 17.30 Statlig eierskap</i>	188
Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)	191
Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656)	192
Kap. 953 Kings Bay AS	192
Kap. 955 Norsk Koksverk	193
Kap. 956 Norsk Jern Eiendom A/S	193
Kap. 2426 SIVA SF (jf. kap. 3961 og 5609)	194
Kjøp og salg av aksjer	195
Grødegaard AS	195
A/S Olivin	195

Telenor ASA	195
Arcus Gruppen ASA	195
Andre selskaper – pågående prosesser	196
BaneTele AS	196
NOAH Holding AS	196
Norsk Hydro ASA	196
Raufoss ASA	196
SND Invest AS	197
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S ..	197
Statens Bankinvesteringsfond	197
Argentum Fondsinvesteringer AS	198
Statkraft SF – anmodningsvedtak nr. 574 for 2002-2003	199
Statseierskapsutvalgets arbeid	199
Kap. 3959 Moxy Trucks AS	200
Kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 5609)	200
Kap. 5609 Renter fra selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 3961)	201
Kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 950 og 3950) ...	202

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterterminen 2004, kapitlene 900–953, 2421, 2426 og 2460, 3900– 3961, 5320, 5325, 5343, 5460, 5609, 5625 og 5656	204
--	-----

Vedlegg 1

Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og handels- departementet	214
---	-----

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2003–2004)

FOR BUDSJETTERMINEN 2004

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426 og 2460

Inntektskapitler: 3900–3961, 5320, 5325, 5343, 5460, 5609, 5625 og 5656

*Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 12. september 2003,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

*Del I
Innledende del*

1 Innledning

Regjeringen legger med dette fram forslag om bevilgninger på statsbudsjettet 2004 for Nærings- og handelsdepartementet med tilhørende virksomheter og ordninger.

1.1 Et målrettet arbeid for økt norsk konkurranseevne

Næringspolitikken utgjør en sentral del av regjeringens politiske plattform. Det overordnede målet for næringspolitikken er å legge til rette for størst mulig verdiskaping i norsk økonomi. På denne måten sikres også grunnlaget for høy velferd og gode velferdsordninger.

Gjennom de siste årene har norsk konkurranseutsatt næringsliv møtt betydelige utfordringer som følge av høy kronekurs, høyt rentenivå og sterk lønnsvekst. Gjennom en ansvarlig finanspolitikk og et vellykket inntektspolitisk samarbeid mellom regjeringen og partene i arbeidslivet har det lyktes å snu utviklingen.

Konjunkturutviklingen i Norge gir likevel fortsatt grunn til bekymring. En svak konjunkturutvikling internasjonalt er en av hovedårsakene til dette. Deler av arbeidslivet har i 2003 ikke oppnådd tilfredsstillende resultater, og enkelte regioner har vært særlig hardt rammet av konkurser og nedbemanning. En god og helhetlig næringspolitikk er mer nødvendig enn på lenge for å gi økt vekst i norsk økonomi, flere lønnsomme bedrifter og redusert arbeidsledighet.

Finanspolitikken påvirker aktivitetsnivået i økonomien gjennom skatte- og avgiftssystemet og de offentlige budsjetter, og virker også inn på pengepolitikken. Pengepolitikken fastsetter rentenivået som har betydning for utviklingen av valutakursen. Finans- og pengepolitikken påvirker på denne måten aktivitetsnivået i økonomien og utgjør viktige rammebetingelser for næringslivet.

Mulighetene for å realisere høy verdiskaping avhenger også av en rekke andre faktorer. Tilgangen på kompetent arbeidskraft med relevant utdanning, utforming av lover og regler, infrastruktur, tilgang til finansiering i kapitalmarkedene og utformingen av skattesystemet er eksempler på viktige rammebetingelser. Det er de samlede rammebetingelsene som legger grunnlaget for verdiskapingen i norsk økonomi. Regjeringen har som

ambisjon at Norge skal være et av verdens mest nyskapende land. På viktige områder skal Norge ligge i fremste rekke internasjonalt når det gjelder kunnskap, teknologi og verdiskaping. For å oppnå dette har regjeringen satt i gang arbeidet med å utvikle en innovasjonspolitik. Første skritt i denne politikken presenteres i en helhetlig innovasjonsplan høsten 2003. Målet er å legge til rette for gode rammebetingelser på tvers av næringer og over hele landet. Gjennom dette ønsker regjeringen å legge til rette for nødvendig omstilling i næringer med strukturelle utfordringer og lav lønnsomhet samt sikre fremvekst av nye næringer.

1.2 Langsiktige utfordringer for norsk næringspolitikk

Innenlandsk bruk av petroleumsformuen eller bruk av avkastningen av denne innebærer at økonomien stimuleres gjennom økt etterspørsel. Vare- og tjenesteproduiserende virksomheter som av ulike årsaker er skjermet mot konkurranse fra utlandet, vil i en situasjon med lite tilgjengelig relevant arbeidskraft komme til å tilby høyere lønninger for å sikre seg tilgang på arbeidskraft. Økt lønnsnivå kan dekkes inn ved økte priser i virksomheter som er skjermet fra internasjonal konkurranse. For konkurranseutsatt sektor er det derimot ikke mulig å velte økte lønnskostnader over på prisene i samme grad. Konkurranseutsatt sektor vil derfor måtte avstå arbeidskraft og resultatet er en nedbygging av konkurranseutsatt sektor.

En slik utvikling kan føre til at vekstevnen i økonomien svekkes ved at næringslivet i mindre grad utsettes for internasjonal konkurranse og andre impulser utenfra. Videre vil skjermet næringsvirksomhet måtte erstattes med ny virksomhet som er rettet mot de internasjonale markedene, når det i framtiden blir nødvendig å bygge opp igjen konkurranseutsatt sektor. Dette blir ekstra krevende etter en tidligere nedbygging. Derfor er det spesielt viktig for norsk økonomi å opprettholde god omstillingsevne. Samtidig kan stor offentlig finansiell rikdom gjøre det særlig utfordrende å oppnå forståelse for nødvendigheten av omstilling.

Utgiftene til pensjon i folketrygden vil kunne øke med om lag 10 prosentpoeng målt som andel

av BNP fram til 2050. Dette er nesten tre ganger sterkere enn gjennomsnittet for øvrige OECD-land. Pensjonskommisjonen vil høsten 2003 legge fram sin endelige rapport. Utformingen av framtidens pensjonssystem er en vesentlig rammebetingelse for norsk verdiskaping framover. Særlig sentralt er det å sikre at finansieringsbyrden av framtidige forpliktelser reduseres, at det sikres større sammenheng mellom innbetaling og oppsparte pensjonsrettigheter, at det stimuleres til lengre yrkesdeltakelse og at regelverket i offentlig og privat sektor harmoniseres slik at en oppnår økt mobilitet mellom sektorene.

Arbeidskraft og kompetanse står for størstedelen av Norges nasjonalformue. Den sterke veksten i norsk økonomi gjennom mesteparten av 1990-tallet har resultert i høy yrkesdeltakelse og lav arbeidsledighet. Det har imidlertid vært en vekst i arbeidsløsheten det siste året. Arbeidsledigheten i 2. kvartal 2003 var på 4,7 pst. mot 3,9 pst. for 2002. Dette er likevel lavt sammenlignet med EU der ledigheten i 2002 var på 7,7 pst. Bare Nederland og Luxembourg hadde en lavere ledighet enn Norge dette året. For regjeringen er det et mål å få ned ledigheten.

Boks 1.1 Utviklingen i lønnskostnader i industrien

Målt i felles valuta økte lønnskostnadene for norske industriarbeidere med til sammen 16 pst. mer enn hos handelspartnerne i perioden 1996-2002. Tapet av kostnadsmessig konkurranseevne i denne perioden var større enn gevinsten gjennom første del av 1990-tallet. Høyere lønnsvekst enn handelspartnerne forklarer 3/4-deler av denne svekkelsen siden 1996, mens sterkere kronekurs forklarer 1/4-del. Dersom en kun ser på de tre siste årene, forklarer høyere lønnsvekst om lag 40 pst. av svekkelsen. Lønnskostnadene for arbeidere i norsk industri lå i fjor anslagsvis 34 pst. høyere enn hos våre handelspartnere.

Gjennom et nært samarbeid mellom regjeringen og partene i arbeidslivet, lyktes det å få i land et moderat oppgjør våren 2003. Lønnsutviklingen i 2003 vil dermed trolig være på linje med lønnsutviklingen hos handelspartnerne.

Figur 1.1 Lønnsnivå for norske industriarbeidere i forhold til handelspartnerne, handelspartnerne=100.

Kilde: NOU 2003: 20 Etter inntektsoppgjørene 2003.

De tradisjonelle industrinæringer i Norge har møtt nye utfordringer ved at timelønnskostnadene sammenlignet med våre handelspartnere har økt betydelig de senere år. Med lav lønnsspredning i Norge er høyt utdannet arbeidskraft relativt sett billigere enn ufaglært og faglært arbeidskraft. Dette taler for at norsk næringsliv må øke kunnskapsinnholdet i produserte varer og tjenester for å kunne være konkurransedyktig internasjonalt.

1.3 Økt produktivitet og omstilling gir bedre konkurranseevne

Den samlede verdiskapingen for et land kan økes bl.a. gjennom at vi arbeider mer, eller ved at vi får mer ut av arbeidsinnsatsen, dvs. at vi blir mer produktive. Med en befolkning som allerede har relativt høy yrkesdeltakelse i forhold til andre land, er det ikke realistisk å øke verdiskapingen vesentlig gjennom økt arbeidsinnsats. Næringspolitikken bør derfor være innrettet mot å *fremme produktiviteten*. De seneste beregninger fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene indikerer en høyere produktivitetsutvikling for Fastlands-Norge enn hos handelspartnerne i perioden 1993–2002, henholdsvis 2,5 og 2,0 pst. målt ved bruttoprodukt. Ser en på all markedsrettet virksomhet under ett – dette omfatter enheter som henter mer enn halvparten av sine inntekter fra salg i markedet – er veksten sterkere i Norge enn hos våre handelspartnere. Det er særlig i tjenesteytende næringer og varehandel produktivitetsutviklingen har vært sterk. En av faktorene bak dette er økt bruk av IKT i disse sektorene.

For norsk industri er bildet mindre positivt, ettersom den årlige produktivitsveksten er anslått til 0,6 pst. mot 3,7 pst. hos våre handelspartnere i samme periode. Deler av dette henger sammen med forskjeller i næringsstruktur. Produktivitetsutviklingen har vært relativt svak i de delene av industrien som er kunstig eller naturlig skjermet mot internasjonal konkurranse. Økt internasjonal konkurranse gjennom handelsliberalisering vil dermed kunne ha en positiv effekt på produktivitetsutviklingen i norsk industri.

Det som bestemmer et lands velferdsutvikling over tid, er dets produktivitetsutvikling. At andre land oppnår særlig høy produktivitetsutvikling er positivt for Norge da dette gir disse landene en høyere betalingsevne og dermed åpner for økt eksport. I tillegg vil importvarer fra disse landene bli relativt billigere. Derimot er det grunn til bekymring dersom produktivitetsutviklingen i Norge er særlig lav. Dette kan skyldes lav omstillingsevne i økonomien, og vil på sikt gi redusert velferd og fare for økt ledighet.

1.4 Innovasjon og entreprenørskap som nøkkel til økt verdiskaping i norsk økonomi

En aktiv og ambisiøs innovasjonspolitik som bl.a. inkluderer entreprenørskapspolitik og næringsrettet forskningspolitikk, er nødvendig for å øke omstillingsevnen i norsk økonomi. Regjeringen vil derfor legge fram en helhetlig innovasjonsplan høsten 2003. Utvikling av en helhetlig innovasjonspolitik er krevende og er – også i internasjonal sammenheng – å anse som et nybrottsarbeid. I den sammenheng er det viktig å se framleggelsen av planen som første trinn i regjeringens arbeid med utvikling og implementering av en helhetlig innovasjonspolitik. Det overordnede målet for planen vil være å legge til rette for økt verdiskaping over hele landet. En helhetlig innovasjonspolitik innebærer bl.a. at flere politikkområder ses i sammenheng. Sentrale politikkområder som inngår i planen er derfor:

- generelle rammebetingelser for næringslivet
- kunnskap og kompetanse
- forskning, utvikling og kommersialisering
- entreprenørskap (oppstart av ny virksomhet)
- fysisk og elektronisk infrastruktur

Regjeringen tar sikte på økt samarbeid med private aktører i den videre politikktutforming. Organiseringen av det videre arbeidet med innovasjonspolitikken vil derfor bli omtalt spesielt.

Næringslivets investeringer i innovasjon er svært varierende. 10 pst. av norske foretak har om lag 95 pst. av innovasjonskostnadene. Vi bruker klart mindre ressurser på innovasjon enn gjennomsnittet i EØS-området. Dette gjenspeiler seg bl.a. i at andelen av høyteknologiprodukter er lav i norsk eksport.

Entreprenøren er tennpluggen i en markedsøkonomi. Nettopp muligheten for å utvikle egne ideer til produkter som vinner markedsandeler fordi de er bedre og/eller billigere enn eksisterende produkter, er det som gir opphav til dynamikk og vekst. Med store petroleumsinntekter og et godt utbygd offentlig velferdssystem står vi i fare for å få for få entreprenører i Norge. En stor utfordring synes da også å være mangelen på motivasjon til å starte bedrifter. Det er mye som tyder på at bygging av en entreprenørskapskultur vil være en av hovedutfordringene for norsk innovasjonspolitik. Det er avgjørende at entreprenøren er del av et større miljø, har tilgang på risikovillig kapital og personer med markedskompetanse. Entreprenørskap er derfor et hovedelement i utformingen av en helhetlig innovasjonspolitik. Omleggingen av virkemiddelapparatet og oppret-

telsen av et nytt innovasjons- og internasjonaliseringselskap har også til hensikt å bedre støtte opp om entreprenørene i en tidlig fase. Det er nå etablert et felles mål om økt innovasjon og en felles tenking rundt målgrupper og virkemiddelbruk.

Entreprenørskap i utdanning er blant de aller viktigste tiltakene for å skape en kultur for entreprenørskap. For å fremme en kultur for entreprenørskap er det viktig å utvikle positive holdninger til entreprenørskap allerede i ung alder. Fokus på entreprenørskap må derfor starte i grunnskolen og videreføres innenfor høyere utdanning. Kunnskaper og ferdigheter om hvordan man etablerer en virksomhet er nødvendig å lære, og utvikles best gjennom «learning by doing». Ungdomsbedrifter og studentbedrifter er utmerkede eksempler på denne type læringsmetode.

Nye produkter genereres ofte av ny kunnskap gjennom forskning og utvikling (FoU). Økt privat og offentlig FoU vil derfor øke omstillingsevnen i norsk økonomi. Forskning skaper gevinster som ikke bare tilfaller forskerne eller forskningsinstitusjonen; det dannes også kunnskap og kompetanse som hele samfunnet kan dra nytte av. Forskning i privat regi er totalt sett lavere i Norge enn hos våre viktigste handelspartnere. Dette kan delvis forklares med en næringsstruktur preget av mye råvarebasert produksjon og et stort innslag av mindre bedrifter. Norske bedrifter investerer ikke nødvendigvis mindre i FoU enn sine utenlandske konkurrenter i samme bransjer. Innenfor råvarebaserte bransjer som metaller og oljeproduksjon forskes det relativt mye i norske bedrifter. Samtidig med lave tall for privat FoU i Norge, er den offentlige andelen av FoU i Norge blant de høyeste i OECD. Gitt det høye relative inntektsnivået i Norge, er det grunn til å tro at norsk næringsliv i større grad vil bli kunnskaps- og kompetansebasert. Det er også grunn til å tro at den relative betydning av de råvarebaserte industriene vil bli mindre dersom vi skal oppleve en vekst på linje med andre OECD-land på lengre sikt.

En vesentlig del av opptrappingen av FoU-innsatsen skal foregå i grunnforskningsmiljøene ved institusjonene innenfor høyere utdanning. Opptrappingen må samtidig knyttes til næringslivets utviklingsbehov og legges opp slik at den utløser FoU og verdiskaping i næringslivet. Som et ledd i dette har det vært betydelig vekst i de offentlige forskningsbevilgningene de to seneste årene og kapitalen i Fondet for forskning og nyskaping er økt til 30 mrd. kroner fra 3 mrd. kroner da fondet ble opprettet i 1999. Stortinget utvidet fra 1. januar 2003 SkatteFUNN-ordningen til å gjelde alle bedrifter. I 2002 kom det mer enn 3 100 søknader, hvorav 2 670 ble godkjent. De godkjente prosjektene har

et totalbudsjett på 4,5 mrd. kroner som samlet vil gi et anslått skattefradrag på ca. 760 mill kroner. Hoveddelen av prosjektene gjelder forskning i de enkelte bedriftene.

1.5 En aktiv politikk for å fremme norsk næringslivs konkurranseevne

Forutsigbare og gode rammebetingelser er helt avgjørende for utviklingen av norsk næringslivs konkurranseevne. Stabile rammevilkår reduserer næringslivets kostnader knyttet til usikkerhet. Det er lettere å utarbeide rasjonelle planer, spesielt for langsiktige investeringer, når bedriftenes rammebetingelser er stabile. Erfaring tilsier at stabile rammevilkår også er viktig når det gjelder valg av lokaliseringsland, selv om dette ikke i seg selv verken er et tilstrekkelig eller et nødvendig vilkår for at Norge skal beholde og tiltrekke seg lønnsom næringsvirksomhet. Stabilitet i form av en jevn og balansert økonomisk utvikling er imidlertid viktig for verdiskapingen, og er derfor et mål i politikkutformingen. Stabilitet i skatte- og avgiftssystemet er av særlig betydning for verdiskapingen.

En ansvarlig økonomisk politikk

Ved framleggelsen av 2003-budsjettet var rentedifferansen mot utlandet om lag 4 prosentpoeng, og kronekursen hadde økt sin verdi i forhold til euro og dollar med 15–20 pst. Dette representerte en betydelig utfordring for norsk konkurranseutsatt næringsliv. Bakgrunnen for presset i norsk økonomi var i hovedsak høyere lønnsvekst sammenlignet med våre handelspartnere og en viss opptrapping av bruken av oljepenger. Fra 1993 til 2002 var årlig timelønnsvekst i industrien 4,6 pst. i Norge, mens den var 3,8 for våre handelspartnere. Samtidig var produktivitetsutviklingen i norsk industri svakere. Ansvarlighet i den økonomiske politikken har vært en nøkkel til å snu det negative bildet. Siden fjorårets budsjettframleggelse har Norges Bank satt ned sin styringsrente med 4 prosentpoeng. Presset i norsk økonomi er lavere enn på samme tid i fjor. Samtidig vil en sterk vekst i bruken av oljeinntekter nå kunne gi renteoppgang og økt verdi på norske kroner. Det vil kunne sette den forbedring i konkurranse situasjon vi har sett siste halvår, i fare. Regjeringen legger derfor handlingsregelen til grunn i budsjettarbeidet.

Lavere skatter og avgifter

Nærings- og handelsdepartementet legger vekt på at skattesystemet utformes slik at det i minst mulig grad virker negativt inn på verdiskapingen, dvs. at

det i minst mulig grad vrir ressursbruken. De fleste skatte- og avgiftslettelser har en positiv effekt på verdiskapingen ved at det gir en bedre ressursutnyttelse samlet sett. Globaliseringen legger også begrensninger både på det samlede nivået på skatter og avgifter og på utformingen av skattesystemet. Frie kapitalbevegelser og økende mobilitet av arbeidskraft internasjonalt innebærer at det samlede skattetrykket bør ligge om lag på linje med nivået i våre viktigste konkurrentland. Regjeringen har i Sem-erklæringen lagt opp til å redusere skatte- og avgiftsnivået med 31 mrd. kroner i perioden 2001-05. De samlede skatte- og avgiftslettelser fra Samarbeidsregjeringens tiltredelse til og med forslag til statsbudsjett for 2004 utgjør vel 19,8 mrd. kroner. De skatte- og avgiftslettelsene som så langt er vedtatt, har i stor grad vært rettet mot næringslivet. Skatte- og avgiftslettelsene innebærer at næringslivet beholder mer av egen inntekt og bidrar på denne måten til økt kapital for vekst og verdiskaping.

EU og Lisboa-strategien

EU er Norges viktigste eksportmarked. EØS-avtalen sikrer norske bedrifter adgang til det indre marked på linje med bedrifter i EU-landene. Stabil tilknytning til det indre marked gjennom EØS-avtalen er en viktig del av de generelle rammevilkårene for verdiskaping i Norge. Nærings- og handelsdepartementet koordinerer det nasjonale arbeidet med å utvikle det indre marked og representerer Norge i EUs rådgivende komité for det indre marked.

EUs Lisboa-strategi er en overordnet næringspolitisk strategi som forsøker å se ulike politikkområder i sammenheng for å oppnå en målsetting om å gjøre EU til den mest konkurransedyktige regionen i verden innen 2010. Som en del av arbeidet med strategien utarbeides det såkalte strukturindikatorer for å muliggjøre sammenligning og gjen-

sidig læring. Nærings- og handelsdepartementet følger opp dette og gav i juni 2003 ut rapporten «EUs Lisboa-strategi – hva gjør Norge?». Dette arbeidet er også en oppfølging av NOU 2001: 29 Best i test?.

I utformingen av vår politikk kan vi lære mye av EU og EUs medlemsland. Av viktige målsettinger som vi deler med EU er en balansert økonomisk utvikling, økt sysselsetting i alle grupper, bedring av økonomiens virkemåte gjennom forenkling og strukturpolitiske tiltak og økt innovasjon og forskning. Vi bør også dra nytte av andre lands praksis og erfaring som impulser til utformingen av nærings- og handelspolitikken.

Utvidelsen av EU fra 1. mai 2004

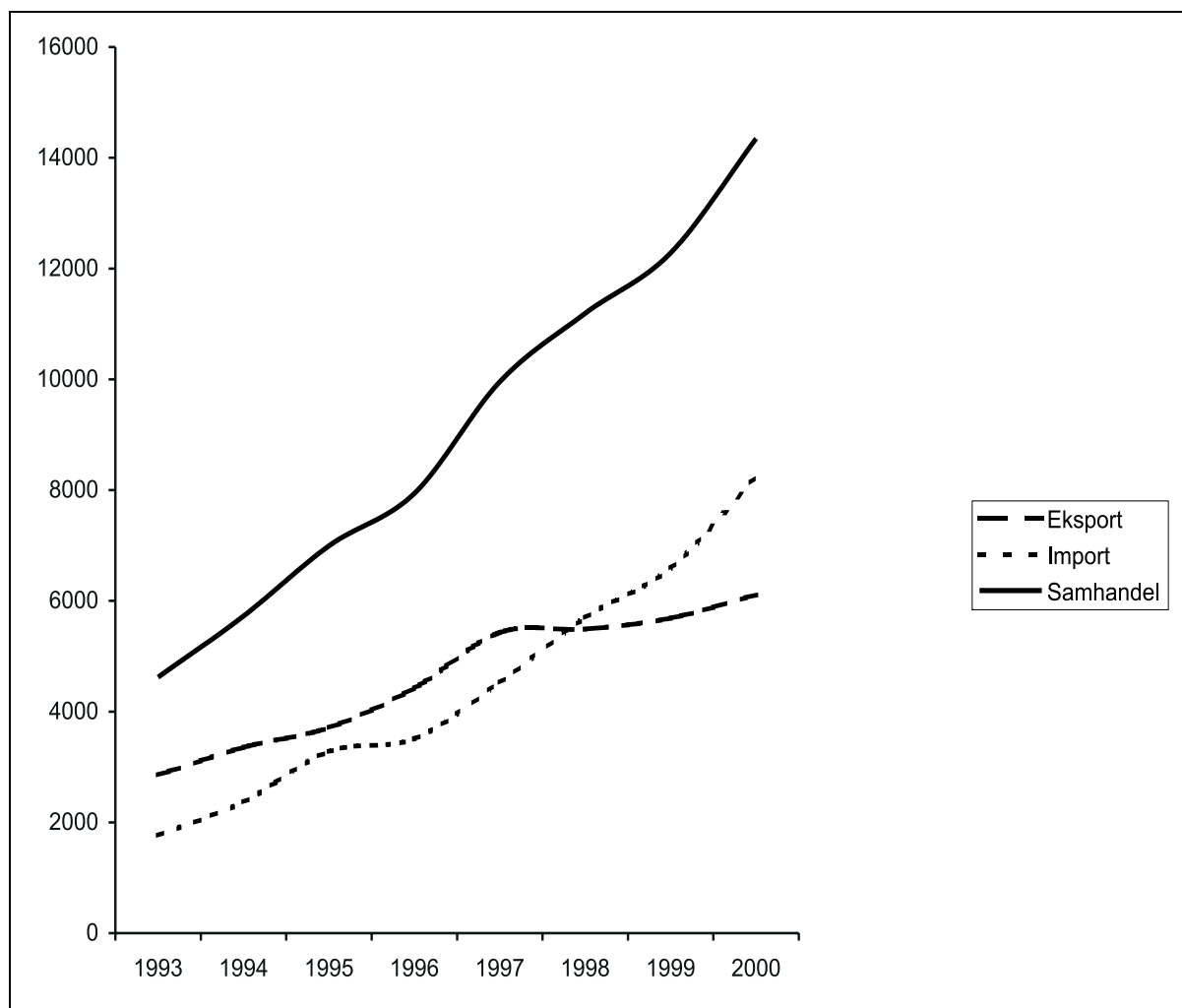
Utvidelsen av EU 1. mai 2004 representerer nye muligheter for norsk næringsliv. De nye EU-landene i øst er blant Norges raskest voksende eksportmarkeder. Mange norske bedrifter har etablert virksomhet i disse landene. Utvidelsen innebærer også at norske bedrifter får en tettere kobling til et marked der bl.a. arbeidskraftskostnadene er betydelig lavere enn hos oss. I utgangspunktet vil det bli lettere for arbeidstakere fra søkerland å søke arbeid i Norge etter utvidelsen fordi borgere i EØS er i en annen kategori enn personer fra andre land. Arbeidsgivere i Norge kan aktivt etterspørre arbeidskraft fra søkerlandene. Ved tidligere EU-utvidelser har det ikke skjedd en markert forflytning av arbeidskraft fra land med høy ledighet til andre, trolig på grunn av forskjeller i bl.a. språk og kultur.

I juni 2003 kom Norge, Island, Liechtenstein og EU til enighet om en avtale om utvidelse av EØS som omfatter de nye medlemslandene i EU. Norge har fått tollfrie kvoter for de produkter av sild og makrell som utgjør det alt vesentlige av norsk eksport til søkerlandene.

Boks 1.2 Hvorfor er de nye medlemslandene så viktige?

Handelen med de nye medlemslandene i EU er fortsatt beskjeden og utgjør bare om lag 3 pst. av vår totale utenrikshandel. Imidlertid er potensialet for vekst stort. Ifølge en studie utført for det danske Erhvervsministeriet i 2000 er det for eksempel et urealisert vekstpotensial i samhandelen mellom Norge og Østersjøregionen (dvs. Polen og Baltikum) på 8,5 mrd kroner. En rekke faktorer taler for at de nye medlemslandene i EU vil få økt betydning for norsk økonomi. Deres attraktive posisjon ligger bl.a. i at:

- de er stabile demokratier
- de har hatt en vellykket overgang til markedsøkonomi
- de har en geografisk og kulturell nærhet
- de har høyt utdannet og rimelig arbeidskraft
- nivået på norske investeringer i området er foreløpig lavt
- EØS-avtalen sikrer likebehandling av utenlandske og innenlandske eiere samtidig som EU-medlemskap trolig vil bidra til å øke søkerlandenes attraktivitet for utenlandske investeringer.

Figur 1.2 Handel med søkerlandene (mill. NOK)

Kilde: Handlingsplanen for søkerlandene (Utenriksdepartementet)

God markedsadgang internasjonalt

Handel øker verdiskapingen i de land som deltar. Norsk verdiskaping er avhengig av utstrakt handel. Handelspolitikken skal derfor legge til rette for at markedene er åpne og konkurranseutsatte. Lave handelsbarrierer er dessuten sentrale for å sikre en næringsstruktur som reflekterer våre konkurransemessige fortrinn. Når det gjelder handel med varer er det særlig landbrukssektoren som fortsatt er preget av høye handelsbarrierer.

Grunnleggende i handelspolitikken er arbeidet for å styrke det internasjonale handelssystemet gjennom Verdens handelsorganisasjon (WTO). WTO arbeider for nedbygging av handelsbarrierer og for å harmonisere de globale reglene for bl.a. næringsstøtte. For et lite land som Norge, som alene ikke har stor tyngde i flernasjonale forhandlinger, er dette arbeidet særlig viktig.

For Norge som en liten, åpen økonomi er et vellykket utfall i tråd med WTOs målsetting om reduserte handelshindre basert på et multilateralt forpliktende og forutsigbart handelsregelverk, av stor betydning for den økonomiske utvikling i årene som kommer. Forhandlingene skal etter planene avsluttes innen utgangen av 2004. Norsk verdiskaping skjer først og fremst ved produksjon av tjenester og industrivarer. Fra Nærings- og handelsdepartementets side ser vi det derfor som særlig viktig at hensynet til norsk verdiskaping er veiledende for norske forhandlingsposisjoner. På denne måten kan Norge bidra til en bred forhandlingsløsning som ivaretar våre offensive interesser og bidrar til økt norsk verdiskaping i framtiden.

EFTA står sentralt i arbeidet for å oppnå økt markedsadgang for norske bedrifter i land utenfor EU. EFTA har 19 frihandelsavtaler med tredjeland, og nye forhandlinger med ulike samhandelspartnere er planlagt. Nærings- og handelsdepartementet prioriterer ressursbruken på dette området ut fra et verdiskapingsperspektiv.

Arbeidskraften er vår viktigste ressurs

Arbeidskraften er den viktigste ressursen for norsk næringsliv. Regjeringen legger stor vekt på tiltak som bidrar til høy yrkesdeltakelse. Det er viktig at rammevilkårene er slik at eldre og andre som kan falle utenfor arbeidsstyrken, har incentiver og muligheter til å forbli yrkesaktive. Økt mangfold kan også bidra til økt verdiskaping. Dette er grunnlaget for initiativet som tar sikte på å øke andelen kvinner i styrene i norske allmennaksjeselskaper.

Globaliseringens krav til fleksible og innovative bedrifter krever fleksibilitet og større grad av mobilitet på arbeidsmarkedet. Den økte betydnin-

gen av kompetanse i arbeidsstyrken skyldes bl.a. den teknologiske utviklingen og økt omstillingstakt. Høy og relevant kompetanse gir seg uttrykk i høyere produktivitetsnivå og høyere lønnsevne.

Kvalitetsreformen i høyere utdanning vil bringe kandidatene raskere ut i arbeidslivet og sikre større samsvar mellom studentenes valg av utdanning og arbeidslivets behov. Kompetanse-reformen har som målsetting å gi den enkelte voksne bedre muligheter for opplæring og kompetanseheving. Reformen er basert på individets, arbeidslivets og samfunnets behov for kompetanse.

I dag kan forskjeller i ansettelses- og arbeidsvilkårene mellom privat og offentlig sektor føre til at overgang vanskelig gjøres. Det er derfor viktig å sikre økt mobilitet mellom offentlig og privat virksomhet.

Forenkling for næringslivet

Omfattende krav til rapportering og dårlig regelverk skaper unødig merarbeid, hemmer produktiviteten i næringslivet og gjør det vanskelig å nå de egentlige målene med reguleringen. Tilsvarende gjelder når kvaliteten på offentlige tjenester svikter. I noen tilfeller vil den samlede kostnaden ved reguleringene være større enn nytten. I slike tilfeller bør reguleringene avvikles. Forenklingsarbeidet er en næringspolitisk hovedsak for regjeringen. Målet er at norsk regelverk skal være minst mulig ressurskrevende å etterleve og framstå som et fortrinn for bedrifter lokalisert i Norge.

Bedre infrastruktur

Store avstander og utfordrende topografi gjør utbygging av infrastruktur som vei, jernbane, fly- og sjøtransport sentralt i norsk næringspolitikk. Transportkostnader er en betydelig komponent på utgiftssiden i norske bedrifters regnskaper.

Elektronisk kommunikasjonsinfrastruktur med god kapasitet reduserer avstandsulempen og bidrar til effektivisering og verdiskaping. Regjeringens strategi for bredbåndsutviklingen innebærer at markedsaktørene skal stå for utbyggingen mens myndighetene skal legge til rette for konkurranse og stimulere utviklingen gjennom etterspørsel og tilrettelegging for tjeneste-, innholds- og kompetanseutvikling. I mai 2003 var deknningen noe over 60 pst. i forbrukermarkedet, ca. 65 pst. i bedriftsmarkedet og vel 55 pst. i offentlig sektor. Det er forventet at den andelen av privatmarkedet som har et bredbåndstilbud vil øke fra 65 pst. i dag til om lag 85-90 pst. fram mot 2005. Det vises forøvrig til St.meld. nr. 49 for 2002-2003 Breiband for kunnskap og vekst.

Det er en utfordring å bygge opp og opprettholde tillit til bruken av IT-systemer og elektronisk kommunikasjonsinfrastruktur og sikre infrastrukturen. Regjeringen la derfor i juni 2003 fram en nasjonal strategi for informasjonssikkerhet.

Utnyttelse av elektronisk infrastruktur krever i enkelte tilfeller elektronisk signatur og elektronisk identifikasjon. Regjeringen arbeider systematisk for å innføre elektronisk signatur og elektronisk identifikasjon i offentlig sektor og i samfunnet.

Eierskap

I en stadig mer global markedsøkonomi vil et lands lovgivning og kultur for eierstyring og selskapsledelse utgjøre en konkurranseparameter i kampen om å tiltrekke seg kapital og prosjekter. Uklar-

het rundt beslutningsprosesser og habilitetskonflikter samt forskjell i tilgang på relevant informasjon om et selskap skader for aksjemarkedet, og reduserer verdien på alle selskapene som er notert der. Dette understreker at arbeidet for bedre eierstyring og selskapsledelse også er et arbeid for økt norsk konkurranseevne. Fra statens side er derfor eierstyring og selskapsledelse viktig langs to dimensjoner. For det første vil økt tillit gjennom bedre eierstyring gjøre kapitalen billigere for alle norske bedrifter. For det andre vil utøvelsen av det statlige eierskapet påvirke utviklingen av verdien av statens egen aksjeportefølje.

Regjeringen vil bidra til å styrke den private kapitaltilgangen i Norge, og legge grunnlag for et aktivt norsk eierskap. Det er et mål å redusere det omfattende statlige eierskapet i norsk næringsvirksomhet.

2 Nærings- og handelsdepartementets prioriterte politikkområder

2.1 Konkurransesevne, omstilling og innovasjon

Det overordnede målet for næringspolitikken er å legge til rette for størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi. Verdiskaping skjer i hver enkelt av landets bedrifter når det de produserer, har større verdi enn hva det koster å frambringe produktene. For at en bedrift skal kunne skape en slik merverdi, må prisen på hver solgte enhet overstige merkostnaden ved å produsere enheten, og i tillegg må det være et visst bidrag til å dekke faste kostnader og gi tilstrekkelig avkastning på egenkapitalen. Verdiskapingen blir altså større desto høyere prisene ligger i forhold til kostnadene – eller desto lavere kostnadene er i forhold til hva produktene kan selges for.

Økt verdiskaping i en bedrift kan oppnås på to forskjellige måter. På den ene side må bedriften forsøke å få best mulig priser på sine produkter, f.eks. ved å finne fram til de markeder der betalingsvilligheten er høyest og ved å drive produktutvikling for å opprettholde og helst øke sine markedsandeler. På den annen side må bedriften hele tiden forsøke å presse kostnadene nedover, bl.a. ved ikke å bruke større faktorinnsats enn det som er strengt nødvendig, ikke å betale mer enn nødvendig for den ressursinnsatsen som går med, følge med på den teknologiske utviklingen og til enhver tid organisere virksomheten så effektivt og målrettet som mulig.

For den enkelte bedrift er verdiskaping og konkurranseevne nesten samme sak. Er kostnadene lave nok, kan bedriften overleve i et marked med sterk priskonkurranse. Er prisene høye nok, blir bedriften tilsvarende konkurransedyktig i faktormarkedene og vil kunne tiltrekke seg den best kvalifiserte arbeidskraften og de mest kompetente investorene. Med dagens endringstakt i de fleste markeder kreves det imidlertid noe mer enn bare et godt utgangspunkt dersom verdiskapingen skal opprettholdes over tid. Bedriften må også kunne omstille seg raskt og effektivt til varierende etterspørsel, skiftende tilgang på arbeidskraft og kapital, endrede konkurransevilkår, teknologisk fram-

gang og nye rammebetingelser av mange slag. Det er viktig å ha en god konkurranseposisjon i utgangspunktet, men det er enda viktigere å ha god omstillingsevne.

Selv om vi her bare fokuserer på den økonomiske virksomheten i enkeltbedrifter, framkommer flere viktige næringspolitiske tiltaksområder. Arbeidsmarkedene må fungere godt slik at bedriftene har tilgang på de kategoriene av arbeidskraft og de typene kompetanse som det er størst behov for. Det tilsvarende gjelder for kapitalmarkedene, energimarkedet og markedene for ulike typer vareinnsats. Videre bør kunnskap om teknologiske framskritt spres hurtig slik at nye produkter kan lanseres og forbedrede produksjonsmetoder kan tas i bruk for å gi bedriftene konkurransefortrinn. Det er også viktig med god bedriftsledelse.

Verdiskapingen i en bransje eller en næring er simpelthen summen av verdiskapingen i bedriftene som utgjør bransjen eller næringen. Konkurransesevne er derimot ikke helt det samme på bransjenivå som på bedriftsnivå. Dette skyldes ganske enkelt at bransjen består av flere bedrifter. Dermed kan bransjens verdiskaping opprettholdes selv om enkelte bedrifter blir ulønnsomme og må legges ned, såfremt andre bedrifter kan utvide sin produksjon og nye, lønnsomme bedrifter etableres i tilstrekkelig omfang.

Hvis både innsatsfaktormarkedene og produktmarkedene for bedriftene i en næring har virksom konkurranse og fungerer godt, vil utskiftingen av ulønnsomme bedrifter til fordel for mer lønnsom virksomhet skje som følge av markedets virkemåte. Priskonkurranse vil legge press på kostnadsnivåene i bedriftene, og de som er minst effektive og har høyest kostnader, vil få størst problemer med å overleve i markedet. Og skal en nyetablert bedrift bli lønnsom, må den nødvendigvis ha lave nok kostnader til å kunne hevde seg i priskonkurransen.

Ved siden av generelle rammebetingelser som påvirker markedenes virkemåte, er konkurransepolitikken avgjørende for å bidra til at det er de minst lønnsomme bedriftene som legges ned og de

mest kostnadseffektive som etableres eller øker sine markedsandeler.

Omstilling på bransjenivå kan naturligvis skje gjennom omstilling på bedriftsnivå, ved at bedriftene i bransjen hver for seg blir mer kostnadseffektive eller utvikler nye produkter. Men i tillegg kommer altså prosessen der bedrifter etableres og nedlegges. Rammebetingelsene bør være slik at denne prosessen kan pågå uten å medføre unødige samfunnsøkonomiske kostnader. Dette er en konsekvens av det overordnede målet for næringspolitikken: Når *samlet* verdiskaping skal være størst mulig, er det ikke nok å betrakte én og én bedrift separat. Samlet verdiskaping kan naturligvis øke dersom en ulønnsom bedrift omstiller seg, men den kan også øke hvis bedriften legges ned og erstattes av annen og mer lønnsom virksomhet.

Såkalte næringsklynger er et annet eksempel på at det ikke er tilstrekkelig å fokusere på enkeltbedrifter. Kjennetegnet på en næringsklynge er at bedriftene i klyngen har gjensidige fordeler av å være lokalisert i nærheten av hverandre, som regel geografisk. Klyngegevinsten kan skyldes en slags felles stordriftsfordel ved at økt markedsstørrelse gir rom for lavere priser. Den kan også oppstå ved at grupper av ansatte i bedriftene danner faglige nettverk for å holde seg oppdatert om teknologisk utvikling og nye produksjonsmetoder. Et poeng i den forbindelse er at det i hovedsak er bedriftene selv som høster klyngegevinstene, selv om hver enkelt bedrift ikke nødvendigvis får nøyaktig like stor gevinst som den skaper i klyngen.

Konkurranseevnen til en bransje eller en klynge er mindre interessant enn konkurranseevnen til bedriftene som utgjør bransjen eller klyngen. Dette stiller seg annerledes hvis vi hever perspektivet fra enkelt næringer til land.

I de fleste velutviklede nasjonaløkonomier finner vi et bredt spekter av næringer, og iallfall større land har nesten alle de næringer som trengs for å oppnå et moderne velstandsnivå i befolkningen. Mindre land som Norge har ofte et noe smalere eller mer spesialisert næringsspekter, og er dermed mer avhengig av internasjonal handel. Og for å kunne betale for importen, trenger landet eksportinntekter.

Landets internasjonale konkurranseevne avhenger av i hvilken grad en klarer å balansere næringsstrukturen effektivt i forhold til hvilke produkter det samfunnsøkonomisk sett lønner seg å eksportere og hvilke det er mer lønnsomt å importere.

På tilsvarende vis som for enkeltbedrifter kan vi skille mellom landets konkurranseposisjon i utgangspunktet og dets evne til omstilling når de økonomiske forholdene internasjonalt endres. At

konkurranseposisjonen er gunstig, må i så fall bety at landet har bygd opp de eksportnæringer der en kan hevde seg i internasjonal konkurranse, og at størrelsesforholdet mellom eksport- og importkonkurrerende produksjon er slik at nasjonalinntekten ville reduseres dersom fordelingen av ressursinnsats mellom de to typene produksjonsvirksomhet ble endret. Og på samme måte som for bedrifter og næringer er evnen til omstilling vel så interessant som hvor ideell næringsstrukturen er på et gitt tidspunkt. Internasjonale økonomiske forhold og rammebetingelser endrer seg raskt, og i praksis er det ikke mulig å holde næringsstrukturen optimal til enhver tid. Ambisjonen må i stedet være å legge til rette for at det kan skje kontinuerlig omstilling i samfunnsøkonomisk lønnsom retning.

En viktig forutsetning for å få til samfunnsøkonomisk lønnsom omstilling, er at markedene fungerer godt. Da vil markedsprisene gi riktige signaler om lønnsomheten av ulike økonomiske virksomhetsområder. Informative markedspriser betinger bl.a. en aktiv konkurransepolitikk, et effektivt skattesystem og generell tilbakeholdenhet med direkte markedsreguleringer. Dette er allikevel langt fra nok. I tillegg til å vite hva man skal omstille seg *fra*, trenger man noe nytt å omstille seg *til*.

Hvis vi ser bort fra rene vedlikeholdsinvesteringer, vil et investeringsprosjekt som oftest innebære å gjøre noe som er nytt for den som gjennomfører investeringen. Det nye kan være en forbedret produksjonsmetode eller -organisering som leder til lavere kostnadsnivå i eksisterende markeder, det kan være et nytt produkt eller en produktforbedring som bringer økt inntjening, det kan være en ny anvendelse av eksisterende produkter osv. Innovasjon er helt nødvendig for å få til verdiskapende omstilling.

Dersom målet er størst mulig samlet verdiskaping og best mulig konkurranseevne, må næringspolitikken på denne bakgrunn ha innovasjonspolitik, inkludert entreprenørskapspolitik og næringsrettet forskningspolitikk, som sine sentrale tiltaksområder.

2.2 Regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitik

Regjeringen har som ambisjon at Norge skal være et av verdens mest nyskapende land der bedrifter og mennesker med pågangsmot og skaperevne har gode muligheter for å utvikle lønnsom virksomhet. På viktige områder skal Norge ligge i tet internasjonalt når det gjelder kunnskap, teknologi og verdiskaping. I arbeidet for å oppnå dette skal regjeringen utvikle en helhetlig innovasjonspoli-

tikk. Det overordnede målet er å legge til rette for økt verdiskaping over hele landet – en verdiskaping som skal gi fellesskapet de ressursene det trenger til å kunne nå overordnede velferdspolitiske mål.

Innovasjon er en sentral drivkraft bak næringslivets konkurranseevne og lønnsomhet. Innovasjon skjer bl.a. når et nytt produkt, en ny tjeneste, en ny produksjonsprosess, organisasjonsform eller anvendelse lanseres i markedet eller tas i bruk i produksjon for å skape økonomiske verdier. Mange politikkområder har betydning for innovasjon og må ses i sammenheng.

En helhetlig innovasjonspolitikkk inkluderer rammebetingelser for innovasjon gitt gjennom lover og regler, skattepolitikk, konkurransepolitikk og arbeidsmarkedspolitikkk. Videre er utdannings- og forskningspolitikken sentral fordi mennesker, kompetanse og kreativitet er avgjørende for næringslivets innovasjonsevne. Infrastruktur – både fysisk og elektronisk – er også av betydning.

Regjeringen legger i løpet av høsten 2003 frem en plan for en helhetlig innovasjonspolitikkk. Planen er å anse som første trinn i regjeringens arbeid med utvikling og iverksettelse av en helhetlig innovasjonspolitikkk og konsentrerer seg om følgende områder som antas å ha særlig betydning for innovasjon:

- generelle rammebetingelser for næringslivet
- kunnskap og kompetanse
- forskning, utvikling og kommersialisering
- entreprenørskap (oppstart av ny virksomhet)
- fysisk og elektronisk infrastruktur

Flere av regjeringens allerede igangsatte prosesser bygger opp under fokuset og målsettingene i planen. Dette gjelder bl.a. den gjennomførte omorganiseringen av Norges forskningsråd og den nylig vedtatte omorganiseringen av direkte næringsrettede virkemidler, jf. St.prp. nr. 51 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv.

Utvikling av en helhetlig innovasjonspolitikkk er krevende og er – også i internasjonal sammenheng – å anse som et nybrottsarbeid. For å sikre framdrift i det videre arbeidet har regjeringen besluttet å opprette et nytt regjeringsutvalg for innovasjon. Regjeringen vil videre legge opp til økt samarbeid mellom offentlige myndigheter og private aktører i den videre politikkkutforming.

2.3 Forenkling for næringslivet

Nærings- og handelsministeren har hovedansvaret for å koordinere regjeringens moderniserings- og forenklingsarbeid overfor næringslivet. Nærings-

og handelsdepartementet har ansvaret for å utarbeide handlingsplanen *Et enklere Norge* for tiltak som skal bedre næringslivets rammevilkår. Formålet er å redusere de administrative byrdene for næringslivet for dermed å legge til rette for størst mulig verdiskaping. En revidert handlingsplan legges fram i oktober 2003.

Regelverk som berører næringslivet påvirker ressursbruken i økonomien gjennom de krav som reguleringene pålegger ulike former for næringsvirksomhet. Gjennomføringen av reguleringene krever ressurser både i bedriftene og i offentlig forvaltning. Dårlige ordninger (regelverk eller tjenesteutøving) skaper unødig merarbeid både for dem som reguleres og for myndighetene, og gjør det vanskelig å nå målene som ligger til grunn for reguleringen. Et godt utformet regelverk med forutsigbare og gode rammebetingelser vil også fremme entreprenørskap/innovasjon ved at bedriftene dermed kan bruke mer tid på produksjon og utvikling.

Det er blitt stadig større fokus på – og aksept for – behovet for forenklinger. Nærings- og handelsdepartementet har de siste årene arbeidet mye med forbedringer i eksisterende regelverk, men har den siste tiden fornyet eget forenklingsarbeid. Fokus har blitt vridd noe fra i hovedsak å arbeide med eksisterende regelverk, til å legge større vekt på arbeid med nytt regelverk, reformer og andre tiltak. Å sørge for at nytt regelverk blir av best mulig kvalitet og at *konsekvensene for næringslivet* blir vurdert i forkant av innføringen av nytt regelverk og andre ordninger, vil kunne gi store gevinster på lang sikt. Dette vil derfor bli prioritert framover.

Det er behov for et tett samarbeid med næringsliv og næringsorganisasjoner. Regjeringen har derfor etablert et *Kontaktforum* for forenkling overfor næringslivet. Her deltar aktuelle næringsorganisasjoner i de halvårige møtene.

IT i offentlig forvaltning er et viktig verktøy i moderniserings- og forenklingsarbeidet. Bruken av IT er sterkt økende, og det er avgjørende at også hensynet til næringslivet som bruker vurderes slik at de nye arbeidsmetodene blir effektiviserende for alle parter. Regjeringen har som målsetting at effektive offentlige tjenester skal være et konkurransefortrinn for næringslivet.

En bevisst statlig IT-politikkk er særlig viktig i arbeidet med overgangen til *elektronisk innrapportering*. Alle offentlige etater skal i løpet av 2004 kunne motta innrapporteringer elektronisk. Det er her det største potensialet til lettelse i skjemabelastningen ligger. Derfor er dette høyt prioritert. Det sentrale prosjektet på området er det såkalte AltInn-prosjektet, et samarbeid mellom Skatte-

direktoratet, Statistisk sentralbyrå og Brønnøysundregistrene som skal være operativt i november 2003. Dette forventes å gi betydelige lettelser for brukerne. Det er avgjørende å få samordnede systemer for elektronisk innrapportering. Derfor skal alle systemene bygge på felles data-definisjoner. Parallelt med dette pågår arbeidet med å få innført og tatt i bruk elektroniske signaturer, noe som er viktig for å kunne utnytte mulighetene ved elektronisk kommunikasjon.

Regjeringens strategi for forenkling for næringslivet har fem hovedområder:

a. Strukturgjennomgang av regelverk

Det er behov for å fornye eksisterende reguleringer, redusere reguleringsmengden og gjøre tilgrensende reguleringer mer konsistente. Det er i dag ikke nedfelt generelle prosedyrer for en systematisk oppdatering eller fornyet vurdering av foreliggende lovverk. Eksisterende lover og forskrifter kommer opp til ny vurdering mer eller mindre tilfeldig og i ulik grad på forskjellige forvaltningsområder. Justisdepartementet arbeider med å systematisere dette. Den omfattende revideringen av regelverket for helse, miljø og sikkerhet (HMS) som pågår i de ulike HMS-etatene, er et godt eksempel på arbeid som vil forbedre strukturen sett fra et brukerperspektiv.

b. Bedre beslutningsgrunnlag for nytt regelverk m.m.

Nærings- og handelsdepartementet opprettet i fjor en prosjektgruppe - §raket - som skal bidra til bedre utredning av konsekvenser for bedriftene. §raket er et kompetansesenter som tilbyr rådgivning om metoder for å kartlegge og anslå betydningen av offentlige tiltak for etablering og drift av næringsvirksomhet. §raket bistår også forvaltningen med å utarbeide nytt regelverk og reformer, både på planleggingsstadiet og i regelutformingen. For å kunne anslå næringsmessige konsekvenser av ulike tiltak, arbeides det med å legge til rette for bruk av bedriftspaneler i de sammenhenger der slike utredningsverktøy er velegnede. Nærings- og handelsdepartementet har en kontinuerlig dialog med næringslivet om forbedring av konsekvensutredningene. Erfaringene fra det første året i virksomhet viser at beslutningsunderlaget ved forslag om nytt regelverk ofte har vært mangelfullt. Bistand fra §raket har bidratt til at konsekvenser for næringslivet er blitt synliggjort, og dermed kommet bedre med inn i beslutningsprosessen. Arbeidet i §raket er imidlertid av langsiktig karakter,

der kompetanseoppbygging, informasjon og utvikling av metoder/verktøy er sentralt.

c. Reduksjon av næringslivets byrder knyttet til innrapporteringsplikter

Arbeidet med å redusere næringslivets byrder knyttet til skjema/innrapporteringsplikter er et prioritert område for regjeringen. Målsettingen er at ingen offentlig etat skal be om andre opplysninger enn dem de faktisk har bruk for. Bedriftene skal aldri måtte gi samme opplysning mer enn én gang, og det skal være et rimelig forhold mellom den nytte som det offentlige har av rapporteringen, og den byrden som pålegges bedriftene.

Arbeidet er delt inn i fire tiltaksområder:

- enklere innrapporteringsmetoder, inklusiv elektronisk innrapportering
- samordning og gjenbruk
- regelverksendringer
- holdningsendringer

For å oppnå målsettingen er Brønnøysundregistrenes arbeid sentralt. I 2002 viser deres tall at statlige etaters samordningsarbeid har gitt en belastningsreduksjon på 90,4 årsverk, noe som er det beste som er oppnådd så langt. Gjennomsnittlig skjema-belastning på bedriftsnivå har gått ned fra 44,9 timer pr. år i 1998 til 40,5 i 2002. Selv om disse tallene ikke er fullstendige, viser de en klar trend. Dette indikerer videre at det er et potensial for videre forenkling, særlig ved overgang til elektronisk innrapportering. Også dette er imidlertid et langsiktig arbeid.

d. Bedre regelverk på enkeltområder

Nærings- og handelsdepartementet har også en pådriverrolle i forhold til forbedringer i regelverk som berører næringslivet, men hvor ansvaret for det aktuelle regelverk ligger andre steder. Bl.a. følger departementet de pågående arbeidene innen områdene skatt, arbeidsliv, HMS og byggesak. På eget område tar departementet sikte på å fremme en Ot.prp. om ny minerallov i løpet av høsten 2003. Gjennom forslaget samles minerallovgivningen i én lov som erstatter fem lover på området. Dagens lovverk er vanskelig tilgjengelig. Målet har derfor vært å lage en brukervennlig og moderne lov som det er oversiktlig å finne fram i, og som gjelder for alle typer mineraler. Samtidig med at lovstrukturen er forbedret, har vi gått bort fra vanskelig tilgjengelige spesialbegreper i lovgivningen. Forslaget innebærer også en bedre koordinering i forhold til annet lovverk. Videre vil departementet i løpet av september sende på høring et forslag om endrin-

ger i serveringsloven. Etter forslaget vil bevillingsplikten for serveringssteder som ikke skjenker alkohol, oppheves. Det vil dermed bli fri adgang til å starte denne type serveringsvirksomhet. Bevillingsplikten opprettholdes imidlertid for serveringssteder med alkoholservering. Både den bevillingspliktige og den ikke bevillingspliktige serveringsnæringen underlegges et kontrollsystem slik at kampen mot kriminaliteten i bransjen kan effektiviseres.

e. En næringsvennlig offentlig sektor

Det er vesentlig med en helhetlig tilnærming til regelforenklring. Regjeringens visjon er en offentlig sektor der næringslivet opplever forvaltningen som ryddig og ubyråkratisk, og norsk offentlig tjenesteyting som et konkurransefortrinn internasjonalt. Bruk av IT i forvaltningen og arbeidet med organisering av statlige tilsyn er prioriterte tiltak i denne sammenheng. Opprettelsen av nytt innovasjons- og investeringsselskap skal bidra til å samordne et bredt spekter av innovasjonsrettede virkemidler. Selskapet skal i sterkere grad fungere som en inngangsport for henvendelser til det offentlige virkemiddelapparatet.

2.4 En framtidsrettet IT-politikk

Nærings- og handelsdepartementet har koordineringsansvaret for regjeringens IT-politikk. En helhetlig og offensiv IT-politikk forutsetter en bred innsats for å utvikle gode rammebetingelser og infrastruktur og å legge til rette for tiltak som fremmer utvikling og bruk av IT i hele samfunnet.

eNorge 2005

eNorge 2005 ble lansert i mai 2002 og er en samlet plan for regjeringens IT-politikk. Gjennom eNorgeplanen har regjeringen formulert tre overordnede mål for IT-politikken:

- *verdiskaping i næringslivet* – utvikling og bruk av informasjonsteknologi skal bidra til verdiskaping gjennom økt innovasjon og konkurransekraft i norsk næringsliv
- *effektivitet og kvalitet i offentlig sektor* – informasjonsteknologi skal brukes til å effektivisere offentlig sektor og tilby nye og bedre tjenester til brukerne
- *deltakelse og identitet* – alle skal kunne utnytte informasjonsteknologiens muligheter, og IT skal bidra til å bevare og videreutvikle vår kulturarv, identitet og våre språk

Analysen fra OECD og EU viser at anvendelse av IT kombinert med gode generelle rammebetingelser er blant de viktigste drivkrefter for økonomisk vekst. Bruk av IT gjør det mulig for bedriftene å konkurrere uavhengig av avstand til markedet. Det kan også bidra til mer effektive produksjonsprosesser, mer spesialisering, endringer i etablerte verdikjeder og en mer miljøvennlig form for verdiskaping. Investeringer i IT forutsetter endringer i både organisering og arbeidsprosesser for å gi full gevinst. Opptil 90 pst. av ressursinnsatsen som følger en vellykket IT-implementering, kan ligge i kompetanse og organisasjonsutvikling.

I 2004 vil det særlig rettes oppmerksomhet mot bredbånd, infrastrukturen i Norge, tillits- og sikkerhetsspørsmål knyttet til IT og norsk elektronisk innhold. Nærings- og handelsdepartementet har også et ansvar for elektronisk handel og forretningsdrift og IT-næringsens rammebetingelser. Flere av de ovennevnte temaene er omtalt i St.meld. nr. 49 for 2002-2003 Breiband for kunnskap og vekst, som regjeringen la fram 5. september 2003. De omtales derfor ikke ytterligere i det etterfølgende.

Elektronisk forretningsdrift

Elektronisk handel og forretningsdrift mellom bedrifter gir gevinster bl.a. gjennom prosessendringer og effektivisering internt i organisasjonen, bedre integrasjon og samhandling mellom bedrifter og tilgang til nye markeder, tilbydere og salgskanaler.

Foreløpig er det bare en liten del av den totale handelen som skjer over nettet, men elektronisk handel og forretningsdrift er i vekst, spesielt når det gjelder forbrukerhandel på nettet. Viktige rammebetingelser er nå kommet på plass, bl.a. har myndighetene gjennom e-regelprosjektet gjennomgått regelverket for å fjerne rettslige hindringer for elektronisk kommunikasjon. Myndighetene må imidlertid fortsatt jobbe målbevisst for å videreutvikle politikken og tilrettelegge rammebetingelsene slik at aktørene ikke møter unødvendige hindringer i implementering og utvikling av elektronisk forretningsdrift. Fellesforum for elektronisk handel som drives av Nærings- og handelsdepartementet, er et viktig forum for å bidra til å sette søkelyset på aktuelle problemstillinger.

God tilgang til offentlige data for kommersiell utnytting og videreforedling er viktig for å nå målsettinger om tjenestekvalitet og verdiskaping. Regjeringen vil legge til rette for transparente og forutsigbare rammebetingelser for tilgang til offentlige grunnlagsdata. Det er ikke tilfelle i dag. Regjeringen legger derfor opp til en rask og grun-

dig implementering av det kommende EU-direktivet om anvendelse og kommersiell utnyttelse av offentlig sektors dokumenter. Det er også aktuelt å vurdere andre rammebetingelser på innholdsfeltet.

Elektroniske signaturer og PKI¹

Tillit til elektroniske transaksjoner er et viktig fundament for å realisere potensialet i elektronisk handel, elektronisk forretningsdrift og tilbudet av elektroniske tjenester fra det offentlige. Elektronisk signatur og PKI er viktige elementer som bidrar til å etablere slik tillit. Regjeringen vil styrke arbeidet med å gjøre slike løsninger tilgjengelige for bedrifter og befolkningen på en enkel og rimelig måte. Regjeringen akter også å sørge for at det offentliges bruk av slike løsninger blir mest mulig samordnet, slik at brukernes muligheter til å nyttiggjøre seg elektroniske tjenester fra det offentlige styrkes.

Elektronisk signatur skal tilbys av markedet, men myndigheter vil stille grunnleggende krav til sikkerhet og pålitelighet ved slike signaturer. Videre vil myndigheter stille krav til samspill mellom de ulike markedsløsningene, slik at brukere ikke stenges ute fra bruk av enkelte tjenester på nettet. Det skal også bli mulig å gjenbruke elektroniske signaturer utstedt av en offentlig etat eller f.eks. en bank til å kommunisere sikkert elektronisk med en annen etat eller en annen privat tjenestetilbyder.

Informasjonssikkerhet

Tidligere handlet informasjonssikkerhet om å iverksette et sett av tekniske kontrolltiltak. Løsningene var ofte basert på et reaktivt handlingsmønster og sikkerhetsproblemene ble løst uavhengig av hverandre. Utviklingen i retning av et mer komplekst trusselbilde, informasjonens stadig viktigere rolle som konkurransefaktor og pålegg i lover og regler har imidlertid medført at denne tradisjonelle tilnærmingen til IT-sikkerhet ikke lenger strekker til.

For å sikre en helhetlig tilnærming la regjeringen i juni 2003 fram en *nasjonal strategi for informasjonssikkerhet* med fire hovedmål:

- samfunnskritisk infrastruktur for elektronisk informasjonsutveksling skal være robust og sikker
- etablering av en sikkerhetskultur med henblikk på å få bevisstgjort alle aktører

- utvikle en allmenn tilgjengelig samfunnsinfrastruktur for elektronisk signatur, autentisering og sikker overføring av sensitiv informasjon
- styrke koordineringen av de myndigheter som arbeider med informasjonssikkerhet

Økt bevissthet om informasjonssikkerhet hos alle vil bidra til økt og tryggere bruk av nettbaserte tjenester. Dette vil også styrke arbeidet med å utvikle tiltak for å sikre samfunnskritisk infrastruktur.

2.5 Handlingsplan for offentlige innkjøp

Regjeringen vil styrke konkurransepolitikken og utvide bruken av konkurranseutsetting i offentlig sektor. Samtidig ønsker regjeringen å gjennomgå næringslovgivningen for å legge til rette for nyskaping, ivareta små og mellomstore bedrifters behov og legge til rette for økt offentlig og privat samarbeid. Som ledd i oppfølging av disse målene har nærings- og handelsministeren iverksatt en handlingsplan for offentlige innkjøp og små og mellomstore bedrifter.

Effektivisering

Årlig anskaffer det offentlige varer, tjenester og bygg- og anlegg for omkring 220 mrd. kroner. Tiltak som innebærer effektivisering av offentlige anskaffelser på henholdsvis 1-2 pst., vil innebære at det offentlige kan spare eller utnytte verdier for 2,2-4,4 mrd. kroner på en bedre måte. Et sentralt tiltak i handlingsplanen er å evaluere regelverkets samfunnsøkonomiske effekter, inkludert behovet for regelverksforbedringer.

Små og mellomstore bedrifter

Et av hovedmålene i handlingsplanen er at det skal bli lettere å konkurrere om offentlige kontrakter, særlig for små og mellomstore bedrifter. En avgjørende forutsetning for effektiv konkurranse om disse kontraktene er at det offentlige opptrer som en profesjonell og krevende kunde. Tiltak som sikrer bred deltagelse fra små og nyskapende bedrifter, vil styrke konkurransekraften i norsk næringsliv. Det skal gjennomføres tiltak for å unngå unødvendige dokumentasjonskrav overfor leverandørene, forbedre Internettside med informasjon til leverandørene, sikre begrunnelsesplikt fra oppdragsgiver og tilby en bedre kunngjøringsdatabase overfor leverandørene.

¹ Public Key Infrastructure – en teknologi som tillater bruk av elektronisk signatur i stor skala.

Offentlig og privat samarbeid (OPS)

Offentlig privat samarbeid er en offentlig tjeneste som utvikles og/eller drives av private (eller sammen med det offentlige) etter forespørsel fra det offentlige, og der risiko fordeles mellom privat og offentlig sektor. OPS bør primært brukes som et virkemiddel for mer effektiv produksjon av goder. Når en har bestemt hvilke goder det offentlige skal tilby, vil det være samfunnsøkonomisk lønnsomt at produksjonen skjer på beste og mest kostnadseffektive måte. Her kan ulike former for OPS være et egnet virkemiddel på enkelte områder. Nærings- og handelsdepartementet vil utarbeide en veileder som skal gjøre det lettere for det offentlige å inngå kontrakter om offentlig privat samarbeid, bl.a. forholdet til innkjøpsreglene.

Opprettelse av en klagenemnd for offentlige anskaffelser

For å gi raskere og rimeligere klagemuligheter, besluttet Stortinget at det skulle opprettes en uavhengig klagenemnd. Klagenemnda trådte i funksjon 1. januar 2003. Den har allerede mottatt over 130 klagesaker til behandling i løpet av første halvår. Det er konstatert lovbrudd i rundt 50 pst. av de realitetsbehandlede sakene. Dette viser behovet for en slik klagenemnd og ikke minst utfordringene med opplæring, avklaring og etterlevelse i forhold til regelverket.

Ulovlige direkteanskaffelser

Nærings- og handelsdepartementet har fått en rekke indikasjoner på at mange offentlige oppdragsgivere kjøper direkte fra en leverandør uten forutgående konkurranse. Erfaringene fra klagenemnda viser også dette. Formålet bak anskaffelsesregelverket er å sikre det offentlige kostnadseffektive innkjøp og samtidig tilgodese næringslivets interesser gjennom effektiv konkurranse. Effektiv håndhevelse av anskaffelsesregelverket vil også

kunne forebygge korrupsjon og korrupsjonslignende forhold. På denne bakgrunn nedsatte Nærings- og handelsdepartementet en arbeidsgruppe mot ulovlige direkteanskaffelser (AUDA). Arbeidsgruppen har nå framlagt sitt forslag og mener eksisterende sanksjonsmidler ikke er tilstrekkelige for å hindre ulovlige anskaffelser. For å bøte på dette anbefaler arbeidsgruppen en rekke endringer. Arbeidsgruppens rapport har vært på høring og vil bli fulgt videre opp i departementet.

2.6 Skipsfartspolitik

Regjeringen arbeider med en ny stortingsmelding om skipsfartspolitikken som planlegges lagt fram for Stortinget i vårsesjonen 2004. Formålet med en egen melding om skipsfart er å kunne gjennomgå hele bredden av sentrale spørsmål innen skipsfartspolitik.

Skipsfartsnæringen står overfor en rekke nasjonale og internasjonale utfordringer. Et overordnet spørsmål er hvordan verdiskaping i denne konkurranseutsatte næringen vil utvikle seg over tid. Det legges vekt på at en til rettelegging for kunnskapsdrevet næringsutvikling og innovasjon også er viktig for å sikre skipsfartsnæringen.

Skipsfart har en sentral rolle i verdenshandelen som et miljøvennlig transportalternativ, og det er også et nasjonalt mål å vri større deler av transporten fra vei til sjø og bane. Den norske flåten er verdens tredje største, noe som gir norske myndigheter en særegen rolle i det internasjonale arbeidet med miljø og sikkerhet til sjøs.

Viktige temaer som vil bli drøftet i meldingen er hvordan vi kan opprettholde og øke kompetanse, kvalitet og verdiskapingen i den norske maritime sektor. Internasjonalt er arbeidet for å åpne markeder for skipsfartstjenester og for å bedre miljø og sikkerhet av stor betydning. Bedre beskyttelse mot terror har fått øket fokus. Nasjonalt er det viktig å gjøre skipsfart langs norskekysten sikker, miljøvennlig og konkurransedyktig for næringslivet.

3 Oversiktstabeller for budsjettet

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004	Pst. endr. 03/04
Administrasjon					
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	185 197	194 525	198 900	2,2
	<i>Sum kategori 17.00</i>	<i>185 197</i>	<i>194 525</i>	<i>198 900</i>	<i>2,2</i>
Informasjonsteknologi, infrastruktur og rammebetingelser					
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	172 258	177 400	176 200	-0,7
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)	82 079	86 350	69 200	-19,9
0903	Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)			17 100	
0904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)	186 429	181 400	204 200	12,6
0905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)	132 242	134 600	136 700	1,6
0906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)	17 258	14 740	14 300	-3,0
0907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)	227 892	221 200	259 800	17,5
0908	Skipsregistrene (jf. kap. 3908)	7 654	8 050	8 000	-0,6
0909	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	325 553	570 000	750 000	31,6
0912	Bedriftsrettet informasjonsformidling	13 000	13 200	13 000	-1,5
0913	Standardisering	26 000	26 500	26 500	0,0
0914	Spesielle IT-tiltak	65 824	67 300	86 000	27,8
	<i>Sum kategori 17.10</i>	<i>1 256 189</i>	<i>1 500 740</i>	<i>1 761 000</i>	<i>17,3</i>

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004	Pst. endr. 03/04
Forskning, nyskaping og inter- nasjonalisering					
0920	Norges forskningsråd	799 000	844 535	849 500	0,6
0922	Norsk Romsenter (jf. kap. 3922)	244 297	252 300	272 000	7,8
0923	Forsknings- og utviklingskontrakter	155 185	100 000		-100,0
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklings- programmer	503 498	335 500	25 500	-92,4
0929	Bedriftsrettet kompetanseoverføring	50 800	41 000	14 000	-65,9
0930	Statens veiledningskontor for oppfin- nere (jf. kap. 3930)	15 467	16 850		-100,0
0934	Internasjonaliseringstiltak	239 320	231 800	86 200	-62,8
0935	Internasjonale investeringstiltak	30 407	30 750		-100,0
0937	Reiselivstiltak	121 347	109 300	2 000	-98,2
0938	Omstillingstiltak	40 000	20 000	35 000	75,0
0939	Støtte til skipsbygging	1 500 000			
2420	Statens nærings- og distriktsut- viklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)	28 029 969	30 855 700		-100,0
2421	Nytt innovasjons- og internasjonali- seringsselskap (jf. kap. 5325 og 5625)			31 559 000	
2426	SIVA SF (jf. kap. 3961 og 5609)	260 000	100 000	205 000	105,0
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)	25 000			
	<i>Sum kategori 17.20</i>	<i>32 014 290</i>	<i>32 937 735</i>	<i>33 048 200</i>	<i>0,3</i>
Statlig eierskap					
0950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)	44 935	12 500	11 500	-8,0
0953	Kings Bay AS	13 000	13 000	13 000	0,0
0955	Norsk Koksverk	676			
0956	Norsk Jern Eiendom A/S	4 986			
	<i>Sum kategori 17.30</i>	<i>63 597</i>	<i>25 500</i>	<i>24 500</i>	<i>-3,9</i>
	<i>Sum programområde 17</i>	<i>33 519 273</i>	<i>34 658 500</i>	<i>35 032 600</i>	<i>1,1</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>33 519 273</i>	<i>34 658 500</i>	<i>35 032 600</i>	<i>1,1</i>

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004	Pst. endr. 03/04
01-29	Driftsutgifter	1 005 500	1 032 615	1 085 900	5,2
30-49	Investeringer	15 080	4 400	4 300	-2,3
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	2 466 500	1 074 035	1 406 800	31,0
70-89	Overføringer til andre	2 033 474	1 920 100	1 543 000	-19,6
90-99	Lånetransaksjoner	27 998 719	30 627 350	30 992 600	1,2
	Sum under departementet	33 519 273	34 658 500	35 032 600	1,1

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004	Pst. endr. 03/04
Ordinære inntekter					
3900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)	5 039	6 200	2 150	-65,3
3901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)	171 497	177 400	178 400	0,6
3902	Justervesenet (jf. kap. 902)	58 844	63 200	50 300	-20,4
3903	Norsk Akkreditering (jf. kap. 903)			15 200	
3904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)	412 772	413 300	384 500	-7,0
3905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)	34 536	33 600	34 900	3,9
3906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 906)	1 878	800	1 300	62,5
3907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907)	157 443	156 900	161 900	3,2
3908	Skipsregistrene (jf. kap. 908)	10 721	10 600	11 000	3,8
3922	Norsk Romsenter (jf. kap. 922)		33 900		-100,0
3930	Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 930)	149	200		-100,0
3939	Støtte til skipsbygging (jf. kap. 939)			64 400	
3950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656)	25 500	10 000	10 000	0,0
3959	Moxy Trucks AS	612			

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004	Pst. endr. 03/04
3961	Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 5609)	537 456	2 075 000	894 500	-56,9
5320	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)	27 928 630	30 261 100	10 000	-100,0
5325	Nytt innovasjons- og internasjonali- seringsselskap (jf. kap. 2421 og 5625)			30 294 900	
5326	SIVA (jf. kap. 2426)	155 228			
5343	Statens varekrigsforsikring		1 150 000	110 000	-90,4
5460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)	416 193	397 900	416 000	4,5
	<i>Sum ordinære inntekter</i>	<i>29 916 498</i>	<i>34 790 100</i>	<i>32 639 450</i>	<i>-6,2</i>
	Renter og utbytte m.v.				
5609	Renter fra selskaper under NHDs for- valtning (jf. kap. 2426 og 3961)	155 613	422 600	135 550	-67,9
5613	Renter fra SIVA (jf. kap. 2426)	52 578			
5620	Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)	887 123	974 000		-100,0
5625	Renter og utbytte fra nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap (jf. kap. 2421 og 5325)			487 000	
5656	Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 950 og 3950)	6 546 350	4 862 000	6 654 000	36,9
	<i>Sum renter og utbytte m.v.</i>	<i>7 641 664</i>	<i>6 258 600</i>	<i>7 276 550</i>	<i>16,3</i>
	<i>Sum programområde 17</i>	<i>37 558 162</i>	<i>41 048 700</i>	<i>39 916 000</i>	<i>-2,8</i>
	<i>Sum inntekter</i>	<i>37 558 162</i>	<i>41 048 700</i>	<i>39 916 000</i>	<i>-2,8</i>

4 Oversikt over tilsagnsfullmakter

(i 1 000 kr)

Kap./post	Betegnelse	Fullmakt 2003	Forslag 2004	Anslått termin for utbetaling/ dekning
920/50	Norges forskningsråd, tilskudd	172 500	140 000	2005-06
923/70	Forsknings- og utviklingskontrakter, tilskudd	100 000		
930/70	Statens veiledningskontor for oppfinnere, tilskudd til utviklingsarbeider og stipend	1 000		
2421/50	Nytt innovasjons- og internasjonaliserings-selskap, nyskaping, fond		1 000	2005-06
2421/72	Nytt selskap, forsknings- og utviklingskontrakter		100 000	2005-06

Fullmakten under Statens veiledningskontor for oppfinnernes tilskuddsordning for utviklingsarbeider og stipend foreslås videreført med samme beløp som for 2003 (1 mill. kroner) under nytt budsjettkap. 2421 i regi av nytt innovasjons- og internasjonaliserings-selskap. Det gjelder også tilsagnsfullmakten knyttet til Forsknings- og utviklingskontrakter som foreslås videreført med samme beløp som for 2003 (100 mill. kroner) under nytt kap. 2421.

Fullmakten til Norges forskningsråd (NFR) foreslås redusert med 32,5 mill. kroner, fra 172,5 til 140 mill. kroner. Av fullmakten for 2003 var 65 mill. kroner knyttet til støtte til videreføring av Halden-prosjektet i 2004 og 2005, med 32,5 mill. kroner for hvert av årene. For 2004 omfatter fullmakten bare sistnevnte år, og den kan dermed reduseres med 32,5 mill. kroner.

I tillegg foreslås fullmakten til Eksportfinans ASA til å gi tilsagn om dekning av framtidig under-

skudd under 108-ordningen videreført. Ordningen omfatter finansiering av kontrakter om eksport av kapitalvarer, og fra 2002 også skip. På grunnlag av Stortingets årlige vedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig tilskudd til å dekke framtidige underskudd på en avregningskonto som er knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid med bevilgning over kap. 934, post 73, jf. Forslag til vedtak VII, 2.

Det har gjennom flere år blitt gitt en tilsagnsfullmakt under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter, på 2,5 mill. kroner. Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2003 ble denne utvidet til 7,5 mill. kroner. En tilsagnsfullmakt kan formelt bare knyttes til tilskuddsbevilgninger, dvs. i tilknytning til bevilgninger i postgruppene 50-89. For å videreføre ordningen foreslås det en særskilt fullmakt til å inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner ut over gitt bevilgning, jf. Forslag til vedtak VIII.

5 Oversikt over garantifullmakter

(i 1 000 kr/SEK/USD/Euro)

Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2002	Samlet garanti- ansvar pr. 31.12.2002	Fullmakt for nye garanti- tilsagn for 2003	Forslag til nye garantitilsagn for 2004	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2004
<i>Statens nærings- og distrikts- utviklingsfond (SND)/Nytt innovasjons- og inter- nasjonaliseringsselskap, real- investering og driftskapital</i>	5 387	31 174	240 000	40 000	ca. 300 000
<i>Industribanken/SND/Nytt sel- skap, statsgaranti for tidlig- ere innlån til Den norske Industribank A/S</i>	0	33 573	0	0	ca. 29 000
<i>Svensk-norsk Industrifond, låneopptak</i>	0	0	SEK 80 000 ¹	0	0
<i>Garanti-Instituttet for Eksport- kreditt (GIEK),</i>					
a) Den alminnelige ordning inkl. Gammel alminnelig ordning	142 384	21 510 700	2	2	40 000 000 ²
a) Garantier ved investe- ringer i og eksport til utviklingsland	11 341	1 523 200	3	3	1 500 000 ³
a) SUS/Baltikum-ordningen	1 247	726 300	0	0	726 300
a) Gammel særordning for utviklingsland	1 335	15 200	0	0	15 200
a) Anbudsgarantiordningen		700	0	0	0

(i 1 000 kr/SEK/USD/Euro)

Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2002	Samlet garanti- ansvar pr. 31.12.2002	Fullmakt for nye garanti- tilsagn for 2003	Forslag til nye garantitilsagn for 2004	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2004
<i>Andre garantier:</i>					
– Garanti for lån til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Bulgaria og Romania	0	USD 6 100	0	0	USD 2 500
– Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), garanti- kapital		Euro 148 044	Euro 12 109	Euro 12 109	Euro 172 261
– Baltisk investeringslån	0	Euro 4 026	0	0	Euro 3 648
– Garanti for lån til NOAH Holding AS	0	135 972	0	0	ca. 135 000
– Garanti for driftskreditt til Moxy Trucks AS		30 000	0	0	0

¹ Samlet ramme for garantier og tilsagn på 80 mill. svenske kroner (SEK).² Samlet ramme for garantier og tilsagn på 40 mrd. kroner.³ Samlet ramme for garantier og tilsagn på 1,5 mrd. kroner.

Nærmere om de enkelte garantiene

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND)/ Nytt innovasjons- og internasjonalsiseringsselskap – landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskapital

Gjennom den ordinære budsjettbehandlingen høsten 2002 ble det fastsatt en garantiramme på 40 mill. kroner til realinvesteringer og driftskapital. I forbindelse med revidert budsjett våren 2003 ga Stortinget en tilleggsbevilgning under kap. 2420, post 55 hvorav på 50 mill. kroner var øremerket til tapsfond for garantier til driftskreditt i fiskeri-næringen. Med et tapsprosent på 25 gir det en utvidelse av garantirammen for 2003 på 200 mill. kroner. For 2004 foreslås ordningen videreført på generell basis innenfor en ramme på 40 mill. kroner i regi av det nye innovasjons- og internasjonalsiseringsselskapet. Det anslås at en ramme på 300 mill. kroner til å dekke gammelt ansvar og nye tilsagn under ordningen vil være tilstrekkelig for 2004, jf. nærmere omtale under kap. 2421, post 50 og Forslag til vedtak IX, 1.

Industribanken/SND/Nytt innovasjons- og internasjonalsiseringsselskap, statsgaranti for tidligere innlån i Den norske Industribank A/S

I henhold til tidligere lov om Den norske Industribank A/S skulle staten svare for riktig betaling ved forfall av de lån som banken tok opp. SND overtok oppfølgingen av låneporteføljen etter at Industribanken ble integrert i SND i 1993. Det er lagt opp til at det nye innovasjons- og internasjonalsiseringsselskapet skal overta forvaltningen fra 2004. SNDs netto utestående obligasjonsgjeld (fratrasket egenbeholdningen av obligasjoner) som staten har garantert for, var i underkant av 34 mill. kroner ved utløpet av 2002. Statens garantiansvar for Industribankens innlån vil bli ytterligere redusert i løpet av 2003. For 2004 vil det være tilstrekkelig med en garantiramme på om lag 29 mill. kroner.

Svensk-Norsk Industrifond (SNI)

Stortinget har de siste årene samtykket i at Nærings- og handelsdepartementet kan gi en garanti til SNI for låneopptak inntil motverdien av 80 mill. svenske kroner (SEK). Sammen med en svensk garanti på 20 mill. SEK skulle dette gi fondet anledning til å låne ut noen av sine bundne midler og opprettholde normal utlånsaktivitet. Full-

makten har aldri vært utnyttet. Fordelingen av garantiansvaret har sammenheng med at den norske stat dekket 20 pst. (50 mill. SEK) av grunnkapitalen i fondet og den svenske stat 80 pst. (200 mill. SEK). På bakgrunn av en evalueringsrapport som ble lagt fram i mai 2001, har Nærings- og handelsdepartementet sammen med det svenske Næringsdepartementet satt ned en arbeidsgruppe som skal vurdere hvordan en kan videreføre SNI med en ny profil. Den endelige utformingen er ennå ikke avklart, men det er brakt på det rene at det ikke vil være behov for å videreføre garantien til fondet i 2004.

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK)

For GIEKs ordninger Alminnelig ordning, Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland, SUS/Baltikum-ordningen, Gammel særordning for utviklingsland og Anbudsgarantiordningen vises det til nærmere omtale under kap. 2460. Jf. også Forslag til vedtak IX, 2 og 3 vedrørende de to førstnevnte ordningene. Anbudsgarantiordningen er i tillegg omtalt under kap. 934 Internasjonaliseringstiltak, post 70 Eksportfremmende tiltak.

Norsk Garantiinstitut for Skip og Borefartøyer A/S (GI)

Norsk Garantiinstitut for Skip og Borefartøyer A/S ble etablert i 1975. Staten overtok alle aksjene i GI i 1983. Administrasjonen er tillagt GIEK. Samtlige garantier under instituttet er innfridd. Det er ikke aktuelt å gi nye garantier. GI har vært opprettholdt på grunn av løpende rettsvister knyttet til Reksten-komplekset.

Det har vært uenighet mellom boets største kreditor Aker RGI og GI om instituttets rett til ytterligere dividende i boet. Aker RGI mente instituttet hadde mottatt 26 mill. kroner for mye ved tidligere utlodninger og hadde derfor ikke rett til mer. Aker RGI anla på denne bakgrunn voldgiftssak mot instituttet i mai 1998. Voldgiftssaken ble stilt i bero i påvente av behandling av dividende-saken for Gulating Lagmannsrett. Gulating Lagmannsretts dom i saken i GIs favør ble anket av boet og Aker RGI. Boet/Aker RGI vant ankesaken i Høyesterett.

På bakgrunn av Høyesteretts avgjørelse om at GI ikke har rett til ytterligere dividende i boet har Aker RGI tatt opp igjen voldgiftssaken mot GI. Aker RGI krever tilbakebetaling av det de mener er for mye utbetalt dividende. Beløpet som kreves tilbakebetalt er nå 126 mill. kroner. Saken verserer fortsatt i rettsapparatet.

Andre garantier

Garantier for lån fra norsk eller internasjonal kredittinstitusjon på inntil 27,5 mill. USD for nye tilsagn og gammelt ansvar til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Bulgaria og Romania

Norges andel av støtten utgjorde til sammen 27,5 mill. USD tilsvarende ca. 189,75 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 165 for 1992-93. Latvia ønsket ikke sitt lån utbetalt. Det ble til sammen utbetalt ca. 20,5 mill. USD. Eksportfinans ASA står som långiver med staten som garantist. I retningslinjene presiseres at det stilles statlig garanti for betalingsbalanselån med løpetid inntil sju år. Albania fikk etter søknad i 1996 innvilget 10 års løpetid på bakgrunn av landets vanskelige økonomiske situasjon. Samtlige lån er nå tilbakebetalt med unntak av lånet til Albania på 2,5 mill. USD. Det forfaller til betaling i april 2006.

Garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), garantikapital

Norge har delvis innbetalt sin eierandel av EBRDs grunnkapital, mens resten er garantikapital. Av Norges andel av EBRDs opprinnelige grunnkapital ble 30 pst. innbetalt, mens 70 pst. var garantikapital. Garantiansvaret utgjorde 87,5 mill. Euro. I 1996 ble det vedtatt 100 pst. kapitalutvidelse i EBRD som Norge sluttet seg til. Av utvidelsen skulle 22,5 pst. innbetales, mens 77,5 pst. var garantikapital tilsvarende 96,87 mill. Euro. Til sammen utgjør den norske garantirammen dermed 184,37 mill. Euro. Garantiansvaret øker med 12 108 750 Euro pr. år inntil 2005 da hele garantirammen er oppfylt. Ved utgangen av 2004 vil ansvaret dermed være økt til 172 261 250 Euro.

Baltisk investeringslån

Ved utvidelsen av Nordisk investeringsprogram i Baltikum i 1996 ble det statlige garantiansvaret for lån via Den nordiske investeringsbanken økt fra 30 til 60 mill. ECU, jf. St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 10 for 1995-96. Garantiansvaret er fordelt mellom de nordiske land. Norges samlede garantiansvar utgjorde 11 340 000 Euro. Ansvaret trappes gradvis ned og vil i løpet av 2003 være redusert til 3 647 700 Euro.

Garanti for lån til NOAH Holding AS

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 103 for 1990-91 vedtok Stortinget en særskilt garantiramme på 250 mill. kroner for lån som skulle stilles til disposisjon for Norsk avfallshandtering AS, nå NOAH Holding AS, som skulle stå for oppbygging

av tilstrekkelig behandlingskapasitet for spesialavfall. De anleggene som garantien opprinnelig ble gitt for å etablere, er ferdigstilt. Det er derfor ikke nødvendig å fornye garantien. Det er imidlertid foreslått en utbetalingsfullmakt for å dekke påløpt garantiansvar under ordningen for 2004, jf. Forslag til vedtak V. Statens garantiansvar er i beskjeden grad redusert hittil i 2003. For 2004 kan garantiansvaret begrenses til 135 mill. kroner.

Garanti for driftskreditt til Moxy Trucks AS

Garantien ble videreført innenfor en ramme på 30 mill. kroner i 2002, jf. St.prp. nr. 37 og Innst. S. nr. 90 for 2001-2002 Moxy Trucks AS – forlengelse av statlig garanti. På grunnlag av driftsproblemer gjorde selskapets bank ansvar under garantien gjeldende overfor staten i desember 2002. Det ble åpnet konkurs i selskapet i februar 2003. På grunnlag av et pantesikret krav i boet ble det i juni 2003 bevilget 30 mill. kroner til avskrivning av garantiansvaret under nytt kap. 959 Moxy Trucks AS, post 70, jf. nærmere omtale i St.prp. nr. 65 for 2002-2003 Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2003. Tapet under den statlige garantien er begrenset innenfor en ramme på 30 mill. kroner som vil bli utbetalt i inneværende år.

Tapsfond for garantiordninger

Ved etableringen av SND i 1993 ble det etablert særskilte tapsfond for SNDs garantiordning med bevilgninger over statsbudsjettets kap. 2420, post 52. Til og med 1998 ble denne tapsfondsmodellen videreført med en tapsfondsbevilgning på 10 mill. kroner pr. år. Det ble ikke gitt bevilgning til tapsfond for denne ordningen i 1999. For 2000 og 2001 ble tapsfondsbevilgningen til risikolån under kap. 2420, post 51 benyttet som et felles tapsfond for risikolån og garantier. Denne ordningen ble videreført i 2002 og 2003 under ny post 55. For 2004 foreslås ordningen videreført under kap. 2421, post 50 Nyskaping, i regi av nytt innovasjons- og internasjonalsiseringsselskap.

Tap på GIEKs garantiordning for eksport til og investeringer i utviklingsland forutsettes dekket av tapsavsetnings-/grunnfond som tidligere er bevilget over Utenriksdepartementets budsjett med til sammen 300 mill. kroner.

Videre er det foretatt en engangsavsetning på 47,4 mill. kroner til å dekke eventuelle utbetalinger på betalingsbalanselån til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Bulgaria og Romania og en avsetning på ca. 20,7 mill. kroner til dekning av eventuelle tap under garantiansvaret knyttet til Baltisk investeringslån.

Andre garantiliknende ordninger

(i 1 000 kr/SDR)

Betegnelse	Utbetalt i 2002	Samlet ansvar pr. 31.12.2002	Forslag til ramme for 2004	Totalramme i 2004
<i>Institutt for energiteknikk og Statsbygg, skade atomanlegg</i>	0	0	SDR 60 000	SDR 60 000
<i>Beredskapsordning for varekrigsforsikring</i>			1 000 000	1 000 000
<i>Norsk Koksverk, miljøfullmakt tomt</i>	676	0	0	0
<i>Norsk Jern Eiendom AS, miljøfullmakt tomt</i>	4 986	0	0	0

Særskilte fullmakt for dekning av forsikringstilfeller

Institutt for energiteknikk og Statsbygg

Atomenergiloven begrenser innehavers ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg. Lovbestemmelsen setter ansvarsbeløpet til 60 mill. Lovbestemmelsen setter ansvarsbeløpet til 60 mill. Special Drawing Rights (SDR, spesielle trekkrettigheter). Statens selvassurans omfatter Institutt for energiteknikk (IFE) atomanlegg på Kjeller og i Halden, Statsbyggs kombinerte lager/

deponi for lavt og middels aktivt radioaktivt avfall i Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg. Dekning av ansvar overfor tredjeperson ved atomenergiuhell ved disse anleggene foreslås satt til 60 mill. SDR for 2004, som tilsvarer om lag 621 mill. kroner etter kurs pr. 1. september 2003, jf. Forslag til vedtak X, 1 og omtale under kap. 920, underpost 50.4.

Beredskapsordning for varekrigsforsikring

Regjeringen framla i juni 2003 Ot.prp. nr. 103 2002-2003 Om lov om statleg varekrigsforsikring. Lovforslaget bygger på prinsippet om at Kongen kan bestemme at Staten skal tilby varetransportforsikring mot krig, krigsfare eller ekstraordinære kriseforhold i Norge eller utlandet, dersom det får følger for norske interesser og slike forhold kan hindre forsyning og varetransport. Innføring av ny lov om statlig varekrigsforsikring medfører risiko for at Staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger ut over det som blir dekket gjennom premieinnbetalinger. Det bes derfor om Stortingets samtykke til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 1 000 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak X, 2 og nærmere omtale under kap. 5343.

Norsk Koksverk, fullmakt til å dekke kostnader til opprensning av tomt

Næringsdepartementet fikk på statsbudsjettet for 1990 fullmakt til å garantere overfor kjøpere av deler av tomta til Norsk Koksverk A/S at de ble holdt skadesløse for eventuelle framtidige kostnader som følge av pålegg fra miljømyndighetene knyttet til miljøforurensninger fra Koksverkets tidligere virksomhet, jf. St.prp. nr. 1 for 1989-90. Full-

makten ble begrenset til 100 mill. kroner, men var ikke tidsbegrenset. Fullmaktsrammen er senere utvidet i flere omganger til totalt 220 mill. kroner, senest ved St.vedt. 8. desember 1998. Utbetaling under fullmakten har skjedd på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som omfattes av pålegg fra Statens forurensningstilsyn. For hvert av årene 1992-2002 ble det gitt samtykke til løpende utbetaling av refusjonskrav i henhold til særskilt fullmakt. Ved utgangen av 2002 var hele rammen for refusjon på 220 mill. kroner utbetalt.

Norsk Jern Eiendom, fullmakt til å dekke kostnader til opprensning av tomt

Næringsdepartementet ble i 1991 gitt fullmakt til å garantere overfor Norsk Jern Eiendom A/S at selskapet skulle holdes skadesløs for eventuelle framtidige kostnader som følge av pålegg fra Statens forurensningstilsyn knyttet til miljøforurensninger fra avfallsprodukter (tjære m.m.) som var gravd ned på tomta til Norsk Jern Eiendom. Fullmakten var begrenset til 10 mill. kroner og gjaldt opprinnelig fram til 31. desember 1995. Den ble forlenget med uendret ramme, senest fram til utgangen av 2002, jf. St.prp. nr. 21 og Innst. S. nr. 65 for 2000-2001. Ved utgangen av 2002 var hele rammen for refusjon på 10 mill. kroner utbetalt.

6 Bruk av stikkordet «kan overføres»

På grunnlag av forslag i Gul bok for 1995 sluttet Stortinget seg til en endring av bevilgningsreglementets § 7 slik at stikkordet «kan overføres» i visse tilfeller også kan knyttes til andre poster enn bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger når dette anses påkrevd for å oppnå best mulig resultat av vedkommende bevilgning.

Under Nærings- og handelsdepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster

utenom postgruppen 30-49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- Utbetaling på tilsagn om tilskudd gitt i 2004 må helt eller delvis kunne foretas i 2005 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnet er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og handelsdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)					
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2003	Forslag 2004	Begrunnelse for stikkordet
0900	21	Spesielle driftsutgifter	24 340	33 800	b
0900	22	Klagenemnda for offentlige anskaffelser		2 000	b
0904	22	Forvaltning av AltInn-løsningen		23 400	b
0907	22	Flytteutgifter		36 400	b
0914	21	Senter for informasjonssikring	0	6 400	b
0914	22	Samordning av IT-politikken	587	8 100	b
0914	50	Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon	0	71 500	b
0924	70	Tilskudd	6 537	25 500	b
0934	70	Eksportfremmende tiltak	7 438	12 000	b
0938	71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger	0	35 000	a+b
0950	21	Spesielle driftsutgifter	25 453	11 500	b

7 Satsing på likestilling gir verdiskaping gjennom økt mangfold i næringslivet

Innledning – bakgrunn

Likestillingsloven pålegger offentlige myndigheter skjerpet aktivitetsplikt for å fremme likestilling mellom kjønnene på alle samfunnsområder. Som ledd i oppfølgingen gis det nedenfor en redegjørelse for Nærings- og handelsdepartementets arbeid med å bidra til økt mangfold i næringslivet. I denne forbindelse gis en særskilt omtale av kvinneprosjekter i regi av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND). Videre gjøres det greie for arbeidet med å oppnå en bedre balanse mellom kjønn i styrer og ledelse i større norske selskaper, i tillegg til heleide statlige selskaper og foretak.

Hvorfor satse på mangfold?

Økt verdiskaping er et av regjeringens hovedmål. En del av det tilretteleggende arbeidet for å oppnå dette er å bidra til økt mangfold i næringslivet, både blant bedrifter og entreprenører. I utviklingen av norsk næringslivs konkurranseevne er det en rekke forhold som spiller inn. Et av de viktigste konkurransefortrinnene Norge har og som det må satses ytterligere på framover, er en høyt utdannet arbeidsstyrke. Det er av stor betydning at norsk næringsliv har dyktige ledere, styrerepresentanter og i tillegg kompetente entreprenører og bedriftseiere. I denne sammenheng er det viktig å ta utgangspunkt i hele den norske humankapitalen.

Nærings- og handelsdepartementet er opptatt av at styrer representerer et mangfold hvor representantene ikke bare har forskjellig kjønn, men også ulik kompetanse, erfaring, bakgrunn/kultur, personlighet, alder osv. Økt mangfold vil kunne frambringe mer nytenking og perspektiver som kan gi større og bedre beslutningsgrunnlag i styrearbeid og ledelse, i tillegg til økt innovasjon. Større mangfold vil også øke forståelsen av internasjonale forhold og andre lands kulturer. Dette er viktig for norske bedrifters internasjonale orientering. Videre vil økt mangfold også kunne resultere i mer fokus på etikk i styrearbeidet. Alt dette vil bidra til økt verdiskaping.

Nærings- og handelsdepartementet er av den oppfatning at norsk næringsliv pr. i dag går glipp av

betydelige verdier ved å ikke bedre utnytte den ressursen som kvinnelige styrerepresentanter og ledere representerer. Norge er et av de landene i Europa med høyest yrkesdeltakelse blant kvinner. Samtidig er mer enn halvparten av de som tar høyere utdanning i Norge i dag kvinner. Kvinneandelen i lederposisjoner i norsk næringsliv er i forhold til dette fortsatt lav.

I mars 2002 presenterte regjeringen derfor et mål om at det skal være minst 40 pst. av begge kjønn i styrene for alle allmennaksjeselskaper, statsforetak, statlige aksjeselskaper og statlige særlovselskaper. Regjeringen er innstilt på å lovregulere dette for allmennaksjeselskapene dersom ikke målet er nådd i 2005. For statsforetakene, statlige aksjeselskaper og statlige særlovselskaper har regjeringen i 2003 nådd målet om minst 40 pst. i gjennomsnitt av begge kjønn i styrene.

Undersøkelser fra 2003 viser at blant de 238 største selskapene i Norge er 38 pst. uten kvinner i styret og 41 pst. uten kvinner i ledergruppen¹. I styrene i de 575 allmennaksjeselskapene var det pr. august 2003, 8,5 pst. kvinner (eier- og ansattevalgte representanter, eksklusiv vararepresentanter)². I 65 pst. av styrene var ingen kvinner representert. Videre viser statistikken at det er de største bedriftene som har den høyeste andelen kvinner i lederposisjoner.

Sammenlikner vi med tallene fra 2002, ser vi at utviklingen går riktig vei, men sakte. Regjeringen ønsker å gjøre det den kan for å framskynde denne prosessen.

Mangfold i styrer i statsforetak, statsaksjeselskap m.m.

Nærings- og handelsdepartementet har eierandeler i mange virksomheter. Virksomhetene hvor departementet har 100 pst. eierskap, er aksjeselskapene SND Invest AS, Kings Bay AS, Bjørnøen AS, ECC AS, Entra Eiendom AS og BaneTele AS. Videre eier departementet stats-

¹ Ledelse, Likestilling og Mangfold, Marit Hoel: Kvinner i styrer og ledelse i norsk næringsliv, 2003.

² Rapport fra Brønnøysundregistrene, 2003.

foretakene SIVA SF og Statkraft SF. Det eier også to særlovselskaper: Statens nærings- og distriktsutbyggingsfond (SND) og Statens Bankinvesteringsfond.

I mars 2003 nådde staten (ikke bare for selskaper under Nærings- og handelsdepartementet) målet om minimum 40 pst. av både kvinner og menn i styrene. Tall fra 1. august 2003 viser at for de ovennevnte 10 heleide selskapene utgjør de kvinnelige styrerepresentantene valgt av departementet i gjennomsnitt 45,8 pst., eksklusiv vara-representanter. I St.meld. nr. 22 for 2001-2002 Et mindre og bedre statlig eierskap, framgår det at det er lagt til grunn et prinsipp om at styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra det enkelte selskaps egenart. Målet er å sette sammen styrende organer som er best mulig tilpasset statens formål med eierskapet og selskapets virksomhetsområde. Staten vil tilstrebe en god balanse mellom kjønnene ved valg av styremedlemmer.

Tiltak for å bidra til økt mangfold i styrer og ledelse

Regjeringen vedtok i mars 2002 flere målsettinger og tiltak for å bedre kvinneandelen i styrene i allmennaksjeselskap, statsforetak, statsaksjeselskap og særlovselskap. I brev i desember 2002 oppfordret statsråden styrelederne i alle allmennaksjeselskapene til å arbeide for å få flere kvinner inn i styret. Statsråden kom i brevet med konkrete forslag til tiltak for å oppnå dette

Følgende viktige tiltak som Nærings- og handelsdepartementet satte i gang i 2002 vil bli videreført fram mot 2005:

- Jevnlige kontaktmøter mellom statsråden og de viktigste arbeidsgiver- og arbeidstaker organisasjonene for å få til styrket samarbeid, mer fokus og økt rekruttering av kvinner til styrer og ledelse.
- Årlig statistikk over kvinneandelen blant representantene som velges til styrene i virksomheter 100 pst. eid av staten, dvs. statsforetak, statsaksjeselskap og særlovselskap. Nærings- og handelsdepartementet holder også oppsyn med om andre eierdepartementer følger opp regjeringens mål overfor sine eide selskaper når det gjelder kjønnsrepresentasjon i styrene.
- Årlig kartlegging av andelen kvinner i styrer og i administrerende direktørs ledergruppe blant de største selskapene i Norge, dvs. selskaper med mer enn 250 ansatte. Kartleggingen omfatter allmennaksjeselskaper, aksjeselskaper og bedrifter med andre selskapsformer i både offentlig og privat sektor. I alt omfatter dette om-

lag 230 bedrifter¹. Statsråden deler årlig ut en pris til tre selskaper som har utmerket seg i forhold til arbeidet med mangfold i bedriftsledelsen.

- Samarbeid med Brønnøysundregistrene om utarbeiding av statistikk over andelen kvinner i styrene i de rundt 600 allmennaksjeselskapene som finnes i Norge.

Kvinnesatsingsprosjekter i SND

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) har hatt en satsing på kvinneprosjekter i flere år. For SNDs arbeid er kvinner en prioritert målgruppe og satsingen på kvinner er gjennomgående i SNDs strategi når det gjelder bruk av de ulike virkemidlene. Programmet *Kvinner i Fokus* har som målsetting å øke andelen kvinner i ledende stillinger i næringslivet gjennom kompetansetiltak og å øke andelen kvinnelige bedriftseiere gjennom rollemodeller/finansiering. SND avsatte 16 mill. kroner til kvinnesatsing i 2002.

Det vil i det følgende bli gitt en gjennomgang av ordningen Landsdekkende innovasjonsordning, fond (kap. 2420, post 55 i statsbudsjettet for 2002 og 2003) som gjelder både menn og kvinner. Dette kan illustrere integreringen av kjønns- og likestillingsperspektivet innenfor et av Nærings- og handelsdepartementets virkeområder. Målet med den landsdekkende innovasjonsordningen er å bidra til økt innovasjon blant entreprenører og små og mellomstore bedrifter gjennom risikolån, garantier og utviklingstilskudd. Det er fra Nærings- og handelsdepartementets side ikke satt likestillingsmål for ordningen, men SND har satt egne interne måltall for kjønnsperspektivet for en del av sine virkemidler i forhold til dette. Dette gjelder også for budsjettmidler som SND forvalter for andre departementer.

Når det gjelder virkemidlene SND disponerer, prioriterer de i utgangspunktet innovative prosjekter der evne og mulighet til å gjennomføre prosjektet vektlegges. Videre skal prosjektene innebære en viss risiko og gi tilstrekkelig lønnsomhet. SNDs virkemidler skal i minst mulig grad benyttes til prosjekter som er innenfor områder hvor det er et fungerende marked. Dette medfører at det oftest er de mest innovative og krevende prosjektene som blir valgt.

Det er en utfordring å få kvinnelige entreprenører og bedriftseiere til å satse på innovative, risikofylte og kapitalkrevende prosjekter.

¹ Ledelse, Likestilling og Mangfold, Marit Hoel: Kvinner i styrer og ledelse i norsk næringsliv, 2003.

SND registrerer prosjekter som betegnes *kvinnesatsing* når prosjektet oppfyller ett eller flere av følgende kriterier:

- kvinneandelen i prosjektet skal være større enn kvinneandelen i bedriften
- kvinner utgjør mer enn 30 pst. av styremedlemmene eller ledelsen i bedriften

- formålet med prosjektet er å øke antall kvinnelige eiere/etablerere, styremedlemmer, ledere eller sysselsatte

I sakene hvor støtte er innvilget, er andel prosjekter som betegnes *kvinnesatsing* som følger:

År	Pst. av antall saker innvilget				Pst. av beløp innvilget			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
Landsdekkende utviklings-tilskudd	9 pst.	12 pst.	13 pst.	19 pst.	8 pst.	9 pst.	11 pst.	14 pst.
Landsdekkende risikolån	12 pst.	10 pst.	13 pst.	11 pst.	7 pst.	9 pst.	28 pst.	15 pst.

Nærmere beskrivelse av prosjekter i 2002 hvor det er innvilget utviklingstilskudd eller risikolån og som berører kvinner:

	Utviklings-tilskudd	Risikolån
Totalt antall saker	180	114
– Antall saker som berører kvinner	35	13
– Antall saker med kvinneandel større enn 50 pst. (i pst.)	19	11
– Antall saker innvilget med kvinneandel større enn 50 pst.	45	17
– Antall saker med kvinneandel større enn 50 pst. (i pst.)	25	15
Totalt beløp innvilget (i 1 000 kr)	57 792	103 905
– Beløp til saker som berører kvinner av totalen (i 1 000 kr)	7 920	15 633
– Beløp til saker som berører kvinner (i pst.)	14	15
– Beløp til saker med kvinneandel større enn 50 pst. (i 1 000 kr)	9 823	16 465
– Beløp til saker med kvinneandel større enn 50 pst., (i pst.)	17	16

Av den første tabellen går det fram at det under Utviklingstilskudd har vært en økning fra 2001 til 2002 i bruk av *midler* til kvinneprosjekter, mens det for Landsdekkende risikolån har vært en nedgang. Hvis en for 2002 inkluderer prosjekter hvor kvinneandelen er større enn 50 pst., øker andelen av innvilgede saker og beløp som berører kvinner. Det må understrekes at disse tallene ikke gir et fullstendig bilde av situasjonen. Det vil kunne være mange tilfeller hvor midler har gått til prosjekter som kommer kvinner og kvinnelige

arbeidsplasser i bedrifter til gode, uten at dette lar seg registrere på en enkel og konsekvent måte. I tillegg kan det være noe variasjon i hvordan prosjekter registreres av den enkelte saksbehandler i SND. I gruppen som ikke er klassifisert som kvinneprosjekter ligger også prosjekter hvor det ikke har vært mulig å klassifisere på kjønn.

Kvinnesatsingen i SND har spesielt vært konsentrert om tre områder: *synliggjøring*, *kompetanseheving* og *nettverksbygging*. I tillegg kommer innsat-

sen SND legger ned i lokale tiltak gjennom distriktskontorene.

Det finnes ordninger i SND som retter seg direkte mot kvinner, både når det gjelder finansiering, kompetansehevende og holdningsskapende tiltak.

De viktigste tiltakene er:

- *Nettverkskreditt* er rettet mot kvinner som ønsker å starte og utvikle næringsvirksomhet hvor en nettverksgruppe får stilt til disposisjon en bestemt sum som felleskapital. Denne felleskapitalen har gruppa full råderett over og medlemmene låner ut penger til hverandre. I 2002 har det blitt etablert 19 nye nettverksgrupper. Siste undersøkelse i 2003 viste at det var ca. 175 grupper med en omsetning på 236 mill. kroner. Fram til og med 2003 var det til sammen rundt 900 medlemmer i gruppene.
- *Styrekompetanseprogrammet* kvalifiserte i 2002 ca. 300 personer til styrearbeid og halvparten av deltakerne var kvinner. Deltakerne kommer fra forskjellige deler av landet, bransjer og bedrifter av ulik størrelse. Kurset gjennomføres i samarbeid med Handelshøyskolen BI, som er faglig ansvarlig for programmet. Til sammen har det vært ca. 800 personer som har deltatt i programmet siden oppstarten. Programmet inneholder i tillegg en styredag der hensikten er nettverks- og kompetansebygging. SND har en styredatabase med oversikt over mer enn 600 kvinner og menn som har gjennomført eksamen i kurset. En måling foretatt i 2002 viste at flere kvinner enn menn i databasen ble etterspurt til styreverv, og mer enn 90 pst. av kvinnene svarte ja på forespørselen.
- *Mentorprogrammet* har som mål å få fram flere kvinnelige ledere, og støtte dem i deres karriereutvikling. I 2002 har 30 par (adepter og mentorer) gjennomført programmet. Totalt har 56 par gjennomført kurset hittil. Programmet gjennomføres i samarbeid med Administrativt forskningsfond ved Norges Handelshøyskole.
- *Fyrtårnprogrammet* er et leder- og bedriftsutviklingsprogram for kvinnelige bedriftseiere som går over ett år. Prosjektet skal bringe fram vellykkede bedrifter eid og ledet av kvinner og skal bidra til å synliggjøre kvinner i nærings-

livet. 28 kvinnelige bedriftseiere/ledere deltok i 2002 og 75 bedriftseiere totalt har deltatt i programmet så langt. Det er tidligere laget en dokumentarserie på NRK om Fyrtårndeltakere, og det er også skrevet bok om prosjektet.

- Prosjektet *Kvinner og innovasjon* ble startet opp i 2002 og skal bidra til flere innovative kvinnelige etablerere. Det er i 2002 gjennomført en forstudie for å kartlegge målgruppens behov.

Budsjett 2004

Regjeringen har som mål å bidra til en videre utvikling av kjønns- og likestillingsperspektivet i næringslivet over sine budsjetter og virkemidler. De virkemidler som fra 2004 det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet disponerer, er sentrale i en slik sammenheng. Denne målsettingen er senest understreket og lagt til grunn for organiseringen av det nye samordnede selskapet både av regjeringen og Stortinget, jf. St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002-2003.

Selv om det fra og med 2002 ikke er gitt øremerkede midler over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til kvinnesatsing i SND, har SND/det nye selskapet fortsatt et ansvar for å prioritere og videreføre arbeidet på området. Innenfor de fokus- og målgrupper Stortinget har vedtatt for det nye selskapet, vil det følgelig være et mål spesielt å tilrettelegge for å øke kvinneandelen. Midler til landsdekkende utviklingstilskudd og tapsfond for landsdekkende risikolån er foreslått bevilget under kap. 2421, post 50 Nyskaping, fond, for 2004.

SNDs styre har i 2003 vedtatt en strategi for en helhetlig kvinnesatsing i SND. Målet er å samordne nasjonale, regionale og bransjerettede tiltak rettet mot økt verdiskaping for og blant kvinner for bedre måloppnåelse og sterkere synliggjøring av satsingen. Det ble videre vedtatt å opprette et prosjekt over tre år for å implementere strategien som har til hensikt å øke kvinneandelen av SNDs midler fra 17 til 25 pst., samt øke denne i intern ledelse, råd og utvalg.

På bakgrunn av at virkemidlene til SND skal innlemmes i det nye selskapet fra 1. januar 2004, vil det ikke bli gjort noen endringer i forhold til SND når det gjelder målstruktur for eksisterende ordninger. Dette gjelder også for kjønnsperspektivet.

8 Fornyelse, organisasjons- og strukturendringer i statsforvaltningen

Nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap

Enheten vil bli organisert som et særlovselskap og få ansvaret for forvaltningen av de næringsrettede virkemidlene som i dag ligger under Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, Statens veiledningskontor for oppfinnere, Norges Eksportråd og Norges Turistråd. Selskapet skal formelt opprettes 1. januar 2004 og regjeringen vil fremme en Ot.prp. høsten 2003. Det vises til nærmere omtale under kap. 2421.

Sjøfartsdirektoratet

Det er besluttet å flytte Sjøfartsdirektoratet til Haugesund innen 2006. Nærings- og handelsdepartementet arbeider også med en revisjon av Sjødyktigloven for å modernisere loven og tilsynsarbeidet på sjøsikkerhetsområdet. Det vises til nærmere omtale under kap. 907.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard

Bergvesenet og Bergmesteren for Svalbard ble slått sammen 1. januar 2003. Den nye etatens navn er Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard. Hovedkontoret er i Trondheim. Bergmesterstillingen for Svalbard og kontoret i Longyearbyen er opprettholdt, mens Bergmesterens tidligere kontor i Oslo er avviklet. Det vises til nærmere omtale under kap. 906.

Justervesenet

Justervesenets virksomhet skal moderniseres. Omleggingen vil innebære økt ansvarliggjøring av eiere av måleinstrumenter og at kontrolltjenester i større grad utføres av private service- og kalibreringsfirmaer. Justervesenets oppgave vil i større grad fokusere på inspeksjoner basert på stikkprøver og utforming av krav og kontroll-opplegg basert på risikoanalyser og samfunnsøkonomiske vurderinger. Det tas sikte på å sende ut forslag til nødvendig lovendring ved årsskiftet 2003-2004. Det vises til nærmere omtale under kap. 902.

Norsk Akkreditering

Norsk Akkreditering foreslås opprettet som et eget forvaltningsorgan 1 januar 2004. Norsk Akkreditering er pr. i dag en avdeling i Justervesenet. Norsk Akkreditering har fått en skriftlig henvendelse fra European Cooperation for Accreditation om at den norske organiseringen ikke er i tråd med de kravene som stilles om akkrediteringsordningens behov for uavhengighet og habilitet. Det vises til nærmere omtale under kap. 903.

Norsk Romsenter

Det etableres et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter som fra 1. januar 2004 skal overta stiftelsen Norsk Romsenters oppgaver og ansatte.

I Dok. nr. 3:6 for 1998-99 Riksrevisjonens gjennomgang av bruken av stiftelser i statlig forvaltning, påpekes behov for å endre tilknytningsform for Norsk Romsenter. Regjeringen foreslo på denne bakgrunn i St.prp. nr. 51 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, å omdanne Norsk Romsenter fra stiftelse til statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Forslaget fikk tilslutning ved Stortingets behandling av proposisjonen 18. juni 2003, jf. Innst. S. nr. 283 for 2002-2003.

Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA)

KOFA ble opprettet 1. januar 2003 som ledd i oppfølgingen av tilråding i Ot.prp. nr. 3 for 2001-2002 Om endringer i lov om offentlige anskaffelser. KOFA er administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet og er etablert med leder og sekretariat. Eksterne sakkyndige er engasjert som medlemmer i nemnda.

Forvaltning av AltInn-løsningen

AltInn-prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Brønnøysundregistrene, Skattedirektoratet og Statistisk sentralbyrå. AltInn-prosjektet utvikler en Internettbasert innrapporteringskanal som gjør at næringsdrivende og privatpersoner kan utføre sine

lovpålagte innrapporteringer på en enkel, sikker og effektiv måte.

AltInn-prosjektet som utviklingsprosjekt avsluttes i mai 2004 og skal gå over i mer permanent drift. Målsettingen er at AltInn-løsningen skal bli den foretrukne elektroniske kanalen for alle som innhenter informasjon fra næringslivet. AltInn-arbeidet er i dag det mest sentrale prosjektet for arbeidet med overgang til elektronisk innrapportering til statlige etater. For å oppnå målsettingen med arbeidet foreslår regjeringen at det etableres en permanent forvaltningsenhet for å overta og videreutvikle de ikke-etatsspesifikke oppgavene knyttet til løsningen. Nærmere omtale av forvaltningen av AltInn-løsningen er gitt under kap. 904.

Standard Norge

Organisasjonen ble stiftet 24. juni 2003 som et resultat av en samling av de fire standardiseringsorganisasjonene: Norges Standardiseringsforbund (NSF, det tidligere sentralorganet), Norsk Allmennstandardisering (NAS), Norges Byggstandardiseringsråd (NBR) og Norsk Teknologisenter (NTS). Standard Norge vil etter planen starte sin virksomhet 1. november 2003. Organisasjonens viktigste oppgave i 2004 blir å få en mest

mulig rasjonell utnyttelse av sine samlede ressurser i tråd med målene for omorganiseringen. Det vises til nærmere omtale under kap. 913.

Regelverksforenkling

Nærings- og handelsministeren har hovedansvaret for å koordinere moderniserings- og forenklingsarbeidet overfor næringslivet. Nærings- og handelsdepartementet har ansvar for å utarbeide regjeringens handlingsplan *Et enklere Norge* for tiltak som skal bedre næringslivets rammevilkår. Formålet er å redusere de administrative byrdene for næringslivet for dermed å legge til rette for størst mulig verdiskaping. En revidert handlingsplan legges fram i oktober 2003.

Statseierskapsutvalget

Regjeringen satte ved kongelig resolusjon 15. november 2002 ned et utvalg for å foreta en bred gjennomgang med sikte på en bedre organisering og forvaltning av det statlige eierskapet, Statseierskapsutvalget. Det vises til nærmere omtale av utvalgets arbeid under programkategori 17.30.

9 Sektorovergripende miljøvernpolitikk

9.1 Problemer og utfordringer knyttet til miljø og næringsliv

Næringslivet opplever miljø som en rammebetingelse, et forretningsgrunnlag og en innsatsfaktor. På lengre sikt vil potensialet for verdiskaping være nært knyttet til miljøtilstanden i Norge. Imidlertid vil deler av næringsvirksomhet og energiproduksjon ha negative miljømessige konsekvenser i form av avfall og utslipp til luft, vann og jord. En god nærings- og miljøpolitikk vil derfor søke å minimere disse konsekvensene samtidig med at hensynet til langsiktig verdiskaping ivaretas. Både Nærings- og handelsdepartementet og underliggende etater arbeider for å nå denne målsettingen.

Begrepet bærekraftig utvikling er blitt en viktig rettesnor for miljøarbeidet, sett både fra næringslivet og myndighetenes side. I forbindelse med framleggelsen av Nasjonalbudsjettet for 2004 legger regjeringen også fram en egen handlingsplan for bærekraftig utvikling, Nasjonal Agenda 21. Regjeringen har også startet en dialog med næringslivet om næringslivets rolle i arbeidet med bærekraftig utvikling.

Den relative betydningen av tjenesteytende sektor i økonomien øker, og dette vil også gjenspeiles i de miljøutfordringene næringslivet står overfor. Mens industrien har kunnet redusere sin miljøbelastning gjennom å endre produksjonsprosesser eller rense utslipp, vil tjenesteytende sektor i større grad drive sitt miljøarbeid gjennom bedring av rutiner, gjenvinning av avfall, krav til underleverandører og reduksjon av energibruk.

9.2 Mål for departementets arbeid

For deler av næringslivet kan miljø være en rammebetingelse som begrenser produksjonen eller på andre måter legger føringer for produksjonsmulighetene. Dette gjelder bl.a. for prosessindustrien. For slike næringer er det sentralt å bidra til en mest mulig effektiv forebygging og håndtering av utslippene. For å kunne oppnå dette og samtidig opprettholde konkurranseevnen i industrien, er det viktig å bidra til utvikling av kostnadseffektive miljøvirkemidler og samkjøring

av nasjonal og internasjonal politikk, både i EU og globalt i FN-systemet.

Regjeringen vil motivere næringslivet til å ligge i forkant i gjennomføringen av miljøtiltak. Dette bidrar til et bedret miljø, legger grunnlaget for at norsk næringsliv kan utvikle et fortrinn innenfor miljøteknologi og kan styrke konkurranseevnen i næringslivet på lengre sikt.

For andre deler av næringslivet kan produkter og tjenester som bidrar til å løse miljøproblemer, være en viktig del av forretningsgrunnlaget og åpne for helt nye markeder (miljøteknologi og miljøtjenester). Slike virksomheter vil ofte kunne etableres som følge av miljøkrav/reguleringer myndighetene stiller til andre deler av næringslivet, og dermed åpne for framvekst av en ny virksomhet. Eksempler på dette er norskutviklede panteautomater og tjenester innenfor oljevernberedskap.

En rekke næringer i Norge har sin basis i et rent miljø. Reiselivsnæringen i Norge er i betydelig grad basert på attraktive natur- og miljøkvaliteter. Vekst i reiselivsnæringen kan føre til slitasje og belastninger på attraktiv natur dersom aktivitetene ikke foregår i forsvarlige former. Oppdrett og fiskeri er avhengige av tillit internasjonalt til at Norskekysten er lite forurenset. For disse næringene er det derfor positivt at britiske myndigheter i juni 2003 vedtok midlertidig stans i utslippene av technetium-99 fra Sellafield-anlegget.

Sentrale mål for miljøarbeidet er å:

- bidra til en politikk og en ressursbruk nasjonalt og internasjonalt som kan forene miljøhensyn, handelspolitiske hensyn og næringshensyn
- bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi, miljøvennlige produkter og tjenester
- arbeide aktivt i internasjonale organisasjoner for å forebygge og redusere miljøskader innenfor skipsfarten

Bidra til en politikk og en ressursbruk som kan forene miljøhensyn, handelspolitiske hensyn og næringshensyn

En viktig oppgave er å bidra til utforming av overordnede retningslinjer og virkemidler på områder der nærings- og miljøpolitikk griper inn i hver-

andre. I den forbindelse deltar Nærings- og handelsdepartementet bl.a. i arbeidet med å følge opp Göteborgprotokollen (sur nedbør) og deltar også i de internasjonale forhandlingene for å redusere klimagassutslipp (Kyotoprotokollen) og miljøtiltak for skipsfarten i IMO (International Maritime Organization).

Med bakgrunn i forpliktelsene i Kyoto-protokollen presenterte regjeringen St.meld. nr. 15 for 2001-2002 som en tilleggsmelding til St.meld. nr. 54 for 2000-2001 Norsk klimapolitikk, i mars 2002. I Tilleggsmeldingen foreslås det bl.a. at det for perioden 2005-2007 innføres et kvotesystem for de delene av industrien som i dag er fritatt for CO₂-avgift, endring av sluttbehandlingsavgiften for avfall og økt satsing på bioenergi, i tillegg til at dagens CO₂-avgift videreføres. Meldingen fikk sin tilslutning i Stortinget i juni 2002. Stortinget gikk inn for at statens gebyrinntekter fra bedrifter som ikke overholder kvoteplikten, skal kanaliseres tilbake til industrien i form av støtte til miljø- og omstillingstiltak eller forskning på miljøteknologi. Miljøverndepartementet vil legge fram en egen Ot.prp. med forslag til regelverk for et kvotesystem.

Arbeidet med å utarbeide virkemidler for å nå forpliktelsene i Göteborgprotokollen har pågått gjennom hele 2003. Miljøverndepartementet har allerede inngått en intensjonsavtale med Prosessindustriens Landsforening (PIL) om reduksjon av utslippene av svoveldioksid. For nitrogenoksider (NO_x) pågår det et arbeid for å framme konkrete forslag til nye tiltak og virkemidler.

På Ministerkonferansen i Doha ble det enighet om at miljø skulle prioriteres i forhandlingene og at WTO-medlemmene skulle legge vekt på handelsliberalisering for miljøtjenester og miljøvarer. Norge har selv et liberalt handelsregime for miljøtjenester og har på bakgrunn av Doha-mandatet og norske offensive interesser på miljøtjenestemarkedet reist krav til 35 land i denne sektoren. Kravene tar høyde for markedslettelser for et bredt utvalg av miljøtjenester, som bl.a. representerer utvikling av ny miljøteknologi siden Uruguay-runden.

Regjeringen er opptatt av at det i de offentlige finansieringsordningene stilles krav til miljøaspektene i de prosjektene det søkes støtte til. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) har siden 1996 hatt rutiner for å vurdere miljø som en konkurransefaktor i tilknytning til analyse og vurdering av eksterne forhold i alle SND-saker.

Et hovedmål for Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard er å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning. I samarbeid med

Statens Forurensningstilsyn arbeides det kontinuerlig med å redusere avrenningen fra nedlagte gruver og med å sikre at eksisterende gruvedrift utføres med henblikk på å minimere forurensning og skader på terrenget.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) har i sin strategiplan for perioden 2001-05 målsettinger om bedre kunnskap om natur og miljø og bedre planlegging og arealforvaltning. NGU deltar aktivt i et prosjekt som ser på muligheten for å lagre CO₂ i kystnære sedimentære lag under havbunnen.

Akkreditering er en offentlig anerkjennelse av en organisasjons kompetanse til å utføre sine oppgaver i henhold til gitte kvalitetssystemer. En rekke prøvingslaboratorier i Norge som er akkreditert gjennom Norsk Akkreditering, utfører miljørelatert prøving innen områder som kjemisk og biologisk testing av vann, luft, slam, kloakk og avfall og analyse av farlige kjemikalier og oljerester. I tillegg foretas akkrediterte miljøkontroller av virksomheter som ønsker å tilfredsstille EMAS-forordningens krav (Eco-management and Audit Scheme, en felles europeisk miljøstyrings- og miljørevisjonsordning innført av EU).

Ved at utslipp av forurensende stoffer analyseres på akkrediterte laboratorier sikres et beslutningsgrunnlag som er så korrekt som mulig. Det finnes i dag ca. 30 akkrediterte laboratorier, spredt over hele landet, som har miljøanalyser som hovedbeskjeftigelse.

Det er seks norske laboratorier som er inspisert og godkjent av Norsk Akkreditering i samsvar med OECDs krav til god laboratoriepraksis. På disse laboratoriene undersøkes miljøeffekten av stoffer som brukes i for eksempel offshore-industrien eller i landbrukets sprøytemidler.

Bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi og tjenester

En viktig oppgave for Nærings- og handelsdepartementet er å bidra til at det utvikles vel fungerende markeder for produkter, prosesser og tjenester som gjør det mulig å redusere forurensning og effektivisere råvare- og energibruk. FoU-aktiviteter som genererer nye produkter, prosesser og tjenester som kan bidra til redusert forurensning, effektiv energibruk, ny anvendelse av IKT og utvikling av spesialprodukter med høyere foredlingsgrad, prioriteres høyt av Norges forskningsråd.

Innenfor næringsrettet forskning har miljø fått en plassering i det overordnede programmet Energi, miljø, bygg og anlegg (EMBA). Noen områder i programmet gis en særlig høy prioritet, bl.a. gasskraftverk med CO₂-håndtering, fornybare

energikilder med nullutslipp, hydrogen og småskala bruk av naturgass til energiformål.

I romvirksomhet er størstedelen av programutgiftene innenfor jordobservasjon miljømotiverte, og det arbeides aktivt for å sikre satellittdata for bruk på alle de miljøvernpolitiske resultatområdene.

Aktiv deltakelse i internasjonale organisasjoner for å redusere miljøskader innenfor skipsfarten

Det er et mål i norsk skipsfartspolitikke å bidra til at skipsfarten er like miljø sikker som alternative transportformer, og at de tekniske og operasjonelle forhold i norsk maritim virksomhet forebygger miljøskader. Skipsfarten er en internasjonal næring, og det er derfor et mål i seg selv å få globale regler. Dette innebærer at regelverket må utarbeides i FNs maritime organisasjon (IMO) for å få størst mulig gjennomslagskraft. Nærings- og handelsdepartementet har hovedansvaret for Norges forhold til IMO. I tillegg til det globale regelverket har det vært økt fokus på å få til regionale tiltak, særlig i Nordsjøsammenheng. I tillegg har EU hatt økt fokus på miljøspørsmål relatert til skip, og det har de siste årene kommet stadig nytt regelverk på området bl.a. som følge av ulykken med skipet Prestige utenfor Spania i november 2002.

9.3 Resultater fra aktiviteten i 2002

Nærings- og handelsdepartementet har deltatt løpende i interdepartementalt arbeid med miljøpolitiske spørsmål knyttet til nasjonal lovgivning, avgiftsutredninger og internasjonale miljøforhandlinger.

Norges forskningsråd følger opp miljørelatert forskning gjennom brukerstyrte prosjekter innenfor de fleste av sine programmer. Av Nærings- og handelsdepartementets bevilgning til Forskningsrådet i 2002 er 113 mill. kroner definert som miljørelevant forskning. Midlene har blitt brukt til aktiviteter som skal bidra til forskning på reduksjon av klimagassutslipp og til å tilrettelegge for økt bruk av IKT i norsk næringsliv (for å redusere miljøbelastning). Forskningsrådet har fulgt opp Nærings- og handelsdepartementets underliggende ambisjon i departementets miljøhandlingsplan for 2001-2005 ved å vurdere hvert enkelt prosjekt med hensyn til miljøkonsekvenser.

Alle prosjektene som SND finansierer, vurderes i forhold til miljømessige forhold. I 2002 gikk 312 mill. kroner eller 8 pst. av SNDs bevilgninger til prosjekter som skal føre til økt miljøeffektivitet gjennom forbedring av produkter, produksjonsprosesser og/eller systemløsninger. Det har vist

seg vanskelig å få fram prosjekter med fokus på miljø innenfor flere av SNDs ordninger.

Nærings- og handelsdepartementet er opptatt av at det settes fokus på miljøspørsmål i forbindelse med statlig støttet eksportfinansiering. Departementet har derfor, sammen med Eksportfinans og Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK), tatt initiativ overfor OECD og medvirket til at det i november 2001 ble oppnådd enighet mellom alle medlemmene i eksportkredittgruppen unntatt USA og Tyrkia om «Common Approaches on Environment and Officially Supported Export Credits». Common Approaches er implementert fra og med 1. januar 2002.

Bergvesenet har siden 1989 arbeidet for å kartlegge, begrense og etterkontrollere forurensningen i nedlagte gruveområder. I løpet av 2002 har etaten bl.a. intensivert tiltakene i Sulitjelma. Arbeidene forventes fullført i 2004. Ved Løkken er prøvefrekvensen øket, og avrenningen har der stabilisert seg på et akseptabelt nivå. Det er lokalisert to nye potensielle forurensningskilder i Follidal, og arbeidet med å kartlegge tilførselen av forurensning til Folla startet høsten 2002.

9.4 Tiltak på miljøområdet

Den nye loven for offentlig innkjøp trådte i kraft 1. juni 2001. I §6 slås det fast at statlige, kommunale og fylkeskommunale organer under planlegging av den enkelte anskaffelse skal ta hensyn til livssyklus kostnader og miljømessige konsekvenser av anskaffelsen. Som en oppfølging av loven har Nærings- og handelsdepartementet gitt ut en miljøveileder som skal gi den enkelte innkjøper veiledning om hvordan man kan ta miljøhensyn ved planlegging av anskaffelsen og hvilke miljøkrav som kan stilles til leverandøren og til selve produktet.

I henhold til St.meld. nr. 36 for 2000-2001 SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv skal SND ta en rekke miljøhensyn i sine vurderinger. SND skal også formidle et tilbud om å bidra til å utløse de forretningsmessige mulighetene som en bedrifts miljøsatsing kan ha, men også til å unngå eller løse miljøproblemer.

Konkret oppfølging og resultater på de åtte miljøvernpolitiske resultatområdene

Resultatområde 1 – Vern og bruk av biologisk mangfold

FNs maritime organisasjon (IMO) arbeidet på et møte i mars 2003 videre med utkastet til konvensjon for ballastvann. Siktemålet med konvensjonen er å redusere eller forhindre overføring av miljø-

skadelige organismer fra et område til et annet. Det er planlagt en diplomatkonferanse i 2004 hvor det forventes at konvensjonsutkastet vil bli vedtatt.

Resultatområde 2 – Friluftsliv

Ved større næringsutbygginger skal konsekvenser for friluftslivet dokumenteres. Som tiltak vil Nærings- og handelsdepartementet videreføre dialogen med reiselivsnæringen med sikte på at miljøprofilen ivaretas på en best mulig måte, jf. St.meld. nr. 15 for 1999-2000 Lønnsomme og konkurransedyktige reiselivsnæringer.

Resultatområde 3 – Kulturminner og kulturmiljøer

Nærings- og handelsdepartementet legger vekt på miljømessige forhold inklusive hensyn til kulturminner ved konsekvensutredninger om etablering av ny næringsvirksomhet. Dette har blitt fulgt opp ved at Nærings- og handelsdepartementet sender alle konsekvensutredninger på høring til relevante myndigheter på kulturminneområdet (Riksantikvaren, fylkeskommunene og Miljøverndepartementet).

Bergvesenet har kartlagt bygningsmassen på Nærings- og handelsdepartementets gamle gruveeiendommer. Nærings- og handelsdepartementet mottok en rapport i juli 2002, og vurderer ulike alternativer for videre oppfølging.

Resultatområde 4 – Overgjødsling og oljeforurensning

IOPC Fondet (internasjonalt erstatningsfond for oljesøl)/IMO: IMO vedtok i oktober 2000 å øke rederiansvaret og maksimalutbetalingene fra IOPC Fondet med 50 pst. Dette trer i kraft i oktober 2003. I mai 2003 ble det framforhandlet en protokoll som etablerer et supplerende oljefond i tillegg til CLC (Oljesølerstatningskonvensjonen)/IOPC Fondet. Spørsmål om norsk ratifikasjon av protokollen vil bli fremmet som egen sak.

Utfasing av oljetankskip: IMO vedtok i 2001 akselerert utfasing av oljetankskip med enkeltskrog. De nye reglene trådte i kraft høsten 2002. Etter Prestige-ulykken i november 2002 fremmet EU-statene et forslag til IMO om ytterligere utfasing av enkeltskrog. Dette forslaget ventes å få sin endelige behandling i IMO i desember 2003. Uavhengig av prosessen i IMO vedtok EU i juli 2003 en forordning som får virkning regionalt i EØS-området.

Resultatområde 5 – Helse- og miljøfarlige kjemikalier

Konvensjonen om utfasing av miljøgiften TBT ble vedtatt på en diplomatkonferanse i IMO i oktober 2001. Konvensjonsteksten innebærer forbud mot å påføre nytt bunnstoff som inneholder organiske tinnforbindelser (TBT) på skip og plattformer fra 1. januar 2003 og et forbud mot å ha slikt bunnstoff påført fra 1. januar 2008.

Resultatområde 6 – Avfall og gjenvinning

I de sektorvise resultatmålene på avfallsområdet legges det vekt på å stimulere til en avfallshåndtering som kan forene hensynet til naturmiljøet og verdiskapingen i samfunnet og til en mer markedsmessig håndtering av avfallet. Nærings- og handelsdepartementet legger dette perspektivet til grunn i innspill til virkemiddelutforming på avfallsområdet i forbindelse med høringssaker og i forhold til EUs direktiver på området.

Resultatområde 7 – Klimaendringer

Nærings- og handelsdepartementet vil samarbeide tett med både industrien og Miljøverndepartementet slik at kvotesystemet for perioden 2005-2007 ikke vil medføre nedleggelse av aktivitet som er lønnsom under det globale regimet fra 2008.

Resultatområde 8 – Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i polarområdene

I IMO kan stater søke om å få godkjent kystområder som Particular Sensitive Sea Areas (PSSA). Det pågår et interdepartementalt samarbeid med sikte på å framme en norsk PSSA-søknad vedrørende deler av den norske økonomiske sonen i Barentshavet. Det forventes at Norges søknad vil bli behandlet i IMO i løpet av 2004.

9.5 Grønn stat

Nærings- og handelsdepartementet er en kontorbasert virksomhet med de konsekvenser for miljøet som slik virksomhet medfører. Det er foretatt en generell kartlegging av de områdene som antas ha størst miljøkonsekvens og disse vil være grunnlag for departementets arbeid med en intern handlingsplan.

Det arbeides med å integrere miljøledelse i departementets ordinære styringssystemer. Gjennomføring av dette vil inngå i handlingsplanen basert på en nytte/kostnadsvurdering.

For flere av de aktuelle miljøindikatorene må departementet samarbeide med Statens Forvaltningstjeneste i Regjeringskvartalet både med hensyn til kartlegging av status og tiltak for å redusere miljøbelastningen. Dette gjelder bl.a. energibruk, avfallshåndtering og innkjøp over sentrale avtaler.

I forholdet til underliggende virksomheter har departementet tatt inn omtale av Grønn stat i tildelingsbrevene til den enkelte virksomhet, og dette vil bli fulgt opp i forbindelse med den regulære styringsdialogen mellom virksomhetene og departementet.

Miljømotiverte utgifter på Nærings- og handelsdepartementets budsjett

(mill. kroner)				
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2002	Vedtatt budsjett 2003	Forslag budsjett 2004
902	<i>Justervesenet</i>			
	Akkreditering av miljøkontroller	0,8	0,8	
	Miljørelaterte prøver til laboratoriet	4,0	4,0	4,0
903	<i>Norsk Akkreditering</i>			
	Akkreditering av miljøkontroller			0,8
905	<i>Norges geologiske undersøkelse</i>			
	Klimaendringer i fortiden	10,0	5,0	5,0
	Bygeokjemi	4,1	5,0	5,0
	Grunnvann og grunnvarme	10,7	11,0	11,0
	Marin geologi	10,1	11,0	11,0
	Utbyggingsgeologi	3,4	3,5	3,0
	Skred	5,9	10,6	14,0
906	<i>Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard</i>			
	Avrenning, kartlegging og forskning	7,2	4,4	4,3
920	<i>Norges forskningsråd</i>			
	Brukerstyrt FoU/innovasjon	85,1	88,5	114,7
	Strategisk forskning	24,0	25,2	31,6
922	<i>Norsk Romsenter</i>	30,0	39,6	57,6
923/2421	<i>Forsknings- og utviklingskontrakter</i>	15,0	19,0	15,0
	Sum	210,3	227,6	277,0

Del II
Budsjettforslag

Programområde 17.00 Nærings- og handelsformål

Programkategori 17.00 Administrasjon

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004	Pst. endr. 03/04
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	185 197	194 525	198 900	2,2
	Sum kategori 17.00	185 197	194 525	198 900	2,2

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004	Pst. endr. 03/04
01-29	Driftsutgifter	171 718	174 525	178 700	2,4
70-89	Overføringer til andre	13 479	20 000	20 200	1,0
	Sum kategori 17.00	185 197	194 525	198 900	2,2

Sentrale trekk over utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for utformingen av en helhetlig norsk næringspolitikk. Dette innebærer å påvirke alle politikk-områder som har betydning for verdiskapingen i norsk økonomi. Arbeidsområdene til departementet omfatter utforming, forvaltning og tilrettelegging av politikk for norsk næringsvirksomhet, inkludert handels- og næringspolitiske virkemidler og skipsfartspolitik. Departementet har også ansvar for sivilt beredskap på flere av disse områdene.

Utviklingen i norsk næringsliv avhenger i stor grad av den økonomiske utviklingen internasjonalt. Norsk verdiskaping er avhengig av utstrakt handel. Det overordnede målet i handelspolitikken er å legge til rette for en næringsstruktur som reflekterer våre komparative fortrinn ved å redusere de viktigste handelsbarrierene

nasjonalt så vel som internasjonalt. Det er tre sentrale redskap for norsk handelspolitikk: EØS, EFTA og WTO. EU er Norges viktigste handelspartner, og det økonomiske samkvemmet med EU-området har derfor stor betydning. Gjennom EØS-avtalen har norsk næringsliv adgang til det indre marked på lik linje med EUs medlemsland for alle varer og tjenester utenom fisk og landbruk. Imidlertid gjør tekniske handelshindre, manglende harmonisering av regelverk og mangelfull kjennskap til EØS-avtalen både blant norske aktører og øvrige EØS-parter til at det indre marked ikke fungerer optimalt.

Lønnsnivået for høyt utdannet arbeidskraft er relativt lavere i Norge enn hos flere av våre handelspartnere samtidig med at lønnsnivået for lavt utdannet arbeidskraft er relativt høyt. Dette tilsier isolert sett at norsk konkurranseutsatt sektor i større grad enn i dag må øke kunnskapsinnholdet i sine produkter. Viktige virkemidler for å øke innovasjons- og omstillingsevnen i norsk økonomi vil

være økt forskning og utvikling, tilrettelegging for innovasjon, nyskaping og entreprenørskap, utdanning og kompetanseutvikling, bedret infrastruktur for informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), regelforenkling og en profesjonalisering av det statlige eierskapet. Nærings- og handelsdepartementet har tett samarbeid med Arbeids- og administrasjonsdepartementet om IKT-strategi for offentlig sektor og bruk av IKT som verktøy for forenkling.

Under programkategori 17.00 gis det bevilgninger til departementets egen administrasjon inklusiv midler til beredskapsarbeid, utrednings- og prosjektmidler og medlemsinnskudd i internasjonale organisasjoner. For 2004 foreslås i tillegg bevilgning til Klagenemnd for offentlige anskaffelser over egen post under kap. 900.

Rammevilkår for virksomheten på departementets politikkområder er utdypet i innledningskapitlene i proposisjonen og konkretisert nærmere under de andre programkategoriene under programområde 17 Nærings- og handelsformål.

Mål og strategier

Næringspolitikken skal legge til rette for størst mulig verdiskaping i norsk økonomi. I praksis

innebærer dette å få mest mulig ut av de ressurser som er tilgjengelig i økonomien, i form av lønnsomhet både i bedriftsøkonomisk og samfunnsøkonomisk forstand. Med en internasjonalt sett høy yrkesdeltakelse, er det primært gjennom å produsere mer effektivt at en kan få en økt verdiskaping i norsk økonomi. Velferdsutviklingen i Norge bestemmes med andre ord av produktivitetsutviklingen i økonomien, det vil si evnen til å produsere varer og tjenester gitt de ressurser i form av arbeidskraft, kapital og naturressurser som vi har til rådighet. Utviklingen i produktivitet bestemmes av teknologisk utvikling og evnen til å forvalte og organisere ressursene i økonomien.

En rekke departementer påvirker rammevilkårene for verdiskaping i norsk økonomi. Av særlig betydning er utøvingen av den makroøkonomiske politikken, utforming av skatte- og avgiftssystemet, forsknings- og utdanningspolitikken, distrikts- og regionalpolitikken, miljøpolitikken og energi-, landbruks- og fiskeripolitikken. Dette krever en samordning av ulike departementers arbeid for å sikre en helhetlig og god næringspolitikk.

Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Driftsutgifter	139 947	149 025	142 900
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	31 771	25 500	33 800
22	Klagenemnda for offentlige anskaffelser, <i>kan overføres</i>			2 000
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	10 479	16 900	17 000
71	Tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat	3 000	3 100	3 200
	Sum kap 900	185 197	194 525	198 900

Vedrørende 2003:

Ved St.vedtak 20. juni 2003 ble bevilgningen under post 01 redusert med 1 mill. kroner og bevilgningen under post 21 med 1,899 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 260 for 2002-2003.

Virksomhetsbeskrivelse

Det er overført arbeidsoppgaver, virksomheter og ressurser til Nærings- og handelsdepartementet fra andre departementer i de seinere år for å sikre bedre samordning av næringspolitikken. Som ledd i denne strategien er det opprettet en særskilt IT-avdeling og en avdeling for forvaltning av statens eierinteresser.

Nærings- og handelsdepartementet består av seks avdelinger:

- Administrasjonsavdelingen
- Eierskapsavdelingen
- Avdeling for nærings- og handelsøkonomi
- Avdeling for næringsregulering og skipsfart
- Avdeling for nyskaping og forskning
- Avdeling for IT-politikk

Nærings- og handelsdepartementet vil i 2003 utføre inntil 210 årsverk. I tillegg til ordinær bemanning har departementet en fast stasjonert næringsråd og en forskningsråd i Brussel tilknyttet ambassaden. Forskningsråden vil bli overført til Utdannings og forskningsdepartementet i 2004 i forbindelse med overføring av ansvaret for EUs rammeprogram for forskning, jf. omtale under kap. 924, post 71. Nærings- og handelsdepartementet har også ansvar for enkelte råd og utvalg, bl.a. Meklingsnemnda for arbeidstakeroppfinnelser, Teknologirådet, Kontaktforum for forenkling overfor næringslivet (opprettet i 2002, erstatter Næringslovutvalget) og Samarbeids-/beredskapsorgan for utvalgte næringer. Industrieredskapsutvalget, Samarbeidsutvalget for ernæringsberedskap, Rådgivende forum for reiseliv og to rådgivende utvalg for sjøfartsnæringen er eller vil bli avviklet. Rådet for arbeidstilsyn på skip og flere sakkyndige råd på sjøsikkerhetsområdet er tidligere overført til Sjøfartsdirektoratet. Det sakkyndige rådet for fritidsfartøy vil også bli overført til Sjøfartsdirektoratet. En særskilt Klagenemnd for offentlige anskaffelser ble etablert 1. januar 2003, som oppfølging av tilråding i Ot.prp. nr. 3 for 2001-2002 Om endringer i lov om offentlige anskaffelser. For 2004 foreslås gitt *egen bevilgning* til klagenemnda over kap. 900, ny post 22.

Resultatrapport 2002

Det er nærmere redegjort for hva som er gjennomført på viktige hovedområder – og resultatoppnåelsen av dette – i de særskilte innledningsomtalene foran og under de berørte budsjettkapitler. Departementet har både i 2002 og 2003 prioritert arbeid knyttet til oppfølging og gjennomføring av tiltak og prosjekter som er gitt fokus i sentrale politiske dokumenter når det gjelder næringsutvikling og -finansiering, statlig eierskap, forskning, innovasjon, entreprenørskap, IT/elektronisk handel, handelspolitikk, forenkling og fornying av lover og regelverk og sjøsikkerhet.

Andre prioriterte arbeidsoppgaver har vært knyttet til en bred gjennomgang av NHDs næringsrettede virkemidler, jf. St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt

og nyskapende næringsliv. Av andre sentrale og arbeidskrevende stortingsdokumenter nevnes eHandelsloven (Ot.prp. nr. 31 for 2001-2002), lov om oppheving av ervervsloven (Ot.prp. nr. 62 for 2001-2002), lov og forskrifter knyttet til endringer i lovgrunnlag og forskrifter for gebyrer til Brønnøysundregistrene (Ot.prp. nr. 61 for 2002-2003) og flere stortingsframlegg på eierskapsområdet, bl.a. St.meld. nr. 22 for 2001-2002 Et mindre og bedre statlig eierskap, og proposisjoner om eierskap og driftsmessige forhold i Raufoss ASA, NOAH Holding AS, Moxy Trucks AS og fusjon mellom DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA. På eierskapssektoren har departementet videre vært engasjert i arbeid med nedsalg/salg i Telenor, Arcus og Olivin på grunnlag av fullmakter gitt av Stortinget ved behandlingen av St.meld. nr. 22 for 2001-2002.

På handelsområdet har arbeidet i departementet i særlig grad vært knyttet til pågående forhandlingsprosesser i Verdens handelsorganisasjon (WTO). Departementet har i 2002 i hovedsak prioritert forhandlingene om markedsadgang for tjenester og industrivarer, foruten tiltredelsesforhandlinger med Russland. Målsettingen for arbeidet har vært å sikre norsk næringsliv markedsadgang i internasjonale markeder, men også forbedret markedsadgang for utenlandske selskaper i Norge med sikte på effektivisering av nasjonale markeder. Når det gjelder EFTA-arbeidet, ble det i 2002 inngått frihandelsavtale med Singapore. Avtalen omfatter bl.a. handel med industrivarer og fisk og i tillegg tjenester, investeringer og offentlige anskaffelser.

På *lov- og regelverksområdet* har departementet også i 2002 brukt ressurser på utarbeiding og i verksetting av forskrifter og følge opp regelverk om offentlige anskaffelser, bl.a. utarbeidet handlingsplan for offentlige innkjøp og SMB, etablert en egen klagenemnd og arbeidet med forslag til ny minerallov som ble sendt på høring i mai 2003. NHD forvalter også EØS-avtalens regelverk for offentlig støtte og har i den forbindelse koordineringsansvaret overfor EFTAs overvåkingsorgan (ESA) i statsstøttesaker. Her har det vært oppfølging med oppdatering av prosedyre- og forskriftsregelverk etter endring av lov om offentlig støtte av desember 2002, jf. Ot.prp. nr. 98 for 2001-2002. Dette arbeidet har vært ressurskrevende, bl.a. i forbindelse med endringer i differensiert arbeidsgiveravgift.

En viktig oppgave for departementet er tilrettelegging og *forenkling* av regelverk og næringsdrivendes innrapportering til det offentlige. På dette feltet har arbeidet med prosjekter som ledd i oppfølging av handlingsplanen for et Enklere

Norge (fra oktober 2002) og eNorge 2005 stått sentralt. Spesielt viktig er videreføring av *AltInn-prosjektet* om elektronisk innrapportering og samordning av dataopplysninger fra næringslivet til det offentlige, et samarbeidsprosjekt mellom Brønnøysundregistrene, Skattedirektoratet og Statistisk Sentralbyrå. I saker som angår regelforenkling, har departementet mottatt en rekke innspill gjennom kontaktforum for forenkling av næringslivet, et forum for dialog mellom næringslivet og departementet. Videre har NHD etablert en konsekvensutredningsgruppe som skal bistå andre departementer og etater m.m. med å belyse konsekvenser for næringslivet ved lov- og regelverksforenkling.

Departementet har foretatt en bred gjennomgang av det næringsrettede *virkemiddelapparatet* gjennom en arbeidsgruppe som avla rapport i juni 2002 og utarbeiding av St.prp. nr. 51 for 2002-2003. Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv. Proposisjonen ble behandlet av Stortinget 18. juni 2003 med vedtak om at det skal etableres en nytt *innovasjons- og internasjonaliseringsselskap* 1. januar 2004. Det nye særlovsselskapet skal forvalte virkemidlene i Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO), Norges Eksportråd og Norges Turistråd, jf. redegjørelse under kap. 2421. Når det gjelder SND, har departementet i 2002 koordinert arbeidet med å gjennomgå og justere styringssystemene og å tilpasse organisasjonen og bemanningen til reduserte bevilgninger og endrede oppgaver/programmer.

Nærings- og handelsdepartementet har videreført og oppprioritert utredningsarbeid og tilrettelegging for å styrke det faglige *kunnskaps- og kompetansegrunnlaget* for næringspolitikken på forsknings-, skatte- og statistikkområdet, bl.a. ved deltakelse og medvirkning i Skatteutvalget (Skauge-utvalget), Holden-utvalget (om konkurranseutsatt sektor), oppfølging av referansetestingsutredningen (NOU 2001: 29) både gjennom egne tiltak på nasjonalt nivå og ved å holde seg ajour med utviklingen i referansetestingsarbeidet i regi av OECD og EU. Videre er departementet aktivt når det gjelder medvirkning og samordning av tiltak og planlegging for å tilrettelegge gunstige rammevilkår for konkurranseutsatt sektor (deltakelse i ekspertutvalg under Finansdepartementet), kartlegging og utredninger for å øke kunnskapen om bedrifts- og næringsstrukturen i norsk næringsliv og gjennom en aktiv og ledende rolle i planlegging og gjennomføring av tiltak og programmer innen innovasjon og entreprenørskap.

Arbeidet med å utarbeide en *plan for en helhetlig innovasjonspolitik* startet opp høsten 2002. Planen, som er utformet i samarbeid med andre departementer, vil bli lagt fram i løpet av høsten 2003. Regjeringens helhetlige innovasjonspolitik inkluderer rammebetingelser for innovasjon gitt gjennom lover og regler, skattepolitikk, konkurransepolitikk og arbeidsmarkedspolitikk. Videre er utdannings- og forskningspolitikken helt sentral fordi mennesker, kompetanse og kreativitet er avgjørende for næringslivets innovasjonsevne. Infrastruktur – både fysisk og elektronisk – er også av betydning.

Tilgang på arbeidskraft og å legge til rette for at kvaliteten på arbeidskraften er riktig i forhold til behovet, er vesentlig for verdiskaping. Departementet fokuserer derfor i sitt arbeid på tilgang og mobilitet på arbeidskraft i tillegg til utdanning og kompetanse.

Det skal utarbeides en nasjonal *strategiplan for entreprenørskap* i utdanningen. Strategien utarbeides i samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, og skal ferdigstilles i løpet av høsten 2003. Strategien vil omhandle bl.a. entreprenørskap i grunn- og videregående skole, på universitets- og høyskolenivå, innenfor lærerutdanningen og i samarbeidet mellom skole og næringsliv.

Som samordningsansvarlig departement for den statlige *IT-politikken* har NHD i 2002 arbeidet videre med tilrettelegging av samfunnsinfrastruktur for elektronisk ID (identifikasjon) og elektronisk signatur basert på PKI (infrastruktur for elektronisk signatur). Viktige elementer i satsingen er knyttet til gjennomføring av eNorge-planen (ny versjon framlagt våren 2002). Andre sentrale arbeidsområder innen IT-politikken har vært informasjonssikkerhet (med bl.a. etablering av Senter for informasjonssikring og utarbeiding av nasjonal strategi for informasjonssikkerhet) og elektronisk innhold (regjeringens strategi ble lagt fram i april 2002). Regjeringen fremmet 5. september 2003 St.meld. nr. 49 for 2002-2003 Breiband for kunnskap og vekst, om styrket satsing på utbygging av bredbånd.

I desember 2002 fremmet regjeringen en proposisjon om *ny ehandelslov*, Ot.prp. nr. 31 for 2002-2003. eHandelsloven gjennomfører et EU-direktiv på området og regulerer visse sider ved bl.a. markedsføring og salg over Internett. Loven trådte i kraft 1. juli 2003.

Et særskilt regelverk (eRegelverket) som har i oppgave og fjerne unødige rettslige hindringer for *elektronisk kommunikasjon*, bidro til gjennomføring av endringer i 39 lover fra 1. januar 2002. Prosjek-

tet har videre vært engasjert i Arbeids- og administrasjonsdepartementets arbeid med ny forskrift om elektronisk kommunikasjon med og i forvaltningen (trådte i kraft 1. juli 2002).

På *skipsfartsområdet* skjer det et betydelig arbeid med å utforme internasjonale regler for sjø-sikkerhet og beskyttelse av miljøet. I tillegg har arbeidet mot terrorisme fått en framtrедende plass på den internasjonale dagsorden. To eksempler på departementets brede engasjement er utarbeidelsen i IMO (FNs sjøfartsorganisasjon) av et erstatningsregime ved død og personskade for passasjerer og EØS-arbeidet med utvidet havnestatskontroll. Andre sentrale arbeidsoppgaver har vært knyttet til utredninger av spørsmål knyttet til rammevilkårene for sjøfartsnæringen, bl.a. refusjons- og nettolønnsordninger for sysselsetting av sjøfolk. Videre har departementet vært engasjert med tilrettelegging og oppfølging i samband med forslag om å flytte Sjøfartsdirektorat i St.meld. nr. 17 for 2002-2003 Om statlige tilsyn.

På *beredskapsområdet* har Nærings- og handelsdepartementet i samarbeid med Landbruksdepartementet og bl.a. dagligvarebransjen arbeidet med oppfølging av risiko- og sårbarhetsanalyse for forsyningssituasjonen i Nord-Norge. Andre prioriterte arbeidsfelt har vært omlegging av beredskapslagrene, med større vekt på forbruksvennlige produkter. Innen skipsfartsberedskap har departementet i samarbeid med bransjen arbeidet med en omlegging av krisehåndteringssystemer og etablert et nytt samarbeidsorgan mellom departementet og næringen. Videre er det arbeidet med omlegging av systemet med statlig varekrigsforsikring.

På *eierskapssektoren* overtok Nærings- og handelsdepartementet i 2002 forvaltningsansvaret for i alt åtte nye selskaper fra andre departementer, bl.a. Statkraft SF og SIVA SF. På den annen side er Svalbard Samfunnsdrift A/S overført til Longyearbyen lokalstyre. Pr. 20. september 2003 omfatter departementets aksjeportefølje 21 selskaper, derav sju heleide og seks børsnoterte. Prinsipper og retningslinjer for det statlige eierskapet og forvaltningen av selskapene/eierandelene ble trukket opp i St.meld. nr. 22 for 2001-2002 Et mindre og bedre statlig eierskap, som ble behandlet av Stortinget 18. juni 2002, jf. Innst. S. nr. 264 for 2001-2002. Som oppfølging av Stortingets vedtak et det oppnevnt et utvalg (Statseierskapsutvalget) som skal vurdere opplegg til en bedre organisering og forvaltning av det statlige eierskapet. For øvrig har departementet vært engasjert i salgs- og omorganiseringsprosesser i flere selskaper som ledd i oppfølgingen av fullmakter gitt av Stortinget.

Når det gjelder oppfølging av utredningen om virksomheten til Justervesenet, ble arbeidet med ny lov om mål og vekt igangsatt i 2002. Videre foreslås Norsk Akkreditering utskilt fra Justervesenet og etablert som eget forvaltningsorgan fra 1. januar 2004, jf. omtale under kap. 903. Departementet har videreført arbeidet med å vurdere endret organisasjonsform for Norsk Romsenter, jf. St.prp. nr. 51 for 2002-2003 og omtale under kap. 922. Videre har departementet arbeidet med å legge til rette for gjennomføring av sammenslåing av fire standardiseringsorganisasjoner, jf. omtale under kap. 913.

På *administrativ sektor* er arbeidet med å forbedre departementets drifts- og IT-systemer videreført. Det gjelder også ferdigstilling av prosjektet med å utrede og tilrettelegge for elektronisk saksbehandling. Etter prøvedrift høsten 2002 ble elektronisk saksbehandling innført i full skala fra 1. januar 2003.

Mål og strategier

Den foreliggende reviderte strategiplanen fra høsten 2002 med utfordringer, mål og intern strategi for virksomheten i Nærings- og handelsdepartementet er basert på og tilpasset de aktuelle arbeidsoppgaver og målsettinger for nasjonal og internasjonal nærings- og handelspolitikk. Strategiplanen danner grunnlag for virksomhetsplanlegging og ressursdisponering i departementet.

Det *overordnede målet* for NHDs arbeid er å legge til rette for størst mulig verdiskaping i norsk økonomi.

Den norske næringspolitikken er i økende grad avhengig av næringsutviklingen globalt og særlig i EU-regionen. Norsk næringslivs konkurransevne i internasjonale markeder, ikke minst EU-/EØS-markedet, vil være avgjørende for verdiskapingen nasjonalt og stiller økte krav til spesialisering, omstilling og innovasjon, med referanse til EUs Lisboa-strategi.

Med utgangspunkt i disse overordnede målsettingene og rammevilkårene er det satt opp fire *hovedmål* for departementets utadrettede virksomhet:

- skape rammebetingelser som styrker konkurransevnen i næringslivet
- tilrettelegge for lønnsom næringsvirksomhet basert på ny teknologi og kunnskap og menneskelige ressurser
- sikre størst mulig innflytelse i og inngrep med EU til beste for norsk verdiskaping
- stimulere til økt utviklingsaktivitet i bedriftene

Mer konkret vil departementet i 2004 bruke ressurser på bl.a.:

- Planen for en helhetlig *innovasjonspolitik* er første trinn i regjeringens arbeid med utvikling og implementering av en helhetlig innovasjonspolitik. Oppfølging og utvikling av innovasjonspolitikken vil kreve utviklingsarbeid og utredninger, samt samarbeid med andre departementer og partene i arbeidslivet. Det foreslås satt av 10 mill. kroner til tiltak og prosjekter til oppfølging av planen i 2004 på departementets utredningsbevilgning under kap. 900, post 21.
- *Forskning* med særlig prioritering av den skattebaserte ordningen for stimulering av FoU i næringslivet (SkatteFUNN-ordningen, utvidet i 2003).
- *Næringsutvikling og finansiering* gjennom oppfølging og til rettelegging av ordninger for såkornfond og for å styrke kapitaltilgangen til næringslivet i distriktene.
- Etablere nytt næringsrettet *innovasjons- og internasjonaliseringsselskap* fra 1. januar 2004 på grunnlag av Stortingets vedtak ved behandlingen av St.prp. nr. 51 for 2002-2003, jf. Innst. S. nr. 283 for 2002-2003. Det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet vil bli organisert som et særlovsselskap. Selskapet skal forvalte virkemidler som i dag forvaltes av SND, SVO, Norges Eksporråd og Norges Turistråd.
- Tilrettelegging og gjennomføring av *omlegging av Norsk Romsenter* til statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter fra 1. januar 2004 (Sttingsvedtak 18. juni 2003, jf. St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002-2003).
- *Skipsfartspolitiske tiltak* angående sikkerhet, miljø og antiterror i IMO (FNs sjøfartsorganisasjon) og i EØS-sammenheng. Dette vil bl.a. omfatte deltakelse i det nyopprettede europeiske sjøfartsdirektoratet (EMSA) som skal harmonisere regelverket for sikkerhets- og miljøarbeid i medlemslandene, jf. omtale under post 70 nedenfor. Arbeidet med å implementere internasjonalt regelverk for norsk skipsfart, bl.a. om utvidet havnestatskontroll og innskjerpede miljøtiltak, skal videreføres både i departementet og underliggende etater (Sjøfartsdirektoratet og Skipsregistrene). Videre arbeides det med ny stortingsmelding om utviklingen innen norsk skipsfart.
- Administrasjon og oppfølging for å legge til rette for gjennomføring av Stortingets vedtak 6. juni 2003 om *flytting av Sjøfartsdirektoratet* til Haugesund, jf. St.meld. nr. 17 og Innst. S. nr. 222 for 2002-2003 og redegjørelse for flyttesaken under kap. 907 Sjøfartsdirektoratet.
- Utnytte utviklingen knyttet til det indre marked til å *fremme norsk verdiskaping*, gjennom bl.a. oppfølging og koordinering av det norske arbeidet på sentrale områder i det indre marked, eksempelvis Europakommisjonens handlingsplan for det indre marked 2003-06 og grønnbok om tjenester i allmennhetens interesse. I tillegg kommer deltakelse i ulike fora både nasjonalt og internasjonalt.
- *Fremme markedsadgang* for norske varer, tjenester og investeringer gjennom internasjonale fora som EU/EØS og EFTA, bl.a. fjerne tekniske handelshindre. Departementet vil arbeide videre med politikktutforming nasjonalt og i EØS-sammenheng innenfor områdene standardisering, samsvarsvurdering, gjensidig godkjenning, akkreditering, utpeking av tekniske kontrollorgan og markedskontroll. Andre viktige oppgaver blir å administrere EØS-informasjonsprosedyren for forslag til teknisk regelverk for å forhindre nye tekniske handelshindre, fremme en ny lov for å gjennomføre informasjonsprosedyredirektivene i norsk rett og bidra gjennom problemløsningsmekanismen SOLVIT til at problemer som bedrifter og privatpersoner møter i det indre marked, raskt kan løses uten formelle klager til ESA eller Kommisjonen.
- *Handelspolitiske tiltak og internasjonalisering* gjennom WTO, EU/EØS, EFTA om fjerning av viktige handelsbarrierer. Konkret innebærer dette posisjonering i pågående forhandlinger innenfor WTO og oppfølging av aktuelle avtaleparter i EFTA-sammenheng.
- *Informasjons- og kommunikasjonsteknologi* gjennom videre arbeid på områdene bredbånd (jf. St.meld. nr. 49 for 2002-2003 Breiband for kunnskap og vekst), handlingsplan for eNorge 2005, elektronisk innhold og forretningsdrift, og elektronisk signatur og IT-sikkerhet.
- Departementet vil vektlegge arbeidet med entreprenørskap og tiltak for å utvikle en entreprenørkultur, bl.a. vil man i samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet følge opp strategiplanen for entreprenørskap i utdanning. Utdanning, kompetanse og tilgang på arbeidskraft er viktige forutsetninger for verdiskaping, og departementet vil arbeide med disse spørsmålene, bl.a. som en del av den helhetlige innovasjonspolitikken.
- Videre satsing for å sikre mer aktiv bruk av *kvinnens ressurser* i verdiskapingen (gjennom ledelse av bedrifter og selskaper, innvelging/deltakelse i styrer, råd og utvalg).

- Utvikling og profesjonalisering av *statlig eierskap*, bl.a. gjennom arbeid i samband med Stats-eierskapsutvalget.
- Videre arbeid med å i verksette ny lov og nye forskrifter (innskjerpede retningslinjer for kunngjøring, åpen konkurranse og innkjøp) for *offentlige anskaffelser* både nasjonalt og internasjonalt
- Oppfølging av og oppdatering av handlingsplanen *Et enklere Norge*. Forenkling og tilrettelegging for næringslivet vil få prioritet (oppdatert handlingsplan i oktober 2003).
- Arbeidet med regelverksforenkling og tilrettelegging på egne områder vil bli videreført, bl.a. regelverket i tilknytning til bergverksloven og serveringsloven.
- *Beredskapstiltak*, både vedlikehold og videreføring av eksisterende systemer, utredninger og nye tiltak med større vekt på operativ beredskap og samarbeid med næringslivet. Departementet vil etablere en beredskapsordning for varekrigsforsikring som avløsning av Statens varekrigsforsikring. Departementet vil i samarbeid med næringslivet videreføre arbeidet med et nytt og mer robust forsyningssystem i dagligvarebransjen med spesiell fokus på Nord-Norge. Videre vil departementet i 2004 påbegynne en gjennomgang av aktuelle lover og forskrifter på dette området.

Budsjettforslag 2004

Post 01 Driftsutgifter

Budsjettforslaget for 2004 innebærer en nedgang på ca. 6,1 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2003. Reduksjonen har i første rekke sammenheng med nedjustert anslag for salg fra gamle beredskapslagre.

Av bevilgningen for 2003 består ca. 7,5 mill. kroner av grunnbevilgning til forsynings- og skipsfartsberedskap. I tillegg justeres posten tilsvarende som for inntekter fra salg av gamle beredskapslagre under kap. 3900, post 01 (4,7 mill. kroner i saldert budsjett for 2003). For 2004 forventes salgsinntektene redusert til ca. 0,5 mill. kroner. Av bevilgningen for 2004 foreslås inntil 9 mill. kroner å dekke beredskapskostnader. Av dette er ca. 8,5 mill. kroner forutsatt benyttet til tiltak for å styrke forsyningsberedskap i Nord-Norge, rulling av lagrene av nødproviant, lovrevisjonsarbeid, matvareberedskap og bygg- og anleggsberedskap. Til skipsfartsberedskapstiltak avsettes ca. 0,5 mill. kroner.

Ved siden av beredskap er de tyngste utgiftspostene lønnsutgifter inklusiv arbeidsgiveravgift

og overtid, husleie, reiseutgifter og administrative fellesutgifter. Utgifter til departementets råd og utvalg dekkes som hovedregel også av denne bevilgningen. Enkelte større utvalg som besluttes opprettet i løpet av budsjettåret, dekkes imidlertid over utredningsbevilgningen under kap. 900, post 21. I budsjettet for 2004 er det videre innarbeidet kr 50 000 i overføring fra Barne- og familiedepartementet (i forbindelse med overføring av forvaltningsansvar for fritidsfartøy) og kr 75 000 fra Finansdepartementet (i forbindelse med overføring av forvaltningsansvar for Enhetsregisteret ved Brønnøysundregistrene). Videre er det rammeoverført kr 640 000 fra Nærings- og handelsdepartementet til Utdannings- og forskningsdepartementet (i forbindelse med overføring av forvaltningsansvaret for EUs ramme-program for forskning og teknologi, jf. omtale under kap. 924, post 71).

Samlet foreslås en bevilgning på 142,9 mill. kroner under kap. 900, post 01 for 2004. I tillegg foreslås fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, postene 01 og 02, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Disse midlene nyttes hovedsakelig til utredninger og oppdrag som departementet selv ikke har kompetanse til å utføre. Videre benyttes bevilgningen til å gjennomføre ulike prosjekter, bl.a. for å tilrettelegge nye ordninger og tidsbegrenset støtte til særskilte omstillings- og næringsutviklingsprogrammer. Bevilgningen brukes også til å finansiere større utredningsutvalg som det ikke er naturlig – eller mulig – å dekke innenfor departementets ordinære driftsbevilgning, jf. omtale under post 01. I de seinere år er det gitt øremerkede tilleggsbevilgninger til kjøp av konsulentbistand til salgs- og endringsprosesser på eierskapssektoren, bl.a. til børsintroduksjon av Telenor. Midler til utredninger og konsulentbistand på eierskapsområdet vil heretter bli foreslått bevilget over kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Samlet foreslås en bevilgning på 33,8 mill. kroner til spesielle driftsutgifter under kap. 900, post 21 for 2004. I tillegg til bevilgningen foreslås fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning under posten på 7,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VIII.

Nedenfor gis særskilte redegjørelser for enkelte store prosjekter som har hatt, eller er tiltenkt, støtte fra denne budsjettposten.

Regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitik

Regjeringen legger i løpet av høsten 2003 fram en nasjonal plan for en helhetlig innovasjonspolitik. Arbeidet med planen har vært ledet av nærings- og handelsministeren og er å anse som et første skritt i regjeringens arbeid med utvikling av en helhetlig politikk på dette området. Av bevilgningsforslaget på 33,8 mill. kroner for 2004 er det avsatt 10 mill. kroner til prosjekter for å følge opp planen og videreutvikle og implementere den enhetlige innovasjonspolitikken.

Opprydding etter gruvedrift i Fosdalen, Verran kommune

Etter forhandlinger med kommunen ga Kommunal- og regionaldepartementet og Nærings- og handelsdepartementet høsten 1999 tilsagn om statlig bidrag på til sammen 15 mill. kroner (7,5 mill. kroner pr. departement) til opprydding etter gruvedriften ved det tidligere statseide selskapet Fosdalen Bergverk i Verran kommune. Bergvesenet har den faglige ledelse og administrasjon av prosjektet.

Prosjektet ble i gangsett i juli 2000. Hittil er det gjennomført opprensning av jernmalmslig og svovelkiskonsentrat i lagerrommet, riving av bygninger, sikring av åpninger og opprydding. For den resterende bygningsmassen er det gjennomført kostnadsvurderinger av tiltak for å sikre bygningsene og innhentet anbud for riving. Det ble opprettet en samarbeidsgruppe for gjennomføring av prosjektet med deltakere fra Bergvesenet, Verran kommune og Nord-Trøndelag fylkeskommune.

Etter planen skal arbeidene være ferdigstilt i løpet av høsten 2003. Verran kommune har ikke tatt stilling til om oppryddingsverket skal rives. Prosjektet vil derfor først bli avsluttet høsten 2004. Prosjektet gjennomføres innenfor fastsatt budsjett-ramme på 15 mill. kroner. Pr. august 2003 er det disponert ca. 11 mill. kroner av prosjektmidlene.

Elektronisk saksbehandling i NHD

Gjennom eNorge- planen fastslås det at elektronisk saksbehandling skal bli det normale og like akseptert som papirbaserte løsninger i forvaltningen. På grunnlag av en omfattende utredning og overveiende positive erfaringer fra forutgående prøveprosjekter innførte Nærings- og handelsdepartementet elektronisk saksbehandling i full skala fra 1. januar 2003. Det forutsettes at elektronisk saksbehandling relativt raskt vil gi både kvalitative og kvantitative gevinster. Prosjektet ble gjennomført

ved hjelp av ekstern konsulentbistand i den innledende perioden. Hovedprosjektet ble avsluttet ved utgangen av 2002.

Entreprenørskap i utdanningssystemet

Entreprenørskap krever mennesker med riktig kunnskap, de riktige ferdighetene og holdningene. Utdanningssystemets evne til å formidle kunnskap om entreprenørskapsbegreper og -prinsipper er sett på som nødvendig for å skape en god entreprenørskapskultur. I Kommunal- og regionalministerens redegjørelse til Stortinget 30. april 2002 ble det slått fast at regjeringen har som mål å satse sterkere på dette feltet.

Som ledd i dette arbeidet ga Kommunal- og regionaldepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet til sammen 5,4 mill. kroner til Ungt Entreprenørskap, hvorav 2,5 mill. kroner fra NHDs budsjett. I 2003 er denne støtten videreført fra NHDs side med 2,1 mill. kroner.

I løpet av høsten 2003 vil regjeringen legge fram en nasjonal strategi for entreprenørskap i utdanning. Arbeidet med strategien har vært et samarbeidsprosjekt mellom Utdannings- og forskningsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Det legges til grunn at de involverte departementene prioriterer oppfølging av strategiplanen med prosjektmidler i 2004.

Post 22 (ny) Klagenemnda for offentlige anskaffelser, kan overføres

Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) ble opprettet 1. januar 2003 som ledd i oppfølgingen av tilråding i Ot. prp. nr. 3 for 2001-2002. Om endringer i lov om offentlige anskaffelser. KOFA er administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet og er etablert med egen leder og sekretariat. Eksterne sakkyndige er engasjert som medlemmer i nemnda. Lønn og overtid til sekretariatet, reiseutgifter og honorar til leder og de sakkyndige har vært dekket av NHDs driftsbudsjett under kap. 900, postene 01 og 21 i 2003. Departementet holder kontorlokaler og administrative tjenester. Klagerne betaler et gebyr tilsvarende ett rettsgebyr pr. klagesak, p.t. på kr 740. Gebyrene inntektsføres under kap. 3900, post 02 Ymse inntekter.

Fra og med 2004 foreslås bevilgning til drift av KOFA og klagesaksbehandling skilt ut på egen post 22. Det foreslås en bevilgning på 2 mill. kroner for 2004. Bevilgningen foreslås gjort overførbart.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Det foreslås en bevilgning på 17 mill. kroner til å dekke norske medlemsbidrag i følgende internasjonale organisasjoner:

- Sekretariat for International Union of Geological Sciences, 1 mill. kroner (betales i NOK)
- Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO), ca. 9,5 mill. kroner (betales i GBP)
- Den internasjonale ispatruljetjenesten i det nordlige Atlanterhav, ca. 4 mill. kroner (betales i USD)
- Det europeiske sjøfartsdirektorat (EMSA), inn-til 1,5 mill. kroner (betales i Euro)
- Port State Control (Europeisk havnestatskontroll av skip, betales i Euro)
- Det internasjonale handelskammer (betales i NOK)
- Det norske Handelskammerforbund (nytt, betales i NOK)
- Det internasjonale utstillingsbyrå (betales i NOK)
- Studiegruppen for bly og sink (betales i GBP)
- Studiegruppen for nikkel (betales i Euro)

Budsjettanslaget er basert på betalte medlemsbidrag i 2003 og tilgjengelig informasjon om bidragene for 2004. Størrelsen på flere av bidragene vil også avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene.

International Union of Geological Sciences (IUGS), eller den internasjonale geologiunionen, er en vitenskapelig organisasjon med vel 100 medlemsland. Organisasjonen arbeider internasjonalt med bl.a. UNESCO og ICSU (rådgivende organ for FN i vitenskapelige spørsmål). Organisasjonen ledes av nasjonalkomiteer fra de enkelte medlemsland og administreres av en generalsekretær som velges for fire år av gangen. Sekretariatet for organisasjonen er lagt til Norges geologiske undersøkelse (NGU) i Trondheim med årlige tilskudd til drift over statsbudsjettet. Fra norsk side vektlegges betydningen av det internasjonale kontaktnettet IUGS-sekretariatet fører med seg og fordelene ved å ha informasjon om internasjonale prosjekter i Norge. Tilskuddet i 2003 utgjør 1 mill. kroner. Tilskuddet forutsettes opprettholdt på dette nivået for 2004.

Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO) er FNs maritime organisasjon med sete i London. Norge har vært medlem siden opprettelsen i 1958. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten og forhindre forurensning til sjøs. Norge, som er verdens tredje største sjøfartsnasjon og nr. åtte i verden når det gjelder tonnasje under eget flagg, vil

gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk for sjøfarten. Det enkelte medlemslands bidrag (andel av totalbudsjettet) fastsettes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje).

Norge sluttet seg til avtalen om *Ispatruljetjenesten* i det nordlige Atlanterhav ved opprettelsen i 1956. Formålet med tjenesten – som utføres av den amerikanske kystvakten – er å observere, overvåke og rapportere om isforhold i disse områdene. Tjenesten har stor betydning for sikkerheten til skip i disse områdene. Medlemslandenes bidrag (andel av kostnadene i regnskapsåret) fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip. Kostnadene skulle i utgangspunktet refunderes *tre år på etterskudd*, men i praksis har innkrevingen blitt ytterligere forskjøvet. Således ble refusjonen for patruljetjenester i 1998 først innkrevd i januar 2003. Regelverket for ispatruljetjenesten og finansieringen av ordningen ble etter beslutning av IMO revidert og lagt inn som en del av den internasjonale konvensjonen for sikkerhet for menneskeliv til sjøs (SOLAS). I tråd med forutsetningene har Norge sagt opp den gamle avtalen om ispatruljetjenesten etter at de nye reglene i SOLAS trådte i kraft 1. juli 2002. Norge vil imidlertid måtte betale refusjon etter den gamle avtalen av 1956 fram til dette tidspunktet.

En regional overenskomst om *havnestatskontroll* (Memorandum of Understanding on Port State Control, basert på viktige IMO- og ILO-konvensjoner) ble inngått i 1982. 18 europeiske stater og Canada er nå tilsluttet overenskomsten. Formålet er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på europeiske havner. Kontrollen utføres av Sjøfartsdirektoratet. Partene for overenskomsten er forpliktet til å kontrollere 25 pst. av antall fremmede skip som ikke har vært besiktet i annen havn i regionen i løpet av de siste seks måneder. Havnestatskontrollen er forutsatt utvidet og gjort døgnkontinuerlig. Kontingentkravet utgjorde ca. kr 250 000 for 2003 og kan ventes å øke i 2004.

Som et ledd i EUs store satsing på skipsfartsområdet er det opprettet *et europeisk sjøfartsdirektorat, EMSA* (European Maritime Safety Agency). Formålet med EMSA er å sikre at Komisjonen og medlemslandene har tilgjengelig nødvendig ekspertise og teknisk og vitenskapelig støtte for å gjennomføre et høyt maritimt sikkerhets- og miljønivå gjennom et harmonisert regelverk i EU. EMSA skal også bidra med utvikling av kystbaserte overvåkings- og informasjonssystemer. EMSA er et rådgivende organ, noe som innebærer at EU blir mer slagkraftig når det gjelder regelverksutvikling på det maritime området. EU har fått et mer effektivt apparat for å sikre at

reglene gjennomføres likt og overholdes i medlemslandene. Norge deltar i dette arbeidet på grunnlag av EØS-avtalen.

Medlemskapet i *Det internasjonale handelskammer (ICC)* og *Det internasjonale utstillingsbyrå (BIE)* sikrer norsk deltakelse i og påvirkning av henholdsvis det internasjonale arbeidet for frihandel og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger. Det norske tilskuddet til disse organisasjonene foreslås opprettholdt på om lag samme nivå som i de seinere år, dvs. kr 130 000 for ICC og kr 45 000 for BIE. For 2002 og 2003 har departementet i tillegg funnet grunnlag for å gi årlig bidrag (på kr 60 000) til *Det norske Handelskammerforbund (DnH)*. DnH er medlem i Eurochamber, et forum for 33 europeiske nasjonale handelskamre, som omfatter ca. 1,3 mill. firmaer hvorav ca. 95 pst. er små og mellomstore. DnH mottar en betydelig mengde nyttig informasjon om utviklingen i Europa som formidles til medlemmene. Tilskuddet til disse organisasjonene vurderes som nyttig og forutsettes opprettholdt for 2004.

Norge ble medlem av FN-forankrede *studiegrupper* (råvaregrupper) for *bly og sink* og *nikkel* ved opprettelsen. Studiegruppene har sekretariat i henholdsvis London og Amsterdam. Medlemslandenes årskontingent innbetales i begynnelsen av året og fastsettes som andeler av årsbudsjettet etter en avtalt fordelingsnøkkel som bl.a. er basert på medlemslandenes produksjon og omsetning av malmer/råvarer. Studiegruppene utarbeider rapporter om produksjon, priser, omsetning m.m. som

har betydning for produsenter og industri-selskaper innen de aktuelle bransjene. Bergvesenet er fagansvarlig for norsk kontakt og oppfølging overfor studiegruppene. Medlemskapet i de to gruppene vurderes som nyttig og forutsettes opprettholdt for 2004.

For samtlige organisasjoner er det forutsatt sendt inn årlige rapporter om virksomhetens budsjett og regnskap som grunnlag for vurdering, fastsettelse og utbetaling av årlig medlemstilskudd. Det legges videre til grunn at departementet med noen års mellomrom skal sørge for at det blir foretatt evaluering av det norske medlemskapet i organisasjonene.

Post 71 Tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat

Tilskuddet skal sikre:

- vedlikehold, videreutvikling og øving av beredskapssystemer for skipsfarten
- norsk deltakelse i NATOs planlegging og virksomhet innen skipsfart og representasjon i virksomhet nasjonalt og internasjonalt rettet mot skipsfartsberedskap
- kontakt mellom myndighetene og rederinæringen og forståelse for beredskapsarbeid i forhold til rederinæringen

Midlene kanaliseres gjennom Norges Rederiforbund og skal dekke de kostnadene som påløper for beredskapssekretariatet. For 2004 foreslås en bevilgning på 3,2 mill. kroner til sekretariatet.

Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Salgsinntekter fra beredskapslagre	1 500	4 700	500
02	Ymse inntekter	301	1 500	150
03	Salgsinntekter			1 500
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 623		
17	Refusjon lærlinger	187		
18	Refusjon av sykepenger	1 428		
	Sum kap 3900	5 039	6 200	2 150

Vedrørende 2003:

Bevilgningen under post 02 ble delt ved at inntekter fra salg av tungtvann ble skilt ut på egen post 03 Salgsinntekter ved St.vedt. 20. juni 2003, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 260 for 2002-2003.

Post 01 Salgsinntekter fra beredskapslager og Post 02 Ymse inntekter

Nærings- og handelsdepartementet gjennomfører et program med salg av gamle beredskapslagre, bl.a. av sukker. En vesentlig del av salget ble gjennomført i 2000, 2001 og 2003. De gjenværende salgene planlegges i hovedsak foretatt i 2003, men det kan også bli aktuelt å vurdere nye nedslag i 2004. For 2004 regnes det med at salget fra gamle beredskapslagre under vil bli redusert til 0,5 mill. kroner.

Nærings- og handelsdepartementet har med støtte i beredskapsmeldingen basert budsjetteringen for industri- og forsyningsberedskapet på at de midlene som frigjøres ved avvikling av ukurante beredskapslagre, kan nyttes til å bygge opp nye,

mer relevante lagre og andre tiltak for å styrke beredskapet på området. De siste årene har det bl.a. vært satset på å gjøre forsyningssystemet for dagligvarer mer robust, med særlig fokus på Nord-Norge.

Det budsjetteres med kr 150 000 i inntekter under post 02 for 2004, bl.a. gebyrer for behandling av saker i Klagenemnda for offentlige anskaffelser, jf. omtale under kap. 900, post 22.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til postene 01 og 02, jf. Forslag til vedtak II og omtale under kap. 900, post 01

Post 03 Salgsinntekter

Under denne posten budsjetteres det med inntekter fra salg av tungtvann til Institutt for Energiteknikk (IFE) på grunnlag av foreliggende avtale mellom departementet og IFE. Inntektene fra dette salget varierer fra år til år. De utgjorde ca. 1,7 mill. kroner i 2001, mens det ikke ble foretatt salg i 2002. I 2003 har det så langt bare vært begrenset salg av tungtvann. For 2004 anslås salgsinntektene til kr 1 500 000.

Programkategori 17.10 Informasjonsteknologi, infrastruktur og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004	Pst. endr. 03/04
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	172 258	177 400	176 200	-0,7
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)	82 079	86 350	69 200	-19,9
0903	Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)			17 100	
0904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)	186 429	181 400	204 200	12,6
0905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)	132 242	134 600	136 700	1,6
0906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)	17 258	14 740	14 300	-3,0
0907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)	227 892	221 200	259 800	17,5
0908	Skipsregistrene (jf. kap. 3908)	7 654	8 050	8 000	-0,6
0909	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	325 553	570 000	750 000	31,6
0912	Bedriftsrettet informasjonsformidling	13 000	13 200	13 000	-1,5
0913	Standardisering	26 000	26 500	26 500	0,0
0914	Spesielle IT-tiltak	65 824	67 300	86 000	27,8
	Sum kategori 17.10	1 256 189	1 500 740	1 761 000	17,3

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004	Pst. endr. 03/04
01-29	Driftsutgifter	820 835	835 140	895 700	7,3
30-49	Investeringer	15 080	4 400	4 300	-2,3
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	53 500	51 500	71 500	38,8
70-89	Overføringer til andre	366 774	609 700	789 500	29,5
	Sum kategori 17.10	1 256 189	1 500 740	1 761 000	17,3

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementet har et overordnede statlige ansvar for at de produkter og tjenester som virksomhetene under denne programkategorien tilbyr næringslivet, er av tilstrekkelig kvalitet og har konkurransedyktige priser. Videre stiller en stadig mer åpen verdensøkonomi og skjerpet konkurranse både på hjemme- og utemarkedene krav til en effektiv og funksjonell nasjonal infrastruktur.

En *sammenfattende beskrivelse* av utviklings-trekkene er at Norge generelt er godt rustet med faglig og teknologisk kunnskap på alle disse områdene, men ligger dårligere an når det gjelder å ta utviklet og tilgjengelig teknologi i bruk i løpende virksomhet.

Mer konkret status på områdene:

Innenfor *IT-politikken* og *IT-området* viser undersøkelser fra OECD og Eurostat at Norge fortsatt henger etter de mest avanserte landene med å få utnyttet mulighetene på felt som eksempelvis bredbånd og elektronisk forretningsdrift i små og mellomstore bedrifter. Sommeren 2003 hadde anslagsvis 65 til 70 pst. av Norges befolkning muligheten til å knytte seg til bredbåndsnett, mens 14 til 15 pst. av bedrifter og husholdninger var tilknyttet. Dette plasserer Norge blant gjennomsnittet av OECD-landene. Etterspørsel øker kraftig i antall bredbåndstilknytninger.

Området *industrielt rettsvern* (under Patentstyret) reguleres i økende grad gjennom internasjonalt avtaleverk (EØS-regelverk, WTO-avtale m.m.). Her møter bedriftene stadig skarpere internasjonal konkurranse i betydningen av å benytte industrielle rettigheter som patenter og varemerker som konkurransefortrinn og til å møte nasjonale og internasjonale rammevilkår for næringsvirksomhet.

Økte krav til harmonisering av produkter og standardisert måleteknikk gjør det nødvendig å opprettholde oppfølgings- og tilretteleggingsarbeidet ved *Justervesenet*, *Norsk Akkreditering* og *Standardiseringsorganisasjonene*.

Narviktelefonene og *Euro-Info*-kontorene er viktige kanaler for relevant informasjon om hvilke produksjons- og driftskrav som settes for norske bedrifter og etablerere.

Brønnøysundregistrene er den sentrale statlige etat for å sikre infrastruktur for næringslivet gjennom registerføring og registerløsninger.

Sjøfartspolitikken og *sjøfartsforvaltning* utøves gjennom Sjøfartsdirektoratet og Skipsregistrene. Skipsfartstjenester utgjør om lag 50 pst. av Norges samlede tjenesteeksport. Antall skip i den norske handelsflåten ble i perioden 2001 til 2002 redusert med i overkant av 2 pst. Den norske flåten er fortsatt verdens tredje største målt i tonnasje (dwt). Næringen sjøtransport sysselsatte 25 865 personer i 2001 og omsatte for 109 mrd. kroner – eller rundt en femtedels statsbudsjett. Av dette sto utenriks sjøfart for 101 mrd. kroner i omsetning og 16 989 sysselsatte. Skipsfartsnæringen er internasjonal, og det er derfor viktig at Norge deltar i strategisk sjøfartssamarbeid innenfor FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) og EU for å sikre norsk innflytelse på framtidig regelverksutforming, bl.a. med hensyn til sikkerhet og miljø.

De sentrale statlige etatene på områdene *geologi* og *mineralressursforvaltning* er Norges geologiske undersøkelse og Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard. Gjennom innhenting og bearbeiding av geologisk informasjon og forvaltning av relevant regelverk bidrar disse etatene til å fastsette rammebetingelser for mineralnæringen. Bergindustriens produksjonsverdi var i 2002 ca. 7 mrd. kroner, hvorav eksporten utgjorde ca.

4 mrd. kroner. Det er gode muligheter for videre vekst på disse feltene framover.

Regjeringen har satt i gang forsøk for å prøve ut nye modeller for fordeling av ansvar og myndighet, og for å legge forholdene til rette for et best mulig tjenestetilbud for brukerne. Fra 1. januar 2004 tar Oppland fylkeskommune og fylkeskommunene Buskerud, Telemark og Vestfold sikte på å sette i verk forsøk med oppgavedifferensiering, som bl.a. omfatter ordninger på Nærings- og handelsdepartementets budsjett. De budsjettmessige konsekvensene som følger av forsøk med oppgavedifferensiering og enhetsfylket, vil bli lagt fram i en tilleggsproposisjon til St.prp. nr. 1 i november 2003.

Overordnede mål og strategier

Sentrale hovedmål og strategier for virksomheten under programkategorien er å medvirke til at:

- norsk næringsliv har et minst like godt tilbud av tidsmessige produkter og tjenester på området som de øvrige europeiske land
- norske bedrifter og næringsdrivende har tilgang til relevant infrastruktur og informasjonstjenester for sin virksomhet
- Norge skal fortsatt være en ledende maritim nasjon
- opprettholde og sikre grunnlaget for økt verdiskaping basert på utvinning og foredling av mineraler

Dette innebærer prioriteringer av satsing på følgende områder:

På området *industrielle rettigheter* er hovedmålet å øke bevisstheten og kunnskapen om rettigheter og hvilke muligheter og preferanser de gir norsk næringsliv, slik at bedriftene i større grad kan opparbeide og utnytte virkemidlene både i produksjon og markedsførings- og salgsprosessen.

For å fjerne tekniske handelshindringer og legge til rette for fungerende markeder, bl.a. i EØS-området, er det et viktig mål å bidra til effektive institusjoner innen *måleteknikk, kvalitetssikring og standardisering*.

Brønnøysundregistrene er det sentrale organet i regjeringens satsing på å forenkle og modernisere innrapportering av data til det offentlige. En hovedutfordring i dette arbeidet de kommende årene er å redusere næringslivets byrder knyttet til offentlige innrapporteringskrav, gjennom samordnet innføring av elektronisk innrapportering og størst mulig gjenbruk av informasjon.

Narviktelefonene og Euro-Info er to viktige virkemidler for å gi relevant informasjon til norske bedrifter og etablerere.

Innenfor *IT-området* er hovedretningslinjene for videre satsing og oppfølgingstiltak lagt i planen *eNorge 2005* som regjeringen la fram i mai 2002. *eNorge*-arbeidet har stor betydning for den generelle utviklingen i informasjonssamfunnet. I 2004 vil fokus særlig bli satt på:

- *Elektronisk innhold*. Nærings- og handelsdepartementet utarbeidet i 2002 Strategien for elektronisk innhold 2002-04. Pilotprosjekter har vært gjennomført i 2003 og skal følges opp i 2004.
- *Informasjonssikkerhet*. Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet ble vedtatt av regjeringen i mai 2003. En rekke tiltak fra strategien er under gjennomføring, som Senter for informasjonssikring, FoU-program for IKT sårbarhet og sikkerhet, utvikling av utdannings-tilbud innen IT-sikkerhet. Videre arbeid vil fokusere på gjennomføringen av Oppfølgingsplanen for strategien, med særlig vekt på bevisstgjøring og kompetanseøkning, utvikling av kultur for sikkerhet i norske bedrifter og i forvaltningen og etablering av hensiktsmessige koordineringsmekanismer for myndighetsansvar for IT-sikkerhet.
- *Bredbånd*. Den statlige bredbåndssatsingen kanaliseres gjennom HØYKOM-programmet som ble omlagt og forlenget for en ny 3-års periode i statsbudsjettet for 2002. Målet er utbygging av bredbåndnett for høyhastighetskommunikasjon slik at grunnskoler, videregående skoler, folkebiblioteket, sykehus, kommunaladministrasjon m.m. får tilbud om bredbåndstilknytting i løpet av perioden. Bevilgningen foreslås økt i 2004 ved at det opprettes et eget delprogram, HØYKOM-distrikt, særskilt innrettet mot bredbåndsutvikling i distriktene.
- *Allmenn infrastruktur for elektroniske signaturer*. Regjeringen vil være en pådriver på sentrale markedsaktører innen *e-signatur* i Norge med hensyn til samordning av deres tekniske infrastrukturer, slik at elektronisk signatur enkelt tas i bruk av mange brukere. Koordinering av den offentlige etterspørselen etter elektroniske signaturer vil også benyttes som virkemiddel for å få gjennomslag for standardisering og samtrafikk mellom tilbydere av elektronisk signatur.
- Innen *sjøfartsforvaltningen* er regjeringens målsetting at Norge fortsatt skal være en ledende maritim nasjon. Skipsfarten er en global næring, og det er viktig at Norge fortsatt deltar aktivt i regelverksutviklingen i internasjonale organisasjoner som IMO, EU, ILO, OECD og WTO. Målsettingen er å ta aktiv del i arbeidet med å utvikle bedre internasjonale standarder

- for liv, helse, fartøy, sikkerhet og miljø. Sjøfartsdirektoratet skal flyttes til Haugesund som ledd i oppfølgingen av St. meld. nr. 17 for 2002-2003 Om statlige tilsyn.
- Ordningen med *tilskudd til sysselsetting av sjøfolk* opprettholdes med en ramme på 750 mill. kroner for 2004, basert på uendret opplegg for den ordinære refusjonsordningen og netto-lønnsordningen for fergerederiene i utenriks-

- fart. For offshorefartøyene foreslås omlegging fra nettolønn til refusjonsordning.
- Innen *geologi og mineralforvaltning* er det et hovedmål å opprettholde og sikre grunnlaget for økt verdiskaping basert på samfunnsmessig forsvarlig utvinning og foredling av mineraler. Det forutsettes at mineralressursene vurderes i sammenheng med annen arealutnyttelse og ses i et langsiktig perspektiv.

Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Driftsutgifter	172 258	177 400	176 200
	Sum kap 901	172 258	177 400	176 200

Vedrørende 2003:

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2003 vedtok Stortinget en innsparingsfullmakt på 150 mill. kroner på drifts- og investeringsbevilgninger. På denne bakgrunn ble driftsbevilgningen til Styret for det industrielle rettsvern (Patentstyret) redusert med 0,3 mill. kroner fra 177,4 til 177,1 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 for 2002-2003.

Virksomhetsbeskrivelse

Patentstyret er et nasjonalt kompetansesenter innen industrielt rettsvern og håndhever lovgivningen om industrielle rettigheter i Norge. Patentstyret har som primærfunksjon å behandle og avgjøre søknader om patent-, varemerke- og designbeskyttelse i Norge.

Et patent er en tidsbegrenset enerett til å utnytte en bestemt teknologi, et produkt eller prosess. Gjennom registrering av design oppnås enerett til å utnytte et nytt produkt/design, og gjennom et varemerke kan eneretten til å markedsføre produkter og/eller tjenester under det vernede kjennetegnet sikres. Til forskjell fra patenter og design kan varemerker beskyttes uten tidsbegrensning.

I de siste årene er disse industrielle rettighetene tillagt stadig større betydning i internasjonal handel. Bevisstheten om rettighetenes økonomiske verdi og om hvilke områder rettighetene kan brukes på for å skaffe eller sikre markedsposisjoner nasjonalt og internasjonalt, har økt.

Industrielle rettigheter gjelder i utgangspunktet i hvert land for seg og må derfor søkes i det enkelte land. Gjennom den internasjonale patent-samarbeidsavtalen (PCT) er det imidlertid mulig å søke patent i flere land gjennom en internasjonal patentsøknad. Tilsvarende muligheter finnes for varemerker og design. Den europeiske patentkonvensjonen (EPC) av 1973 er en frittstående avtale mellom nesten 30 europeiske land. EPC-avtalen opprettet Det europeiske patentverket (EPO), som har rett til å innvilge Europeiske patenter. Norge er ikke tilsluttet EPC, men norske aktører kan likevel søke om patent hos EPO på lik linje med søkere fra medlemslandene.

Patentstyret er lokalisert i Oslo og disponerer 248 årsverk pr. mars 2003. Etaten er organisert i en patentavdelingen en design- og varemerkeavdeling, en avdeling for kommersielle tjenester, en administrasjons- og serviceavdeling og en klageinstans.

Patentstyret har tre hovedmål:

- tilby en kostnadseffektiv behandling av søknader om industrielle rettigheter i Norge
- tilby moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester
- være en pådriver for å øke kjennskapen til og interessen for industrielle rettigheter hos brukerne – dvs. bedrifter, forskningsinstitusjoner, universiteter og høyskoler, departementer og andre deler av det offentlige virkemiddelapparatet – for å bidra til gjennomføringen av regjeringens politikk nasjonalt og internasjonalt

Resultatrapport 2002**Kostnadseffektiv søknadsbehandling***Resultatutvikling for patenter*

	Resultat 2000	Resultat 2001	Mål 2002	Resultat 2002
Innkomne patentsøknader	6 700	6 431		6 287
Ferdigbehandlede søknader	5 543	5 174	5 200	5 596
Restanser ved utløpet av året	26 613	27 870		28 561

Målet om å ferdigbehandle minst 5 200 patentsøknader i 2002 ble nådd med god margin. Måltallet var imidlertid satt lavere enn i 2001 da det var 5 800 søknader fordi det var forventet at innføringen av det nye databaserte saksbehandlingssystemet SANT (Saksbehandling med Anvendelse av Ny Teknologi) ville kreve mye ressurser. Systemet ble imidlertid forsinket. Patentstyret brukte betydelige ressurser på intern opplæring av ca. 20 nye saksbehandlere. Restansene økte med ca. 700 i 2002, til tross for at inngangen av patentsøknader gikk litt tilbake. Økningen i restansene skyldes at intern opplæring av nye patentgranskere krever store ressurser, og at etaten prioriterte å avgi første uttalelse til søknader inngitt første gang i Norge innen seks måneder.

Dette målet ble ikke nådd i 2002, til tross for at dette ble prioritert. 54 pst. av denne type søknader fikk svar innen seks måneder, 74 pst. innen sju måneder og ca. 95 pst. innen ni måneder. Sammenlignet med de øvrige nordiske lands patentverk lå Patentstyret imidlertid godt an når det gjelder responstid.

Andelen patentsøknader innlevert av søkere bosatt i Norge har holdt seg stabil på rundt 20 pst. de siste årene. Andelen norske patentsøknader som blir innvilget og avslått i det enkelte år, gir en indikasjon på kvaliteten på søknadene. Av 1 314 norske patentsøknader som ble ferdigbehandlet i 2002, ble 39 pst. innvilget, mens resten ble trukket, avslått eller henlagt. Det er en litt høyere andel innvilgede søknader enn i 2001.

Resultatutvikling for varemerker

	Resultat 2000	Resultat 2001	Mål 2002	Resultat 2002
Innkomne varemerkesøknader	16 263	15 079		12 702
Ferdigbehandlede søknader	13 906	13 466	18 000	14 823
Restanser ved utløpet av året	14 019	15 558		13 437

Forskjellen mellom innrapporterte tall i de enkelte års budsjettproposisjoner skyldes at noen foreløpig avsluttede saker etter søkernes begjæring ble gjenopptatt og dermed flyttet fra kategorien ferdigbehandlede tilbake til kategorien restanser.

Nedgangen i antall innkomne varemerkesøknader og internasjonale varemerkeregistreringer ble forsterket i 2002. Nedgangen antas i hovedsak å skyldes den internasjonale konjunktursituasjonen og at mange merkehavere for tiden prioriterer beskyttelse av merkene som domenenavn. Avvirkningen økte med nesten 1 400 søknader i forhold til 2001, men lå vesentlig under det ambisiøse målet som var satt. Likevel var Patentstyret med dette i stand til å redusere varemerkerestansene til et antall som er mindre enn

det som avvirkes pr. år. Av 12 702 mottatte varemerkesaker i 2002 var 5 126 nasjonale og 7 576 internasjonale søknader. Dette viser en klar trend til at flere søknader blir inngitt i henhold til WIPO-systemet for internasjonal varemerkeregistrering (Madrid-protokollen). De nasjonale søknadene omfatter alle søknader inngitt i Norge, uansett hvor søkeren er bosatt eller etablert. Patentstyret mottok 1 594 færre nasjonale varemerkesøknader sammenlignet med 2001. Andelen søknader fra søkere bosatt eller etablert i Norge var 23 pst. av den totale saksinngangen. Av 3 084 avgjorte nasjonale varemerkesøknader ble 60 pst. innvilget og bare ca. 40 pst. avslått i 2002. I 2001 ble ca. 32 pst. av søknadene avslått.

Designsaker

Patentstyret mottok 813 designsøknader i 2002, som er 9 pst. høyere enn i 2001. Det ble ferdigbehandlet 738 designsøknader i 2002. Avvirkningsmålet for designsøknader på 1 000 for 2002 ble dermed ikke nådd. Avviket skyldes først og fremst opplæring av nye medarbeidere og forberedelser til gjennomføringen av ny Lov om beskyttelse av design (Ot.prp. nr. 2 for 2002-2003).

Moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester

Antallet forundersøkelser (analyser av hva som allerede er patentert eller registrert på et bestemt område, som gir en indikasjon på hva som sannsynligvis fortsatt kan patenteres eller registreres) økte med nesten 16 pst. i 2002. Patentstyret utførte totalt 1 790 informasjonsoppdrag i perioden. Behandlingstiden har vært satt til 14 dager for oppdrag knyttet til patenter og fem dager for andre oppdrag. Målet om å overholde avtalt leveringstid ble nådd for alle oppdrag.

Øke kunnskapen om og interessen for industrielle rettigheter

Målet søkes oppnådd bl.a. gjennom kurs- og foredragsvirksomhet. Over 90 pst. av kundene ga uttrykk for at de var fornøyd med kvaliteten på etatens kurs i 2002. Patentstyret bidro aktivt til utdanningstilbudet om industrielle rettigheter med bl.a. foredrag ved Norges tekniske naturvitenskaplige Universitet (NTNU) og Universitetet i Oslo (UiO).

Et mål for 2002 var å videreføre fylkesvise informasjonskampanjer i tre nye fylker, i samarbeid med næringslivsorganisasjoner og virkemiddelapparatet i distriktene. Patentstyret har gjennomført slike informasjonskampanjer i fylkene siden 1999 og foretatt effektmålinger av kampanjene. Erfaringene tilsa at det er vanskelig å nå og påvirke målgruppen direkte på kort sikt, og målingene viste ikke nevneverdig økt bruk av Patentstyrets tjenester. Patentstyret kom derfor tidlig i 2002 til at det ville være mer effektivt å bruke andre, mer langsiktige virkemidler. Dermed ble det ikke påbegynt nye fylkesvise kampanjer i 2002. Etaten har siden, i samråd med departementet, arbeidet med å bygge opp et nettverk sammen med strategiske samarbeidspartnere som betjener de samme målgruppene, slik som bransjeorganisasjoner, private aktører og det øvrige

offentlige virkemiddelapparatet. Som ledd i dette ble det inngått en samarbeidsavtale med Norges forskningsråd i 2002. Avtale med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond ble først inngått i 2003.

SANT-prosjektet

SANT-prosjektet (Saksbehandling med Anvendelse av Ny Teknologi) ble startet opp i 1998 for å øke effektiviteten og kommunikasjonen internt og forbedre service og tilgjengelighet eksternt. Utviklingen av systemet kom så langt i 2002 at en første del av prosjektet, designdelen, kunne tas i bruk i april 2003. Resten av systemet skal bli tatt i bruk i hele etaten i oktober 2003. På grunn av ytterligere forsinkelser i 2002, nødvendige endringer i systemet bl.a. på grunn av nytt regelverk og innføring av merverdiavgift på tjenester, forventes totalkostnaden for prosjektet å komme opp i ca. 50 mill. kroner som er mellom 9 og 10 mill. kroner høyere enn den opprinnelig planlagte budsjettrammen. TAKISAI-prosjektet for elektronisk innlevering av søknader med digital signatur er i pilotbruk høsten 2003 og det tas sikte på full drift 1. januar 2004.

Mål og prioriteringer i 2004

Kostnadseffektiv søknadsbehandling

Patentstyret skal i 2004 avvirke minst like mange patent-, varemerke og designsøknader som antall innkomne søknader. Fra og med 2005 vil målet være kontinuerlig å øke avvirkningen, slik at etaten i økende grad nedarbeider restansene, særlig på patentområdet. Det langsiktige målet for Patentstyret er å avgjøre alle patentsøknader innen ca. tre år. For tiden ligger den gjennomsnittlige behandlingstiden mellom fem og seks år. Intern opplæring er et sentralt tiltak for å oppnå det mer langsiktige målet om å komme i en posisjon hvor etaten kan nedarbeide patentrestansene.

Et annet viktig mål er å ha en saksbehandling som er mest mulig harmonisert med Det europeiske patentverket EPO, så langt gjeldende norsk regelverk tillater det. Etaten har imidlertid mottatt tilbakemeldinger fra viktige brukergrupper som tilsier at man allerede er meget nær ved å nå dette målet.

Utvikle kundetilpassede informasjonstjenester

Ved utgangen av 2004 skal 75 pst. av kundene i en kundeundersøkelse ha bekreftet at de er fornøyd med utvalg, kvalitet, pris og leveringstid på Patentstyrets forundersøkelser og kurs.

Øke kjennskapen til og interessen for industrielle rettigheter

Patentstyret skal bidra til økt bevissthet om industrielle rettigheter som strategisk virkemiddel ved å gjennomføre målrettede informasjonstiltak. Etaten skal fortsette arbeidet for å bygge opp et nettverk sammen med strategiske samarbeidspartnere som betjener de samme målgruppene, slik som bransjeorganisasjoner, private aktører og det øvrige offentlige virkemiddelapparatet.

Andre oppgaver

Fra og med mars 2004 skal Patentstyret som en ny oppgave behandle krav om administrativ overprøving i saker som gjelder registrering av foretaksnavn. Foretaksnavneloven trer i kraft 1. mars 2004. Patentstyret skal saksbehandle de mer skjønnspregede sakene i henhold til denne loven på vegne av Brønnøysundregistrene.

Budsjettforslag 2004**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en driftsbevilgning på 176,2 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønn og driftskostnader. I tillegg må det avsettes tilstrekkelige ressurser til intern opplæring i forbindelse med nytt saksbehandlersystem og særlige tiltak i forbindelse med innsourcing av historisk materiale. Nedgangen i bevilgningen begrunnes i hovedsak med en forventet nedgang i søknadsinngangen og effektivisering. Driftskostnader knyttet til behandling av krav om administrativ overprøving i saker som gjelder registrering av foretaksnavn, skal etter planen dekkes i sin helhet gjennom avgifter fra oppdragsgiverne. Kostnadene anslås til om lag 1 mill. kroner i 2004. I tråd med dette er det lagt inn 1 mill. kroner i forslaget både på utgifts- og inntektssiden.

Det er vanskelig å forutsi hvor mange søknader etaten vil motta og dermed hvor stort ressursbehovet vil bli. Det foreslås derfor å gi Patentstyret fullmakt til å overskride driftsbevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3901, postene 01 og 02, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Patentavgifter	110 326	113 400	113 400
02	Varemerkeavgifter	41 777	47 400	47 400
03	Mønsteravgifter	2 053	2 100	2 100
04	Forskjellige avgifter	7 147	7 100	8 100
05	Inntekt av informasjonstjenester	5 782	7 400	7 400
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 156		
18	Refusjon av sykepenges	2 256		
	Sum kap 3901	171 497	177 400	178 400

En forskrift om avgiftsendringer, bl.a. nødvendiggjort av ny Designlov, trådte i kraft 1. mai 2003. Endringer i avgiftssatser som følge av dette er ment å være provenynøytrale, men enkelte små avgifter vil bli foreslått fjernet for å øke brukervennligheten. Endringene skal føre til mer kostnadsriktighet, men en avgiftsprofil som er gunstig for småbedrifter er opprettholdt.

Regjeringen tilstreber at Patentstyrets inntekter og utgifter, sett over tid, skal gå i balanse.

Patentstyret har selv anledning til å fastsette timesatsen for informasjonstjenester. Det er budsjettrett med en timesats som skal sørge for balanse mellom informasjonstjenestens utgifter og inntekter.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til postene 01 og 02, jf. omtale under kap. 901, post 01.

Kap. 902 Justervesenet (jf. kap. 3902)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Driftsutgifter	82 079	86 250	69 100
21	Spesielle driftsutgifter		100	100
	Sum kap 902	82 079	86 350	69 200

Vedrørende 2004:

Reduksjonen under post 01 må ses i sammenheng med forslaget om å skille ut Norsk Akkreditering under nytt kap. 903.

Virksomhetsbeskrivelse

Justervesenet har det nasjonale ansvaret for metrologi og akkreditering. Virksomhetens mål er å dekke næringslivets, forbrukernes og myndighetenes behov for at måleresultater er pålitelige, og at de nyter tillit i Norge og i utlandet. Justervesenets virksomhet danner grunnlaget for at forbrukere, næringsliv og offentlige myndigheter kan ha tillit til målinger som brukes i kjøp og salg. Måleresultater har også betydning for rettsikkerhet, ressursforvaltning, helse, miljø og sikkerhet.

Justervesenets virksomhet er delt i *to hovedområder*.

Justervesenet utfører den lovpålagte kontrollen (typegodkjenning og verifikasjon) med måleinstrumenter og forvalter tilhørende regelverk gjennom *Avdeling for regelverk og tilsyn*. Dette skal gi trygghet og tillit for forbrukere, næringsliv og offentlige myndigheter til målinger som brukes i kjøp og salg.

Gjennom *Laboratoriet for mål og vekt* forvalter Justervesenet de nasjonale målestandardene, eller normaler (f.eks. for vekt og tid). Dette er de mest nøyaktige målestandardene vi har i Norge. For å sikre nøyaktige målinger kan næringsliv, offentlige myndigheter og forskningsinstitusjoner få kalibrert sine måleinstrumenter mot disse nasjonale standardene. Målestandardene som forvaltes av Justervesenet kalibreres mot internasjonale standarder som Norge, og våre handelspartnere, er

knyttet opp mot gjennom internasjonale avtaler og konvensjoner. Virksomheten sikrer kvalitet og internasjonal tillit til det norske måletekniske systemet.

Justervesenet har hovedkontor på Kjeller i Akershus og 5 distriktskontorer i Bergen, Oslo, Stavanger, Trondheim og Bodø og utførte 94 årsverk i 2003.

Resultatrapport 2002

Differansen mellom Justervesenets utgiftsbevilgning og inntektskrav innebærer at virksomheten mottok 23,4 mill. kroner i støtte over statsbudsjettet i 2002. Av disse midlene gikk om lag 19 mill. kroner til Laboratoriet for mål og vekt og 4 mill. kroner til virksomheten ved Norsk Akkreditering. Laboratoriets andel av husleie og drift av lokaler tilsvarende om lag 11 mill. kroner. Nærmere halvparten av netto statlig overføring går derfor til å betale drift av laboratoriets bygningsmasse og husleie. Totalt betaler Justervesenet om lag 16 mill. kroner i husleie til Statsbygg.

Justervesenets tre avdelinger (Avdeling for regelverk og tilsyn, Norsk Akkreditering og Laboratoriet for mål og vekt) har i 2002 nådd alle vesentlige målsettinger både faglig og økonomisk.

Avdeling for regelverk og tilsyn

Avdeling for regelverk og tilsyn er i tråd med det Stortinget har lagt til grunn (bl.a. i Budsjettinnst. S. nr. 8 for 1991-92), 100 pst. selvfinansiert. Alle kostnader knyttet til virksomheten belastes kundene direkte gjennom gebyrer.

Feilprosenten for alle kontrollerte måleinstrumenter i 2002 var 7,6 pst. mot 7,1 pst. i 2001. Her må man ta i betraktning at feilprosenten også

inkluderer andre feil med måleinstrumentet enn rene målefeil. Dette kan eksempelvis være at instrumentet er feil plassert eller merket på en uriktig måte. I tillegg er det store variasjoner mellom ulike instrumentgrupper. Eksempelvis for bensinpumper er andelen feil 6,1 pst., for butikkvekter 8 pst. og for automatiske vekter 33 pst.

For å kunne tilrettelegge for best mulig innretting av tilsynsvirksomheten har Justervesenet utviklet og tatt i bruk et nytt registreringsverktøy som vil gi mer presis informasjon om omfanget av feil og hvor alvorlige de er. Justervesenet vil gradvis omstille virksomheten på dette området for å kunne rette ressursene mer effektivt mot problemområder.

Avdelingen har deltatt i utarbeidelsen av et nytt EU-direktiv for måleinstrumenter. Avdelingen arrangerer kurs og driver informasjonsarbeid.

Norsk Akkreditering (NA)

NA har gjennomført alle etterspurte akkrediteringsoppdrag og dekket behovet for akkrediteringer i markedet. Akkrediteringsoppdragene er finansiert ved at kundene belastes direkte med gebyrer.

Deler av Norsk Akkrediterings virksomhet støttes over statsbudsjettet. Dette omfatter deltakelse i internasjonalt arbeid knyttet til akkreditering og utvikling av nye tjenester. NA har drevet informasjonsarbeid om akkreditering gjennom kurs, foredrag og møter. NA har også deltatt i og organisert sammenlignende laboratorieprøver. NA har nådd målsettingene på alle disse områdene.

Laboratoriet for mål og vekt

Virksomheten er i hovedsak finansiert over statsbudsjettet, men laboratoriet har visse inntekter fra bl.a. kalibrerings- og FoU-virksomhet. Selvfinansieringsgraden samsvarer med andre lands tilsvarende laboratorier og var på om lag 12 pst. for 2002.

Alle kalibreringsoppdrag er gjennomført i henhold til serviceerklæringen, uten nevneverdige forsinkelser. Det har vært en liten økning i antallet utstedte kalibreringsbevis fra 2001 til 2002.

Målsettingene med hensyn til deltakelse i, og organisering av, en rekke nasjonale og internasjonale sammenlignende laboratorieprøvinger er oppfylt. Testene gir den måletekniske infrastrukturen en internasjonal forankring.

Mål og strategier

En rekke utviklingstrekk setter krav til Justervesenets virksomhet. Helt sentralt er den stadige friere flyten av varer og tjenester i EØS-området kombinert med større krav til kvalitet og beskyttelse av helse, miljø og sikkerhet. Økt konkurranseutsetting og akselererende teknologisk utvikling, særlig innenfor IKT og bioteknologi, stiller nye krav til virksomheten.

Justervesenets *overordnede arbeidsmål* er å:

- sikre at forbrukere, offentlige myndigheter og næringsliv skal være trygge på at måleinstrumenter som brukes i kjøp og salg, er tilstrekkelig nøyaktige
- håndheve og forvalte lov om mål og vekt ved å utøve legal myndighet knyttet til kontroll av måleinstrumenters nøyaktighet og bruken av dem
- dekke næringslivets behov for nøyaktige målinger og sikre at disse målingene er i samsvar med internasjonale målestandarder
- være det ledende nasjonale miljøet for måletekniske tjenester på høyt nøyaktighetsnivå
- bistå næringsliv, offentlige myndigheter og forbrukere med faglig ekspertise, kompetanseoppbygging og kompetanseoverføring innenfor måleteknikk

Norsk Akkreditering

Norsk Akkreditering foreslås opprettet som et selvstendig forvaltningsorgan fra 1. januar 2004. Det vises til omtale under nye kap. 903 og kap. 3903 Norsk Akkreditering.

Avdeling for regelverk og tilsyn

Departementet har bedt Justervesenet om å innføre en ny innretting av virksomheten. Omleggingen innebærer at det settes fokus på økt ansvarliggjøring av instrumenteierne. Dette innebærer at instrumenteierne selv vil få det operative ansvar for å sørge for at deres måleinstrumenter er tilstrekkelig nøyaktige. Den løpende kontrollen vil kunne utføres av private service- og kalibreringsfirmaer.

For å ivareta samfunnsinteresser knyttet til måleinstrumentenes nøyaktighet vil Justervesenet foreta inspeksjon basert på stikkprøver og risikoanalyser. Kontrollressursene vil dermed rettes mot de områdene hvor det forekommer uakseptable avvik eller der avviket medfører alvorlige konsekvenser.

Endringene skal iverksettes gradvis. Siden en fullstendig omlegging ikke er mulig uten lov-

endring, har departementet bedt Justervesenet om å utarbeide et forslag til ny lov som skal erstatte lov om mål og vekt fra 1946. Arbeidet ble påbegynt i 2002. Det tas sikte på å sende lovforslaget på høring ved årsskiftet 2003-2004.

Justervesenet har siden 2001 samarbeidet med Lotteritilsynet. Samarbeidet innebærer at Justervesenet kontrollerer spilleautomater for Lotteritilsynet gjennom Justervesenets regionale apparat. Dette medfører besparelser siden Lotteritilsynet ikke behøver å opprette et eget regionalt kontrollapparat. I utgangspunktet skal avtalen være fram til 2004. Det er heftet noe usikkerhet til denne virksomheten i tiden framover, men det er ventet at samarbeidet vil være utover i første halvår 2004. Årsaken til usikkerheten er knyttet til utviklingen av lovgivningen for sektoren og introduksjon av elektronisk kontroll over telenettet som erstatter noe av den stedlige kontrollvirksomheten. Likevel vil det fortsatt være noe behov for stedlig kontroll, bl.a. med forhold som ikke kan kontrolleres elektronisk.

Avdelingens målsettinger er å:

- sørge for at måleinstrumenter som er underlagt lovpålagt kontroll, er tilstrekkelig nøyaktige
- informere og arrangere kurs i bruk og egenkontroll av måleinstrumenter
- kontrollere spilleautomater

Laboratoriet for mål og vekt

Den raske teknologiske utviklingen stiller store krav til Justervesenets kompetanse. Justervesenet må foreta strategiske vurderinger med hensyn til på hvilke områder det skal etableres og forvaltes et kalibreringstilbud. Justervesenet må her vurdere kostnadene opp mot behovene til næringslivet, forskning og forvaltning. I tråd med denne utviklingen må Justervesenet utvikle en koordinerende rolle for Laboratoriet for mål og vekt. Det innebærer at Justervesenet utpeker nasjonale referanselaboratorier der dette er hensiktsmessig, og løpende vurderer samarbeid med andre land.

Målsettingene for laboratoriet er å:

- sikre riktig kvalitet og omfang på norske kalibreringstjenester og den norske måletekniske infrastrukturen
- utvikle en koordinerende funksjon i forhold til normaler som forvaltes av nasjonale referanselaboratorier eller utenlandske aktører
- legge til rette for at målinger gjort i industri, handel, forskning og forvaltning er i samsvar med internasjonale målestándarder og har nødvendig nasjonal og internasjonal aksept
- bidra til kompetanseoverføring til næringsliv og offentlige myndigheter
- gjennomføre FoU-prosjekter rettet mot næringsliv, offentlige myndigheter og forsknings- og utdanningsmiljøer
- øke laboratoriets selvfinansieringsgrad

Budsjettforslag 2004

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 69,1 mill. kroner til driftsutgifter for 2004. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter, løpende driftsutgifter og mindre investeringer og vedlikehold. Med den foreslåtte utskillelsen av Norsk Akkreditering, er det lagt opp til at Justervesenets virksomhet reduseres til om lag 78 årsverk i 2004.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, postene 01 og 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på kr 100 000 til utgifter til eksterne oppdrag. Tilsvarende beløp er ført som inntekt under kap. 3902, post 04 Oppdragsinntekter. I tillegg til bevilgningen foreslås en fullmakt til å utgiftsføre midler til å dekke lønn og driftsutgifter til engasjerte medarbeidere for å utføre eksterne oppdrag mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04 Oppdragsinntekter, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3902 Justervesenet (jf. kap. 902)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Justergebyrer	38 395	41 100	42 600
03	Kontroll- og godkjenningsgebyr	19 343	22 000	7 600
04	Oppdragsinntekter		100	100
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	102		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	671		
17	Refusjon lærlinger	15		
18	Refusjon av sykepenger	318		
	Sum kap 3902	58 844	63 200	50 300

Vedrørende 2004:

Reduksjonen under post 03 må ses i sammenheng med forslag om å skille ut Norsk Akkreditering under nytt kap. 3903.

**Post 01 Justergebyrer, og
Post 03 Kontroll og godkjenningsgebyr**

Virksomheten knyttet til godkjenning og kontroll av måleinstrumenter dekkes gjennom gebyrer over post 01 Justergebyrer. I tillegg føres inntekter knyttet mot kontrollvirksomheten for Lotteri-tilsynet under denne posten. Totalt foreslås bevilget 42,6 mill. kroner under post 01 Justergebyrer.

Under post 03 Kontroll og godkjenningsgebyr foreslås bevilget 7,6 mill. kroner bl.a. knyttet til kalibrering og typegodkjenning.

Det foreslås merinnteksfullmakter for inntekstpostene 01 og 03 mot tilsvarende økte utgifter under kap. 902, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det føres opp kr 100 000, jf. omtale under kap. 902, post 21 Spesielle driftsutgifter. Det foreslås en merinnteksfullmakt mot tilsvarende økte utgifter under kap. 902, post 21, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 903 Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Driftsutgifter			17 100
	Sum kap 903			17 100

Vedrørende 2004:

Norsk Akkreditering foreslås skilt ut fra Justervesenet og opprettet som et selvstendig forvaltningsorgan fra 1. januar 2004.

Bakgrunn for forslag om å opprette ny etat

Norsk Akkreditering (NA) har fram til i dag vært organisert som en avdeling ved Justervesenet. På bakgrunn av innspill fra Fagstyret for Norsk Akkreditering og Justervesenet foreslår regjeringen at Norsk Akkreditering skilles ut fra Juster-

vesenet og opprettes som et selvstendig forvaltningsorgan.

Opprettelsen må ses på bakgrunn av den senere tids diskusjoner i EU og i ulike internasjonale fagorganer for akkreditering om akkrediteringsorganenes behov for uavhengighet og habilitet. Spesielt har man drøftet betydningen av at en del av akkrediteringsorganene er samorganisert med de nasjonale måletekniske laboratoriene, bl.a. fordi det kan være et problem at de to organene kan utføre samsvarsvurderinger for de samme kundene. I Norge er både Norsk Akkreditering og det norske måletekniske laboratoriet (Laboratoriet for mål og vekt) avdelinger ved Justervesenet. Overfor landene som søker medlemskap i EU, stilles det krav om at akkrediteringsorganet og det nasjonale måletekniske laboratoriet skal være atskilt. I mange av EU-/EØS-landene er disse to funksjonene samorganisert. Det er gitt en overgangsperiode fram til 2005 for å overholde kravene som nå stilles for de gamle EU-/EØS-landene.

Norsk Akkreditering har fått en skriftlig henvendelse fra European Co-operation for Accreditation (EA) om at den norske organiseringen ikke er i tråd med de kravene som stilles. Fagstyret for Norsk Akkreditering har anbefalt at man håndterer dette ved å skille ut Norsk Akkreditering fra Justervesenet slik at Norsk Akkreditering ikke lenger er samorganisert med det nasjonale måletekniske laboratoriet.

Etter en helhetlig vurdering foreslås det at Norsk Akkreditering opprettes som et selvstendig forvaltningsorgan fra 1. januar 2004.

Virksomhetsbeskrivelse

Norsk Akkreditering forvalter den norske akkrediteringsordningen. Akkreditering er en offentlig godkjenning av virksomheters kvalitetsystemer og kompetanse i henhold til internasjonale standarder. Akkrediterte virksomheter (som regel laboratorier og sertifiseringsorganer) vil igjen kontrollere kvaliteten til andre virksomheter. Norsk Akkreditering fungerer dermed som det øverste leddet i en kvalitetskjede, og kan på denne måten bidra til å øke kvaliteten i norsk næringsliv. Akkreditering spiller en viktig rolle for utviklingen av frihandel i EUs indre marked.

Norsk Akkreditering blir en etat med om lag 15 årsverk.

Resultatrapport

Norsk Akkreditering er ut 2003 organisert som en avdeling ved Justervesenet. For resultatrapport for

2002 vises det til omtale under kap. 902 Justervesenet.

Mål og strategier

Norsk Akkrediterings overordnede arbeidsmål:

- være det ledende nasjonale miljøet for akkreditering og sikre nasjonal og internasjonal tillit til den norske akkrediteringsordningen
- bistå næringsliv, offentlige myndigheter og forbrukere med faglig ekspertise, kompetanseoppbygging og kompetanseoverføring innenfor områdene akkreditering og kvalitetsstyring

Etterspørselen etter nye akkrediteringer har flatet ut. Likevel foreligger det trolig et potensial, både i Norsk Akkrediterings kompetanse og i markedet, for å utvikle nye tjenester som kan bidra til å kvalitets sikre norsk næringsliv og forvaltning. *Norsk Akkreditering* skal derfor i 2004 arbeide for at akkrediteringer tas i bruk i større grad for å kvalitetssikre norsk næringsliv og som et effektivt virkemiddel for å forenkle og effektivisere offentlige virksomheter.

Eksempelvis er det innledet et samarbeid med Fiskeridepartementet om etablering av en akkreditert kontrollordning av mærder for å redusere risikoen for at oppdrettsfisk skal rømme. Et annet eksempel på et område hvor akkreditering har blitt introdusert nylig, er matsikkerhet. I tillegg vurderer ulike etater å innføre godkjenningsordninger som er mindre omfattende enn akkreditering. Den ekspertise som Norsk Akkreditering har, bør i denne sammenhengen kunne gi nye muligheter for oppdrag.

Videre bør Norsk Akkreditering benytte sine erfaringer med systemtilsyn i rådgivningen overfor statlige tilsynsmyndigheter, spesielt på områder der nasjonalt regelverk bygger på internasjonale krav.

Norsk Akkreditering er i 2003 pålagt å øke sin selvfinansieringsgrad. En ytterligere økning bør skje i 2004. Årsaken til at Norsk Akkreditering ikke er fullt ut selvfinansiert, er at virksomheten driver informasjons- og utviklingsarbeid og arbeider for å sikre internasjonal tillit til de norske akkrediteringsordningene. Fram til nå, i en oppbygningsfase, har dette arbeidet vært finansiert gjennom overføringer over statsbudsjettet. Det er imidlertid rimelig at de som nyter godt av dette arbeidet, i økende grad bidrar til finansieringen. I 2004 er det foreslått at den statlige finansieringen av dette arbeidet trappes ned.

Målsettinger:

- dekke behovet i markedet for nye akkrediteringer, oppfølginger og utvidelser

- informere om akkrediteringsordninger gjennom kurs og annet informasjons- og rådgivningsarbeid
- arbeide for at akkreditering blir benyttet på flere områder innenfor næringsliv og offentlig virksomhet
- sikre internasjonal anerkjennelse av akkrediterte tjenester og produkter fra Norge
- øke selvfinansieringsgraden

Budsjettforslag 2004**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 17,1 mill. kroner for 2004. Bevilgningen skal dekke utgifter til lønn, løpende drift og mindre investeringer og vedlikehold. I tillegg skal bevilgningen dekke noe informasjons- og utviklingsarbeid for å sikre internasjonal anerkjennelse på området. Det foreslås at bevilgningen under kap. 903 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3903, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3903 Norsk Akkreditering (jf. kap. 903)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Gebyrinntekter og andre inntekter			15 200
	Sum kap 902			15 200

Post 01 Gebyrinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 15,2 mill. kroner for 2004. Virksomheten knyttet til utføring av akkrediteringer, andre godkjenningsordninger og relaterte aktiviteter dekkes gjennom gebyrer over

denne posten. Oppdragsgiver dekker alle utgifter ved akkrediteringsoppdrag. Det foreslås opprettet en merinntektsfullmakt under posten mot tilsvarende økte utgifter under kap. 903, post 01 Driftsutgifter, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Driftsutgifter	179 829	181 400	180 800
22	Forvaltning av AltInn-løsningen, <i>kan overføres</i>			23 400
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	6 600		
	Sum kap 904	186 429	181 400	204 200

Vedrørende 2003:

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2003 vedtok Stortinget en innsparingsfullmakt på 150 mill. kroner på drifts- og investeringsbevilgninger. På

denne bakgrunn ble driftsbevilgningen til Brønnøysundregistrene redusert med 0,3 mill. kroner fra 181,4 til 181,1 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 for 2002-2003.

Virksomhetsbeskrivelse

Brønnøysundregistrene er tillagt en rekke nasjonale forvaltningsoppgaver knyttet til etableringskontroll, registrering og ajourhold av data om foretak og juridiske enheter. Samordning og forenkling av datautveksling innen offentlig forvaltning og mellom forvaltning og næringsliv er viktige oppgaver i tillegg til tinglysing av heftelser knyttet til personer, foretak og motorvogner og innkreving av gebyrer for egne og namsmyndighetenes forretninger.

Registrene yter service både overfor næringslivet, privatpersoner og en rekke offentlige myndigheter. Registrene er IT-baserte og er et sentralt virkemiddel i regjeringens satsing på å forenkle og modernisere offentlig sektor.

Brønnøysundregistrenes visjon er å være verdensledende innenfor sine arbeidsområder, for slik å gi norsk næringsliv et fortrinn i den internasjonale konkurransen. Virksomhetsideen er: *Registersenteret for økt økonomisk trygghet og effektivitet for alle*. Ut fra dette er det definert følgende hovedmål:

- drive en kvalitetskontrollert registerforvaltning og myndighetsutøving med fokus på service
- tilby et godt og variert utvalg av tjenester og registerdata tilpasset brukernes behov
- forenkle næringslivets rapportering til offentlige myndigheter

Den viktigste målsettingen for den løpende driften er å være a jour med alle tjenester i henhold til foreliggende resultatkrav.

Brønnøysundregistrene disponerte 360 årsverk i mars 2003.

Generell presentasjon av registrene

- *Løsørevergi* er i hovedsak et rettsvernsregister for tinglysing av fordringer, ektepakter m.m. Brukerne er næringsdrivende og kreditorer i forbindelse med rettsvern for varelagerpant, driftstilbehørspant o.l., og privatpersoner særlig i forbindelse med salgspant i motorvogn.
- *Regnskapsregisterets* oppgave er å motta årsregnskapene fra de innsendingspliktige. Informasjonen fra registeret benyttes av kredittopplysningsinstitusjoner, banker og næringsdrivende som ønsker regnskapsinformasjon. Registeret har siden 1993 lagret de innsendte årsregnskap elektronisk.
- Norsk næringsliv er samlet i *Foretaksregisteret* (erstattet de tidligere lokale handelsregistrene). Registeret har ansvar for registre-

ring av de aller fleste norske og utenlandske foretak som driver næringsvirksomhet. Registeret skal sikre rettsvern og økonomisk oversikt og er en viktig kilde for alle som trenger korrekte opplysninger om aktørene i norsk næringsliv.

- *Konkursregisteret* inneholder sentrale opplysninger om konkursbo og tvangsavviklingsbo.
- *Enhetsregisteret* inneholder grunndata om enheter som har registreringsplikt i Arbeidsgiverregisteret, Merverdiavgiftsmanntallet, Foretaksregisteret, Skattemanntallet for etter-skuddspliktige skatteyttere, fylkesmennenes registre over stiftelser og Statistisk Sentralbyrås bedriftsregister.
- *Oppgaveregisterets* hovedoppgave er å holde løpende oversikt over næringslivets oppgaveplikter til det offentlige, utvikle og vedlikeholde en datadefinisjonsbase som verktøy for samordnet elektronisk innrapportering og finne muligheter til samordning og forenkling.
- *Gebyrsentralens* oppgave er å registrere og fakturere bilag som grunnlag for regnskapsføring og innkreving av gebyrer for tvangssalg, utleggsforretninger og andre tvangsforretninger som blir utført av lensmenn og byfogder.
- *European Business Register* er et europeisk nettverk for utveksling av foretaksopplysninger som Brønnøysundregistrene deltar i.
- Utover dette inneholder Brønnøysundregistrene også en del andre mindre registre, knyttet til konkrete forvaltningsområder, bl.a. Lotteriregisteret, Jegerregisteret og Reservasjonsregisteret.

Registrenes totale økonomi

Administrasjons- og driftsbevilgninger, inkludert gebyrinntekter og oppdragsinntekter belastes under kap. 904 og 3904 på Nærings- og handelsdepartementets budsjettområde. Utgifter knyttet til lovpålagte kunngjøringer belastes kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene, og kap. 440 Politidirektoratet – politi og lensmannsetaten. I tillegg posterer Brønnøysundregistrene inntekter fra gebyrsentralen under kap. 3410 Rettsgebyr, på Justis- og politidepartementets budsjettområde, mens driftsutgiftene knyttet til Gebyrsentralen belastes kap. 904.

Resultatrapport 2002

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid ble i hovedsak oppfylt for Løsøre-, Konkurs- og Regnskapsregisteret. Foretaksregisteret lå litt over målet, mens Enhetsregisteret hadde lengre saks-

behandlingstid. Hovedårsaken er at registeret hadde svært stor økning i arbeidsmengden fra siste halvdel av 2001 som følge av merverdiavgiftsreformen, nye regler for registrering av regnskapsførere og krav om registrering av alle som skal søke om godkjenning som lotteriarrangør m.m. Dette hadde konsekvenser også for 2002. En tilleggsbevilgning for andre halvår gjorde at saksbehandlingstiden ved utgangen av året var redusert ned mot målet.

Målet om gjennomsnittlig svartid på telefon-tjenesten på 30 sekunder ble nådd. Stadig flere tje-

nester tilbys gjennom automatisk avgivelse via online tilknytning, Brønnøysundfaksen, Internett og datafon. Bruk av Internett som informasjonskilde er fortsatt økende.

I klagesaker nådde alle registrene med unntak av Regnskapsregisteret målet for saksbehandlingstiden.

En *regnskapsdatabase* med elektronisk tilgjengelige regnskapsdata og elektronisk innrapportering av årsregnskaper er i drift, og det leveres regnskaper på nettet fra denne.

Utvikling i saksomfang:

	1999	2000	2001	2002	Endringer 2001/02
Løsøreregisteret	366 574	361 072	375 560	386 309	2,9 pst.
Foretaksregisteret	203 341	203 847	220 305	204 900	-7,0 pst.
Regnskapsregisteret	152 016	164 506	216 708	217 120	0,2 pst.
Enhetsregisteret	466 456	490 976	551 967	527 635	-4,4 pst.
Konkursregisteret	23 426	26 710	26 585	32 757	23,2 pst.
Gebysentralen	204 312	216 981	221 919	243 387	9,7 pst.
Jegerregisteret	12 742	14 873	10 580	11 147	5,4 pst.
Sum registreringer	1 429 523	1 478 965	1 623 624	1 623 255	0,0 pst.
Reservasjonsregisteret			233 863	118 623	-49,3 pst.
Manuell avgivelse	794 278	815 509	763 367	750 258	-6,4 pst.
Automatisk avgivelse	2 562 147	5 267 754	9 445 173	13 608 388	44,4 pst.

Det var ingen økning i saksmengden totalt, registrene sett under ett. Saksmengden totalt sett anses å være tilbake til normalnivået. Økningen i antall registreringer i 2001 kom av engangsvirkninger som følge av merverdiavgiftsreformen, og at regnskapsførerne ble pålagt registrering.

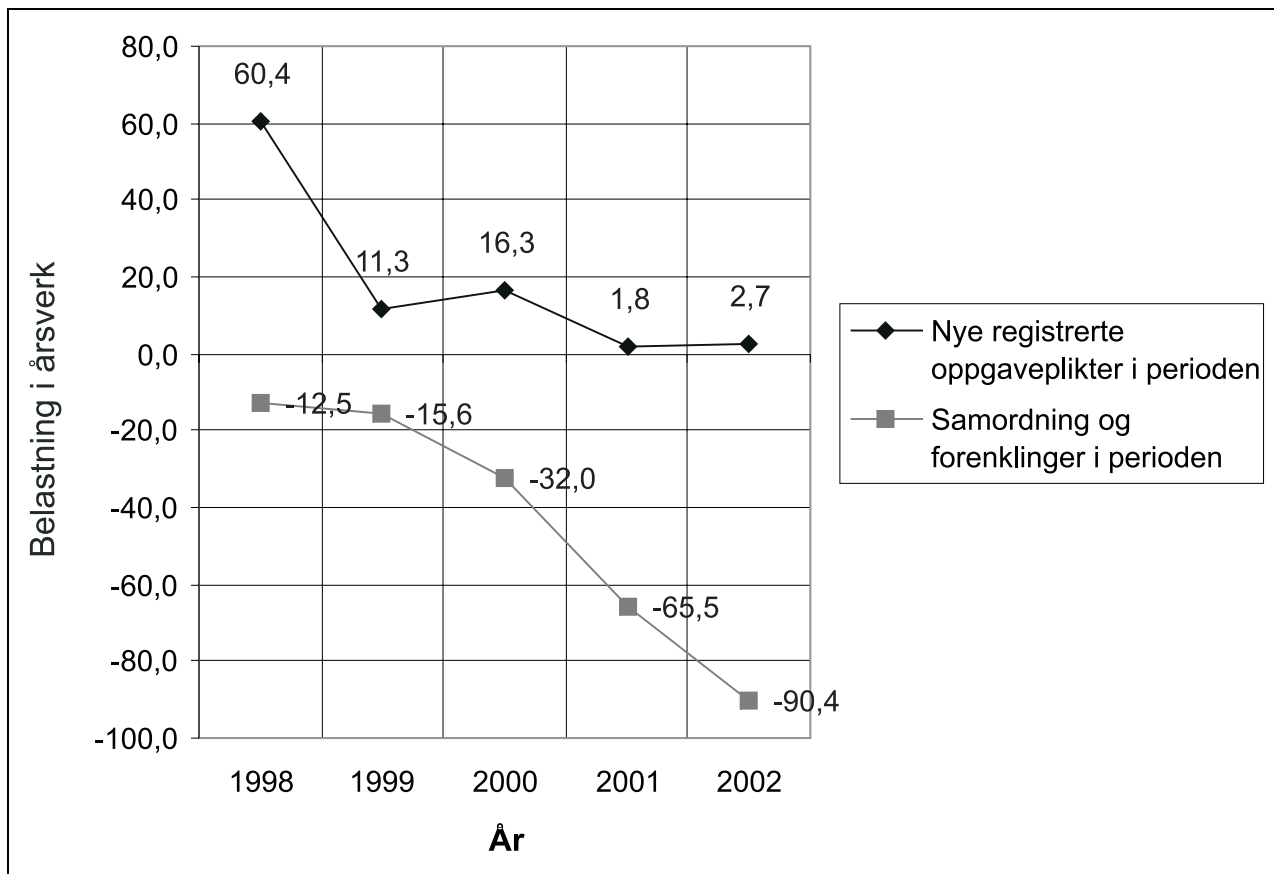
Økningen av registreringer i Løsøreregisteret skyldes de nye pantsettelsesordningene pant i driftstilbehør og retinglysing av pant i driftstilbehør. Dette kom som en følge av endringer i panteloven fra 1. juli 2001. Ved utgangen av 2002 var det ca. 313 000 registrerte foretak i *Foretaksregisteret* mot ca. 303 000 ved forrige årsskifte.

Den store økningen i Konkursregisteret har fortsatt første halvår 2003. Antall konkurser har økt med 22,7 pst. sammenlignet med samme periode i 2002.

Spesielt om næringslivets belastning ved skjemaarbeid

Oppgaveregisteret skal være pådriver i arbeidet med å samordne og forenkle oppgaveplikter (innrapporteringsplikter) som statlige organ pålegger næringslivet. Alle etater er pålagt å melde alle slike plikter og har videre plikt til å samordne innhenting der det er praktisk mulig. Det er et mål å hindre overflødig innsamling og registrering av opplysninger, særlig av hensyn til små og mellomstore bedrifter.

Oppgaveregisteret måler fortløpende antall skjema og næringslivets belastninger ved disse. Resultatene avspeiler i hovedsak resultatene av *etatenes* aktiviteter i forhold til statlige oppgaveplikter. Det er særlig to forhold som direkte påvirker belastningsnivået. Det ene er hvilke nye oppgave-

Figur 10.1 Utviklingen for næringslivets skjemabelastning 1998-2002

plikter som innføres. Det andre er hvilke samordnings- og forenklingstiltak som iverksettes (enklere skjema, redusert innsamlingshyppighet og mer samarbeid etatene i mellom). Utviklingen for disse aktivitetene siden oppstarten av Oppgaveregisteret kan sammenfattes slik:

Arbeidet med å samordne og forenkle næringslivets oppgaveplikter tok til i 1997. Utviklingen i belastningsnivået viser en positiv trend, idet etatens samordnings- og forenklingstiltak gir stadig større belastningsreduksjoner. Nye oppgaveplikter har kommet til, men disse utgjør ingen stor økning i næringslivets totale belastning. Sju etater står for belastningsreduksjonen på 90,4 årsverk i 2002: Skattedirektoratet, Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank, Samferdselsdepartementet, Statens Landbruksforvaltning, Utenriksdepartementet og Luftfartstilsynet. Effekten av elektronisk innrapportering utgjør ca. 29 pst. av belastningsreduksjonen i 2002.

Totalt utgjør de statlige oppgavepliktene ved utgangen av 2002 en belastning på 7 347 årsverk, utregnet på bakgrunn av 705 statlige skjema-varianter.

Til sammenligning var belastningen ved utgangen av 2001 på 7 358 årsverk, med 669 skjema-vari-

anter. Dette er første året den totale belastningen ikke øker. Gjennomsnittsberegninger viser at belastningen pr. foretak går sakte, men jevnt nedover.

Mål og strategier

Kvalitetskontrollert registerforvaltning og myndighetsutøving

Brønnøysundregistrene skal yte god service overfor publikum og offentlige myndigheter og ha kort saksbehandlingstid og høy kvalitet på arbeidet. Registerenheten skal ha et kvalitetssikringssystem som sikrer informasjonskvaliteten i alle registre, bl.a. sikker identifikasjon og juridisk holdbarhet. Registerenheten skal til enhver tid være å jour med innregistrering av dokumenter og opplysninger og sørge for kontinuerlig kontroll og oppfølging av angitte resultatindikatorer for hvert enkelt register.

Målsettingen er at saksbehandlingstiden for det enkelte register skal ligge innenfor 1-7 dager for registrering og 21 dager for behandling av klager. Det er videre et mål at standard skriftlig registerinformasjon skal avgis i løpet av en dag, mens spesifikk registerinformasjon avgis innen sju

dager. Ventetiden fram til publikums telefonanrop blir besvart, skal gjennomsnittlig ikke overstige 30 sekunder.

Brønnøysundregistrene skal arbeide for at både saksbehandling internt, kommunikasjonen mellom etaten og andre offentlige etater og med eksterne brukere i størst mulig grad skjer elektronisk.

Godt og variert utvalg av tjenester og registerdata tilpasset brukernes behov

De muligheter informasjons- og kommunikasjons-teknologi – særlig Internett – gir for enklere og billigere rapportering og levering av informasjon, skal videreutvikles. Brønnøysundregistrene har mange tjenester i drift, men et høyt tempo i bl.a. utvikling av nye teknologiske løsninger er nødvendig for å nå målet om en effektiv IT-basert offentlig forvaltning.

I tilknytning til de lovfestede registerbaserte tjenestene Brønnøysundregistrene yter, drives også en viss inntektsfinansiert tjenesteyting som kurs for eksterne brukere, salg av konsulentbistand (særlig registerfaglig kompetanse), tilrettelegging av informasjon m.m.

Forenkling av næringslivets rapportering til offentlige myndigheter

Brønnøysundregistrene generelt, og særlig Oppgaveregisteret, har en viktig samordnende rolle i forvaltningens arbeid med å innføre elektronisk innrapportering og har nær kontakt med statlige utviklingsprosjekter på området. Brønnøysundregistrene er en av tre etater som deltar i AltInn-prosjektet for felles elektronisk innrapporterings-løsning for økonomiske data. Regjeringen besluttet våren 2002 at alle data i tilknytning til elektronisk innrapportering fra næringslivet til det offentlige skal bygge på Oppgaveregisterets datadefinisjonsbase. Dette er et ledd i satsingen for å redusere næringslivets rapporteringsbyrder og stiller store krav til Oppgaveregisteret i årene framover.

Andre oppgaver

Forvaltning av AltInn-løsningen

AltInn-prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Brønnøysundregistrene, Skattedirektoratet og Statistisk sentralbyrå. AltInn-prosjektet utvikler en internettbasert innrapporteringskanal som gjør at næringsdrivende og privatpersoner kan utføre sine lovpålagte innrapporteringer på en enkel, sikker og effektiv måte. Prosjektet vil gi effektiviseringsgevinster både for forvaltningen og nærings-

drivende. Løsningen skal i første fase dekke innrapportering til Brønnøysundregistrene, skatte-etaten og Statistisk sentralbyrå, men det legges også til rette for bruk ved rapportering til andre statlige etater. Leverandører av økonomisystemer, lønns- og personalsystemer etc. skal også kunne benytte AltInn-løsningen i sin rapportering på vegne av klienter ved å tilrettelegge for bruk av AltInns Web-tjenester. Prosjektet har inngått kontrakt med leverandør om etablering av løsningen og ansvar for full drift og produksjon, og det tas sikte på at løsningen settes i pilotdrift fjerde kvartal 2003.

Utviklingsdelen av AltInn-prosjektet avsluttes i mai 2004. AltInn er i dag det mest sentrale prosjektet for arbeidet med overgang til elektronisk innrapportering. Dette er et prioritert område både i eNorge 2005-planen, i handlingsplanen for Et enklere Norge og i Strategi for IKT (infrastruktur for elektronisk signatur) i offentlig sektor. Målsettingen er at AltInn-løsningen skal bli den foretrukne elektroniske kanalen for alle som innhenter informasjon fra næringslivet. Etter avsluttet prosjektperiode skal oppgavene knyttet til felles-løsningen utføres av Brønnøysundregistrene. Dette er en fellesoppgave som skal utføres på vegne av alle offentlige etater med innrapportering fra bedriftene. Det vil bli lagt vekt på bred deltakelse fra berørte etater i utforming av driftsopplegg og i særlig grad når det gjelder videreutvikling av løsningen. Oppgaven vil derfor også i framtiden, og særlig på utviklingsområdet, i stor grad gjennomføres i tett samarbeid mellom berørte etater.

Omlegging av gebyrpolitikken og kunngjøringssystemet

I St.prp. nr. 1 for 2003 ble det gitt en samlet vurdering av gebyrpolitikken for Brønnøysundregistrene, og det ble orientert om arbeidet med nødvendige lov- og forskriftsendringer. Ot.prp. nr. 61 for 2002-2003 Om lov om endringer i rettsgebyrloven mv. og i selskapslovgjevinga (kunngjeringsreglar), ble behandlet i Stortinget i juni 2003 jf. Innst. O. nr. 119 for 2002-2003. Endringene i rettsgebyrloven vil bli satt i kraft 1. januar 2004. Dette innebærer at tilknytningen til rettsgebyret fjernes, og det innføres egne gebyrhjemler i registerlovene. De konkrete gebyrene vil bli fastsatt i en felles gebyrforskrift for alle tjenester fra Brønnøysundregistrene.

I høringsnotatet som ble sendt ut i forkant av proposisjonsutarbeidelsen, ble det foreslått nye prinsipper for gebyrfastsettelsen i registrene. Registrene i Brønnøysund har ulike oppgaver og

også ulike målgrupper (kunder/brukere). Det er imidlertid visse fellesnevner mellom noen av dem. Foretaksregisteret, Enhetsregisteret, Regnskapsregisteret og Oppgaveregisteret har arbeidsoppgaver knyttet til rammevilkår for næringsdrivende og deres felles interesser. Løsøreregisteret og Konkursregisteret har som fellesnevner til rettelegging for finansiering og ivaretagelse av kreditorinteresser, for både næringsdrivende, det offentlige og privatpersoner. De øvrige registrene finansieres separat. Departementet foreslo derfor i høringen å legge registrenes brukergrupper og formål til grunn også ved vurdering av finansiering av registrene. En registervis fordeling av kostnader og gebyrinntekter innen registergruppene viste at det i hovedsak er Løsøreregisteret/Konkursregisteret som i dag har gebyrinntekter som vesentlig overstiger kostnader knyttet til drift og utvikling.

Innenfor hver registergruppe bør det gjelde et prinsipp om kostnadsdekning, eventuelt med et påslag som følge av inntektskrav fastsatt i forbindelse med behandlingen av de årlige statsbudsjett. Dette fikk full støtte i høringsrunden og vil bli fulgt opp i den nye gebyrforskriften.

I tråd med oppsummeringen i Ot.prp. nr. 61 og Innst. O. nr. 119 for 2002-2003 vil regjeringen videreføre eksisterende gebyrstruktur for Foretaksregisteret. Det er imidlertid en målsetting å redusere gebyret for førstegangsregistrering.

I samme Ot.prp. fremmet regjeringen forslag til lovendringer for en omlegging av kunngjørings-systemet for de selskapsrelaterte kunngjøringer (registrering av foretak, kapitalendringer, endring av firma, sletting av foretak m.m.). Fra 1. januar 2004 vil slike kunngjøringer publiseres på Brønnøysundregistrenes Internettsider og i lokale aviser og ikke lenger i den trykte utgaven av Norsk Lysingsblad. Dette vil innebære en reduksjon av sideutgiftene til kunngjøringer på ca. 32 mill. kroner (under kap. 410 på Justisdepartementets budsjettområde). Innsparingene vil bli benyttet til å redusere gebyrene for førstegangsregistrering av foretak i Foretaksregisteret. I tillegg tas det sikte på å fjerne gebyret for sletting av foretak.

Samarbeid med Statistisk Sentralbyrå (SSB)

Brønnøysundregistrene (ved Enhetsregisteret) og SSB har siden 1994 hatt et langvarig og nært samarbeid om grunndata og bedrifts- og foretaksinformasjon. Dette samarbeidet er blitt evaluert. Evalueringen konkludert med at arbeidsoppgaver i tilknytning grunndata og bedrifts- og foretaks-

informasjon overføres fra SSB til Brønnøysundregistrene. Dette vil gi en bedre struktur og systematikk i arbeidet på dette området.

Utarbeidelse av en sikkerhets- og beredskapsplaner innen IT-området

Brønnøysundregistrene skal prioritere et igangsatt prosjektarbeid der det bl.a. skal utarbeides systemer for overvåking av IT-sikkerheten, utarbeides risiko- og sårbarhetsanalyse som igjen skal sikre en katastrofeplan og etableres nødvendige rutiner for internkontroll.

Arbeid med den generelle ITK-sikkerhet skal prioriteres. Det tas sikte på at det nye beredskaps-systemet, system for overvåking av IT-sikkerheten og nytt internkontrollsystem er på plass i løpet av første halvår 2004.

Budsjettforslag 2004

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 180,8 mill. kroner for å dekke faste lønnsutgifter, engasjementer og vikarer, løpende driftsutgifter, mindre investeringer, inventar og utstyr, utgifter forbundet med oppdrag og løpende utviklingstiltak. Tidligere bevilgning under post 45 ble fra 2003 lagt inn under post 01.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Post 22 (ny) Forvaltning av AltInn-løsningen, kan overføres

Brønnøysundregistrene skal etter avsluttet prosjektperiode (mai 2004) overta og lede videreutviklingen av de ikke-etatsspesifikke oppgavene knyttet til løsninger. Dette er særlig oppgaver knyttet til forvaltning av leverandørkontrakter, forvaltning av etatskontakter, videreutvikling av løsningen, bistand til nye etater, kvalitetssikring, informasjon og markedsføring. Dette er oppgaver av permanent karakter. I en oppbyggingsfase vil markedsføring av løsningen overfor brukerne (næringslivet) og nye etater stå sentralt. Kostnadene til Brønnøysundregistrenes etatsspesifikke oppgaver i tilknytning til AltInn dekkes av ordinært driftsbudsjett, på samme måte som for de andre etatene som benytter AltInn-løsningen.

Det foreslås avsatt 23,4 mill. kroner til forvaltning av AltInn-løsningen.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Gebyrinntekter	372 746	400 000	370 700
02	Oppdragsinntekter og andre inntekter	31 611	13 300	13 800
16	Refusjon fødselspenger/adopsjonspenger	3 411		
18	Refusjon av sykepenger	5 004		
	Sum kap 3904	412 772	413 300	384 500

Vedrørende 2003:

Bevilgningen under post 01 ble økt med 13 mill. kroner ved St.vedt. 20. juni. 2003, jf. Innst. S. nr. 260 for 2002-2003.

Vedrørende 2004:

På bakgrunn av omleggingen i gebyrfastsettelsen i 2004 er gebyrinntektene nedjustert med ca. 32 mill. under post 01.

Post 01 Gebyrinntekter

Gebyrinntektene i Brønnøysundregistrene kommer fra en rekke ulike registreringstjenester og informasjonsavgivelse, hjemlet i en rekke lover og forskrifter, jf. omtale i Ot.prp. nr. 61 for 2002-2003. De enkelte gebyrer vil fra årsskiftet bli samlet i én felles gebyrforskrift. Den største inntekten kommer fra tinglysing i salgspant i bil. Deretter følger gebyrer for foretaksregistreringer og foretaksendringer. Gebyrene for disse tjenestene står for mer enn 65 pst. av de samlede gebyrinntekter. Utgangspunktet for gebyrfastsettelsen er at den skal bygge på et prinsipp om kostnadsdekning og et eventuelt ytterligere inntektskrav fastsatt i budsjettet. Kostnader til drift og utvikling (kap. 904) budsjetteres for 2004 til 180,8 mill. kroner. I tillegg kommer utgifter til kunngjøringer på Justis-

departementets budsjett (kap. 410 og 440). Bevilgningen på disse kapitlene gis som overslagsbevilgninger, hvor kunngjøringsutgiftene knyttet til Brønnøysundregistrene ikke er utskilt. Registrenes kunngjøringsutgifter for 2004 antas å bli på ca. 45 mill. kroner. Til fradrag går utgifter knyttet til oppdragsvirksomheten som inndeckes gjennom tilsvarende oppdragsinntekter (kap. 3904, post 02) på 13,8 mill. kroner. Dette gir totale utgifter som skal dekkes av gebyrinntekter på 212 mill. kroner. I tillegg kommer inntektskravet for registrene på ca. 159 mill. kroner.

Det foreslås en gebyrbevilgning på 370,7 mill. kroner under kap. 3904, post 01.

Post 02 Oppdragsinntekter og andre inntekter

Bevilgningen benyttes til inntektsføring av refunderte midler hvor Brønnøysundregistrene påtar seg oppdrag for andre, og inntektsføring av bl.a. royalty fra forlegger for Brønnøysundkatalogen. Inntektene fra bl.a. Reservasjonsregisteret og salg av kurs- og konsulenttjenester blir også ført under denne posten.

Det foreslås en bevilgning på 13,8 mill. kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Driftsutgifter	97 961	101 600	101 800
21	Spesielle driftsutgifter	32 971	33 000	34 900
45	Større utstyrskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 310		
	Sum kap 905	132 242	134 600	136 700

Virksomhetsbeskrivelse

Norges geologiske undersøkelse (NGU) er en forvaltningsinstitusjon som produserer kunnskap om Norges geologi. NGU er faginstans for departementene i geofaglige spørsmål.

Kjernevirksomheten til NGU er å utvikle og vedlikeholde databaser til nytte for samfunnet. Innsamling av data skjer dels ved egen kartlegging, men en del data blir også overført til NGU fra universiteter, industri og konsulentfirmaer. Gjennom brukerrettede nettportaler distribueres data til næringsliv, offentlig forvaltning, grunneiere og allmennhet.

NGU har 200 ansatte og hovedsete i Trondheim. Ca. 75 pst. av virksomheten finansieres over statsbudsjettet, mens resten kommer fra samfinansieringsprosjekter og oppdrag.

Mål og strategier

En bærekraftig utnytting av naturressursene vil alltid være av stor betydning for Norge, og i de kommende årene vil dette spesielt kreve bedre kunnskap om:

- sedimenter på kontinentalsokkelen og i fjorder
- skred og skredrisiko
- grunnvann og grunnvarme
- effektiv distribusjon av data

Som en oppfølging av St.meld. nr. 12 for 2001-2002 Rent og rikt hav, vil NGU sammen med Havforskningsinstituttet og Statens kartverk etablere en tverrfaglig marin arealdatabase basert på eksisterende data om dybdeforhold, bunntyper, naturtyper og forurensning. Denne kunnskapen vil bli gjort tilgjengelig via Internett og utnyttes av mange ulike samfunnsinteresser som fiskerier og havbruk, petroleumsvirksomhet, miljøovervåking og verneinteresser knyttet til artsmangfold og naturtyper.

Faren for skred er relativt stor i Norge. Historisk har vi hatt mange alvorlige leirskred og steinskred ut i fjorder med etterfølgende flodbølger. Programmet for skredkartlegging overføres fra Miljøverndepartementet til Nærings- og handelsdepartementet fra 2004, og NGU overtar dermed det nasjonale koordineringsansvaret for dette programmet.

Ca. 15 pst. av drikkevannsforsyningen kommer fra grunnvann. NGU har i henhold til vannressursloven ansvaret for brønnboredningsdata i Norge. Det krever betydelige ressurser til kvalitetssikring og bearbeiding. Gjennomføringen av EUs vanndirektiv vil de neste årene kreve betydelig innsats i form av tilrettelegging av grunnvannskunnskap. NGU er norsk representant i en ekspertgruppe som ser på forvaltningen av grunnvann i EØS-området.

Interessen for bruk av grunnvarme har økt kraftig. Behovet for mer kunnskap om fjellets varmeledningsevne og om varmegradienter i jordskorpen er derfor stort. Norge har blitt medlem av International Continental Drilling Program hvor NGU er norsk representant på vegne av Norges forskningsråd.

En hovedutfordring for NGU er å gi brukerne av geologiske data brukertilpasset informasjon formidlet gjennom interaktive webløsninger. Det vil bidra til økt verdiskaping i næringslivet og gi et bedre beslutningsunderlag for offentlig planlegging og ressursforvaltning. NGU har prioritert digitalisering av den store mengden analoge data om geologien i Norge. Departementet legger til grunn at arbeidet videreføres slik at alle relevante geofaglige data innen NGUs ansvarsområder er tilgjengelig via nettportaler i 2005.

NGU satser på tverrfaglig samarbeid og nettverksbygging med andre institusjoner. Dobbeltarbeid reduseres når NGUs data interaktivt kombineres med annen forvaltningsinformasjon. Utvikling av nasjonale bredbåndløsninger som

geoNorge.no og Arealis-portal – i tillegg til oppfølging av eNorge 2005 og arbeidet med å opprette en nasjonal geografisk infrastruktur – er viktig for dette arbeidet.

Resultatrapport 2002 og prioriteringer 2004

NGUs virksomhetsidé er sammenfattet i begrepet «Geologi for samfunnet», og virksomheten er rettet inn mot hovedmålene:

- bedre kunnskap om natur og miljø
- økt verdiskaping i mineralindustrien
- bedre planlegging og arealforvaltning
- bistandsvirksomhet
- informasjonsforvaltning (ngu@digital)

Bedre kunnskap om natur og miljø

Det er behov for:

- kunnskap om jordas oppbygging og naturlige kjemiske sammensetning for å vurdere miljøtilstanden og utvikle nye georessurser
- kartlegging av norske kyst- og havområder for å sikre en god forvaltning av havets miljø og ressurser
- geologiens bidrag for å sikre en kunnskapsbasert håndtering av klimautfordringene

Resultatrapport 2002: Den nasjonale løsmasse-database i målestokk (M) 1:250 000 ble ferdigstilt, med unntak av Rogaland og Østfold. Nettportalen «Geodynamikk» (jordskorpebevegelser) er utviklet i samarbeid med oljeindustrien. Brukerne er primært industrien og universitetene. Et 5-årig samarbeidsprosjekt med oljeindustrien med bassenganalyse og aldersdateringer ble avsluttet i henhold til planene. Studiene for oljeindustrien av skredfare knyttet til framtidig utbygging av Ormen Lange-feltet ble avsluttet. NGU leverte sitt bidrag til europeisk atlas over muligheter for lagring av CO₂ i geologiske strukturer. Fase én (jf. nedenfor) av Norges forskningsråds prosjekt NORPAST (Past Climates of the Norwegian Region) ble fullført som planlagt. Prosjektet ga viktig informasjon om naturlige klimaendringer for Norge og Norskehavet.

Prioriteringer 2004: Løsmassekartleggingen i M 1:250 000 skal fullføres, og den landsdekkende kartleggingen av berggrunnskjemien videreføres. Databasen for berggrunnsgeologi i M 1:250 000 skal oppgraderes for den nordlige del av landet. Tilrettelegging av regionale datasett relatert til utvinning av olje og gass videreføres i samarbeid med industrien. NGU og samarbeidende institusjoner vil arbeide med å etablere en tverrfaglig marin arealdatabase basert på eksisterende data for nor-

ske kyst- og havområder. Forskningsrådets prosjekt NORPAST (studier av klimaendringer) har gått inn i fase to for årene 2003-06. I 2004 skal ny datainnsamling være fullført og de første land-sjø korrelasjoner gjennomført.

Økt verdiskaping i mineralindustrien

Norge har muligheter for fortsatt utvikling og vekst i mineralindustrien, og mineralressursene bør sikres bedre i arealplanleggingen.

Resultatrapport 2002: Gjennom nettportalen «Mineralressurser» har brukerne tilgang til nasjonale datasett over forekomster av mineraler. Brukerne er primært bedrifter, kommuner og grunneiere.

NGU har deltatt i NFR-prosjektet «Fra kvartssand til solceller». Renheten av kvartsen er av stor betydning for de metallurgiske prosessene.

Talkforekomstene i Sørfold i Nordland ble kartlagt for Statskog. Forekomstene er blant de største som er påvist i Norge. Kartleggingen av naturstein i Hå og Eigersund kommuner er slutført, og de kartlagte forekomstene kan ha betydelig eksportverdi. Ressursgrunnlaget for flere eksportbaserte pukkverk er kartlagt.

Prioriteringer 2004: Data fra Bergvesenet skal integreres med NGUs data i nettportalen «Mineralressurser». Brukerne vil dermed også få opplysninger om bergrettigheter og tidligere undersøkelser. Portalen vil bli viktig for kommunene i arealplanarbeidet. Mineraler brukes i forbruksprodukter, og det stilles et økende krav til dokumentasjon av produktene. Det er derfor økende behov for produktsertifikater. NGU vil med utgangspunkt i sitt akkrediterte laboratorium utvikle slike sertifikater. NGU vil styrke arbeidet med kartleggingen av kvartssressursene i Norge i samarbeid med industrien, og fortsette prosjektet «Fra kvartssand til solceller».

Bedre planlegging og arealforvaltning

Det er behov for bedre oversikt over grunnvarme- og grunnvannsressursene, skredrisiko og forurenset jord og geologisk kunnskap som kan redusere risiko for overskridelser i utbyggingsprosjekter.

Resultatrapport 2002: Gjennom portalen «Skrednett.no», som NGU fikk ansvaret for i 2002 kan, kommuner og andre utbyggere få informasjon om skred som har gått og om risikoen for nye skred i framtida. Brønn-databasen er kvalitetssikret på nasjonalt nivå og er tilgjengelig på nett. Kartlegging av muligheter for uttak av grunnvarme er gjort flere steder på Østlandet. Prosjektet «Miljø- og samfunnstjenelige tunneler» er videreført, og

det geologiske fylkesprogrammet for Troms (1997-2002) med delfinansiering fra fylkeskommunen ble avsluttet som planlagt.

Prioriteringer 2004: Databasen for «Skrednett» skal være ferdigutviklet i 2005. NGU deltar fra 2003 også i et nyopprettet senter for fremragende forskning som bl.a. skal gi bedre faglig grunnlag for å vurdere risiko for skred. NGU vil fortsette kartleggingen av mulighetene for uttak av grunnvarme og energilagring i fjell. Potensialet ved bruk av varmepumper er vurdert til å kunne frigjøre høyverdig elektrisk kraft tilsvarende 20 TWh til andre formål. Årlig bygges ca. 40 km tunneler i Norge knyttet til vei, jernbane og i forbindelse med kraftverk. NGU vil arbeide med nettportalen «Anlegg i fjell» som skal inneholde informasjon om bergartenes kvalitet. Målgruppen er utbyggere og konsulentfirmaer. Under portalen «Miljøgeologi» vil NGU ha fokus på forurensede sedimenter og forurenset grunn i byområder.

Bistandsvirksomhet

Geofaglig kompetanse er nødvendig for å sikre en tilfredsstillende vannforsyning, og gode forvaltningsinstitusjoner og kunnskap om naturressursene er viktig for utviklingen av næringslivet.

Resultatrapport 2002: Institusjonsutviklingsprosjektet i Etiopia ble avsluttet. Et tilsvarende prosjekt i Eritrea er avsluttet, men ikke sluttrapportert på grunn av manglende bevilgning. En ekstern evaluering konkluderte med at de NORAD-finansierte grunnvannsprosjektene som NGU har ansvar for i Sør-Afrika, har gitt gode resultater. Prosjektene avsluttes i 2004.

Prioriteringer 2004: I 2003 gjennomføres en pilotstudie på vannforsyning fra fjell i Etiopia på oppdrag fra NORAD. Et prosjekt for kartlegging av berggrunnen i Mosambik (2003-05) for Nordisk Utviklingsfond og Verdensbanken representerer et gjennombrudd for mer langsiktig finansiering av NGUs bistandsarbeid.

Informasjonsforvaltning (ngu@digital)

Ved å etablere og drifte brukertilpassede nettportaler skal NGU være en av de ledende naturfaglige kunnskapsforvalterne.

Resultatrapport 2002: NGU har fokusert på å utnytte den raske utviklingen innen IKT-sektoren gjennom HØYKOM-prosjektet Geodata på nett. Planen for ngu@digital i revidert nasjonalbudsjett 2001 er fulgt opp, bl.a. gjennom utvikling og kvalitetssikring av flere nasjonale databaser.

NGU har høstet internasjonal anerkjennelse for sitt utviklingsarbeid med bruk av standard kommunikasjonsteknologi som gjør det mulig å sette sammen data fra flere forvaltere i åpne portal-løsninger.

Prioriteringer 2004: Arbeidet med ngu@digital skal etter planen være ferdig i løpet av 2005.

Budsjettforslag 2004

Post 01 Driftsutgifter

Virksomheten forutsettes videreført i 2004 med en viss økning i antall årsverk knyttet til de nye oppgavene som er pålagt NGU. Det foreslås en bevilgning på 101,8 mill. kroner til driftsutgifter for 2004, hvorav overføringen av skredkartleggingen fra Miljøverndepartementet utgjør 2,5 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Eksternfinansierte prosjekter omfatter oppdrag og samfinansieringsprosjekter. Ved oppdrag dekkes utgiftene i sin helhet av oppdragsgiver, mens samfinansieringsprosjekter delfinansieres av samarbeidspartnere. Det foreslås bevilget 34,9 mill. kroner for 2004.inntektene føres under kap. 3905, postene 01 og 02. Fullmakten til å overskride posten mot tilsvarende merinntekter foreslås videreført.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Oppdragsinntekter	10 796	11 000	11 500
02	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	21 138	22 000	23 400
03	Ymse inntekter	353	600	
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	102		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	975		
17	Refusjon lærlinger	83		
18	Refusjon av sykepenger	1 089		
	Sum kap 3905	34 536	33 600	34 900

Post 01 Oppdragsinntekter

Her føres inntekter fra oppdrag, og det budsjetteres med 11,5 mill. kroner for 2004. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til kap. 3905, post 01 og 02, jf. omtale under kap. 905, post 21 over.

Inntekter fra salg av kart, rapporter og publikasjoner foreslås overført til denne posten fra og med 2004, jf. nedenfor.

Post 02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter

Her føres tilskudd til samfinansieringsprosjekter, og det budsjetteres med 23,4 mill. kroner for 2004.

Post 03 Ymse inntekter

Her har det vært ført inntekter fra salg av kart, rapporter og publikasjoner. For 2004 foreslås de budsjetterte inntektene på 0,6 mill. kroner inntektsført under post 02.

Kap. 906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Driftsutgifter	10 088	10 340	10 000
30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	7 170	4 400	4 300
	Sum kap 906	17 258	14 740	14 300

Vedrørende 2003

Ved St.vedt. 20. juni 2003 ble bevilgningen under post 30 økt med 2,5 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 260 for 2002-2003.

Virksomhetsbeskrivelse

Bergvesenet ble fra 1. januar 2003 slått sammen med Bergmesteren for Svalbard under navnet Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard. Etatens hovedkontor er i Trondheim. Bergmesterstillingen for Svalbard og kontoret i Longyearbyen er opprettholdt.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard er det statlige myndighetsorganet for forvaltning av mineralressursene i Norge og på Svalbard. Det sentrale lovgrunnlaget for virksomheten ligger i bergverksloven, lov om erverv av kalkstensforekomster, lov om erverv av kvartsforekomster, lov om avståing av grunn til ikke-mutbare mineraliske forekomster og industrikonsesjonsloven. Etaten er fast høringsinstans i saker etter konsesjonsloven av 1974 om mineralske ressurser og saker etter plan- og bygningsloven. Dette sikrer at det blir satt vilkår om driftsplaner ved mineraluttak. På Svalbard er det sentrale regelverket for mineralaktivitet Bergverksordningen for Svalbard, og utfyllende regler for petroleumsvirksomhet. I tillegg er etaten her tildelt en viktig rolle i saker om konsekvensutredninger knyttet til bergverksdrift i medhold av forskrift til svalbardmiljøloven om konsekvensutredninger og avgrensning av planområdene.

Etaten har også en sentral rolle ved behandling og godkjenning av meldinger om mineraluttak etter plan- og bygningslovens regler om konsekvensutredninger. Etaten administrerer også miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver der staten har et forvalteransvar.

Bevilgning til virksomheten på Svalbard gis over eget budsjettkapittel i Svalbardbudsjettet. Det vises til bevilgningsforslag og nærmere omtale i denne under kap. 11 Bergmesteren.

Etaten har 18 ansatte i 2003 og er samlokalisert med Norges geologiske undersøkelse (NGU) i Trondheim.

Det er fastsatt følgende virksomhetsidé for etaten: *Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard skal arbeide for at Norges mineralske ressurser forvaltes og utnyttes til beste for samfunnet.*

Ut fra virksomhetsideen er det fastsatt følgende hovedmål for etatens utadrettede virksomhet:

- effektivt forvalte gitte fullmakter, og være sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen
- arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak, og bidra til en balansert miljøforvaltning
- arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen
- arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

I Budsjett-innst. S. nr. 8 for 2002-2003 framhever næringskomiteen at det er et sterk behov for å forenkle og modernisere lovgivningen på mineralsektoren, og ber regjeringen følge opp komiteens standpunkt om høy framdrift i lovarbeidet med sikte på framleggelse for Odelstinget i løpet av

2003. Forslag til ny minerallov har vært på høring og Nærings- og handelsdepartementet tar sikte på å fremme en odelstingsproposisjon i desember 2003. Lovforslaget gjelder ikke for Svalbard.

Resultatrapport 2002

Som nevnt ovenfor ble Bergvesenet slått sammen med Bergmesteren for Svalbard under navnet Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard fra 1. januar 2003. Resultatrapporteringen for 2002 omhandler således bare Bergvesenets virksomhet dette året.

Effektivt forvalte gitte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Under dette hovedmålet er arbeidet knyttet til å forvalte lovverk, være fagorgan og høringsinstans i plansaker m.m. Saksmengden i Bergvesenet har økt de siste årene. Økningen er spesielt knyttet til kommune- og reguleringsplaner og konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven. Antall mutings- og utmålssøknader har sunket siden 2000. Bergvesenet har i hovedsak overholdt egenpålagte frister for saksbehandlingen.

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

Arbeidet under dette hovedmålet er å kartlegge avrenning av tungmetaller og utføre tiltak for å forhindre avrenning fra nedlagte gruver etter krav fra forurensningsmyndighetene, og sikre farlige gruveåpninger der staten står som eier eller har forvalteransvaret. Videre skal Bergvesenet arbeide for at rimelige miljøhensyn ivaretas under planlegging og drift av mineraluttak.

Det ble i 2002 ferdigstilt sikringsarbeider ved fire gruveområder. I tillegg ble det påbegynt sikringsarbeider i tre andre områder. Det mest omfattende arbeidet med å redusere avrenningen fra gamle gruveområder ble gjort i Sulitjelma. Ved behandlingen av St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 260 for 2002-2003 bevilget Stortinget 2,5 mill. kroner til tiltak i Sulitjelma. Det muliggjør en forsering av arbeidet som forventes ferdigstilt i 2004.

Bergvesenets arbeid med tiltak ved de ni gruveområdene med antatt størst forurensningspotensial, er avsluttet. Kontrollmålinger i 2002 viser at det har skjedd en betydelig reduksjon i gruveavrenningen totalt sett de senere årene. Målinger har også vist at enkelte av tiltakene i de ni gruveområdene ikke har fungert tilfreds-

stillende. Etaten vurderer i samarbeid med Statens Forurensningstilsyn ytterligere tiltak i disse områdene og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Bergvesenets oppgaver under dette hovedmålet er knyttet til å gi næringen hensiktsmessige rammevilkår. I den forbindelse er det en viktig målsetting å sikre at uttak skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner og ved å føre tilsyn med driften.

327 tilsynsobjekter, dvs områder hvor det foregår undersøkelser, uttak, sikring og/eller forurensningstiltak, ble befart. Det er en økning på 20 pst. fra 2001.

Bergvesenet har i 2002 utgitt statistikkheftet Norges Bergverksdrift for 2000 som gir viktige nøkkeltall for og om næringen, og har for øvrig hatt kontakt og samarbeid med næringen på en rekke områder. Etaten har vært en aktiv deltaker i arbeidet med forslag til ny minerallov.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Oppgaven under dette hovedmålet er bl.a. knyttet til å utvikle kontaktnett mellom næringen og offentlige etater, arbeide for at mineralressurser blir ivaretatt i plansammenheng og delta i utvalg, komiteer, undervisning osv.

Bergvesenet har utstrakt kontakt med offentlige etater, særlig kommunale, i forbindelse med uttak av mineraler og spørsmål knyttet til arealforvaltning. Ansatte i Bergvesenet deltar som foredragsholdere i ulike sammenhenger og som forelesere og sensorer ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim.

Mål og strategier

Effektivt forvalte gitte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Etaten skal gi god service og rask saksbehandling, og interne saksbehandlingsfrister skal overholdes. Indikator for måloppnåelse knyttes til prosentvis oppfyllelse av saksbehandlingsfristene.

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

På oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet skal etaten foreta kartlegging og gjennomføre tiltak for å hindre avrenning fra nedlagte gruver der staten har eier- eller forvalteransvar. Etaten skal kontrollere om gjennomførte tiltak medfører en reduksjon av gruveavrenningen og vil, etter pålegg fra Statens Forurensningstilsyn, også vurdere tiltak i andre områder. Indikator for måloppnåelse knyttes til utvikling i avrenning av forurensende metaller i områder der det gjennomføres tiltak.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard skal fortløpende føre tilsyn med og utføre forsvarlig og varig sikring av farlige gruveåpninger der staten har ansvar.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard vil arbeide for at uttak av mineraler skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner for virksomheten, tilsyn med driften og rådgivning. Etaten skal gjøre aktuell informasjon innen fagområdet tilgjengelig for næringen og andre interesserte. Etaten skal bidra til at det utarbeides god og aktuell statistikk på bergverksområdet, men slik at næringen belastes i minst mulig grad ved innhentingen av informasjon.

Etaten vil opprettholde innsatsen innenfor befærings- og tilsynsvirksomheten. I arbeidet med å bedre rammebetingelsene for bergverksnæringen har Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard fokus på økt samarbeid med andre etater med tilgrensende ansvarsområder. I 2002 ble det inngått en samarbeidsavtale mellom etaten og Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (senere Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap).

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard deltar i de internasjonale studiegruppene for nikkel og bly/sink. Gruppene arbeider med alle aspekter ved utvinning, foredling og bruk av metaller, og gjenvinningsproblematikk med særlig vekt på resirkulering av metaller. Dette er områder som norsk industri vil kunne dra nytte av. Etaten har for tiden formannskapet i nikkelgruppa og nestformannsvervet i bly/sinkgruppa.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Etaten skal arbeide for at landets mineralressurser blir synliggjort og tatt i betraktning i forbindelse med nærings- og arealplanlegging, bl.a. i kommunenes og fylkeskommunenes planarbeid etter plan- og bygningsloven. Etaten vil videre delta aktivt i utvalg, komiteer og foreninger og bidra i undervisnings- og kursvirksomhet.

Budsjettforslag 2004

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner i driftsutgifter for Bergvesenet med Bergmesteren

for Svalbard. På Svalbardbudsjettet foreslås det i tillegg bevilget 1,6 mill. kroner under kap. 11 Bergmesteren, til drift av virksomheten på Svalbard.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 4,3 mill. kroner, som er en mindre reduksjon fra 2003. Midlene vil bli brukt både til sikring av farlige gruveåpninger og til tiltak for å redusere forurensningen fra gamle gruveområder.

Kap. 3906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 906)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Produksjonsavgifter m.v.	1 667	800	1 300
18	Refusjon av sykepenger	211		
	Sum kap 3906	1 878	800	1 300

Post 01 Produksjonsavgifter m.v.

Inntektene kommer fra produksjonsavgifter og leie av bergrettigheter. For 2003 budsjetteres det med 1,3 mill. kroner i avgifter som i all hovedsak kommer fra Norcems produksjon under Eidangerfjorden.

Frigivelse av statens bergrettigheter

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har på bakgrunn av den fullmakten som ble gitt i budsjettet for 2003 foretatt en gjennomgang av statens bergrettigheter og frigitt en rekke av statens utmål. Gjennomgangen vil bli avsluttet i løpet av 2003.

Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Driftsutgifter	216 368	212 900	217 400
21	Spesielle driftsutgifter	9 734	8 300	6 000
22	Flytteutgifter, <i>kan overføres</i>			36 400
72	Tilskudd til NOx-tiltak, <i>kan overføres</i>	1 790		
	Sum kap 907	227 892	221 200	259 800

Virksomhetsbeskrivelse

Sjøfartsdirektoratet er forvaltnings- og myndighetsorgan for arbeidet med sikkerhet til sjøs og er administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Forvaltningsansvaret for fritidsfartøyer er overført fra Barne- og familiedepartementet til Nærings- og handelsdepartementet i 2003.

I saker vedrørende forurensning fra skip og vern av det marine miljø, er direktoratet underlagt Miljøverndepartementet. Direktoratet bistår Oljedirektoratet med å håndheve lov om petroleumsvirksomhet på norsk sokkel. I tillegg har direktoratet et prosjektsamarbeid med NORAD.

Det ble utført ca. 320 årsverk ved direktoratet i 2002. Det ventes en viss reduksjon i antall utførte årsverk i 2003 etter at det er besluttet at direktoratet skal flyttes, jf. redegjørelse for flyttesaken nedenfor.

Direktoratet har hovedkontor i Oslo med ca. 230 medarbeidere. Hovedkontoret utvikler og vedlikeholder et omfattende regelverk, implementerer internasjonalt vedtatte regler i dette regelverket, og deltar aktivt i internasjonale fora. Sjøfartsdirektoratet har 19 regionale stasjoner fordelt på fire distrikter i Norge (ytre etat) med til sammen ca. 115 medarbeidere. Sjøfartsdirektoratet utfører kontroll- og tilsynsoppgaver for norske skip gjennom sin ytre etat. Videre har direktoratet administrativt ansvar for sjøfartsinspektørene, som utøver myndighet med hjemmel i Justisdepartementets påtaleinstruks. Sjøfartsdirektoratet har tre stasjoner i utlandet (Rotterdam, Aberdeen og Port Said) som har kultur- og velferdstiltak for norske sjøfolk som hovedoppgave.

Direktoratets *overordnede mål* er å bidra til høy sikkerhet for liv, helse, fartøyer og miljø innen skipsfarten. Dette søkes oppnådd gjennom å:

- bidra til å sikre sjøfolks kompetanse og velferd
- medvirke til å trygge liv, helse og fartøy
- være pådriver i det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet og effektivt ivareta kontroll- og tilsynsoppgavene
- bidra til at skipsfart er en miljøvennlig transportform
- Direktoratet har sentrale funksjoner og medvirker aktivt i det strategiske sjøfartsarbeidet i IMO (International Maritime Organization), ILO (International Labour Organization), EU og i havnestatssamarbeidet innen Paris MoU (The Paris Memorandum of Understanding on Port State Control).

Resultatrapport 2002

Også i 2002 ga direktoratet høy prioritet til tilsyns- og kontrolloppgavene, med sikte på å få en effektiv etterleving av gjeldende regelverk på skipsfartsområdet. Arbeidet med omlegging av kontrollvirksomheten til overordnet behovstyrt kontroll fra eiernes side ble videreført. Det ble lagt vekt på å samordne og forenkle regelverk, og å motivere næringen til å fortsette utviklingen av en helhetlig sikkerhetskultur. Direktoratet arbeidet aktivt med å utvikle et verktøy for å måle og styre arbeidet med økt sikkerhet og beskyttelse av det maritime miljø.

Implementering og gjennomføring av regelverk fra EU utgjorde en stadig voksende del av arbeidet. Direktoratet har også engasjert seg i EU-kommisjonens arbeid og representerer Norge i styret for EMSA (European Maritime Safety Authority), jf. omtale under kap. 900, post 70.

Sjøfolks kompetanse, arbeids- og levevilkår

Det var i 2002 registrert 42 185 sjøfolk på norske skip, hvorav 20 002 var nordmenn og 22 183 var utlendinger. Tilsvarende tall for 2001 var 35 722 sjøfolk på norske skip fordelt på 18 336 nordmenn og 17 386 utlendinger. Dette er en økning på 18 pst. i antall sjøfolk på norske skip. Økningen fordeler seg med 9 pst. på norske sjøfolk og 28 pst. på utenlandske. 18 742 (84 pst.) av utlendingene arbeidet på NIS-registrerte skip.

Direktoratet hadde flere ILO-relaterte oppgaver i 2002, bl.a. vedrørende implementeringen av konvensjoner om tilsyn med sjøfolks arbeids- og levevilkår og om helsevern og helsetjeneste for sjøfolk.

Full implementering av den reviderte internasjonale STCW-konvensjonen om opplæring i sikkerhet og personlige sertifikater ble gjennomført innen fastsatt frist 1. februar 2002. I 2002 ble det utstedt nærmere 25 000 sertifikater, dispensasjoner og påtegning av utenlandske sertifikater. Gebyrlegging av maritime personellsertifikater ble innført fra samme tidspunkt. Sertifisering av de norske maritime undervisningsinstitusjoner startet høsten 2002. Videre medvirket direktoratet til revisjon av tre maritime undervisningsinstitusjoner i Kina og fire på Filippinene. Det ble inngått bilaterale avtaler om gjensidig godkjenning av sjøfolks sertifikater med 14 land og flere land i EØS-området.

I samarbeid med NORAD har direktoratet bistått Namibia med etablering av en nasjonal sjøfartsmyndighet.

Rådet for arbeidstilsyn på skip har tatt initiativ til etablering av et samarbeidsforum mellom oljeindustrien og fiskerinæringen om sikkerheten rundt petroleumsinstallasjoner på norsk sokkel.

Liv, helse og fartøy

Oppfølgingen av tiltakspakken etter Sleipner-ulykken er videreført, med konkrete anbefalinger om reviderte forskrifter for hurtiggående fartøyer og forbedrede standarder for personlig redningsutstyr. Det ble foreslått konkrete anbefalinger for hurtiggående fartøyer. I denne sammenheng var direktoratet også engasjert i IMOs arbeid med bedring av sikkerhet på store passasjerskip.

I forhold til EU ble det særlig arbeidet med endringer av kravene i direktivet om passasjerskip i innenriks fart. Videre ble direktivet om vertsstatskontroll med ro-ro passasjerskip og hurtiggående passasjerskip i rutefart fulgt opp.

Sjøfartsdirektoratet og Oljedirektoratet inngikk i oktober 2002 den første faglige samarbeidsavtale om tilsynet med petroleumsvirksomheten. Avtalen formaliserte en årelang praksis.

I samarbeid med Utenriksdepartementet, politi- og påtalemyndighetene, og rederi- og sjømannsorganisasjonene er det utarbeidet nye og mer tidsriktige retningslinjer for behandling av straffesaker om bord på norske skip.

Kontroll og tilsyn

Kontroll av maritim tjeneste er et virkemiddel for å sikre at sjøfolks helse, ansettelsesforhold og kvalifikasjoner oppfyller norske og internasjonale krav. Direktoratet er ansvarlig for overordnet kontroll og opplæring. Aetat har ansvaret for gjennomføring av offentlig kontroll og rederiene for detaljkontrollen.

I 2002 var det 1 519 norskregistrert lasteskip med gyldige sertifikater. Av disse var 709 delegerte lasteskip registrert i NIS. Videre hadde 876 passasjerskip og ni flyttbare offshore-innretninger slike sertifikater. I tillegg har direktoratet hatt oppfølging og besiktelser av 16 utenlandske offshoreinnretninger. Tilsynet av fiskefartøyer omfattet 1 707 enheter, derav 744 med lengde under 15 meter som ble underlagt ny kontrollordning i 2001.

Norge kontrollerer utenlandske skip i norske havner i henhold til Paris MOU om havnestatskontroll. I henhold til denne avtalen og nytt EU-direktiv pålegges Norge å gjennomføre kontroll av minst 25 pst. av fremmede skip som anløper norske havner. Dette kravet ble oppfylt i 2002 (kontroll av 461 skip som utgjorde 25,6 pst. av antallet

anløpte). For øvrige pålagte tilsyns-, besiktelses- og kontrolloppgaver ble de oppsatte kravene gjennomført. På sentrale områder innebar dette en utvidelse av kontrollen i forhold til 2001.

Det er etablert tett samarbeid med Danmark, Sverige, Storbritannia og Tyskland om vertsstatskontroll. Sammen med myndighetene fra disse landene ble det foretatt 13 vertsstatskontroller på utenlandske og norske passasjerskip som går i fast rute mellom Norge og utlandet.

For å ha en overordnet kontroll med det arbeidet som klasseselskapene gjør på direktoratets vegne, ble det foretatt fire revisjoner av klasseselskapene og uanmeldte tilsyn om bord i fartøy.

Direktoratet gjennomførte 15 revisjoner av fritidsbåtprodusenter. Videre ble det utført 55 tilsyn av fritidsfartøyer og utstedt ca. 700 sertifikater for fritidsbåtskipper. Sjøvettarbeidet overfor barn og ungdom har i 2002 fokusert på kunnskap og engasjement. 6 200 barn fikk innføring i bruk av båt på fem sjøvettseilaser.

Sjøfartsinspektørene etterforsket 457 saker om forlis, havarier og arbeids-/personulykker i 2002. Den fallende tendensen i antall alvorlige ulykker fortsatte (nedgang fra 674 saker i 2001).

Miljøsikker transport

Direktoratet har arbeidet aktivt i IMOs miljøkomité. Det ble lagt vekt på utarbeidelse av en konvensjonstekst om hindring av spredning av fremmede organismer i ballastvann fra skip, og å få innført retningslinjer om opphugging av skip. Norge hadde en ledende rolle i arbeidet med IMOs klimagasstrategi. Direktoratet deltok i revisjon av MARPOLs internasjonale konvensjon med bestemmelser om hindring av utslipp av olje og kjemikalier fra skip.

Som oppfølging av St.meld. nr. 12 for 2001-2002 Om et rent og rikt hav, har direktoratet utarbeidet utkast til nasjonal forskrift om hindring av fremmede organismer i ballastvann.

Direktoratet administrerer ordningen for miljødifferensiert tonnasjebeskatning av skip, hvor det var registrert 309 skip ved utgangen av 2002. I denne frivillige ordningen skal skip som oppfyller miljøkriterier som er strengere enn regelverket, belønnes med lavere tonnageskatt.

Sjøfartsadministrasjon

I 2002 begynte arbeidet med etatsgjennomgangen av direktoratet. Dette arbeidet omfatter kartlegging av direktoratets virksomhet, for å vurdere utfordringer, fremtidige oppgaver og organisasjon. Gjennom diverse prosjekter fokuserte man på

kjernevirksomhet og kontrollformer, finansieringsmulighetene til direktoratet og dets organisering. Utarbeidelse av en ny sjødyktighetslov er også knyttet til dette arbeidet.

Rekruttering viste seg å være vanskelig, og det var større gjennomtrekk i arbeidsstokken enn normalt.

Arbeidet med prosjektet «Opprydding i forskriftsverket» ble videreført, slik at en rekke forskrifter ble enten slått sammen eller opphevet fra 1. juli 2002. Etter denne strukturelle gjennomgangen, er neste fase i arbeidet en innholdsmessig gjennomgang, som avsluttes i 2003.

Mål og strategier

Direktoratets overordnede mål er å bidra til å oppnå høy sikkerhet for liv, helse, fartøy og miljø innen sjøfarten. I første rekke føres kontroll og tilsyn med den sertifikatpliktige flåten for å sikre at gjeldende regelverk etterlevs. Direktoratet vil fortsatt prioritere arbeidet for en generell styrking av sjøsikkerhet og vil vurdere bedre standarder for skip, skipsutstyr og drift av skip. Videre vil direktoratet styrke arbeidet med å utvikle regelverk gjennom samarbeid med internasjonale organisasjoner, med særlig vekt på oppfølgingen av EU-direktiver.

Det er besluttet at direktoratet (hovedkonteret) skal flytte til Haugesund. Forberedelse og gjennomføring av flyttingen krever ekstra ressurser og pålegger direktoratet nye oppgaver som gjør det påkrevd med nøye planlegging og streng prioritering av den ordinære virksomheten. Det understrekes at direktoratet i denne prosessen skal legge vekt på å gjennomføre alle lovpålagte oppgaver, ikke minst implementering av Norges inngåtte internasjonale forpliktelser.

Det forutsettes videre at direktoratet gir høy prioritet til å utføre effektiv kontroll og tilsyn med den sertifikatpliktige flåten, for å sikre at gjeldende regelverk etterlevs. I den forbindelse vil satsingen på uanmeldte tilsyn fortsatt være sentral.

En nærmere gjennomgang av kontrollordningene skal skje gjennom arbeidet med en ny sjødyktighetslov.

Sjøfolks kompetanse, arbeids- og levevilkår

Direktoratet vil prioritere å opprettholde kompetansenivået til norske sjøfolk både gjennom nasjonale tiltak og gjennom deltakelse i arbeidet internasjonalt for å bedre sjøfolks arbeidsvilkår.

I henhold til ILO-konvensjon 164 er norske myndigheter pålagt å sørge for tiltak som innebærer at sjøfolk skal ha tilbud om helsetjenester og helsevern som er mest mulig likeverdig med de

som tilbys arbeidstakere i land. Viktige tiltak vil for eksempel være utarbeidelse av medisinske håndbøker og telemedisinske løsninger.

Oppfølging av personskademeldinger og årsrapporter fra verne- og miljøutvalg skal styrkes. Det samme gjelder arbeidet med å ivareta av arbeidsmiljø, sikkerhet og helse om bord i norske fiskefartøy.

Det forventes større aktivitet med revisjon av norske og utenlandske utdanningsinstitusjoner i henhold til Norges forpliktelser i STCW-konvensjonen. Dette vil innebære at direktoratet må inspirere og følge opp med kontroller i de land det inngås bilaterale avtaler med. Kravet om kvalitets sikring til all maritim utdanning i Norge, som ble innført i 2003, skal følges opp.

Deltakelse i det strategiske arbeidet i EU er svært viktig, og direktoratet vil følge opp samarbeidet bl.a. i forhold til direktivet om minimumsopplæring for sjøfolk og METNET (Maritime Education and Training Network).

Det er fortsatt et mål for direktoratet å bidra til et godt service- og velferdstilbud for sjøfolk, men i budsjettet for 2004 (under post 21) er det lagt til grunn en større grad av egenfinansiering av disse ordningene fra rederienes side.

Aktiviteten knyttet til samarbeidsavtalen med NORAD forventes videreført i samme omfang som tidligere.

Liv, helse og fartøy

Målet er å medvirke til at tekniske og operasjonelle standarder og forhold i norsk maritim virksomhet skal sikre liv, samt hindre og begrense skader på person og fartøy. Arbeidsmiljø og tjenesteforhold skal gi vern mot helsefare. Med forsvarlig operativ standard og betryggende prosedyrer skal alle fartøyer kunne tåle påregnelige belastninger.

Som ledd i oppfølgingen av Sleipner-ulykken skal direktoratet fokusere på den menneskelige faktoren for sjøsikkerheten og arbeide med forbedring av standarder for navigasjonsradar.

Også på dette området vil direktoratet prioritere arbeidet med regelverksutvikling i EU og IMO. Det vil sikre at internasjonalt regelverk blir gjennomført i norsk rett, og vil ivareta behovet for å fastsette nasjonale tilleggskrav der dette anses nødvendig.

Kontroll og tilsyn

Flere ulykker med oljeutslipp internasjonalt har gitt grunnlag for en ytterligere styrking av gjeldende havnestatskontrollen (Paris MOU). Kontrollen med fremmede skip som anløper norske hav-

ner må etter gjeldende bestemmelser omfatte minst 25 pst. av skipsanløpene. Havnestatskontrollen ble utvidet fra 1. juli 2003 og er nå knyttet til en ny døgnkontinuerlig vaktordning som oppfølging av vedtatt EU-direktiv.

Videreutvikling av regelverket for passasjer-skip, inkludert innarbeiding av nye bestemmelser fra IMO og EU vil fortsette. Det vil også bli arbeidet med implementering av ILO-konvensjonen om tilsyn med sjøfolks arbeids- og levevilkår. Målet er å få utført fullstendige inspeksjoner i samsvar med konvensjonsforpliktelsene. Kontroll av maritime utdanningsinstitusjoner i inn- og utland vil også bli prioritert.

Det skal videre satses på holdningsskapende arbeid for fiskere i 2004.

Miljøsikker transport

Målet er å bidra til at skipsfarten er like miljø-sikker som alternative transportformer. Videre er det et mål å ha tekniske og operasjonelle virke-midler til å forebygge miljøskader. Et effektivt til-syn av norske skip og styrket havnestatskontroll skal gi høy sikkerhet mot forurensning.

Direktoratet vil fortsette deltakelsen i regelverksutforming i IMOs miljøkomité og i EU med sikte på å få forbedrede standarder innen miljøvern. Av tilsynsoppgaver skal direktoratet implementere MARPOL-bestemmelser om kloakk-utslipp, forskrift om ozonreduserende stoffer, mot-tak av avfall og lasterester på skip, og forbud om bruk av organotinn i bunnstoff på skip. Direktora-tet fungerer også som rådgiver overfor Statens forurensningstilsyn i saker som gjelder fare for akutt forurensning fra skip.

Sjøfartsadministrasjon

Norsk sjøfartsadministrasjon skal være et kompetanseorgan, både i nasjonal og internasjonal sammenheng. Målet er at direktoratet fortsetter å være en pådriver i sjøsikkerhetsarbeidet, og effektivt ivaretar relevante kontroll og tilsynsoppgaver. Direktoratet skal være hensiktsmessig organisert i forhold til pålagt ansvar og oppgaver som forvaltningsorgan og tjenesteyter.

Det forutsettes at direktoratet fortsatt skal arbeide aktivt innen en rekke områder knyttet til IMO. Blant annet skal det utarbeides antiterror-regler på skipsfartsområdet, og retningslinjer knyttet til klarere internasjonale rettigheter for skip som redder nødstedet (jf. Tampa-saken). Et annet prioritert område vil være arbeidet med forbedringer av regelverkene for redningsvester og store passasjer-skip. Det vil også bli arbeidet med etablering av Par-

ticularly Sensitive Sea Areas (PSSA) for deler av norskekysten m.m. Direktoratet skal fortsette sin deltakelse i ILO om utarbeiding av en ramme-konvensjon for sjøfolk, og revisjon av ILO-konven-sjonen om sjømenns nasjonale identitetskort.

Direktoratets engasjement i EU-sammenheng vil fortsatt være viktig. I denne sammenheng vil særlig opprettelsen av det europeiske sjøfarts-direktoratet EMSA (European Maritime Safety Agency) få betydning for Sjøfartsdirektoratets stra-tegiske arbeid framover. Sjøfartsdirektøren er Nor-ges representert i EMSAs styre, og arbeids-mengden fra EMSA vil trolig øke framover, jf. omtale under kap. 900, post 70.

Flytting av direktoratet

I St.meld. nr. 17 for 2002-2003 Om statlige tilsyn, gikk regjeringen inn for å flytte åtte statlige tilsyn ut av Oslo, bl.a. Sjøfartsdirektoratets hovedkontor til Haugesund. Stortinget ga tilslutning til flytting (ny lokalisering) av de aktuelle tilsynene ved behandlingen av saken 6. juni 2003, i samsvar med tilrådingen i Innst. S. nr. 222 for 2002-2003.

Flyttingen av Sjøfartsdirektoratets hoved-kontor fra Oslo til Haugesund vil medføre ekstra ressursbruk og kostnader. Dette vil bl.a. gjelde direkte personalkostnader knyttet til pendling, til-skudd til nøkkelpersonell, bonusordninger, slutt-pakker, ventelønn, innleid fagkompetanse/konsulentbistand, rekruttering og opplæring av nyansatte m.m. Flyttingen vil også føre til økte hus-leiekostnader i en overgangsperiode. I tillegg vil det påløpe investeringskostnader til infrastruktur og nytt utstyr.

Det foreslås særskilt (øremerket) bevilgning på 36,4 mill. kroner til dekning av flytteutgifter for 2004, jf. forslag og omtale under ny post 22 nedenfor.

Selv om det gis ekstra bevilgninger til å dekke utgifter knyttet til flyttingen vil prosessen være arbeids- og ressurskrevende samtidig som det må ventes at flere sentrale medarbeidere enn normalt slutter i direktoratet i flytteperioden. I denne situa-sjonen blir det en utfordring for direktoratet fullt ut å opprettholde den faglige kompetansen og arbeidskapasiteten på alle områder av den ordi-nære tilsyns- og kontrollvirksomheten i denne peri-oden.

Budsjettforslag for 2004

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 217,4 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter og andre ordinære driftsutgifter, og i tillegg kostnader til hjemsending av norske sjøfolk, ventelønn og utste-

delse av maritime personellsertifikater. I 2004 øker kostnadene ved utvidet havnestatskontroll og revisjon av utdanningsinstitusjoner og annen gjennomføring av Norges internasjonale IMO-, ILO- og EØS-forpliktelser.

Det foreslås gitt fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 907, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3907, post 03, jf. forslag til vedtak II.

Bevilgning på 36,4 mill. kroner til dekning av særskilte flyttekostnader er foreslått under ny post 22.

Det legges til grunn at ledige lønns- og driftsmidler under post 01 kan benyttes til å dekke utgifter som er knyttet til flytteprosessen, bl.a. til tiltak og virkemidler på personalsektoren.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 6 mill. kroner. Bevilgningen omfatter direktoratets utgifter til prioriterte service-, kultur- og velferdstiltak for sjøfolk. Utgifter knyttet til videofilmtjenesten er selvfinansierte.

Den foreslåtte reduksjonen av denne bevilgningen er basert på større grad av egenfinansiering av disse ordningene fra rederiene.

Det foreslås gitt fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 907, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3907, post 05, jf. Forslag til vedtak II.

Post 22 Flytteutgifter, kan overføres

Ved behandlingen av St.meld. nr. 17 for 2002-2003 Om statlige tilsyn, 6. juni 2003 ga Stortinget tilslutning til regjeringens forslag om å flytte Sjøfartsdirektoratet til Haugesund i løpet av en 3-års peri-

ode, jf. Innst. S. nr. 222 for 2002-2003. Stortingets beslutning var basert på at de berørte tilsynene skulle tilføres økonomiske ressurser som sikret opprettholdelse av ordinær virksomhet i flytte- og omstillingsperioden, og at flytteutgiftene ble dekket av særskilte bevilgninger i tillegg til tilsynenes driftsbevilgninger. En viktig premiss i denne sammenhengen er at det bevilges midler og settes vilkår på personellsektoren som sikrer at sentrale medarbeidere (nøkkelpersonell) blir i tilsynene i den kritiske fasen og bidrar i opplæring av nye medarbeidere.

På dette grunnlaget foreslås en egen bevilgning til dekning av flytteutgifter for Sjøfartsdirektoratet på 36,4 mill. kroner over statsbudsjettet for 2004. Bevilgningen foreslås gjort overførbar.

Fordelingen av flyttebevilgningen vil tilpasses utviklingen i prosjektet og de faktiske behovene på de berørte sektorene. I tillegg til noe planleggings- og ekstern konsulentbistand (bl.a. til anskaffelse av nye kontorlokaler og innleid spesialkompetanse) vil de tyngste utgiftene være knyttet til rekruttering og opplæring av nye medarbeidere, rekruttering av ekstrabemannning i flytte- og omstillingsperioden og tilleggslønn til nøkkelpersoner som det er viktig å beholde lengst mulig i den kritiske perioden.

Det er ikke mulig å gi sikre anslag for de samlede utgiftene knyttet til flyttingen av direktoratet på et så tidlig stadium i planleggingen av flytteprosessen. Det legges derfor til grunn at beregningen av reelle flytteutgifter for hele prosjektperioden blir justert og fastsatt underveis og at nødvendige bevilgninger til gjennomføring av flyttingen gis i forbindelse med budsjettene for 2005 og 2006. Tyngden av utgiftene i forbindelse med flytteprosessen ventes å falle på 2005 og 2006.

Kap. 3907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR	94 492	101 500	104 400
02	Maritime personellsertifikater	7 016	7 400	7 700
03	Diverse inntekter	3 619	100	100
04	Gebyrer for skip i NIS	43 004	44 800	46 500
05	Inntekter av velferdstiltak	4 690	3 100	3 200
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	777		
17	Refusjon lærlinger	30		
18	Refusjon av sykepenger	3 815		
	Sum kap 3907	157 443	156 900	161 900

**Post 01 Gebyrer for skip og offshore-
installasjoner i NOR, og
Post 04 Gebyrer for skip i NIS**

Satsene for skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og ikke-delegerte skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) ble økt med 10 pst. i 2003. Skip i NOR blir kontrollert av direktoratet. For denne delen av flåten blir fremdeles ikke kontrollutgiftene dekket av gebyrer i samme grad som for skip i NIS. Det foreslås en bevilgning på 104,4 mill. kroner under post 01 Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR. Forslaget innebærer at satsene i NOR må økes ytterligere med over 10 pst. i 2004. Det tas hensyn til en nedgang i førstegangsgebyrene bl.a. på grunn av færre nybygg. For skip registrert i NIS er målsetningen at gebyrene minst skal dekke utgiftene i forbindelse med direktoratets arbeid. Gebyrinntektene fra NIS skal i tillegg dekke det norske bidraget til IMO og visse deler av departementets utgifter i tilknytning til IMO-arbeidet. Det forutsettes en oppjustering av førstegangsgebyret og det foreslås derfor en bevilgning på 46,5 mill. kroner under post 04 Gebyrer for skip i NIS. For offshorerelatert virksomhet skal utgiftene dekkes fullt ut.

Post 02 Maritime personellsertifikater

Ordningen med gebyr for utstedelse av maritime personellsertifikater ble iverksatt 1. februar 2002. På grunnlag av forventet utstedelse av sertifikater og prisjustering foreslås en bevilgning på 7,7 mill. kroner for 2004.

Post 03 Diverse inntekter

Posten omfatter oppdrag for NORAD, Oljedirektoratet og Statens forurensningstilsyn, i tillegg til diverse andre inntekter og refusjoner. Det foreslås en bevilgning på kr 100 000. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 907, post 01.

Post 05 Inntekter av velferdstiltak

Det budsjetteres med inntekter av velferdstiltak på 3,2 mill. kroner. I tillegg foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 907, post 21.

Kap. 908 Skipsregistrene (jf. kap. 3908)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Driftsutgifter	7 654	8 050	8 000
	Sum kap 908	7 654	8 050	8 000

Virksomhetsbeskrivelse

Norsk Ordinært Skipsregister (NOR), Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) og Skipsbyggingsregisteret er lagt til et selvstendig forvaltningsorgan direkte underlagt Nærings- og handelsdepartementet.

Skipsregistrenes overordnede målsetting er å opprettholde korrekte og oppdaterte registre gjennom en rasjonell og hensiktsmessig administrasjon og løpende kvalitetssikring av registrenes innhold. Videre er registrenes oppgave å tjene som et ledd i den offentlige kontroll med registrering av skip og deres eierforhold, i tillegg til å utøve funksjonen som rettsvernsregister for registrering av rettigheter i norske skip. Registrenes virksomhet utøves innenfor gjeldende regelverk og påvirkes av markeds- og konjunkturmessige svingninger i skipsfartsnæringen og de myndighetsbestemte rammevilkår for næringen.

Skipsregistrene er lokalisert i Bergen og utførte 11 årsverk pr. mars 2003.

Resultatrapport for 2002

Skipsregistrene oppnådde sine oppsatte hovedmål i 2002 og opprettholdt en høy servicegrad overfor brukerne. Fokus er satt på brukervennlighet og registrenes arbeid med å tilpasse virksomheten til dagens moderne informasjonssamfunn ble videreført. Registret har tilstrebet å nå sitt mål om å yte en høy grad av service og ha kort saksbehandlingstid. Saksbehandlingstiden har ligget på mellom en og to uker.

Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS)

For NIS-skip var antall journalførte dokumenter om lag uendret sammenlignet med 2001 (reduksjon på 0,7 pst.). Antall nyregistrerte skip gikk ned med 17 pst. i forhold til 2001, mens antall slettede

skip økte med 24 pst. Det var en netto nedgang på 25 skip, dvs. 3,2 pst. i forhold til 2001. Totalt var det 750 skip registrert i NIS pr. 31. desember 2002. Av disse hadde 268 utenlandsk eier, derav 62 fra Liberia, 32 fra Isle of Man og 28 fra Danmark. Gjennomsnittsalderen på flåten var 16 år.

Norsk Ordinært Skipsregister (NOR)

For NOR-skip ble antallet journalførte dokumenter redusert med 4,3 pst. sammenlignet med 2001. Det ble registrert 387 nye fartøyer, dvs. ingen endring i forhold til 2001. Antall slettede skip ble redusert med 193 i forhold til 2001. Det innebærer 45,7 pst. færre slettede skip. Totalt var 12 619 skip registrert i NOR pr. 31. desember 2002. Gjennomsnittsalderen på flåten var 28 år.

Skipsbyggingsregisteret

Skipsbyggingsregisteret omfattet 142 skip pr. 31. desember 2002. Ni fartøyer ble overført til NIS, 69 til NOR, 19 til utenlandsk register og 69 fartøyer ble slettet uten overføring til nytt register.

Mål og strategier

Skipsregistrene skal fortsette med å sikre at administrasjon av registrene skjer på en rasjonell og hensiktsmessig måte. Registrenes arbeid med å tilpasse virksomheten til dagens teknologi- og informasjonssamfunn videreføres. Gode kommunikasjonsløsninger, bl.a. bruk av Internett, og opprettholdelse av god tilgjengelighet og kort saksbehandlingstid vil fortsatt bli prioritert.

Budsjettforslag 2004**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 8 mill. kroner til Skipsregistrene i 2004.

Kap. 3908 Skipsregistrene (jf. kap. 908)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Gebyrer NOR	5 165	4 800	5 000
02	Gebyrer NIS	5 349	5 800	6 000
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	135		
18	Refusjon av sykepenger	72		
	Sum kap 3908	10 721	10 600	11 000

Post 01 Gebyrer NOR og Post 02 Gebyrer NIS

Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner under post 01 Gebyrer NOR og 6 mill. kroner under post 02 Gebyrer NIS. Forslaget er basert på om lag

uendret aktivitetsnivå i NOR. Årsavgiften for skip i NIS er basert på et anslag på samme antall registrerte skip pr. 1. januar 2004 som i 2003 (dvs. 745 skip).

Kap. 909 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	250 376	270 000	160 000
71	Tilskudd til fergerederier i utenriksfart i NOR, <i>overslagsbevilgning</i>	75 177	300 000	270 000
72	Tilskudd til offshorefartøyer i NOR, <i>overslagsbevilgning</i>			320 000
	Sum kap 909	325 553	570 000	750 000

Vedrørende 2003:

Stortinget gjorde følgende bevilgningsendringer ved St.vedt. 20. juni 2003, jf. St.prp. nr. 75 og Innst. S. nr. 260 for 2002-2003:

- post 70 ble redusert med 65 mill. kroner til 205 mill. kroner
- post 71 ble redusert med 30 mill. kroner til 270 mill. kroner
- det ble gitt en bevilgning på 150 mill. kroner under ny post 72

Beskrivelse av tilskuddsordningene**10 år med støtte til sjøfolk**

Refusjonsordningen for sysselsetting av norske sjøfolk på skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) ble etablert i 1994. Fra 1996 ble ordningen utvidet til også å gjelde skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) med refusjonsberettiget mannskap. Ordningen har vært gjenstand for en rekke endringer og forslag til endringer de senere år. Refusjonssatsen ble våren 1998 redusert fra 20 til 12 pst. og omfanget av ordningen ble innskrenket slik at passasjerbetjeningen på passasjerskip og fergerederier i utenriksfart i NOR og bøyelastere ble tatt ut av ordningen.

I statsbudsjettet for 2001 foreslo Regjeringen Stoltenberg at skip som ikke utførte transporttjenester skulle tas ut av refusjonsordningen. Forslaget innebar at enkelte skip i petroleumsvirksomhet som seismiske fartøyer og hjelpe- og beredskapsfartøyer ble tatt ut av ordningen. Dette forslaget fikk ikke gjennomslag i Stortinget.

I statsbudsjettet for 2002 foreslo Regjeringen Stoltenberg å ta fartøyer knyttet til petroleumsvirksomhet og brønnbåter ut av refusjonsordningen. Samarbeidsregjeringen foreslo i sitt budsjettforslag å ta brønnbåtene og fartøyer i petroleumsvirksomhet inn igjen med en refusjonsats på 7,5 pst. Ved behandlingen i Stortinget ble refusjonssatsen for fartøyer i petroleumsvirksomhet og brønnbåter hevet til 9,3 pst.

En ny nettolønnsordning til fergerederier i NOR i utenriksfart trådte i kraft 1. juli 2002. Støttebeløpet fastsettes som summen av inntektsskatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift på lønnen til mannskap innenfor ordningen.

I forbindelse med behandlingen av revidert budsjett for 2003 vedtok Stortinget å endre ordningen med refusjon til offshorefartøyer i NOR og bøylastere til en nettolønnsordning med ikrafttredelse 1. juli 2003, jf. Innst. S. nr 260 for 2002-2003. Støttebeløpet fastsettes som summen av inntektsskatt,

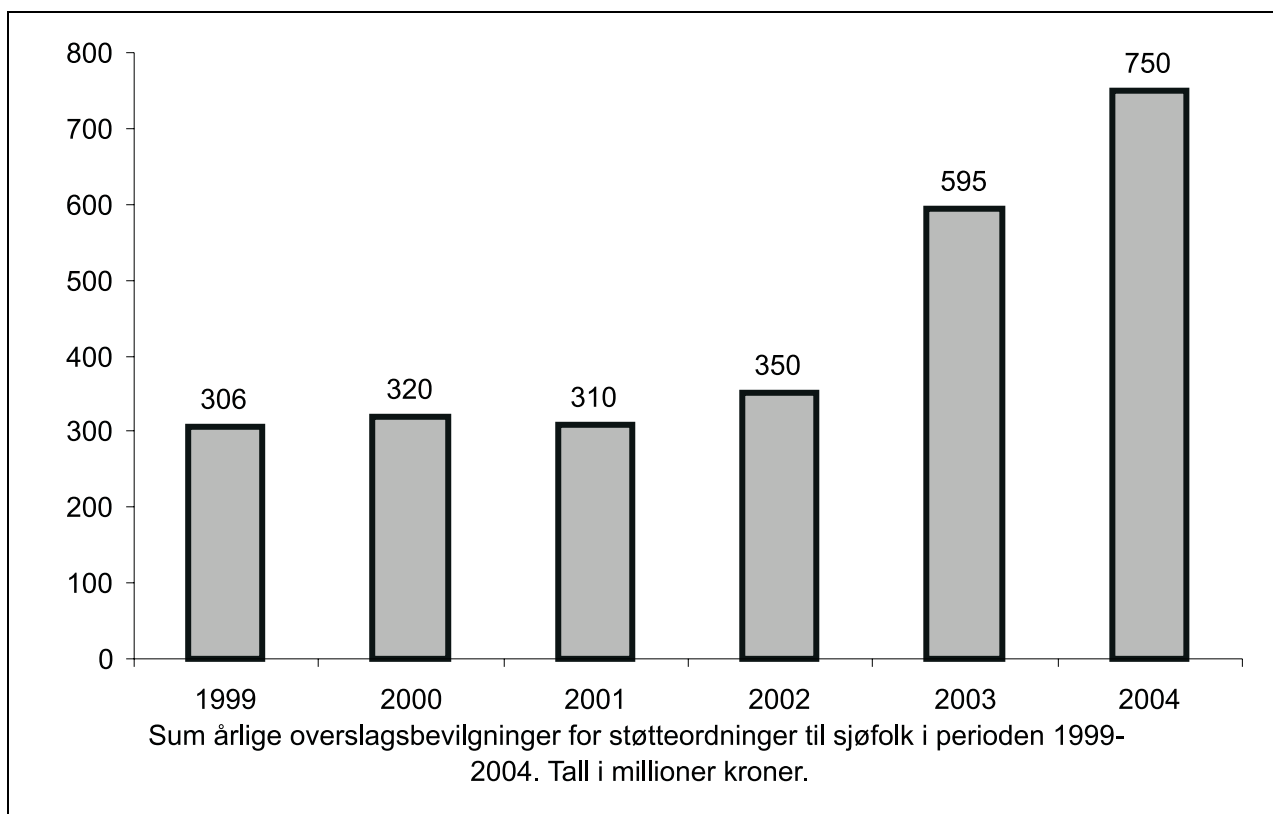
trygdeavgift og arbeidsgiveravgift på lønnen til mannskap innenfor ordningen.

Refusjon for øvrige fartøysgrupper innenfor ordningen tildeles etter søknad, med utbetaling på 9,3 eller 12. pst. av refusjonsberettiget lønn. Lasteskip, passasjerskip og slepebåter som driver transport utenfor havnene og ikke er i petroleumsvirksomhet, mottar 12 pst. refusjon. Enkelte spesialskip i petroleumsvirksomhet og brønnbåter har mottatt refusjon på 9,3 pst. I tillegg gis en tilleggsrefusjon til enkelte opplæringsstillinger.

De ulike refusjons- og nettolønnsordningene er regelstyrte ordninger basert på overslagsbevilgning. Det er utarbeidet regelverk for tilskuddene, og disse blir justert hvert år. Sjøfartsdirektoratet forvalter refusjons- og nettolønnsordningene. Direktoratet foretar utbetaling av refusjon i seks terminer pr. år, og utarbeider terminvise utbetalingsrapporter til departementet om antall sjøfolk under ordningene og størrelsen på utbetalingene.

750 millioner kroner til støtte for sjøfolk i 2004

Regjeringen foreslår å bevilge til sammen 750 mill. kroner til ulike støtteordninger for norske sjøfolk i statsbudsjettet for 2004. Grafen under viser de samlede årlige bevilgningene til ulike støtteordninger for sjøfolk i perioden 1999-2003, samt

Figur 10.2 Sum årlige overslagsbevilgninger for støtteordninger til sjøfolk 1999-2004 (mill. kroner)

forslag til budsjett for 2004. Effekten av sjømannsfradraget er ikke medregnet.

Hovedmålsettingen med de ulike nettolønns- og refusjonsordningene er å ivareta virksomhet og sikre rekruttering av norske sjøfolk i norsk skipsfart, og på den måten også bidra til å sikre norsk maritim kompetanse. Maritim virksomhet og kompetanse gir videre eksterne virkninger til beslektede næringsgrupper som maritime tjenester, skipsutstyr, skipsbygging, offshore osv.

Under behandlingen av statsbudsjettet for 2003 i Stortinget inngikk Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre et budsjettforlik med Fremskrittspartiet som bl.a. innebar en videreføring ut stortingsperioden av nettolønnsordningen for fergerederiene i utenriksfart NOR, en refusjonsordning på 9,3 pst. for offshore- og petroleumsfartøyer og brønnbåter og 12 pst. for andre fartøysgrupper innenfor refusjonsordningen (NIS, kystfart NOR m.fl.). På denne bakgrunn foreslår derfor regjeringen å videreføre tilskuddet til fergerederier i NOR i utenriksfart.

På bakgrunn av ovenstående og innenfor rammen av en ansvarlig økonomisk politikk foreslår regjeringen å endre refusjonssatsen for bøyelastere og offshorefartøyer i NOR til 19 pst. fra 1. januar 2004. Endringen betyr at refusjonssatsen for denne gruppen blir lavere enn dagens refusjonssats basert på nettolønnsordning innført fra 1. juli 2003, men mer enn dobbelt så høy som refusjonssatsen før 1. juli 2003.

Andre kompetansemodeller kan vurderes

Ut fra hovedmålsettingen med refusjonsordningen kan det vurderes om alternative innretninger er mer formålstjenlige. Ønsket om å ivareta og styrke norsk maritim kompetanse og hensynet til tilskuddets innvirkning på sammensetningen av flåten, kan trekke i retning av en alternativ utforming av tilskuddet. En alternativ anvendelse av tilskuddsmidlene kan f.eks. være å gi 19 pst. refusjon til *alle* refusjonsberettigede sjøfolk. Dersom passasjerbesetningen på fergerederier i NOR i utenriksfart holdes utenfor vil det kunne tildeles om lag 22 pst. refusjon. Det har fra flere hold vært reist spørsmål ved om en støtteordning for sjøfolk burde knyttes tettere til de stillingene om bord med høyest krav til kompetanse – en kompetansemodell. Dersom det etableres en støtteordning som kun omfatter dagens refusjonsberettigede offiserer og opplæringsstillinger tilknyttet disse (kadetter og junioroffiserer), vil det innenfor en total proveny på 750 mill. kroner kunne tildeles om lag 31 pst. refusjon.

Resultatrapport 2002

I 2002 utgjorde gjennomsnittlig antall sjøfolk under ordningen 8 162, inkludert 546 opplæringsstillinger. Tilsvarende tall for 2001 var 6 750 stillinger totalt og 578 opplæringsstillinger. I 2002 ble det totalt utbetalt om lag 325 mill. kroner. Av dette utgjorde utbetalingene til den ordinære tilskuddsordningen 250 mill. kroner og utbetalingene til fergerederier i utenriksfart i NOR 75 mill. kroner. Gjennomsnittlig antall opplæringsstillinger under ordningen viste en nedgang fra 578 i 2001 til 546 i 2002. Antall opplæringsstillinger i 2000 var 670.

Budsjettforslag 2004

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Det foreslås en bevilgning på 160 mill. kroner til den ordinære refusjonsordningen basert på ca. 3 850 refusjonsberettigede sjøfolk med gjennomsnittlig årslønn på kr 365 000. Refusjon gis for følgende fartøytyper:

- brønnfartøyer i NOR, refusjonssats 9,3 pst.
- lasteskip, fraktesfartøyer og andre fartøyer i NOR, refusjonssats 12 pst.
- spesialskip i petroleum i NIS, refusjonssats 9,3 pst.
- lasteskip og andre fartøyer i NIS, refusjonssats 12 pst.

Forslaget legger til grunn at gjeldende ordning (for 2. halvår 2003) videreføres for disse fartøytypene.

Post 71 Tilskudd til fergerederier i utenriksfart i NOR, overslagsbevilgning

Det foreslås en bevilgning på 270 mill. kroner i nettolønnsrefusjon til maritim besetning og passasjerbesetning i fergerederier i utenriksfart i NOR. Forslaget er basert på ca. 2 315 støtteberettigede personer på de aktuelle (3) fergerederiene og refusjon som utgjør summen av inntektsskatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift (gjennomsnittlig årslønn kr 328 000). Dette tilsvarer en støttesats på ca. 35 pst. Nettolønnsordningen gjelder for sjøfolk som er skattepliktige til Norge, uavhengig av bosted, og som har krav på sjømannsfradrag.

Post 72 Tilskudd til offshorefartøyer i NOR, overslagsbevilgning

Det foreslås en bevilgning på 320 mill. kroner som refusjon for ca. 3 760 sjøfolk med gjennomsnittlig årslønn på kr 395 000 i offshorefartøygruppen i NOR inklusiv bøyelastere. Bevilgningsforslaget

dekker antatt refusjon av nettolønn for 6. termin 2003 (november og desember, utbetales i 2004) etter ordningen for 2. halvår 2003, jf. Innst. S.

nr. 260 for 2002-2003. For 2004 (1.-5. termin) er det beregnet refusjon på 19 pst.

Kap. 912 Bedriftsrettet informasjonsformidling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70	Tilskudd	13 000	13 200	13 000
	Sum kap 912	13 000	13 200	13 000

Post 70 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70.1	Euro Info	3 000	3 000	2 200
70.2	Narviktelefonene/Bedin	10 000	10 200	10 800
	Sum post 70	13 000	13 200	13 000

Bedrifter og etablerere må forholde seg til en stadig økende mengde næringsinformasjon. Betydelige deler av informasjonsmengden omhandler nasjonale og internasjonale virkemidler og rammevilkår. Det offentlige har et ansvar for å bistå bedriftene med å skaffe seg oversikt over og til å orientere seg i forhold til denne store informasjonsmengden. Narviktelefonene/Bedin og Euro Info Centrene er de to virkemidlene som skal dekke dette behovet for overordnet samling av næringsrelevant informasjon i Norge.

Underpost 70.1 Euro Info Centre

Målsettinger for tilskuddet

Euro Info Centre (EIC) er et samordnet informasjonsnettverk opprettet av Europakommisjonen med kontorer i de fleste europeiske land. Euro Info Centre-nettverket i Norge består av fem regionale kontorer. EIC Øst fungerer som nasjonal koordinator.

Formålet til EIC-nettverket er å informere og råd-gi næringslivet, og særlig små- og mellomstore bedrifter, om markedsmuligheter og markedsvilkår i EU/EØS-området. EIC vil følge den næringsrelevante utviklingen i EU og holde norsk næringsliv løpende oppdatert på områder hvor pri-

vate aktører ikke finner det kommersielt interessant å operere. I tillegg retter mange av informasjonsaktivitetene seg mot organisasjoner og offentlige aktører som arbeider med norsk næringsliv. EIC mottar offentlig tilskudd til deler av sin virksomhet. Tilskuddet dekker tjenester som i hovedsak består av å svare på henvendelser fra små og mellomstore bedrifter, nettsatsing, nyhetsformidling og informasjonskampanjer. Henvendelser som overstiger to timers veilednings- og rådgivningsarbeid regnes som oppdrag og skal betales av kunden.

EIC fungerer også som første kontakt for bedrifter som møter problemer knyttet til tolkninger av EØS-avtalen. Saker som ikke lar seg løse gjennom uformell kontakt med EIC, skal kunne behandles gjennom Europa-kommisjonens problemløsningsmekanisme, SOLVIT, som i Norge håndteres av Nærings- og handelsdepartementet.

EICs prioriteringer for virksomheten framover vil være på følgende områder:

- videreføring og utvikling av felles nettside (www.eic.no) og nyhetsbrev (www.eksport-aktuelt.no)
- videreføring av tilbud om åpne kurs og seminarer som skal bidra til å heve norsk næringslivs kompetanse om EU/EØS

- videreføring av arbeidet med å bistå bedrifter med tolkninger av EØS- og EF-retten og bli en sentral støttespiller i norsk deltakelse i SOLVIT
- delta aktivt i EUs informasjonskampanje om EU-utvidelsen
- oppfølging og styrking av samarbeidet med lokale og regionale myndigheter, ikke minst sett i lys av myndighetenes økte fokus på EU

Resultatrapport 2002

Omsetning og egeninntjening varierer mellom kontorene. De samlede inntekter var 7,3 mill. kroner i 2002. De tre EIC-kontorene, EIC Øst (ved Norges Eksportråd i Oslo), EIC Nord (ved VINN i Narvik) og EIC Sør (ved Agderforskning i Kristiansand) som fikk offentlig støtte, hadde til sammen 6 900 henvendelser 2002. Henvendelsene omhandler både EU-politikk, EØS- og EU-regelverk og norske bedrifters deltakelse i EU-programmer. Spørsmål knyttet til toll- og avgiftsbestemmelser, finansiering gjennom EU-programmer, produktkrav og offentlige anskaffelser er blant de vanligste. Av alle henvendelser i 2002 var i overkant av 40 pst. fra bedrifter med mindre enn 50 ansatte. Rundt 20 pst. av de som henvendte seg til EIC, var nyetablere bedrifter.

Internett er et viktig verktøy for profilering og nyhetsformidling av tjenestetilbudet til EIC. Kontorenes felles nettside er videreført og videreutviklet. I 2002 hadde Internettjenesten ca. 10 500 brukere og om lag 110 000 treff. Antall brukere har økt med 50 pst., mens treffraten er omtrent den samme som i 2001. EICs lange erfaring med juridisk veiledning og problemløsning har gitt kontoret en naturlig rolle i EUs nye problemløsningsmekanisme SOLVIT.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås et statlig tilskudd på til sammen 2,2 mill. kroner til EIC-nettverket. Det er forskjell på hvilke type oppgaver de enkelte kontorene utfører og departementet vil legge dette til grunn ved vurderingen knyttet til fordelingen av støtten til virksomheten.

Underpost 70.2 Narviktelefonene/Bedin

Målsettinger for tilskuddet

Bedre og lettere tilgjengelig informasjon til næringslivet er et prioritert mål for regjeringen. Målet for tilskuddet til Narviktelefonene og Bedin er å samordne og bedre tilgjengeligheten til bedriftsrettet informasjonsformidling.

Narviktelefonene gir gratis informasjon til næringslivet og publikum om etablerer-, bedrifts- og Europaspørsmål. Tjenesten er opprettet for å forenkle tilgangen på informasjon om offentlige virkemidler og rammevilkår for å etablere og drive næringsvirksomhet. Spørsmålene som besvares omfatter bl.a. formelle krav ved etablering, selskapsformer, andre myndighetskrav til bedriftene, offentlige anbud, nasjonal og internasjonal finansiering, EØS-regelverket og kompetansemiljøer. Narviktelefonene tilbyr ulike standard informasjonspakker for etablerere eller aksjeselskaper.

Bedriftsinformasjon på Internett (Bedin) er et elektronisk tilbud av bedriftsrelaterte emner, med linker til andre aktuelle nettsider og en svar-tjeneste på e-post. Målet er å være inngangsportalen til all offentlig bedriftsrettet informasjon på Internett, og det naturlige startpunktet for etablerere, bedrifter, rådgivningsmiljøer og offentlig forvaltning.

Regjeringen foreslo i St.prp. nr. 51 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, at en felles Internettjeneste burde inngå som del av en samlet brukerfront. Internettjenesten for de bedriftsrettede virkemidlene må utvikles til å bli interaktiv. Det vil være mest naturlig å benytte Bedin som basis for den felles tjenesten for hele virkemiddelapparatet. Bedin må ha et tydelig forhold til de ulike institusjonenes nettsteder slik at tjenesten framstår som kundevennlig.

VINN er ansvarlig for utvikling og drift av Narviktelefonene og Bedin.

Resultatrapport 2002

Antall henvendelser til Narviktelefonene og Bedin økte også i 2002. Narviktelefonene hadde ca. 22 000 henvendelser, en økning på 48 pst. i forhold til 2001, som fordeler seg med 83 pst. på etablerere og 17 pst. på bedrifter. 81 pst. av bedriftene hadde færre enn 10 ansatte. Bedin hadde nær 2,8 mill. sideoppslag i 2002, en økning på 39 pst. i forhold til 2001. Den geografiske spredningen på henvendelsene til Narviktelefonene og Bedin er god.

Det ble i 2002 gjennomført en uavhengig brukerundersøkelse av Bedin. Denne viste at 91 pst. av brukerne var tilfreds med portalen som helhet. På den annen side var det lavt kjennskap til portalen hos målgruppen.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås et tilskudd på 10,8 mill. kroner til Narviktelefonene/Bedin for 2004.

Kap. 913 Standardisering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70	Tilskudd	26 000	26 500	26 500
	Sum kap 913	26 000	26 500	26 500

Post 70 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70.1	Standardisering	24 300	24 800	24 800
70.3	Forenkling av handelsprosedyrer	1 700	1 700	1 700
	Sum post 70	26 000	26 500	26 500

Hovedformålet med *standardiseringen* er å begrense antall varianter og stille krav til produksjon av varer og tjenester for å oppnå praktiske og/eller økonomiske fordeler. Standardiseringen er viktig for å nå handels- og næringspolitiske mål, sikre helse, miljø og sikkerhet og ivareta arbeidstaker- og forbrukerhensyn.

Underpost 70.1 Standardisering*Virksomhetsbeskrivelse*

Standardiseringen er viktig for oppfyllelsen av EØS-avtalen og deltakelsen i det indre marked. Norge implementerer direktiver som vedtas i EU og tas inn i EØS-avtalen. Mange direktiver inneholder grunnleggende krav til helse, miljø og sikkerhet (HMS) og viser ofte til standarder når det gjelder tekniske krav. EU har understreket betydningen av at standarder lages i et visst tempo for å bidra til rask gjennomføring av det indre markedet. I arbeidet til Verdens handelsorganisasjon (WTO) med å fjerne handelshindringer er det økt fokus på internasjonal standardisering som et viktig virkemiddel.

Europeiske og internasjonale standarder erstatter i økende grad tekniske forskrifter. Det er viktig at fagdepartementene og deres underliggende etater og institusjoner, på lik linje med næringslivet, engasjerer seg i standardiseringsarbeidet på egne fagområder, inklusiv oversettelse av standarder som er viktige for å ivareta HMS-hensyn.

Tilskudd gis til sentralorganet for norsk standardisering, Standard Norge. Organisasjonen ble stiftet 24. juni 2003 som et resultat av en samling av de fire standardiseringsorganisasjonene Norges Standardiseringsforbund (NSF- det tidligere sentralorganet), Norsk Allmennstandardisering (NAS), Norges Byggstandardiseringsråd (NBR) og Norsk Teknologisenter (NTS). Standard Norge vil etter planen starte sin virksomhet 1. november 2003. Organisasjonens viktigste oppgave i 2004 blir å få en mest mulig rasjonell utnyttelse av sine samlede ressurser i tråd med målene for omorganiseringen.

Resultatrapport 2002

I 2002 ga Nærings- og handelsdepartementet 24,3 mill. kroner i tilskudd til standardisering. NSF's styre fordelte midlene til NSF og fagorganene NTS, NBR og NAS. Tilskuddet representerte 30 pst. av de fire organisasjonenes totalinntekter.

Hovedinnsatsen var knyttet til å ivareta norske prioriteringer i internasjonale standardiseringskomiteer, sekretariater og lederverv i komiteer på internasjonalt nivå.

Pronorm ble opprettet 1. januar 2002 som felles salgsselskap for standardiseringen i Norge. Senere er det åpnet en felles web-portal med domenenavn www.standard.no. Portalen framstår som et virtuelt samlingssted for all aktivitet innen standardiseringen.

Det ble lagt ned et stort arbeid knyttet til de europeiske standardene for prosjektering av konstruksjoner (Eurocodes). På internasjonal basis har NBR ansvar for komiteen «Building design» som arbeider med en rekke oppgaver som er av stor interesse for norske bedrifter. Oppgavene omfatter miljøspørsmål, tilgjengelighet for bygninger, utvikling av informasjon og drift/vedlikehold av bygninger.

ISO 9000-standarden ble revidert og utgitt på norsk i 2002. Standarden beskriver system for ledelse og er grunnleggende for effektiv drift innen all næringsvirksomhet og forvaltning. Etter spørnelsen etter dokumentet viser at behovet for slike standardiserte systemer er stort, og NTS følger opp dette arbeidet i 2003. Et nytt europeisk samarbeid for å utvikle en guide til bruk av ISO 9000 innenfor helsetjenester ble startet i 2002.

Arbeidet med å tilpasse de nasjonale standarder for petroleumsindustrien (NORSOK-standardene) til internasjonale standarder fortsatte i 2002.

Standardiseringsarbeidet innen geografisk informasjonsteknologi, der Norge hadde ISO-sekretariatet i ti år, har gitt en solid basis for tilrettelegging av en lang rekke nye tjenester.

Innenfor fiskeri og havbruk har man prioritert arbeidet med sporbarhet på fisk og krav til oppdrettsanlegg for å hindre rømming av fisk.

Andelen norskspråklige standarder er synkende. I 2002 var andelen 22 pst. mot 66 pst. i 1993. Dette er langt under ønsket nivå og har konsekvenser for hvor godt standarder blir forstått og dermed tatt i bruk i markedet. Nærings- og handelsdepartementet har både i 2002 og 2003 oppfordret alle aktuelle departementer til å vurdere behovet for oversettelse av viktige standarder på egne fagområder, særlig når det gjelder helse, miljø og sikkerhet.

Målsettinger for tilskuddet

Formålet med tilskuddet er å sikre et nasjonalt standardiseringsapparat som kan utarbeide standarder, ivareta norske interesser i internasjonalt standardiseringsarbeid og bidra til å gjennomføre prosjekter og tiltak som støtter opp om målsettingene.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås avsatt 24,8 mill. kroner til Standard Norge i 2004.

Underpost 70.3 Forenkling av handelsprosedyrer

Utvikling og anvendelse av standarder er en viktig rammebetingelse for å ta elektronisk samhandling i bruk. Det internasjonale arbeidet med standardisering og forenkling av handelsprosedyrer bidrar til å tilrettelegge forholdene for innføring og anvendelse av elektroniske løsninger i Norge.

Virksomhetsbeskrivelse

NorStella (tidligere Norsk Edipro) deltar aktivt i arbeidet med prosedyreforenkling og IT-standardisering gjennom samarbeid med en rekke internasjonale og nasjonale organisasjoner. På nasjonalt plan er arbeidet i hovedsak å koordinere deltakelse og innspill til den internasjonale prosessen. I tillegg formidles informasjon og kunnskap om det internasjonale standardiseringsarbeidet. NorStella bistår norske miljøer med å ta standardene i bruk.

Det gis et tilskudd til NorStella for å bidra til at næringslivet og offentlig forvaltning får en større verdiskaping ved hjelp av elektronisk samhandling.

Resultatrapport 2002

Tilskuddet ble gitt til Norsk Edipro for å delta på vegne av departementet i ulike internasjonale organisasjoner og bidra til nasjonalt engasjement og kompetansespredning ved bl.a:

- engasjement i globalt standardiseringsarbeid i regi av FN-organet UN/CEFACT (United Nations Centre for Trade Facilitation and Electronic Business) for å standardisere og forenkle dokumenter, prosedyrer og utvikling av standarder for e-handel (EDIFACT og XML)
- å delta i arbeid med IT-standardisering innenfor den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN og som norsk representant i EFTAs ekspertgruppe på handelsfasilitering
- kartlegging og beskrivelse av standardiserte forretningsprosesser som grunnlag for utvikling av e-handelsløsninger for norsk næringsliv og offentlig forvaltning
- informasjonsaktiviteter relatert til vedtatte standarder og regler for å legge til rette for at aktører tar dette i bruk

Målsettinger for tilskuddet

Tilskuddet til NorStella skal benyttes for å:

- sikre et fortsatt sterkt engasjement i det internasjonale standardiseringsarbeidet for å ivareta norske interesser og behov i det internasjonale

arbeidet med å utvikle standarder for elektronisk handel og forretningsdrift

- bidra til å spre og samordne kunnskap og kompetanse om standarder og trender fra det internasjonale standardiseringsarbeidet i Norge
- følge opp løpende aktiviteter som nasjonalt kontaktpunkt og kompetansesenter for det internasjonale IT-standardiseringsarbeidet
- bidra med å legge til rette for økt anvendelse av internasjonale åpne standarder i norske virksomheter

Budsjettforslag 2004

Det foreslås avsatt 1,7 mill. kroner til NorStellas arbeid med forenkling av handelsprosedyrer i 2004. Norske bidrag, kontingenter, programmer og prosjekter forutsettes dekket innenfor rammen av dette tilskuddet.

Kap. 914 Spesielle IT-tiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
21	Senter for informasjonssikring, <i>kan overføres</i>	4 500	6 700	6 400
22	Samordning av IT-politikken, <i>kan overføres</i>	7 393	9 100	8 100
50	Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, <i>kan overføres</i>	53 500	51 500	71 500
72	Tilskudd til sertifisering av IT-sikkerhet, <i>kan overføres</i>	431		
	Sum kap 914	65 824	67 300	86 000

Post 21 Senter for informasjonssikring, kan overføres

Formål

Senter for informasjonssikring (SIS) er etablert som et 3-årig prøveprosjekt og hadde oppstart 1. april 2002. Formålet med prosjektet er å få etablert et senter som på lengre sikt kan få ansvar for nasjonal koordinering av oppgaver innen hendelsesrapportering, varsling, analyse og erfaringsutveksling når det gjelder trusler mot viktige IT-systemer. I forsøksperioden er senteret lokalisert hos SINTEF i Trondheim med UNINETT som samarbeidspartner. Senterets hovedoppgaver i forsøksperioden er å:

- framskaffe et helhetlig bilde av truslene mot norske IKT-systemer
- formidle informasjon, kompetanse og kunnskap om trusler og motiltak
- ha kontakt og samarbeid med tilsvarende organisasjoner i andre land

Senterets virksomhet bygger på et samarbeid mellom offentlig og privat sektor og vil være basert på

forutsetningene om konfidensiell informasjonsbehandling, likeverd og frivillig informasjonsutveksling. Senteret skal inngå i et samspill med eksisterende tiltak for å styrke informasjonssikkerheten og skal bl.a. utarbeide en årlig trusselrapport basert på det datamaterialet som de innrapporterte hendelser utgjør.

Senterets målgrupper vil være:

- store og små bedrifter og offentlige virksomheter
- sikkerhetsmyndighetene, som kan utnytte informasjonen til egne analyser
- politikere og andre, som kan benytte informasjon fra senteret som grunnlag for en vurdering av sikkerhetstilstanden i samfunnet

Senteret er ikke tiltenkt noen myndighetsrolle. De funksjonene som senteret skal utføre, skal kun være et supplement og ikke konkurrere med de tilbud som allerede finnes. Det legges vekt på at etablering av senteret ikke skal få konsekvenser for andre eksisterende institusjoners oppgaver og ansvarsområder da senterets virksomhet anses å være komplementær i forhold til disse. Senteret er

ikke tiltenkt ansvar når det gjelder sikkerhet og beredskap i krisesituasjoner.

Erfaringene fra forsøksperioden vil danne grunnlag for å ta stilling til endelig organisering, lokalisering og finansiering av senteret.

Resultatrapport 2002

SIS har i hovedsak arbeidet med å få opprettet et kontaktnett mellom senteret og en rekke av landets største virksomheter. SIS har i perioden også vært en aktiv deltaker innenfor en rekke aktuelle samarbeidsfora innen informasjonssikkerhet. Det er etablert en egen web-tjeneste (www.norsis.no) hvor senteret foretar en løpende dokumentasjon av de mest aktuelle trusler mot norske IKT-systemer. Trusselvurderingene baseres på informasjon hentet fra åpne kilder, innrapporterte hendelser og fra ulike organisasjoner. Over tre måneder sommeren 2003 ble senterets trusselrapport på web-tjenesten lest av om lag 2 500 brukere.

SIS har gjennom sin virksomhet bidratt med informasjon, kunnskap og kompetanse rundt IT-sikkerhetshendelser og mottiltak gjennom utstrakt foredragsvirksomhet, artikler i media og aktuell informasjon presentert på senterets web-sider.

I løpet av det første ordinære driftsåret er det etablert kontakt med liknende organisasjoner i de nordiske land og Storbritannia. Det vil også bli forsøkt etablert kontakt med en rekke tilsvarende organisasjoner i USA.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås bevilget 6,4 mill. kroner til drift av forsøksprosjektet med Senter for informasjonssikring i 2004.

Post 22 Samordning av IT-politikken, kan overføres

Formål

Nærings- og handelsdepartementets samordningsansvar for regjeringens IT-politikk innebærer å realisere eNorge 2005, bl.a. gjennom å:

- være pådriver overfor andre departementer på viktige IT-områder og tilføre støtte og kompetanse til slike aktiviteter i regi av disse departementene
- identifisere og følge opp sektorovergripende spørsmål knyttet til informasjonssamfunnet og initiere og koordinere tiltak av tverrgående karakter
- utarbeide oversikter og strategier for utvikling av den samlede IT-politikken

- koordinere deltakelse internasjonalt på IT-området
- samordne bredbåndspolitikken
- koordinere arbeidet med IT-sikkerhet
- samordne satsingen på utvikling av norsk elektronisk innhold
- arbeide for å etablere en samfunnsinfrastruktur for elektroniske signaturer

Som koordineringsdepartement vil Nærings- og handelsdepartementet ha et hovedansvar for at den videre innsats og prioritering skjer på en måte og innenfor områder som kan gi en helhetlig politikk og fremme utviklingen på IT-området.

Resultatrapport 2002

eNorge-planen er den operative planen for å kunne nå regjeringens overordnede mål for informasjons- og kunnskapssamfunnet. eNorge 2005 ble lansert i mai 2002. Utarbeidelsen av eNorge-planen er nært knyttet mot å følge opp EUs mange ambisiøse initiativ på IT-området og spesielt EUs handlingsplan for informasjonssamfunnet, eEurope 2005. Parallelt med framleggingen av eNorge ble det utarbeidet en IT-politisk redegjørelse for Stortinget. En rekke fagdepartementer har utarbeidet egne IT strategier og -planer under eNorge-paraplyen. Som ledd i oppfølgingen av eNorge utarbeides det halvårlige tilstandsrapporter som angir status for IT-utviklingen i Norge.

Nærings- og handelsdepartementet la våren 2002 fram en strategi for elektronisk innhold, bl.a. basert på innspill fra mange aktører på området. Det er også utarbeidet analyser av nyttevirksomheter av bredbåndsanvendelser og offentlige bredbåndsinvesteringer. Sammen med berørte departementer ble det vinteren 2002 startet opp et prosjekt for å utarbeide en nasjonal strategi for IT-sikkerhet.

Norge hadde formannskapet i Nordisk ministerråd i 2002 og valgte i sin formannskapsperiode å fokusere på bredbånd og digitalt innhold. Det ble avholdt IT-ministtermøte i Oslo i oktober 2002 med tema Bredbånd og digitalt innhold i et nordisk perspektiv.

I formannskapsperioden ble dokumentet «Strategi og handlingsplan på IT-området for 2002-2004» lagt fram. Strategien ble behandlet på Nordisk Råds sesjonsmøte høsten 2002 og har følgende fokusområder: Bredbånd og digitalt innhold, Digital forvaltning, IT-sikkerhet og tillit, Et kunnskapssamfunn for alle, og Indikatorer for og benchmarking av kunnskapssamfunnet.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås en bevilgning på 8,1 mill. kroner til samordning av IT-politikken for 2004.

Post 50 Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, kan overføres

Status

I 1999 ble det etablert en 3-årig tilskuddsordning for å bidra til at offentlige virksomheter over hele landet skulle ta i bruk avansert høyhastighets informasjons- og kommunikasjonsteknologi (HØYKOM). Offentlige aktører skulle på denne måten virke som katalysatorer og pådrivere i utviklingen av informasjonssamfunnet. Dette ville bedre tilbudet av offentlige tjenester til publikum og næringsliv og gi bedre grunnlag for utbygging av teleinfrastruktur til nytte for næringsliv og privatpersoner. Ordningen ble besluttet videreført for tre nye år (2002-04), men i et revidert program med en profil som inkluderer det beste fra HØYKOM og Norges forskningsråds program Nasjonale informasjonsnettverk som ble avsluttet i 2001.

Regjeringen har i strategidokumentet eNorge 2005 og i den nylig framlagte St.meld. nr. 49 for 2002-2003 Breiband for kunnskap og vekst, presentert mål og strategier for bredbåndsutbredelsen. HØYKOM er et av de mest sentrale virkemidlene i denne strategien og skal bidra til å understøtte målene i eNorge og i Stortingsmeldingen. HØYKOM gir tilskudd etter nærmere kriterier, og det blir lagt vekt på å trekke med kommuner, lokalt næringsliv og virksomheter i regionene.

Det har vist seg at der er en særlig utfordring å utløse investeringer i bredbånd i de tynnere befolkede delene av landet. I St.meld. nr. 49 foreslår regjeringen derfor å opprette et nytt delprogram, HØYKOM-distrikt, spesielt innrettet mot utvikling av bredbånd i distriktene.

Regjeringen foreslår dessuten å videreføre delprogrammet HØYKOM-skole, jf. omtale i kap. 248 Særskilde IKT-tiltak i utdanninga, i Utdannings- og forskningsdepartementets budsjettproposisjon for 2004.

Resultatrapport 2002

I samsvar med målene i eNorge 2005 og HØYKOMs programplan ble helse- og omsorgstjenester, skole/utdanning og opplæring og kommunal forvaltning prioritert innenfor programmet i

2002, i tillegg til produksjon av innhold for bruk i bredbåndsanvendelser og utprøving av sikkerhetsmekanismer. Dessuten er det innenfor programmet gitt støtte til utvikling av effektive veiledningstjenester og til tiltak som bidrar til aggregering av etterspørsel, eksempelvis gjennom interkommunalt samarbeid om bredbåndsutbygging og anvendelser. For 2002 gjaldt dessuten en særskilt øremerking på 7,5 mill. kroner for prosjekter i Finnmark. Dessuten har utvidelsen av programmet med den særskilte ordningen HØYKOM-skole bidratt til at programaktiviteten i 2002 har vært den mest omfattende så langt, se nærmere omtale av HØYKOM-skole i budsjettproposisjonen til Utdannings- og forskningsdepartementet.

Programstyret for HØYKOM bevilget eller ga tilsagn på i alt 102,8 mill. kroner til 126 nye prosjekter i 2002. Av dette er 59,8 mill. kroner bevilget til 98 ordinære HØYKOM-prosjekter, mens ca. 43 mill. kroner er bevilget til 28 prosjekter under HØYKOM-skole.

Med noen få unntak er alle prioriterte områder innenfor programmet godt ivaretatt gjennom de disposisjoner som er gjort i 2002. Programmet har hatt stor utløsende effekt, god geografisk spredning og gitt opphav til omfattende samarbeid i det offentlige og med private. Aktiviteten i forhold til programmets resultatmål for 2002 er:

Bidrag til utvikling av samarbeidsrelasjoner

En hoveddel av HØYKOMs prosjekter innebærer konkret samarbeid mellom offentlige aktører. I 12 av 45 hovedprosjekter i denne kategorien går samarbeidet også over flere forvaltningsnivåer. Flere av hovedprosjektene har også sentrale komponenter av bidrag fra næringslivet, eller er rettet mot at næringslivet som bruker av tjenestene skal oppleve en forbedring gjennom utnyttelse av høyhastighetskommunikasjon. Det er imidlertid få eksempler i HØYKOMs prosjektportefølje på at private virksomheter i omfattende grad utnytter bredbånd i sine kjerneprosesser.

Bidrag til utvikling av nye og bedre tjenester

En stor andel hovedprosjekter har hatt som mål å etablere nye eller bedre tjenester til publikum eller næringsliv. Så godt som alle hovedprosjekter har elementer av dette i sine målformuleringer. Særlig uttalte er disse i de kommunale satsingene der servicetorg, brukerorienterte selvbetjente løsninger og døgnåpen forvaltning er blant fokusområdene.

Erfaringsspredning

Et titall av hovedprosjektene har hatt som mål eller har eksplisitt uttrykt at det innen rammen av prosjektene skal i verksettes tiltak for å spre erfaringer vunnet i tilknytning til prosjektarbeidet. HØYKOM har innen dette satsingsområdet dessuten i verksatt særskilte tiltak for videreformidling av erfaringer fra prosjektene. Mest sentralt er etableringen av Kompetansesenteret for bredbånds-anvendelser ved høgskolene i Lillehammer og Alta. Som en del av Kompetansesenterets mandat hører videreføringen av den nettbaserte veiledningstjeneste for bredbånds-anvendelser, HØYVIS (www.hoyvis.no). Tjenesten har ca. 1 500 besøkende pr. måned. HØYKOM-programmets eget informasjonsnettsted www.hoykom.no har mellom 3 000 og 4 000 besøkende pr. måned. Det er også etablert et nettverk av IKT-konsulenter over hele landet, såkalte HØYKOM-rådgivere. Disse er gjennom opplæring og faglig oppfølging orientert mot de problemstillinger som er aktuelle i prosjektene og er en ressurs disse prosjektene kan benytte.

HØYKOMs prosjektportefølje med erfaringer fra flere hundre bruksorienterte prosjekter er enestående, også i internasjonal sammenheng.

Geografisk spredning

Den fylkesvise oversikten viser at prosjektene under HØYKOM-ordninger for 2002 fordeler seg noenlunde jevnt over landet, men med enkelte fylkesvise skjevheter. Troms har fått stor uttelling, mens Aust-Agder stort sett er fraværende i porteføljen. HØYKOM har helt siden oppstarten i 1999 mottatt svært mange søknader særlig fra fylkene Troms, Sør-Trøndelag og Hordaland. Den ønskede mobiliseringen i Finnmark er heller ikke nådd, på tross av forsterket innsats. 5,7 mill. kroner av øremerkingen på 7,5 mill. kroner vil derfor bli benyttet til tiltak i Finnmark i 2003.

«Fyrtårn»-prosjekter med nasjonal interesse

HØYKOM har bidratt til etablering av en rekke nye bredbåndsbaserte tjenester og anvendelser innen offentlig sektor. Noen av disse kan ha potensial i seg til å sette standard for andre distrikter eller virksomheter. Således kan de karakteriseres som fyrtårn eller prosjekter av nasjonal interesse. Eksempler på slike prosjekter er bl.a. «Geodata på nett» fra Statens kartverk, som gjør geodata tilgjengelig på tvers av eiere via en felles portal. Portalen

er nå i permanent drift. Veiledningstjenesten «Nasjonalt kompetansesenter for bredbånds-anvendelser» ved Høgskolen i Finnmark og Høgskolen i Lillehammer driver veiledning om bredbånd og bredbånds-anvendelser, bl.a. nettstedet www.hoyvis.no. «Midt i Norden» er et prosjekt som går ut på å etablere fysiske undervisnings-/kursmiljøer i sju distriktssentra og knytte disse sammen til et virtuelt senter ved hjelp av bredbånd.

Mål og strategier

Landsdekkende ordning

Regjeringen har som mål at det skal være gode markedstilbud om bredbånd i alle deler av landet. I løpet av 2005 skal alle grunnskoler, folkebibliotek og kommuneadministrasjoner ha tilbud om bredbåndstilknytning til konkurransedyktige priser.

HØYKOM-ordningens rolle som et av de sentrale virkemidlene i bredbåndssatsingen i Norge foreslås videreført. Programmet innrettes langs fire hovedstrategier:

- stimulere til anvendelser av tjenester og innhold som utnytter eller fordrer bredbånd for å oppnå effektiv samhandling og økt verdiskaping
- stimulere til anvendelse av bredbånd for å forbedre lokal, regional og nasjonal samhandling og effektivisering
- støtte læring om bruk av bredbånd
- utvikle effektive veiledningstjenester for bruk av bredbånd og for å etablere og utnytte informasjonsnettverk

Ny ordning, HØYKOM-distrikt

Det vises til St.meld. nr. 49 for 2002-2003 Breiband for kunnskap og vekst, som ble lagt fram 5. september 2003. For å stimulere bredbåndsutviklingen i distriktene foreslås det opprettet et nytt delprogram under den ordinære HØYKOM-ordningen; HØYKOM-distrikt. Delprogrammet skal innrettes mot distriktskommuner, og på en slik måte at det stimuleres til samlet planlegging av prosjekter som omfatter flere kommuner. Kartlegginger viser at de områdene som ikke har et bredbåndstilbud samsvarer ganske godt med sonene A til C i det distriktspolitiske virkeområdet, jf. sidene 98 og 99 i bredbåndsmeldingen. HØYKOM-distrikt vil innrettes mot utvalgte soner i det distriktspolitiske virkeområdet, men med nødvendige tillemplinger i forhold til den faktiske bredbåndsutviklingen. Det foreslås avsatt 30 mill. kroner til HØYKOM-distrikt.

Endelig detaljering av kriterier for delprogrammet HØYKOM-distrikt vil bli gjort i tildelingsbrevet for 2004 til Norges Forskningsråd.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås en bevilgning på til sammen 71,5 mill. kroner til videreføring av HØYKOM-ordningen, fordelt med 41,5 mill. kroner til den etablerte HØYKOM-ordningen og 30 mill. kroner til det nye delprogrammet HØYKOM-distrikt. Programmets etablerte organisering videreføres, dvs. som en tilskuddsordning administrert av Norges Forskningsråd.

Post 72 Tilskudd til sertifisering av IT-sikkerhet

Ordningen med sertifisering av IT-sikkerhet i organisasjoner ble etablert i 1999 etter forutsetningene og er underlagt fagstyret for Norsk Akkreditering.

Det ble bevilget midler til ordningen i 1999 og 2000. Midlene ble delvis overført til 2001 og 2002. I 2002 ble kr 431 000 benyttet til pilotprosjekter i Norsk Akkreditering.

Programkategori 17.20 Forskning, nyskaping og internasjonalisering

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004	Pst. endr. 03/04
0920	Norges forskningsråd	799 000	844 535	849 500	0,6
0922	Norsk Romsenter (jf. kap. 3922)	244 297	252 300	272 000	7,8
0923	Forsknings- og utviklingskontrakter	155 185	100 000		-100,0
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	503 498	335 500	25 500	-92,4
0929	Bedriftsrettet kompetanseoverføring	50 800	41 000	14 000	-65,9
0930	Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 3930)	15 467	16 850		-100,0
0934	Internasjonaliseringstiltak	239 320	231 800	86 200	-62,8
0935	Internasjonale investeringstiltak	30 407	30 750		-100,0
0937	Reiselivstiltak	121 347	109 300	2 000	-98,2
0938	Omstillingstiltak	40 000	20 000	35 000	75,0
0939	Støtte til skipsbygging	1 500 000			
2420	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)	28 029 969	30 855 700		-100,0
2421	Nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap (jf. kap. 5325 og 5625)			31 559 000	
2426	SIVA SF (jf. kap. 3961 og 5609)	260 000	100 000	205 000	105,0
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)	25 000			
Sum kategori 17.20		32 014 290	32 937 735	33 048 200	0,3

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004	Pst. endr. 03/04
01-29	Driftsutgifter	9 876	10 450		-100,0
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	2 413 000	1 022 535	1 335 300	30,6
70-89	Overføringer til andre	1 634 559	1 277 400	720 300	-43,6
90-99	Lånetransaksjoner	27 956 855	30 627 350	30 992 600	1,2
	Sum kategori 17.20	32 014 290	32 937 735	33 048 200	0,3

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Den tiltakende internasjonaliseringen og raske kunnskapsmessige og teknologiske utviklingen gir norsk næringsliv store muligheter for å erobre nye markeder, heve sin kompetanse og utvikle nye og avanserte produkter. Samtidig blir konkurransen hardere, og jakten på unike konkurransefortrinn viktigere. Næringslivet er avhengig av kunnskap og kompetanse for å øke sin innovasjonsaktivitet og bedre resultatene av denne aktiviteten. Innovative bedrifter skaffer seg lettere konkurransefortrinn, og innovasjon er dermed en viktig drivkraft for økonomisk vekst.

Næringslivets investeringer i innovasjon er svært varierende og klart mindre enn gjennomsnittet i EØS-området. 10 pst. av norske foretak står for om lag 95 pst. av innovasjonskostnadene. Dette gjenspeiler seg bl. a. ved at andelen av høyteknologiprodukter er lav i norsk eksport. Her ligger det store utfordringer for næringslivet og innovasjonspolitikken.

I 2001 var FoU-kostnadenes andel av brutto nasjonalprodukt (BNP) på 1,62 pst. Det er en svak nedgang fra 1999. Regjeringens mål er at Norge skal ligge på OECDs gjennomsnitt i 2005. Dette gjennomsnittet er nå på 2,2 pst., og det er økende. Det blir derfor svært krevende å nå dette målet. Til sammenligning har EU vedtatt en målsetting om å styrke innsatsen innenfor forskning og teknologisk utvikling til 3 pst. av BNP innen 2010. To tredeler av dette skal være i næringslivets regi. I 2001 ble det for første gang utført mer forskning i næringslivet enn i universitets- og høyskolesektoren i Norge.

For å få fullt utbytte av næringsrettet forskning, er det viktig at resultatene tas i bruk i næringslivet. Satsing på forskning må derfor følges av en til-

svarende satsing på kommersialisering av forskningsresultater. Undersøkelser tyder på at det er mindre samarbeid mellom FoU-institusjoner og bedrifter i Norge enn i mange andre land, og dette er en viktig utfordring i arbeidet med å øke kommersialiseringsgraden.

I 2003 er det gjennomført viktige endringer i loven om arbeidstakeroppfinnelser og universitets- og høyskoleloven som legger til rette for å etablere bedrifter på basis av forskningsresultater. Det er nå viktig å følge opp disse endringene med tiltak på flere fronter.

Det er en utfordring å øke antall nyetableringer i norsk næringsliv, og det er igjen betinget av at motivasjonen til å starte for seg selv er til stede, at kapitalmarkedene fungerer godt nok, og at det finnes nettverk av rådgivere, investorer, gründere og finansieringsinstitusjoner som kan gjøre gode ideer om til bedrifter og arbeidsplasser.

Regjeringen la i mars 2003 fram St.prp. nr. 51 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, med forslag til innretning på og organisering av de direkte virkemidlene for næringslivet. Det er viktig at brukerne har tilgang til virkemidler som er tilpasset deres individuelle behov. Virkemidlene kan deles i fire kategorier:

- finansiering
- rådgivning og kompetansehevede tiltak
- nettverk og infrastruktur
- profilering av norsk næringsliv i utlandet

Det skal finnes offentlige virkemidler innenfor alle kategoriene. Noen institusjoner vil tilby flere virkemidler, mens andre vil være svært spesialiserte.

Regjeringen har satt i gang forsøk for å prøve ut nye modeller for fordeling av ansvar og myndighet, og for å legge forholdene til rette for et best mulig tjenestetilbud for brukerne. Fra 1. januar

2004 tar Oppland fylkeskommune og fylkeskommunene Buskerud, Telemark og Vestfold sikte på å sette i verk forsøk med oppgavedifferensiering, som bl.a. omfatter ordninger på Nærings- og handelsdepartementets budsjett. De budsjettmessige konsekvensene som følger av forsøk med oppgavedifferensiering og enhetsfylket, vil bli lagt fram i en tilleggsproposisjon til St.prp. nr. 1 i november.

Overordnede mål og strategier

Det overordnede målet med regjeringens innovasjonspolitik er å bidra til økt verdiskaping over hele landet. De direkte virkemidlene for næringslivet er instrumenter i innovasjonspolitikken. Målsettingene og prioriteringene for virkemidlene er forankret i og konsistente med de overordnede føringene i innovasjonspolitikken.

Det overordnede målet for de direkte virkemidlene for næringslivet er at de skal bidra til økt innovasjon i næringslivet over hele landet. Virkemidlene skal utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter som ellers ikke ville blitt i verksatt. Virkemidlene skal gi økt konkurransekraft og framtidsrettede arbeidsplasser.

Brukerne skal stå i fokus ved utformingen av virkemidlene for næringslivet. Det skal være enkelt å få oversikt over tilbudet fra det offentlige og tilgang til den kompetansen man trenger. Brukerne skal kunne henvende seg ett sted. En slik enhetlig brukerfront skal både bestå av en kontorstruktur i Norge og utlandet og en felles Internett-løsning for hele virkemiddelapparatet.

Virkemiddelapparatet skal fokusere sin virksomhet mot de tre områdene:

- forskning og kompetanseheving
- idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen
- internasjonalisering

Disse tre fokusområdene er helt sentrale for å oppnå økt innovasjon og verdiskaping, og offentlig innsats vil kunne gi bedre resultater enn mar-

kedene alene. Norske bedrifter må i stadig sterkere grad tilby kunnskapsintensive produkter. Dette fordrer høy innsats innenfor forskning, både for å utvikle nye produkter og for å ha en kontinuerlig kompetanseutvikling som kan sikre framtidig konkurransedyktighet. Det er særlig viktig at næringslivets egen forskningsinnsats økes, og et tett og godt samspill mellom privat og offentlig sektor er helt avgjørende både for omfanget av og kvaliteten på forskningen.

Bedrifter i tidlig fase møter mange hindringer på veien mot langsiktig lønnsomhet. Slike hindringer kan være både manglende tilgang på kompetent kapital, manglende kjennskap til aktuelle partnere og høy risiko i prosjektet. Virkemidlene skal benyttes til å avhjelpe slike hindre og sørge for at flere bedrifter kan komme gjennom denne kritiske fasen. Det trengs et bredt spekter av virkemidler for å klare dette, og virkemiddelinstusjonene må ha vide fullmakter til å velge ut og sette sammen virkemidler tilpasset brukernes behov.

Et næringsliv med stor internasjonal aktivitet er viktig for å sikre innovasjon og verdiskaping. Eksponering for internasjonal konkurranse fremmer vekstevnen ved at det stilles høye krav til forbedring av produkter og prosesser. Internasjonalt orienterte bedrifter kan også lettere finne nye markeder. Videre skjer det aller meste av kunnskapsutviklingen både innenfor forskning og annen innovasjonsaktivitet utenfor Norges grenser, noe som gjør betydningen av internasjonalisering stor. I tillegg til det tradisjonelle arbeidet med eksportfremme og profilering må innsatsen derfor i økende grad rettes mot internasjonalt forsknings-samarbeid, kunnskapsutveksling, teknologioverføring og nettverksbygging. Bl. a. vil den norske deltakelsen i EUs rammeprogram for forskning og teknologi bidra til å sikre norske miljøers inngrep med europeiske forskningsmiljøer, fremme kvaliteten i forskningen og dermed bidra til kunnskapsbasert nyskaping i næringslivet. Den nasjonale innsatsen på forskning må ses i sammenheng med den internasjonale forskningsinnsatsen og den øvrige næringspolitikken.

Boks 10.1 Internasjonal forskning

Nærings- og handelsdepartementet startet i 2003 et arbeid for å vurdere mulige strategier og tiltak for å få en bedre og mer effektiv utnyttelse av Norges internasjonale FoU-aktiviteter. Internasjonale kunnskapsstrømmer og kunnskapsutvikling står sentralt for å nå næringspolitiske mål om økt innovasjonstakt, bredere teknologiutvikling og økt verdiskapning. En prosjektgruppe la i juni 2003 en rapport med en rekke konkrete forslag. Rapporten vil danne grunnlag for videre arbeid.

Prosjektgruppen mener følgende internasjonale utfordringer bør stå sentralt i en fornyelse av næringspolitikken:

- bidra til at eksisterende og framtidige norske bedrifter og forskningsmiljøer kan hevde seg i et globalt kunnskapsmarked med økt konkurranse og samarbeid
- sikre at eksisterende og framtidige norske bedrifter og forskningsmiljøer kan få god tilgang til kunnskapsfronten og sikre effektiv overføring av teknologi til innenlandsk bruk
- gjøre Norge attraktivt for utenlandske enkeltforskere, forskningsmiljøer og bedrifter

Prosjektgruppen mener derfor bl.a. at:

- Norge mer aktivt enn i dag må utforme en politikk som sikrer kunnskapsimport, -etterspørsel og -produksjon
- internasjonalt forskningssamarbeid er et viktig langsiktig næringspolitisk virkemiddel for å oppnå tilgang på kunnskap
- internasjonale allianser og nettverk i næringslivet og forskningsmiljøene kan bidra til å fornye det norske innovasjonssystemet

Prosjektgruppen foreslår en rekke tiltak, bl.a:

- utvikle teknologisk fremsyn for å bedre innsikten i hvilke områder av verden norske forskningsmiljøer bør samarbeide mer
- åpne nasjonale forskningsprogrammer som bidrag til å etablere et europeisk forsknings- og innovasjonsområde (ERA) og ved etablering av nasjonale ERA-nettverk
- øke innsatsen for å bedre utnyttelsen av EUs rammeprogram, bl.a. økt bruk av forprosjektmidler for forskningsmiljøer og bedrifter, støtte til egenandel for instituttsektoren og økt samspill med nasjonale forskningsprogrammer
- instituttsektorens organisering og finansiering bør gjennomgås for å se på sektoren internasjonal konkurranseevne
- gjennomgå det bilaterale forskningssamarbeidet
- styrke samarbeidet mellom virkemiddelapparatet og Forskningsrådet, bl.a. vurdere nærmere samarbeid om og utnyttelse av teknologiutsendingene

De prioriterte brukergruppene for virkemidlene skal være entreprenører og unge bedrifter, mindre bedrifter med vekstpotensial og forskere og FoU-miljøer. Innovasjon skjer i samspill mellom ulike aktører, og i arbeidet med disse gruppene skal virkemiddelapparatet prioritere å utvikle innovasjonssystemer. Innovasjonssystemer og andre næringsmiljøer må utveksle kunnskap, diskutere ideer, utvikle produkter og ha attraktive investeringsmuligheter for å være et solid grunnlag for langsiktig lønnsomhet. Det offentlige kan bidra til å redusere hindringer for samarbeid og utvikling, initiere prosesser, overføre erfaring og skape møteplasser for bedrifter, FoU-miljøer, investorer, finansinstitusjoner og offentlige aktører.

Virkemidlene skal bidra til at mangfoldet i befolkningen tas i bruk. Kreativitet og nye løsninger oppstår gjerne der mennesker med ulik bakgrunn og forskjellige forutsetninger møtes. Det er derfor et mål å øke kvinners deltakelse i næringslivet, særlig som bedriftseiere og ledere.

Stortinget sluttet seg ved behandlingen av St.prp. nr. 51 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, til at det opprettes et nytt selskap for innovasjon og internasjonalisering. Selskapet baseres på virkemidlene i dagens Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO), Norges Eksportråd og Norges Turistråd. Disse fire institusjonene har overlappende brukergrupper, og det nye selskapet gir muligheter for å

samordne mange av virkemidlene for nyskaping og internasjonalisering. Gjennom det nye selskapet skal brukerne få et mer helhetlig og koordinert tilbud. Den nye selskapet vil også eie og drive nettverket av kontorer som brukerne vil forholde seg til hjemme og ute. Ved å samordne dagens innenlandske SND-kontorer med utenlandskontorene til Norges Eksportråd og Norges Turistråd skal norske bedrifter få enklere og smidigere bistand innenfor mange felter.

Det nye selskapet må ha et tett samarbeid med Norges forskningsråd. Dette gjelder både i formidlingen av næringsrettede forskningsvirkemidler gjennom brukerfronten og i gjennomføringen

av en rekke felles programmer. Departementet er opptatt av at det både finnes informasjon og kompetanse om forskningsvirkemidler på de fleste av kontorene i brukerfronten. Dette innebærer en utfordring for begge institusjonene. Norges forskningsråd har allerede planer om å plassere egne ansatte ved en del av kontorene. Departementet vil følge opp denne prosessen sammen med Utdannings- og forskningsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, slik at brukerfronten blir den inngangsporten for næringslivet som Stortinget forutsatte i Innst. S. nr. 283 for 2002-2003.

Kap. 920 Norges forskningsråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
50	Tilskudd	799 000	844 535	849 500
	Sum kap 920	799 000	844 535	849 500

Post 50 Tilskudd

Virksomhetsbeskrivelse

Norges forskningsråd er regjeringens sentrale forskningspolitiske organ. Det er organisert som et nettobudsjettert forvaltningsorgan og er administrativt underlagt Utdannings- og forskningsdepartementet. Forskningsrådet finansierer et stort mangfold av aktiviteter. Vesentlige deler av forskningen har en nær tilknytning til innovasjon og næringsutvikling. Forskningsrådet er en viktig aktør for finansiering av grunnleggende forskning. I tillegg finansierer Forskningsrådet anvendt forskning for å supplere næringslivet der næringslivet selv ikke satser av hensyn til risiko eller manglende lønnsomhet på kort sikt.

Norges forskningsråd ble i 2001 evaluert av en internasjonal ekspertgruppe på oppdrag fra Utdannings- og forskningsdepartementet. Evalueringen ble vurdert av regjeringen, og det ble vedtatt å omorganisere virksomheten i løpet av 2003. Den nye organisasjonen skal organiseres i tre divisjoner: Divisjon for vitenskap, Divisjon for store sat-

singer og Divisjon for innovasjon. Den nye organisasjonen vil bli implementert i løpet av 2003.

Norges forskningsråd forvalter midler over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til brukerstyrt forskning, strategisk forskning, innovasjonstiltak og infrastrukturtiltak. Det overordnede målet med bevilgningen er å stimulere til økt innovasjon og verdiskaping i næringslivet. Forsknings- og utviklingsaktiviteten som finansieres, skal bidra til å utvikle et internasjonalt konkurransedyktig kunnskapsbasert næringsliv både i eksisterende og ny virksomhet. Midlene til næringsrettet strategisk forskning og brukerstyrt forskning finansierer en rekke doktorgrader og er derfor avgjørende for rekruttering og fornyelse innen viktige fagområder. Den næringsrettede forskningen som skjer i regi av næringslivet (næringsrettet brukerstyrt forskning) og den strategiske forskningen rettet mot næringslivet (næringsrettet strategisk forskning) som skjer i regi av forsknings- og utviklingsmiljøene og universitets- og høyskolemiljøene, skal ses i sammenheng.

Resultatrapport 2002**Bevilgning fordelt på underposter**

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Bevilgning 2002
50.1	Næringsrettet brukerstyrt forskning	287 750
50.2	Næringsrettet strategisk forskning	196 700
50.3	Innovasjon	78 600
50.4	Infrastrukturtiltak	235 950
	Sum post 50	799 000

Underpost 50.1 Næringsrettet brukerstyrt forskning

Det overordnede målet med næringsrettet brukerstyrt forskning er å stimulere til økt verdiskaping og oppmuntre bedrifter med liten eller ingen FoU-

erfaring til å bygge opp nødvendig FoU-kompetanse. Den næringsrettede brukerstyrte forskningen var i 2002 inndelt i åtte sektorer. Fordelingen av midlene på de ulike sektorene er vist i tabellen nedenfor.

Fordeling av midler på de ulike sektorene innenfor næringsrettet brukerstyrt forskning i 2002

(beløp i 1 000 kr)

Sektor	Bevilgning NHD	Samlet finansiering	NFRs andel av total FoU- innsats (i pst.)
Maritim og offshore	24 750	84 452	39,1
Olje og gass	6 100	144 304	33,4
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	67 600	291 409	34,4
Tjenesteyting, handel og logistikk	29 100	155 359	39,1
Energi, miljø, bygg og anlegg	29 500	412 911	36,3
Prosessindustri og biomedisin	42 400	131 994	33,5
Vareproduksjon og materialforedling	65 800	138 657	45,9
Marine og biologiske ressurser	22 500	147 800	62,4
Sum næringsrettet brukerstyrt forskning	287 750	1 506 886	39,3

I 2002 finansierte Nærings- og handelsdepartementet nær 290 mill. kroner til brukerstyrt forskning i Forskningsrådet, mens den samlede finansieringen til brukerstyrt forskning var på ca. 1,5 mrd. kroner. Av den offentlige innsatsen bidro departementene med 592 mill. kroner, mens andre offentlige midler utgjorde ca. 17 mill. kroner. Næringslivet bidro med 898 mill. kroner.

Nærings- og handelsdepartementets bevilgning til næringsrettet brukerstyrt forskning genererer betydelige midler fra det private næringsliv i form av egeninnsats og/eller kjøp av FoU-tjenester fra institutter eller fra universitets- og høyskolesektoren. Bevilgningene bidrar også i stor grad til å finansiere doktorgradskandidater som er knyttet opp mot næringslivets behov.

Mer enn 60 pst. av de brukerstyrte innovasjonsprosjektene deltok i ulike former for internasjonalt samarbeid. Bl.a. hadde programmene til sammen 19 EUREKA-prosjekter med en samlet bevilgning på 17 mill. kroner og 21 EUREKA-forprosjekter med en samlet bevilgning på 4 mill. kroner.

Den brukerstyrte forskningen innen *maritim virksomhet og offshore operasjoner* har i 2002 videreført følgende flereårige aktiviteter: innovative transportsystemer, IKT i transportsystemkonsepter, IKT i transportkjeden og fleksibel e-læring på logistikk i nettverk med norske og utenlandske universiteter og høyskoler. Det har blitt gitt støtte til profileringsaktiviteter mot temaet «Sustainable surface transport» i EUs 6. rammeprogram for forskning og teknologi.

Innen *olje og gass* ble prosessering, flerefase og brønnstrømstransport, nedihullsteknologi, geofag og reservoarteknologi prioritert.

Storparten av bevilgningene til den brukerstyrte *IKT-forskningen* ble disponert av Innovasjonsprogrammet IKT, som i tillegg mottok midler fra Samferdselsdepartementet. Resterende del av bevilgningen bidro til delfinansiering av programmene IKT i Medisin og helsetjeneste og Samfunnsmessige og kulturelle forutsetninger for IKT (SKIKT), som for øvrig ble avsluttet i 2002.

Sektor for *tjenesteyting, handel og logistikk* har i 2002 hatt forskningsaktiviteter innenfor nettverksbygging, nye handels- og distribusjonsformer, logistikk og transport, kompetanse og ledelse, e-forretningsdrift og e-læring, fleksible og mobile arbeidsformer og opplevelsesorienterte tjenester samt å utvikle og formidle kunnskap om reiselivs-

orientert virksomhet. I de fleste nystartede FoU-prosjektene har det vært internasjonal deltakelse.

Innen *energi, miljø, bygg og anlegg* har aktiviteten i hovedsak vært rettet inn mot fornybare energikilder og energiteknologier. Virksomheten har vektlagt etablering av ny næringsvirksomhet basert på forskningsresultatene.

Innenfor sektor for *prosessindustri og biomedisinsk industri* har man støttet framvekst av en biomedisinsk/bioteknologisk industri, utvikling og økt produksjon av kundetilpassede spesialprodukter, utvikling av miljøriktige, ressursbesparende og mer effektive prosesser og framvekst av en industri basert på produksjon av nye materialer.

Innen sektor for *vareproduksjon og materialforedling* har innsatsen vært rettet inn mot norsk vareproduserende industri. Aktiviteten har vært knyttet til utfordringer innenfor økt videreforedling av lettmetaller, plast og plastkompositter, effektive organisasjonsformer, markedsrettet innovasjon, effektiv produksjon og smart distribusjon. 88 pst. av prosjektene innebærer internasjonalt samarbeid. Innen denne sektoren har man lagt vekt på å få til et konstruktivt samspill med SkatteFUNN-ordningen ved å stimulere til gode prosjekter med utgangspunkt i eksisterende prosjektportefølje.

Innen sektor for *marine og biologiske ressurser* har bevilgningen nesten utelukkende blitt kanalisert til brukerstyrte prosjekter innen næringsmiddelindustri, både den landbruksbaserte, den marine og den sektoruavhengige, og til næringsvirksomhet på områdene marin bioteknologi og landbruk.

Vitenskapelige resultater innenfor næringsrettet brukerstyrt forskning i 2002

Sektor	Vitenskapl. artikler i tidsskrifter m/referee	Artikler i andre vitenskapl. og faglige tidsskrifter	Bøker og lignende	Foredrag på internasj. konferanser	Øvrige rapp./foredrag fra vitenskap og fag	Antall dr.gradsstip./ finans. fra NFR-program	FoU-årsverk utført av dr.gradsstip.	Avlagte dr.grader
Maritim og offshore	11	5	3	50	56	11	8,8	2
Olje og gass	41	8	5	74	113	30	28,0	10
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	73	30	9	102	340	56	47,7	11
Tjenesteyting, handel og logistikk	40	32	8	82	160	23	21,5	4
Energi, miljø, bygg og anlegg	63	57	8	190	439	65	53,0	8
Prosess og biomedisinsk industri	44	12	4	83	183	41	33,4	12
Vareproduksjon og materialforedling	59	14	16	113	513	66	53,5	5
Marine og biologiske ressurser	113	14	12	40	228	54	40,5	15
Sum 2002	444	172	65	734	2 032	346	286,4	67

Oppnådde industrielle resultater innenfor næringsrettet brukerstyrt forskning i 2002

Sektor	Nye og bedre metoder, modeller, prototyper	Registrerte patenter	Inngåtte lisensavtaler	Antall nye og/eller forbedrede produkter	Antall nye og/eller forbedrede prosesser	Antall nye og/eller forbedrede tjenester	Antall nyetablerte bedrifter	Nye forretningsområder i eksisterende bedrifter	Bedr. som deltar aktivt i prosj. for innføring av ny teknologi	Bedr. som ikke deltar aktivt i prosj. for innføring av ny teknologi
Maritim og offshore	23	0	0	7	7	4	3	4	11	4
Olje og gass	33	9	0	8	7	5	2	4	14	5
Informasjons- og kommunikasjons-teknologi (IKT)	61	14	3	21	49	11	1	5	22	13
Tjenesteyting, handel og logistikk	47	0	2	18	21	19	0	6	26	8
Energi, miljø, bygg og anlegg	76	13	1	24	15	23	2	3	22	5
Prosessindustri og biomedisin	79	14	0	6	10	7	6	8	10	2
Vareproduksjon og materialforedling	468	0	0	193	20	3	0	3	11	1
Marine og biologiske ressurser	20	1	-	11	3	-	1	3	6	-
Sum	807	51	6	288	132	72	15	36	122	38

Underpost 50.2 Næringsrettet strategisk forskning

Strategisk forskning skal bidra til oppbygging av kompetanse og investeringer i utstyr, dvs. innsats av mer langsiktig, grunnleggende og tverrfaglig karakter. Den strategiske forskningen er delt opp i tre generiske og tverrfaglige forskningsområder som alle representerer et stort verdiskapingspotensial og er utpreget internasjonale. I tillegg finansieres aktiviteter innen andre nasjonalt viktige kompetansefelt som prosess-teknologi, marin tek-

nologi, bygg- og miljøteknikk, energi- og petroleumsforskning og produktivitet, markedsføring og ledelse. Innenfor strategisk forskning er virkemidlene strategiske nettverksprogram, strategiske instituttprogram (SIP), strategiske universitetsprogram (SUP) og spesielle satsinger (mikroteknologi og Simulasenteret). Fordelingen av midlene på de fire sektorene som Nærings- og handelsdepartementet finansierer, er vist i tabellen nedenfor.

Fordeling av midler på de ulike sektorene innenfor næringsrettet strategisk forskning i 2002

(i 1 000 kr)	
Sektor	Bevilgning
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi	90 000
Bioteknologi	22 400
Materialforskning	17 500
Andre nasjonalt viktige kompetansefelt	66 800
Sum næringsrettet strategisk forskning	196 700

Bevilgningen til *informasjons- og kommunikasjonsteknologi* har blitt brukt til Simulasentret, programmene IKT 2010, Beregningsorientert matematikk i anvendelser (BeMatA) og Sikkerhets- og sårbarhetsforskning.

Aktiviteten innen *bioteknologi* har vært rettet mot bl.a. medisin, næringsmidler, også inkludert det marine området, miljøovervåking til lands og til havs og industrielle prosesser. Det ble startet to nye strategiske teknologiprogrammer i 2002 og i tillegg ble tre videreført fra tidligere år. Ett strategisk nettverksprogram ble videreført.

Innen *materialteknologi* har satsing på strukturelle materialer, videreforedling og bruk av lettmetaller, plast og plastkompositter og funksjonelle materialer vært sentralt. Det ble startet to nye stra-

tegiske teknologiprogrammer i 2002 og i tillegg ble fire programmer fra tidligere år videreført.

Innen området *andre nasjonalt viktige kompetansefelt* har man bevilget midler til teknologiprogrammer som er av stor nasjonal betydning og som bæres fram av tunge kunnskaps- eller teknologimiljøer. Dette dreier seg om prosess-teknologi, marin teknologi, bygg- og miljøteknikk, energi- og petroleumsforskning og programmer for økt produktivitet og innen markedsføring og ledelse. Det ble startet to nye strategiske teknologiprogrammer i 2002, og i tillegg ble fire programmer fra tidligere år videreført.

Antall strategiske universitets- og instituttprogrammer (SUP og SIP) og nettverksprogrammer er vist i tabellen nedenfor.

Antall SUP, SIP og nettverksprogrammer finansiert av NHD etter sektor i 2002

	SUP	SIP	Nettverks- program	Sum
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi	6	7	3	16
Bioteknologi	4	1	1	6
Materialforskning	5	2	0	7
Andre nasjonalt viktige kompetansefelt	5	17	0	22
Sum	20	27	4	51

For 2002 har man registrert følgende utvalgte vitenskapelige resultater innen de fire sektorene:

Vitenskapelige resultater innen strategisk næringsrettet forskning fordelt etter sektor

	IKT	Bioteknologi	Material- teknologi	Andre nasjonalt viktige kompetansefelt	Sum
Doktorgrader, antall	53	24	13	36	126
Doktorgrader, årsverk	39,3	14,1	6,3	26,6	86,3
Postdoktor, antall	16	10	3	18	47
Postdoktor, årsverk	13,0	6,6	1,1	10,4	31,1
Publikasjon med referee	83	17	21	94	215
Internasjonale konferanse- bidrag	82	6	8	98	194

Resultatmål og resultater i 2001 og 2002 for utvalgte indikatorer innenfor næringsrettet strategisk forskning

	Mål 2001	Oppnådd 2001	Mål 2002	Oppnådd 2002
Doktorgrader antall	130	106	130	126
Avlagte doktorgrader ¹	20	11	-	17
Postdoktor antall	15	39	-	47
Publikasjoner i internasj. tidsskrifter m/referee	150	260	150	215
Konferansebidrag m/referee	180	269	180	194

¹ Helt eller delvis finansiert av Forskningsrådet.

Midlene til næringsrettet strategisk forskning og næringsrettet brukerstyrt forskning finansierer en rekke doktorgrader, noe som er svært viktig for å utvikle et mer kunnskapsbasert næringsliv. Det ble i 2002 avlagt totalt 317 doktorgrader med finansiering fra Forskningsrådet, og over 20 pst av disse var finansiert av bevilgningen over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Dette viser at næringsrettet FoU har høy andel doktorgrader, noe som er viktig for rekruttering og fornyelse innen fagområder som er viktige for næringsutvikling.

Underpost 50.3 Innovasjon

Underposten Innovasjon er delt inn i tre sektorer: Brobygging, kommersialisering av FoU og

Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken. Tiltakene under de to første sektorene skal bidra til å rekruttere nye FoU-bedrifter, øke kommersialiseringen fra FoU-miljøene og bidra til å styrke kunnskapsinstitusjonenes evne til å samarbeide med næringslivet og bidra til nyskaping. Infrastruktur, nettverk og incentiver er stikkord for disse aktivitetene. Resultatene av virksomheten i 2002 var bl.a. 81 nye forskningsbaserte bedrifter, 117 patenter, 296 nye produkter, prosesser eller tjenester og antall deltakende bedrifter var om lag 1 150. Antall involverte FoU-miljøer var 73. Fordelingen av midlene på de tre sektorene som Nærings- og handelsdepartementet finansierer, er vist i tabellen nedenfor.

Fordeling av midler til de ulike sektorene innenfor innovasjon i 2002

(i 1 000 kr)

Sektor	Bevilgning fra NHD	Samlet NFR- finansiering	NFRs andel av total FoU- innsats (i pst.)
Brobygging	36 200	144 234	60,5
Kommersialisering av FoU	30 400	101 738	44,2
Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjons- politikken	12 000	25 773	98,4
Sum Innovasjon	78 600	271 745	58,0

Innen *Brobygging* har man vektlagt å utvikle regionale innovasjonssystemer, styrke småbedrifiers FoU-kompetanse og stimulere kunnskapsinstitusjonene til å orientere seg mot denne typen bedrifter. Programmene er nasjonale satsinger med regional organisering og er samfinansiert med midler over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. I forhold til 2001 er resultater for Brobygging noe bedre i 2002 både med hensyn til vitenskapelig produksjon og antall deltagende bedrifter.

For *Kommersialisering av FoU* har den sentrale aktiviteten vært knyttet til FORNY-programmet som skal bidra til å realisere FoU-institusjonenes idépotensial, både ved å stimulere idévirksomheten og gjennom kommersialisering. FORNY samfinansieres med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. Kommersialisering av FoU-resultater får stadig større fokus internasjonalt, bl.a. gjennom EUs 6. rammeprogram for forskning og teknologi.

Innen sektoren *Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken* har fokus vært å styrke det teoretiske og empiriske beslutningsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken.

Forskningen har gitt kunnskap om bl.a. betingelsene for innovasjon, globalisering og teknologiske endringer i samfunnet. Feltet omfatter følgende programmer og aktiviteter i 2002: Næring, finans og marked, Kompetanse, utdanning og verdiskaping, Sysselsetting og arbeidsmarked, Regional utvikling og Faktagrnnlaget for nærings- og teknologipolitikken (FAKTA).

50.4 Infrastrukturtiltak

Denne underposten omfatter grunnbevilgninger til forskningsinstituttene og støtte til bygg, utstyr, evalueringer, COST-samarbeidet, som er et vitenskaplig og teknisk forskningssamarbeid med EU og en rekke andre land, og Fransk-norsk stiftelse. Videre omfattes øremerkede midler til Haldenprosjektet, de øvrige nukleære aktivitetene på Kjeller, flytting av radioaktivt avfall fra Kjeller til Himdalen, drift av Kombinert Lager og Deponi for lavt og middels radioaktivt avfall (KLDRA) i Himdalen, støtte til Teknologirådet og administrasjon av skattefradragssystemet for næringslivet. Fordelingen av midlene til de ulike aktivitetene er vist i tabellen nedenfor.

Fordeling av midler på de ulike aktiviteter innenfor infrastrukturtiltak i 2002

(i 1 000 kr)	
Sektor	Bevilgning
Teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige FoU-institutter	94 400
Regionale FoU-institutter	34 200
Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet	60 000
KLDRA Himdalen	8 900
Teknologirådet	6 100
Administrasjon av SkatteFUNN-ordningen	20 000
Andre infrastrukturtiltak	12 350
Sum Infrastrukturtiltak	235 950

De teknisk-industrielle forskningsinstituttene fikk 87,1 mill. kroner i grunnbevilgninger inkludert midler til EU-posisjonering i 2002, mens *de samfunnsvitenskapelige instituttene* mottok 7,3 mill. kroner. I tillegg fikk instituttene til sammen 115,9 mill. kroner av de strategiske programmidlene. Instituttene basisfinansiering (summen av grunnbevilgninger og strategiske programmer) utgjorde således 210,3 mill. kroner i 2002. Slike bevilgninger ble i 2002 gitt til de teknisk-industrielle instituttene Christian Michelsen Research (CMR), Institutt for energiteknikk (IFE), Norsk Marinteknisk Forskningsinstitutt (MARINTEK), Norsk Byggforskingsinstitutt (NBI), Norges Geotekniske Institutt (NGI), The Norwegian Seismic Array (NORSAR), NORUT-GRUPPEN AS, Norsk

Regnesentral (NR), Rogalandsforskning, SINTEF, SINTEF Energy, SINTEF Petro og Telemark teknisk-industrielle utviklingssenter (TEL-TEK) og til de to samfunnsvitenskapelige forskningsinstituttene Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning (SNF) og Transportøkonomisk Institutt (TØI).

Forskningsrådet gjennomførte en foreløpig evaluering av de teknisk-industrielle instituttene i 2002. Evalueringen viser at institutforskningen holder god kvalitet, suksessraten er høy, kundene fornøyde og instituttene er godt ledet. Imidlertid er den internasjonale publiseringen for svak, og samarbeidet med UoH-sektoren og andre institutter og med institusjoner i utlandet er ikke tilfredsstillende.

De teknisk-industrielle forskningsinstituttene, resultatmål og resultater i 2002

Resultatindikator	Mål	Oppnådde resultater
Egenkapital i pst. av totalkapital	Minst 30 pst.	58 pst.
Driftsresultat i pst. av totalinntekt	Minst 3 pst.	-1 pst.
Andel UoH-ansatte med doktorgrad	30 pst.	36 pst.
Mobilitet av forskere fra instituttene, herav til næringslivet	10 pst. 5 pst.	11 pst. 4,5 pst.

Samlet viser instituttene et negativt driftsresultat i 2002. I perioden 1998-2001 lå driftsresultatet relativt stabilt på om lag 2 pst. av instituttene totale inntekter, eller mellom 46 og 49 mill. kroner. De teknisk-industrielle instituttene hadde en total omsetning i 2002 på 2,6 mrd. kroner, en økning på

100 mill. kroner i forhold til 2001. Utviklingen preges av nedgang i oppdragsinntekter fra norsk næringsliv, vekst i oppdragsinntekter fra Forskningsrådet og offentlig forvaltning og vekst i oppdragsinntektene fra utlandet. De totale prosjektinntektene fra utlandet, inkludert EU, utgjorde

22 pst. Instituttene muligheter til å delta i EU-prosjekter kan bli betydelig svekket dersom driftsresultatene ikke bedres i forhold til 2002. De

teknisk-industrielle instituttene egenandel i EU-prosjekter har vært 33- 34 pst. i 2001-2002.

Nøkkeltall 2002 for virksomheten i de teknisk-industrielle forskningsinstituttene

	2000	2001	2002
Artikler i norske referansetidsskrifter	31	42	35
Artikler i utenlandske referansetidsskrifter	392	340	403
Fagbøker, lærebøker, selvstendige utgivelser	36	36	47
Kapitler og artikler i lærebøker	317	582	698
Populærvitenskapelige artikler og foredrag	422	375	225
Dr.gradstipendiater med arbeidsplass ved instituttet	190	164	170
Andre som arbeider med doktorgrad	37	40	44
Avlagte doktorgrader	62	59	46
Bedriftsetableringer	25	11	8
Patentsøknader i Norge	51	26	17
Patentsøknader i utlandet	41	27	13
Meddelte patenter	18	17	20

Tallene for 2002 viser et gjennomgående høyt nivå på de faglige aktivitetene. Antall vitenskapelige artikler publisert i tidsskrifter med referee-ordning

i 2002 viser en betydelig oppgang fra 2001, mens nedgangen i antall populærvitenskapelige artikler og foredrag på fagmøter fortsetter.

Nøkkeltall 2002 for virksomheten ved SNF og TØI

	2000	2001	2002
Artikler i referansetidsskrifter (internasj. og norske)	79	64	91
Fagbøker, lærebøker, selvstendige utgivelser	3	5	4
Kapitler og artikler i lærebøker	59	60	32
Populærvitenskapelige artikler og foredrag	215	146	230
Dr. gradsstipendiater med arbeidsplass ved instituttet	3	3	3
Andre som arbeider med doktorgrad	14	14	14
Avlagte doktorgrader		6	3

Tallene for 2002 viser at de to instituttene til sammen har høy faglig aktivitet, men for enkelte parametere er det stor ulikhet mellom instituttene.

Driftsresultatet er positivt for både SNF og TØI, til sammen 1,4 mill. kroner, som er en liten forbedring i forhold til 2001.

Den samlede bevilgningen i 2002 var på 34,2 mill. kroner til *regionale forskningsinstitutter*. Av bevilgningen gikk 19 mill. kroner til grunnbevilgninger, det samme som i de to foregående år. I 2002 var det i alt 20 SIP ved de regionale forskningsinstituttene, og alle instituttene hadde minst én SIP.

De regionale forskningsinstituttene er: Agderforskning, Møreforskning, Nordlandsforskning, Nord-Trøndelagsforskning, NORUT Finmark, NORUT-Samfunnsforskning, Rogalandsforskning

Samfunnsforskning, Telemarksforskning Bø, Telemarksforskning Notodden, Vestlandsforskning, Østfoldforskning og Østlandsforskning.

Nøkkeltall for virksomheten ved de regionale forskningsinstituttene for 2002

	2000	2001	2002
Artikler i referansetidsskrifter (internasjonale og norske)	85	63	67
Fagbøker, lærebøker, selvstendige utgivelser	19	20	17
Kapitler og artikler i lærebøker	80	75	95
Populærvitenskapelige artikler og foredrag	264	274	230
Dr.gradsstipendiater med arbeidsplass ved instituttet	25	23	21
Andre som arbeider med doktorgrad	40	48	50
Avlagte doktorgrader		3	6

Ved de regionale instituttene var det til sammen 282 forskere i 2002. Dette var en liten økning i forhold til 2001. De totale inntektene utgjorde 230 mill. kroner. De regionale instituttene hadde et samlet negativt driftsresultat på 15,9 mill. kroner. Det er en betydelig forverring i forhold til 2001 da driftsresultatet totalt var minus 1 mill. kroner. I hovedsak skyldes det økte pensjonsutgifter, innføring av moms på tjenester og manglende norsk tilleggsfinansiering av EU-prosjekter.

Haldenprosjektet og øvrige nukleære aktiviteter (The OECD Halden Reactor Project, Haldenprosjektet) driver forskning på nukleærteknologi, nukleær sikkerhet/pålitelighet og fysikk/materialer. Det er det største internasjonale forskningsprosjekt med sete i Norge. Prosjektet startet i 1958 og omfatter i dag en internasjonal stab på rundt 270 personer fra om lag 100 organisasjoner i 20 medlemsland. Prosjektet administreres av Institutt for energiteknikk (IFE). Staten har i 3-års perioden 2000-02 bidratt med et årlig øremerket tilskudd på 25 mill. kroner pr. år.

Bevilgningen til øvrige nukleære aktiviteter ved IFE Kjeller var på 40 mill. kroner. Virksomheten på Kjeller er knyttet til forskningsreaktoren JEEP II og omfatter i hovedsak grunnforskning i fysikk (materialforskning), virksomheten ved isotoplaboratoriet og bestrålingsteknologi. Grunnforskningen i fysikk drives i samarbeid med Universitetet i Oslo. Et betydelig antall studenter og utenlandske forskere deltar i forskningsarbeidet. Isotoplaboratoriet drives i dag som et nasjonalt apotek for radioaktive legemidler. I Gamma-bestrålingsanlegget drives forsøksvirksomhet for anvendelser innen næringsmiddelbehandling, bio-

logi og strålingsbestandig elektronikk. Det utføres en betydelig innsats vedrørende miljø- og stråleverntjenester på Kjeller.

Kombinert lager og deponi for lav og middels radioaktivt avfall, *KLDRA Himdalen*, eies av Statsbygg, men drives av IFE på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet. I 2002 ble det bevilget 8,9 mill. kroner til drift av KLDRA Himdalen. Arbeidet med å grave opp, reemballere og transportere gammelt atomavfall fra Kjeller til Himdalen har pågått i hele 2002 og ventes avsluttet i løpet av 2003.

Teknologirådet er et uavhengig, rådgivende organ for teknologivurdering og framsynsanalyser. Arbeidsformen er prosjektbasert. I 2002 prioriterte Teknologirådet bl.a. hydrogensamfunnet, vilkår for grønn teknologipolitikk og de helsemessige virkninger av bruk av mobiltelefoner.

SkatteFUNN-ordningen administreres av Norges forskningsråd i samarbeid med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND). Ordning med skattefradrag for bedrifters FoU-innsats (SkatteFUNN) avløste fra og med 2002 den tilskuddsbaserte FUNN-ordningen. SND har hatt hovedansvaret for kontakten med kundene lokalt og regionalt, vært veileder i søknadsprosessen og gitt innstilling om prosjektets innhold i forhold til hovedkriteriene. Forskningsrådet har vurdert søknadene og gitt godkjenning/avslag i forhold til prosjektenes FoU-innhold. I 2002 kom det mer enn 3 100 søknader, hvorav 2 670 ble godkjent. De godkjente prosjektene har et totalbudsjett på 4,5 mrd. kroner som samlet vil gi et anslått skattefradrag på ca. 760 mill. kroner. Hoveddelen av prosjektene gjelder forskning i de enkelte bedriftene. Ca. 1/3

av prosjektene var samarbeidsprosjekter mellom bedrifter og forskningsinstitusjoner. Disse prosjektene hadde en samlet verdi på 320 mill. kroner.

Andre infrastruktureltak har omfattet forprosjektmidler til bedrifter og institutter som forbereder deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og teknologi og midler til Fransk-Norsk Stiftelse (FNS), som støtter bilateralt forsknings- og teknologisamarbeid mellom Frankrike og Norge.

Forskningsrådet har fått delegert det operative ansvaret for arbeidet med EUs rammeprogram og gir informasjon og veiledning om norsk deltakelse i rammeprogrammet til potensielle søkere. Dette er av avgjørende betydning for den norske deltakelsen. Mens Nærings- og handelsdepartementet, i samarbeid med andre relevante departementer, har hatt ansvaret for den politiske koordineringen av norsk deltakelse i rammeprogrammet, har Forskningsrådet ansvar for det faglige arbeid i EUs programkomiteer. Forskningsrådet deltar med delegater i alle komiteer sammen med sektordepartementene og står sentralt når myndigheter ønsker innspill og synspunkter angående programmet. Forskningsrådet arbeider også med å framskaffe den statistikk som er nødvendige for å vurdere omfanget og utnyttelsen av den norske deltakelsen. Ansvaret for deltakelsen i EUs rammeprogram for forskning og teknologi overføres til Utdannings- og forskningsdepartementet fra 2004, jf. omtale under kap. 924, post 71.

Mål og strategier

Overordnede målsettinger for tilskuddet til næringsrettet FoU (inkluderer brukerstyrt og strategisk forskning og innovasjons- og infrastrukturtiltak) gjennom Forskningsrådet er:

- å øke innovasjon og nyskaping ved å bidra til et næringsliv som kan konkurrere internasjonalt, og hvor kunnskap og kompetanse, nettverksamarbeid og læring er viktige innsatsfaktorer
- å medvirke til utvikling av et mer kunnskapsintensivt næringsliv gjennom kommersialisering av FoU-resultater
- å videreutvikle eksisterende virkemidler slik at disse, i samspill med skattefradragssystemet for FoU i næringslivet, sikrer et nivå på FoU-satsingen som er nødvendig for et kunnskapsintensivt og konkurransedyktig næringsliv
- å utvide støtte til FoU-baserte bedrifter i nyetableringsfasen
- å utvikle en kunnskapssektor som har kompetanse, kvalitet og kapasitet til å ivareta behovene til nåværende og framtidig næringsliv, og som

bidrar til at det er interessant for norske og utenlandske bedrifter å investere i Norge

- å ta i bruk metoder for framsynsanalyser for å styrke kunnskapsgrunnlaget for videre politikkutforming på forsknings- og innovasjonsområdet for å bidra til verdiskaping
- å stimulere til FoU-samarbeid mellom bedrifter og mellom bedrifter og FoU-miljøer, både når det gjelder universiteter og institutter, i verdikjeder og klynger

I tillegg vil Nærings- og handelsdepartementet at Norges forskningsråd skal arbeide for økt internasjonalisering av norsk forskning ved å:

- øke innsatsen for å bedre utnyttelsen av EUs rammeprogram, bl.a. bruk av forprosjektmidler for forskningsmiljøer og bedrifter, stimulere til samarbeid med relevante forskningsprogrammer i andre land, og bedre samspill mellom EUs rammeprogram og de nasjonale forskningsprogrammer
- legge til rette for at de teknisk-industrielle instituttene kan sikres tilsvarende rammebetingelser som i andre land i Europa for å kunne konkurrere om midler i EUs rammeprogram
- i større grad bruke internasjonaliseringsindikatorer (i særlig grad deltakelse i EUs rammeprogram) ved tildeling av basisbevilgninger til de teknisk-industrielle institutter
- legge til rette for å styrke den norske deltakelsen i det europeiske forsknings-samarbeidet EUREKA for å sikre en sterkere og bredere norsk prosjektdeltakelse
- åpne norske brukerstyrte programmer for aktiv deltakelse fra utenlandske forskere og forskningsmiljøer innenfor relevante teknologiområder
- utlyse flere norske doktorgradsstipend i utlandet innenfor de teknisk-industrielle fagområdene. Det er særlig viktig i dagens situasjon at Norge gjør seg attraktiv som vertsland for utenlandske forskere og for å tiltrekke seg nødvendig kompetanse av interesse for norsk samfunns- og næringsliv. Internasjonal utlysning av slike stipend er en mulighet som i for liten grad benyttes i norske forskningsmiljøer
- legge til rette for at doktorgradskandidater kan ha et utenlandsopphold i løpet av sin kandidatperiode
- gjennomgå det bilaterale forsknings-samarbeidet på det næringsrettede området og styrke dette samarbeidet på områder av særlig interesse for norsk næringsliv

Bevilgningsforslaget for 2004 til næringsrettet forskning legger spesielt vekt på at midlene under de ulike virkemidlene skal bidra til å styrke den internasjonale profilen, styrke bedriftenes og forskningsmiljøenes evne til å delta i EUs 6. ramme-program, og legge til rette for etablering av store tverrgående programmer. Det forutsettes at deler av den eksisterende programaktiviteten innenfor de ulike virkemidlene faller innenfor rammen av de store programmene. Innenfor den internasjonale satsingen skal deler av midlene rettes mot å kunne følge opp den bilaterale forskningsavtalen som ble inngått med Japan i mai 2003. Norges forsknings-

råd skal styrke sin innsats regionalt ved å gjøre sine virkemidler tilgjengelig gjennom en felles brukerfront med det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet. Forskningsrådet vil også bygge ut sin regionale tilstedeværelse gjennom egne representanter i regionkontorene.

Budsjettforslag 2004

For 2004 foreslås det en bevilgning til Norges forskningsråd på 849,5 mill. kroner. Bevilgningen foreslås fordelt som følger:

Post 50 Tilskudd

(i 1 000 kr)				
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
50.1	Næringsrettet brukerstyrt forskning	287 750	309 325	313 800
50.2	Næringsrettet strategisk forskning	196 700	207 060	194 560
50.3	Innovasjonstiltak	78 600	94 000	93 900
50.4	Infrastruktur	235 950	234 150	247 240
	Sum post 50	799 000	844 535	849 500

Det foreslås en tilsagnsfullmakt på 140 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VII, 1. 32,5 mill. kroner av tilsagnsfullmakten foreslås knyttet til Halden-prosjektet, jf. omtale under underpost 50.4. Inntil 107,5 mill. kroner av bevilgningen for 2004 forutsettes å dekke tilsagnsfullmakten for 2003.

Underpost 50.1 Næringsrettet brukerstyrt forskning

Den næringsrettede brukerstyrte FoU-innsatsen er mer produktrettet, markedsorientert og har en

kortere tidshorisont enn de langsiktige aktivitetene i den strategiske satsingen. Det foreslås å styrke den brukerstyrte forskningen for å bedre bedriftenes internasjonale konkurranseevne. Næringsliv og FoU-miljøer må stimuleres til å delta i internasjonalt samarbeid gjennom EUs 6. ramme-program for forskning, EUREKA og Nordisk Industrifond. Det vil gi økt kompetanse å delta aktivt i internasjonale nettverk. Satsingen skal bidra til å styrke arbeidet med store programmer innen materialteknologi, IKT og marin forskning. Satsingen foreslås inndelt som følger:

(i 1 000 kr)	
Sektor	Forslag 2004
Maritim og offshore	27 900
Olje og gass	6 400
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	88 000
Tjenesteyting, handel og logistikk	25 000
Energi, miljø, bygg og anlegg	27 000
Prosess- og biomedisinsk industri	45 000
Vareproduksjon og materialforedling	69 000
Marine og biologiske ressurser	25 500
Sum næringsrettet brukerstyrt forskning	313 800

Maritim og offshore

Næringene innen den maritime sektor utgjør en viktig nasjonal kunnskapsbase som er blitt til gjennom et samspill mellom de ulike aktørene. Den offentlige finansieringen gjennom Forskningsrådet er av stor betydning. For å kunne opprettholde og videreutvikle kunnskapsbasen vil offentlige midler være avgjørende. Dette gjelder både støtte til innovasjonsprosjekter der aktører i nær kontakt med markedet sørger for utvikling av aktuell og relevant kompetanse, og kompetanseprosjekter til en mer langsiktig kompetanseoppbygging i forskningsmiljøene.

På bakgrunn av at det har vært flere store transportulykker til sjøs, er det startet et program om risiko og sikkerhet i transportsektoren (RISIT). Programmet har som mål å frambringe kunnskap som kan gi bedre forståelse av transportrisiko og et bedre grunnlag for risikohåndtering innenfor transportsektoren. Prosjektene forutsettes å ta opp problemstillinger som er relevante for flere transportsektorer.

Gjennom en omfattende prosess med næringen og forskningsmiljøene er det fremmet flere forslag til innovasjonssatsinger. Satsingene vil for å oppnå ønskede kommersielle resultater over en periode på 5-10 år, kreve store investeringer.

Det foreslås avsatt 27,9 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Maritim og offshore i 2004.

Olje og gass

Potensialet for å øke de utvinnbare reservene på norsk sokkel i eksisterende felt er nesten like stort

som potensialet for utvinnbare reserver gjennom nye funn. Samtidig er lønnsomheten av produksjon gjennom økt utvinning ofte betydelig høyere enn ved ny utbygging. I følge strategien for Olje og gass for det 21. århundre (OG21) vil en økt utvinning på norsk sokkel med 6 pst. under gitte prisforutsetninger gi en brutto produksjonsverdi på ca. 700 mrd. kroner. Ny teknologi for å øke utvinningen er tidskritisk da flere felt snart kommer over i en haleproduksjon og vil nærme seg grensen for framtidig lønnsom drift. Dette krever stor innsats innen forskning og teknologiutvikling som må omfatte hele næringsklyngen med finansielle bidrag fra oljeselskap, leverandørindustri og myndigheter. Prioriterte satsingsområder vil være økt leting og utvinning. Temaene vil omfatte teknologi for havbunns- og nedihullsprosessering, flerfasetransport, konvertering av naturgass, integrert produksjonsstyring fra reservoar til marked og utvinningsteknologi. Aktivitetene under Forskningsrådet på dette området finansieres med midler fra Olje- og energidepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. Forsknings-temaene er knyttet opp mot de prioriteringene som er definert gjennom strategiarbeidet OG21. INTSOK, som er etablert for å arbeide med internasjonalisering av norsk sokkel, er også alliansepartner for Forskningsrådet i arbeidet med internasjonalisering av norsk petroleumsrelatert teknologi.

Det foreslås avsatt 6,4 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Olje og gass i 2004.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Utnyttelse av IKT har avgjørende betydning for næringslivets og samfunnets utvikling, i tillegg til innovasjon og verdiskaping. Det nasjonale kunnskapsnivået innen IKT er avgjørende for nytten samfunnet kan gjøre seg av IKT. En robust og framtidsrettet IKT-kunnskap krever forskning av et solid omfang. Dette er grunnlaget for forskningsmeldingens valg av IKT som ett av de prioriterte temaer i norsk forskning. IKT er viktig, ikke bare som selvstendig vitenskap, men også som verktøy for andre forskningsfelt. Departementet framla i januar 2003 en strategi for IKT-forskningen i 2003 og 2004, der en styrket ressurstildeling til *brukerstyrt anvendt IKT-forskning* ble prioritert, og med sju tematiske prioriteringer: Mikro- og nanosystemer, bredbånd, sikkerhet og tillit, mobile applikasjoner og systemer, semantiske kunnskapssystemer, IT i forretningsdrift og offentlig sektor, og eHelse. Disse ligger innenfor de tre kjerneområdene mikroteknologi og -systemer, kommunikasjonsteknologi og -tjenester og programvareteknologi og informasjonssystemer som er hovedprioriteringer for norsk IKT-forskning.

Satsingen på elektronisk innhold og IKT for grupper med spesielle behov, bl.a. Forskningsrådets IT-program for funksjonshemmede, skal videreføres. Minst 10-12 pst. av IKT-programmets midler forutsettes benyttet til innholdsrelatert FoU, inklusiv IT for grupper med spesielle behov. IKT-programmet skal ha et koordineringsansvar for innholdssatsingen i de øvrige programmene.

Det foreslås avsatt 88 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen IKT i 2004.

Tjenesteyting, handel og logistikk

Omtrent halvparten av verdiskapingen i Norge skjer i dag innen tjenesteytende næringer, utenom offentlig sektor. Kunnskapsintensive forretningsmessige tjenesteytende bedrifter har stor betydning for produktivitetsøkninger i andre deler av næringslivet.

Prioriterte forskningsaktiviteter innen tjenestesektoren er:

- verdiskaping i nettverk
- øke verdien av leveranser ved å øke tjenesteinnholdet
- bygge kunnskap på tjenesteyting
- internasjonalisering av tjenesteytende virksomhet

Det foreslås avsatt 25 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Tjenesteyting, handel og logistikk i 2004.

Energi, miljø, bygg og anlegg

Kunnskap innenfor energi, miljø, bygg og anlegg representerer grunnlaget for bygging, forvaltning og utvikling av vår faste nasjonalformue. Denne omfatter bruk av energi og andre ressurser som gir forurensninger til nærmiljøet og atmosfæren. Aktiviteten skal rette seg mot de utfordringer og muligheter som er knyttet til forvaltning og foredling av våre ressurser innenfor dette området på en miljømessig helhetlig måte. Aktivitetene i 2004 vil fokusere på følgende tema:

- systemer med stort potensial både for energitunyttelse og forretningsmuligheter for norsk næringsliv knyttet til fornybare energikilder og effektiv energiteknologi
- energieffektive bygg og anlegg
- økt anvendelse av naturgass i Norge
- utvikling av hydrogen som energibærer
- fornybare energikilder med vekt på vind og sol
- infrastruktur for distribusjon, kommunikasjon og transport
- utvikling av gasskraft med CO₂-håndtering

Det foreslås avsatt 27 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Energi, miljø, bygg og anlegg i 2004.

Prosess- og biomedisinsk industri

En betydelig andel av norsk prosessindustri er i dag basert på videreforedling av landets rike natur- og energiressurser. De sterke norske tradisjonene innenfor kjemibasert prosessindustri har bidratt til framveksten av en norsk biomedisinsk industri. En vesentlig del av den globale økonomien vil være knyttet til bioteknologi om noen tiår. Tilsvarende vil nye materialer dominere produktutviklingen på de fleste områder i årene som kommer. Med den erfaring norsk prosessindustri har fra internasjonal forretningsdrift, og med sin kompetanse innenfor prosessteknikk inklusiv grunnleggende kjemi og fysikk, vil den være et godt utgangspunkt for å bygge opp og videreutvikle denne sektoren.

Hovedmålene er:

- bidra til framvekst av norsk biomedisinsk industri
- stimulere til utvikling og økt produksjon av kundetilpassede spesialprodukter i prosessindustrien
- fremme utvikling av miljøriktige, ressursbesparende og mer effektive prosesser

- bidra til utvikling av forskningsbasert material-industri rettet mot framstilling av nye, avanserte materialer

Det foreslås avsatt 45 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Prosess- og biomedisinsk industri i 2004.

Vareproduksjon og materialforedling

Sektoren omfatter norsk vareproduserende industri i vid forstand, dvs. bygg og anlegg, næringsmiddelindustri, prosessindustri og maritim sektor. Det overordnede målet er å bidra til lønnsom vareproduksjon gjennom FoU på et høyt internasjonalt nivå. Prioriterte satsingsområder er:

- *effektive organisasjonsformer*: fremme forskning for å møte kunnskapsbehov i framtidens virtuelle organisasjon
- *markedsrettet innovasjon*: integrasjon av design, produktutvikling og produksjon ved hjelp av avansert informasjonsteknologi og nytenkning innen bruk av materialer, eksempelvis funksjonelle materialer og nanomaterialer, nye materialkombinasjoner, nye sammenføynings-teknologier og overflatebehandling
- *lønnsom produksjon*: Utvikle nye, forbedrede og fleksible produksjonsprosesser, og utvikle og utnytte resirkulasjonssystemer for tilgang på råvarer og komponenter gjennom demontasje
- *smart distribusjon*: videreutvikling av prinsipper for produksjonsplanlegging og logistikk som gjør det mulig for produkter framstilt i Norge å framstå som konkurransedyktige med hensyn til leveringstid og presisjon

Det foreslås avsatt 69 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Vareproduksjon og materialforedling i 2004.

Marine og biologiske ressurser

Bioteknologi er et sentralt verktøy for framtidig verdiskaping. Å nyttiggjøre seg bioteknologi vil gi et konkurransefortrinn i tradisjonell næringsmiddelindustri. Denne utgjør 25 pst. av norsk industris brutto produksjonsverdi og 20 pst. av industrisyssetningen. Bransjen står foran meget store utfordringer med et hjemmemarked som trues av redusert grensevern, og ved at Norge i meget stor grad er leverandør av marine råvarer med lav foredlingsgrad i et globalt marked. Forskning er avgjørende for å kunne komme fram til mer kostnadseffektive prosesser som i tillegg sikrer høy kvalitet og trygg mat.

Marin sektor har et stort potensial for økt verdiskaping som kan utløses ved betydelig opptrapping av forskningsinnsatsen og ved å legge forholdene til rette for næringsutvikling. Bruk av både eksisterende og nye råvarer samt utnyttelse av biprodukter kan gi betydelige framtidige gevinster.

God samhandling mellom den brukerstyrte forskningen, SkatteFUNN-ordningen og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond må etableres. Forskningsrådets virksomhet skal bidra til å:

- styrke kunnskapsgrunnlaget som kan lede til bioteknologisk basert verdiskaping i næringslivet
- utnytte potensialet i funksjonell genomforskning til nasjonal verdiskaping basert på biologiske ressurser
- styrke kompetanse og innovasjonsevne i industrien som har basis i biologiske ressurser
- utvikle norske FoU-miljøer som kompetansebase på internasjonalt nivå med relevans for næringslivet
- bidra til økt foredlingsgrad av biologiske ressurser gjennom utvikling av kostnadseffektive prosesser og innovative produkter

Følgende områder prioriteres:

- nye prosesseteknikker for å øke foredlingsgraden
- heve kunnskapsgrunnlaget for å oppnå økt verdiskaping basert på utnyttelse av biprodukter
- ny kunnskap og nye løsninger som gir sikre matvarer med lang holdbarhet
- utnytte genetisk kunnskap i utvikling av landbaserte og marine husdyr
- utvikle nye fôrprodukter
- utnytte potensialene i forhold til biobanker og bioprospektering
- framskaffe og utnytte grunnleggende bioteknologisk kunnskap for økt verdiskaping basert på biologiske ressurser

Det foreslås avsatt 25,5 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Marine og biologiske ressurser i 2004.

Underpost 50.2 Næringsrettet strategisk forskning

Den næringsrettede strategiske forskningen er knyttet til forskningsfaglige tema innen identifiserte kompetansefelt og hvor det er et utstrakt samarbeid mellom forskningsmiljøer og næringsliv. Det er spesielt tre kompetansefelt som er prioritert: Informasjons- og kommunikasjonsteknologi,

bioteknologi og materialteknologi. Felles for disse tre er bl.a. at det knytter seg store muligheter for verdiskaping og alle får meget stor oppmerksomhet internasjonalt. Derfor er det også svært viktig at norske kompetansemiljøer på feltene holder høy kvalitet og kan hevde seg i konkurransen. Øvrige satsingsområder forutsettes å ha stor nasjonal betydning, eksempelvis knyttet til naturgitte for-

hold, miljøspørsmål og områder hvor vi har sterke kunnskaps- og industrielle miljøer. Det forutsettes at satsingen skal bidra til å styrke arbeidet med store programmer innen materialteknologi, IKT og marin forskning.

Den strategiske forskningen foreslås inndelt som følger:

(i 1 000 kr)	
Sektor	Forslag 2004
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	90 000
Bioteknologi	25 000
Materialteknologi	23 000
Nasjonalt viktige kompetansefelt	56 560
Sum næringsrettet strategisk forskning	194 560

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Satsingen forutsettes konsentrert om de tre kjerneområdene mikroteknologi og -systemer, kommunikasjons- og programvareteknologi og informasjonssystemer. Midlene skal bl.a. nyttes til Simulasenteret (Fornebu) og programmene Grunnleggende IKT-forskning, Beregningsorientert matematikk i anvendelser og Sikkerhets- og sårbarhetsforskning. Det er behov for høy kompetanse innen grunnleggende deler av IKT og forskningen må konsentreres om temaer som:

- kvalitet på programvare, simuleringer og brukergrensesnitt
- kommunikasjonsteknologi, nettverk, mobile applikasjoner og tjenester
- forvaltning og behandling av store informasjonsmengder
- intelligente omgivelser og produkter, og sømløs integrasjon
- brukervennlighet i interaktive tjenester og media, kvalitet i brukergrensesnitt
- sikkerhet, pålitelighet og tillit i IKT-systemer og IKT-baserte tjenester
- miniatyrisering og integrering av utstyr og utstyrskomponenter

I tillegg til å bedre kompetansen, få flere doktorander og mer omfattende publisering trenger næringsen å styrke båndene til forskningsmiljøene. Dette vil danne grunnlaget for en rekke nye tjenester. Det forutsettes avsatt 10 mill. kroner til Simulasenteret, jf. omtale i St.meld. nr. 39 for 1998-99

Forskning ved et tidsskille. I tillegg kommer midler over Utdannings- og forskningsdepartementets og Samferdselsdepartementets budsjetter.

IKT-sårbarhet og -sikkerhet er et fagområde hvor det innen sivil sektor er liten forskningsinnsats i Norge. På oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet startet Forskningsrådet i 2003 et strategisk forskningsprogram innenfor fagområdet. Programmet har en planlagt varighet på fem år og med en samlet økonomisk ramme på 59 mill. kroner. Hovedmålet er å frambringe og gjøre tilgjengelig ny viten og kunnskap som kan bidra til å øke sikkerheten og redusere sårbarheten i dagens og morgendagens IKT-systemer.

Hovedmålet skal oppnås gjennom å:

- styrke den nasjonale kompetansen innen informasjonssikkerhet i dybde og bredde
- bygge og videreutvikle faglige nettverk nasjonalt og internasjonalt
- støtte nasjonale strategier innen IKT sikkerhet og sårbarhet
- bidra til at norske forskningsmiljø har et høyt faglig nivå og kan bearbeide viktige spørsmål og utfordringer knyttet til sikkerhet i IKT-systemer
- bidra til å finne løsninger og resultat som kan gi grunnlag for nasjonal industri og næringsutvikling innen sikkerhetsområdet

Det foreslås avsatt til sammen 90 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innen IKT i 2004.

Bioteknologi

Moderne bioteknologi har et stort potensial for ny næringsutvikling innen human- og veterinærmedisin, havbruk, landbruk og miljø. Det sentrale målet for satsingen er å sikre kompetansebygging som gir mulighet for framtidig næringsutvikling og verdiskaping i Norge. FoU på et høyt internasjonalt nivå er en forutsetning for innovasjon innen bioteknologi og er derfor en overordnet målsetting for den offentlige satsingen på dette området.

Norge står imidlertid overfor store utfordringer i forhold til forskningsinnsats innenfor bioteknologi. De mest sentrale utfordringene er å:

- sikre at forskningen innen bioteknologi holder et høyt internasjonalt nivå ikke minst innen grunnleggende forskning og kompetanseutvikling
- utnytte de samlede ressurser slik at forskningsmiljøene og kompetansen bygges opp gjennom velfungerende nasjonale nettverk på en samordnet og kostnadseffektiv måte
- utvikle og utnytte internasjonalt samarbeid og sørge for nødvendig mobilitet av forskere
- satse spesielt på marin og medisinsk forskning innenfor rammene av strategisk forskning
- sørge for at bevisstheten omkring patenteringens betydning øker i grunnforskningsmiljøene, og at dette materialiseres bl.a. gjennom å styrke krav om patentering i prosjektene

Det foreslås avsatt 25 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innen Bioteknologi i 2004. Det er en forutsetning at satsingen på næringsrettet strategisk forskning innen bioteknologi har en tett kobling til FUGE-satsingen (Funksjonell genomforskning), som er et stort nasjonalt forskningsprogram i regi av Forskningsrådet.

Materialteknologi

Nye materialer danner grunnlaget for økonomisk vekst, økt levestandard og livskvalitet og er gjenstand for intensiv forskningsaktivitet i alle industrialiserte land. Norge har sterke industrielle miljøer innen lettmetaller, plast og nisjer av funksjonelle materialer. De største utfordringene knyttet til satsingen på materialteknologi er bl.a. å utvikle nye, funksjonelle materialer som kan gi nye produkter, og derigjennom legge grunnlag for nytt næringsliv. Bevilgningen skal brukes på forskning på utvalgte deler av nanoteknologien, der langsiktig grunnleggende forskning både kan gi opphav til ny forståelse og til nye produkter og prosesser. Utgangspunktet skal være å videreutvikle den norske materialkunnskapen til å etablere teknologi-

plattformer som kan gi komparative fortrinn innen utvalgte områder av materialteknologien. Departementet vil styrke innsatsen innenfor denne sektoren, bl.a. når det gjelder funksjonelle materialer.

Det foreslås avsatt 23 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innen Materialforskning i 2004. Det forutsettes en god kobling mellom Forskningsrådets aktiviteter og den strategien som ligger til grunn for FUNMAT (Funksjonelle materialer), som er et strategisk samarbeid mellom Universitetet i Oslo, IFE, SINTEF og NTNU på dette feltet.

Nasjonalt viktige kompetansefelt

I tillegg til IKT og bio- og materialteknologi vil noen utvalgte næringsrettede kompetansefelt bli fulgt opp gjennom den strategiske forskningen. Kompetansefeltene er valgt for å gi et godt kunnskapsmessig fundament for framtidig næringsutvikling.

Prosessteknologi omfatter teknologi for transport, overføring og kjemisk, fysikalsk eller termisk transformasjon av masse og energi. Hovedutfordringen er høyere foredlingsgrad og krav til kompetanse- og teknologiinnhold i prosessene. Marin teknologi er det vitenskapelige og ingeniørmessige grunnlaget for å konstruere, bygge og reparere fartøyer, konstruksjoner og andre innretninger på og under havoverflaten. Marin teknologi har betydning for utvikling av tre av de mest konkurransedyktige norske næringsklyngene: sjøtransport og maritime aktiviteter, petroleumsutvinning til havs og utnyttelse av marine biologiske ressurser. Bygg- og miljøteknikk er knyttet opp mot bygg, veganlegg, havner, kraftverk, vannforsyning, avløp og offshorekonstruksjoner. Innenfor energi/petroleum har departementet et særlig ansvar for leverandørindustrien. Produktivitet, markedsføring og kompetanseledelse er spesielt viktig for vareproduserende industri. I denne sammenheng bør utvikling av innovasjonsprosesser som integrerer design, kompetanse, produktutvikling, markedsføring, logistikk og nye organisasjonsformer prioriteres. Dagens nivå på forskningsinnsatsen innen disse kompetansefeltene ligger på et for lavt nivå til å kunne opprettholde internasjonal konkurranseevne for den del av næringslivet som bygger på denne forskningskompetansen. Det er ellers særlig viktig å sikre næringslivet tilgang på høyt kvalifiserte medarbeidere gjennom doktorgradsutdanning.

Det foreslås avsatt 56,56 mill. kroner til strategisk forskning innenfor Nasjonalt viktige kompetansefelt i 2004.

Underpost 50.3 Innovasjon

Midler til innovasjon foreslås fordelt som følger i 2004:

(i 1 000 kr)	
Sektor	Forslag 2004
Brobygging	35 900
Kommersialisering av FoU	46 000
Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken	12 000
Sum innovasjon	93 900

Innovasjon foregår i samspill mellom næringsliv og kunnskapsmiljøer. FoU-basert innovasjon kan ha et stort verdiskapingspotensial, men kommersialiseringsprosessen er ofte krevende og har høy grad av risiko. Markedsmekanismene anses utilstrekkelige til å utløse dette potensialet. Det er derfor behov for egne virkemidler for å stimulere innovasjonsprosesser i og mellom bedrifter, nyetableringer og samarbeid mellom bedrifter, kunnskapsmiljøer og virkemiddelapparatet. Dette er nødvendig for å utvikle et kunnskapsbasert næringsliv. Innovasjonstiltakene er tverrgående over alle bransjer og sektorer. For å styrke kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken er målrettet forskning og god statistikk viktige elementer.

Brobygging

Brobygging mellom næringsliv og forskning omfatter programmene Mobilisering for FoU-relatert innovasjon (MOBI) og Verdiskaping 2010 (VS 2010). I tillegg omfatter sektoren prosjektene EU Innovation Relay Centre og SMB Innovasjon. For å øke verdiskapingen i Norge er det en sentral utfordring å mobilisere nye og langt flere bedrifter til FoU-relatert innovasjon. Målsettingen for MOBI og VS 2010 er, i nært samarbeid med andre virkemiddelaktører, å bidra til å få flere bedrifter til å inngå i nettverk og utviklingskoalisjoner hvor samarbeid og læring bidrar til å fremme både evne og holdninger til innovasjon. Målgruppen er primært SMB og bedrifter med liten FoU-erfaring. Programmene er viktige for utvikling av innovasjonsmiljøer og rekruttering av bedrifter til Forskningsrådets næringsrettede programmer. Det skal satses på prosjekter mellom FoU-miljøer og bedrifter, prosjekter rettet mot FoU-miljøene for å gjøre deres forskningsaktiviteter mer nærings-

rettet og prosjekter for å stimulere regional innovasjon. Aktiviteten vil bli styrket ved prioritering av ett nytt tiltak på teknologi- og kompetanseformidling fra forskningsinstitutter til SMB og FoU-samarbeid mellom universiteter og bedrifter. Et nært samspill med nytt innovasjons- og internasjonalsiseringsselskap er viktig.

Det foreslås avsatt 35,9 mill. kroner til *Brobygging* i 2004.

Kommersialisering av FoU

Kommersialisering av FoU gjennom FORNY-programmet, som fra 2002 også omfatter programmet kapitalisering av medisinsk forskning (MEDKAP), skal bidra til økt nyskaping og nyetablering fra forskningen ved universiteter, høyskoler og institutter. Programmet er et samarbeid med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og retter seg mot kommersialiserbare forretningsideer fra alle fag- og næringsområder.

Det gis støtte til kompetanseoppbygging, nettverk, idéstimulering, tidligfinansiering og verifisering. Tilbudet omfatter også hjelp til å rekruttere gründerteam, stimulere holdninger og spre kunnskap om innovasjons- og kommersialiseringsprosessen og patentering. Tiltakene retter seg særlig mot universiteter, høyskoler og FoU-institusjoner, men det vil også bli åpnet for ideer fra bedrifter og offentlige virksomheter som ellers ikke ville blitt realisert. Forskningsparkene og andre kommersialiseringsenheter ved kunnskapsinstitusjonene er viktige aktører i dette arbeidet. Regjeringen ønsker å styrke innsatsen på dette området. Det blir en særlig utfordring å utnytte FORNY slik at universiteter og høyskoler får nytte av de nye lovendringene som åpner for at universiteter og vitenskapelige høyskoler får en større rolle i kommersialisering av forskningsbaserte ideer.

Det foreslås avsatt 46 mill. kroner til Kommer-sialisering av FoU i 2004.

Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken

Programmet Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken (KUNI) har som mål å styrke det teoretiske og empiriske beslutnings-grunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken. Politikktutforming og virkemiddelbruk må tilpas-ses endringer i rammebetingelser nasjonalt og internasjonalt. Målgruppen er departementer, det offentlige virkemiddelapparatet, inklusiv Forsk-ningsrådet, regionale og lokale myndigheter, bedrifter og interesseorganisasjoner. Programmet

tar opp sentrale elementer fra tidligere forsknings-programmer med samme formål innen økonomi, innovasjon, utdanning og arbeidsmarked og skal bidra til et mer helhetlig og integrert kunnskaps-grunnlag for nærings- og innovasjonspolitikken. Avsatte midler omfatter også støtte til arbeidslivs-forskning, regional utvikling og forsknings-dokumentasjon og statistikk.

Det foreslås avsatt 12 mill. kroner til Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjons-politikken i 2004.

Underpost 50.4 Infrastruktur

Midler til infrastruktur foreslås fordelt som følger i 2004:

(i 1 000 kr)	
Sektor	Forslag 2004
Teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige FoU-institutter	95 000
Regionale FoU-institutter	38 700
Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet	69 000
KLDRA Himdalen	4 000
Teknologirådet	6 100
Administrasjon av SkatteFUNN-ordningen	13 000
Andre infrastrukturtiltak	21 440
Sum infrastruktur	247 240

Infrastruktur omfatter grunnbevilgninger til insti-tuttene, bygg og utstyr, evaluering av instituttene, til rettelegging for norsk deltakelse i EUs ramme-program for forskning og teknologi, COST-samar-beidet, støtte til Fransk-norsk stiftelse, nukleære aktiviteter m.m.

Teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige FoU-institutter

De teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige forskningsinstituttene mottar grunnbevilgninger som skal være et virkemiddel for å gi forsknings-instituttene mulighet til å opprettholde og utvikle sin kompetanse på fagområder som blir ansett som strategisk viktige for næringslivets, forvaltningens og samfunnets behov.

Det foreslås avsatt 95 mill. kroner til grunn-bevilgninger til Teknisk-industrielle og samfunns-vitenskapelige forskningsinstitutter i 2004.

Regionale FoU-institutter

Det er 12 regionale institutter som mottar basis-bevilgning gjennom Norges Forskningsråd. Hen-sikten med bevilgningen er å styrke de regionale instituttene langsiktige kompetanse- og kunnskapsutvikling. Det er en særlig utfordring for instituttene å øke forskningens relevans for næringslivet og gjennom forskningsaktivitet og samarbeid bidra til regional innovasjon og næringsutvikling. Instituttene bør videreutvikle sin rolle som attraktive samarbeidspartnere for næringslivet nasjonalt. Dette krever også tett sam-arbeid med regionale høyskoler og virkemiddel-apparat. Samtidig er det ønskelig at instituttene engasjerer seg i EUs 6. rammeprogram for forsk-ning og teknologi.

Det foreslås avsatt 38,7 mill. kroner til Regio-nale forskningsinstitutter i 2004.

Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet

Den norske deltakelsen i The OECD Halden Reactor Project (HRP) skal sikre landet grunnleggende kompetanse i reaktorteknologi og bidra til å bevare en tilfredsstillende beredskap mot ulykker, overvåke reaktoranlegg i norske nærområder og sikre norsk innflytelse i det internasjonale atom-sikkerhetsarbeidet. I tillegg skal prosjektet komme norsk industri og norsk forskning til gode. Etter regjeringens syn er Haldenprosjektets nytteverdi i denne sammenheng betydelig. HRP er organisert i 3-årige avtaleperioder med Institutt for energiteknikk (IFE) som operatør. I tråd med Stortingets forutsetninger kan MOX-forskning i Halden bare skje i den hensikt å bedre sikkerheten ved bruk av denne type brensel, jf. Innst. S. nr. 126 for 1998-99. Nåværende 3-års periode startet 1. januar 2003 og utløper 31. desember 2005. Stortinget har sluttet seg til regjeringens forslag om at det av bevilgningen til Norges forskningsråd gis en støtte på til sammen 90 mill. kroner til HRP for 3-års perioden 2003-05, fordelt med 25 mill. i 2003 og en tilsagnsfullmakt på til sammen 65 mill. kroner for 2004 og 2005. Det foreslås derfor avsatt 32,5 mill. kroner til Haldenprosjektet for 2004 og i tillegg en tilsagnsfullmakt på 32,5 mill. kroner knyttet til resterende del av støtten i siste år av 3-års perioden.

Annen nukleær virksomhet omfatter forskningsreaktoren JEEP på Kjeller som benyttes til grunnforskning innen fysikk og materialforskning og til bestrålingsteknologi. I tillegg kommer produksjon og distribusjon av radioaktive legemidler til norske sykehus og radioaktive kjemikalier og strålingskilder til industri og forskning. Viktige nasjonale oppgaver innen strålevern, miljøtjenester og radioaktivt avfall blir også ivaretatt av IFE Kjeller. Det foreslås avsatt 35,5 mill. kroner til annen nukleær virksomhet ved IFE i 2004. EURATOMs forskningsprogrammer er en separat del av EUs rammeprogram for forskning og omfattes ikke av EØS-avtalen. Norge har imidlertid deltatt i programmet på prosjekt-til-prosjekt-basis. Den norske deltakelsen har så langt vært knyttet til strålevern og atomulykkeberedskap og vært finansiert i fellesskap av Helsedepartementet, Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet, Utenriksdepartementet og Fiskeridepartementet. I tråd med anbefalingene til Utvalget for vurdering av strategier for sluttlagring av høyaktivt reaktor-brensel (Berganutvalget) er det hensiktsmessig å utvide den norske prosjektdeltakelsen til også å omfatte avfallshåndtering. Til dette formål foreslås det avsatt 1 mill. kroner pr. år av Nærings- og handelsdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd.

Det foreslås avsatt til sammen 69 mill. kroner til Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet i 2004.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

IFEs atomanlegg i Halden og på Kjeller, Statsbyggs anlegg KLDRA Himdalen, jf. nedenfor, all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg og midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen omfattes av statens selvassurans, jf. St.prp. nr. 9 for 1998-99. Atomenergi-loven begrenser innehaverens ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg til 60 mill. Special Drawing Rights (SDR). Den særskilte fullmakten for dekning av forsikringstilfelle overfor tredjeperson ved atomuhell på 60 mill. SDR foreslås videreført for 2004. Beløpet tilsvarer om lag 621 mill. kroner etter kurs pr. 1. september 2003, jf. Forslag til vedtak X, 1.

KLDRA Himdalen

Kombinert lager og deponi for lavt og middels lavt radioaktivt avfall i Himdalen, KLDRA Himdalen, har driftskonsesjon fram til mai 2008. Posten dekker ordinære driftskostnader til å ivareta årlig tilvekst og drift av lageret.

Det foreslås avsatt til sammen 4 mill. kroner til KLDRA Himdalen i 2004.

Teknologirådet

Teknologirådet er et uavhengig, rådgivende organ for teknologivurdering. Det skal arbeide tverrfaglig, og resultatene forutsettes formidlet både til myndighetene og til offentligheten med sikte på å stimulere til offentlig teknologidebatt.

Det foreslås avsatt 6,1 mill. kroner til Teknologirådet i 2004.

Administrasjon av SkatteFUNN-ordningen

Så langt har SkatteFUNN-ordningen vært administrert av Norges forskningsråd. Stortinget har i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 51 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv bedt Regjeringen om å vurdere om SkatteFUNN-ordningen bør legges inn i det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet. Fra 2004 er det lagt til grunn at det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet og Norges forskningsråd vil samarbeide om administrasjonen av ordningen. Det foreslås derfor at tilskuddet

til administrasjon av skattefradragssystemet deles mellom de to virksomhetene. Det foreslås avsatt 13 mill. kroner i 2004 til Norges forskningsråds administrasjon av SkatteFUNN-ordningen.

Andre infrastrukturtiltak

Dette omfatter midler til mobilisering og til rettelser for norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og teknologi og midler til Fransk-norsk stiftelse (FNS). Stiftelsen støtter bilateralt forsknings- og teknologisamarbeid mellom Frankrike og Norge. Videre omfatter det midler til oppfølging av den bilaterale forskningsavtalen som ble inngått med Japan i 2003.

Midlene skal i hovedsak gå til å understøtte nasjonale aktiviteter for å koordinere og posisjo-

nere norske miljøer til aktiv deltakelse i EUs rammeprogram. Nærings- og handelsdepartementet vil be Forskningsrådet vurdere behovet for egne midler til nasjonale eksperter innen områdene strategisk forskningspolitisk samarbeid og nano- og materialteknologi. Videre koordinerer Forskningsrådet det faglige arbeid i EUs programkomiteer, deltar med delegater i alle komiteer og står sentralt når myndighetene ønsker innspill og synspunkter på spørsmål angående programmet. Forskningsrådet arbeider også med å framskaffe de opplysninger som er nødvendige for å vurdere omfanget og utbyttet av den norske deltakelsen.

Det foreslås avsatt 21,44 mill. kroner til Andre infrastrukturtiltak i 2004.

Kap. 922 Norsk Romsenter (jf. kap. 3922)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
50	Tilskudd			272 000
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	244 297	252 300	
	Sum kap 922	244 297	252 300	272 000

Virksomhetsbeskrivelse

Målene for norsk romfart er å skape industriell vekst, dekke nasjonale brukerbehov, utvikle nasjonal romrelatert bakkeinfrastruktur og utvikle sterke miljøer innen romforskning. Formålet med statlige bevilgninger til romvirksomheten er å øke den nasjonale verdiskapingen både i næringslivet og i offentlig sektor gjennom teknologisk utvikling og forskning.

Bevilgningene bidrar til at norske bedrifter deltar aktivt i teknologiutviklingen innen internasjonal romfart. Dette teknologisamarbeidet er viktig for å ha suksess med nyskaping også på andre sentrale områder innenfor norsk næringsvirksomhet. En positiv utvikling for norske leverandørers konkurranseevne er avhengig av en langsiktig investering i forskning og utvikling.

De statlige bevilgningene til romvirksomheten skal bidra til:

- å utvikle og sette i drift kostnadseffektive systemer som dekker nasjonale behov for romrelaterte tjenester og produkter
- at Norge kan spille en ledende rolle internasjonalt innenfor bakkeinfrastruktur på

områder hvor Nord-Norge og Svalbard har geografiske fortrinn

- at Norge oppnår sterke internasjonale posisjoner innen prioriterte industriområder som telekommunikasjon, navigasjon, jordobservasjon og bæreraketter
- betydelige industrielle ringvirkninger

Organisering

Norsk Romsenter fungerer som et strategisk og administrativt utøvende organ for norsk romvirksomhet inklusiv det norske medlemskapet i ESA (European Space Agency).

I 2003 har Norsk Romsenter 19 ansatte. Romsenteret eier 90 pst. av Andøya Rakettskytefelt AS og 100 pst. av aksjekapitalen i Norsk Romsenter Eiendom AS. Norsk Romsenter Eiendom AS og Kongsberg Defence & Aerospace AS eier Kongsberg Satellite Services AS på 50-50 basis. Kongsberg Satellite Services AS eier infrastrukturen på Svalbard Satellittstasjon (SvalSat) og har i tillegg driftsansvaret for SvalSat og Tromsø Satellittstasjon. Virksomheten på Svalbard, på Andøya og i

Tromsø utgjør en viktig del av den norske infrastrukturen for romvirksomhet.

Det ble i 2002 igangsatt et arbeid for å evaluere Norsk Romsenter. Resultatet av evalueringen ble lagt fram for departementet i juni 2003. Evalueringen konkluderer med at Romsenteret er et effektivt myndighetsorgan for planlegging. Koordinering og forvaltning av offentlige midler på en gagnlig og effektiv måte. Romsenteret har i følge evalueringen fremmet norsk industriutvikling på en god måte og hatt suksess i utviklingen av brukertjenester og bakkebasert infrastruktur. Evalueringen påpeker at arbeidsdelingen mellom Norsk Romsenter og Norges forskningsråd for romforskning ikke fungerer optimalt.

Omdanning av Norsk Romsenter til statlig forvaltningsorgan

I Dok. nr. 3:6 for 1998-1999 Riksrevisjonens gjennomgang av bruken av stiftelser i statlig forvaltning, påpekes behov for å endre tilknytningsform for bl.a. Norsk Romsenter. Regjeringen foreslo på denne bakgrunn i St.prp. nr. 51 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, å omdanne Norsk Romsenter fra stiftelse til statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Forslaget fikk tilslutning ved Stortingets behandling av proposisjonen 18. juni 2003, jf. Innst. S. nr. 283 for 2002-2003. Nærings- og handelsdepartementet legger på denne bakgrunn opp til å etablere et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter som fra 1. januar 2004 skal overta stiftelsen Norsk Romsenters oppgaver og ansatte.

Når Norsk Romsenter omdannes til forvaltningsorgan, følger det automatisk at de ansatte vil bli å regne som ansatte i statens tjeneste med rett og plikt til medlemskap i Statens Pensjonskasse. Det legges til grunn at de ansatte i Norsk Romsenter ikke skal tape pensjonsrettigheter på å bli statstjenestemenn.

Nærings- og handelsdepartementet legger opp til at Norsk Romsenter også etter omdanningen skal ha et styre og et råd.

Den forretningsmessige virksomheten i Norsk Romsenter er skilt ut i datterselskaper i form av aksjeselskaper, jf. oversikt ovenfor. Det forutsettes at eiendomsretten til disse selskapene overføres fra stiftelsen Norsk Romsenter til staten, og at forvaltningsorganet skal forvalte statens eierinteresser i nevnte selskaper.

Medlemskapet i ESA (European Space Agency)

Medlemskapet i ESA er det viktigste virkemidlet for norsk romvirksomhet. Det åpner for norsk del-

takelse i høyteknologiske prosjekter i regi av de store europeiske konsernene i denne sektoren. ESA-kontraktene representerer en betydelig internasjonalisering for de berørte norske bedriftene og deltakelse i prosjektene tilfører dem verdifull kompetanse.

Norsk Romsenter viderefører strategien med å konsentrere ressursene til et begrenset antall områder som står sentralt for norske brukerinteresser og norske bedrifter. Disse områdene er telekommunikasjon, navigasjon, jordobservasjon og utvikling av bæreraketter. Strategien gir føringer for deltakelse i ESAs frivillige programmer og anvendelsen av Romsenterets nasjonale følge-midler.

Deltakelsen i ESA programmene har stor strategisk betydning for norske brukerinteresser og norske bedrifter. Det vil være svært viktig at norsk næringsliv kvalifiserer seg til å delta i ESAs programmer innen satellittkommunikasjon og satellittnavigasjon de nærmeste årene. Særlig på disse områdene er det en rask teknologisk utvikling, og norsk industriutvikling er avhengig av at man kan delta aktivt på disse sektorene.

Samarbeidet som er etablert mellom EU og ESA om EUs system for satellittnavigasjon, Galileo, åpner for norske leveranser via ESAs deltakelse i dette prosjektet. Leveransene til Galileo-systemet vil utgjøre store årlige beløp i mange år framover. På grunn av norsk samferdsel til lands, til sjøs og i luften er det knyttet betydelige nasjonale interesser til utvikling av satellittnavigasjon.

I tilknytning til budsjettet for internasjonal romvirksomhet settes det også av midler til Radarsat-programmet. Norsk Romsenter i 2002 inngikk avtale om dette programmet med det kanadiske romfartsorganisasjonen og en kanadisk bedrift, etter at det ble klart at det planlagte ESA-programmet for Radarsat ikke ble gjennomført, jf. resultatrapporten og bevilgningsforslaget under post 50.3.

Nasjonale følgeprogrammer og internasjonale avtaler som videreføres i forvaltningsorganet

Målsettingen for anvendelse av de nasjonale følgemidlene er å sikre finansiering av aktiviteter som er av stor betydning for industrien og andre virksomheter, i tillegg til å øke nytten av den norske deltakelsen i ESA.

For å utvikle den nasjonale infrastrukturen skal Norsk Romsenter arbeide for å bringe flere internasjonale brukere til Svalbard Satellittstasjon, Andøya Rakettskytefelt og Tromsø Satellittstasjon.

Norsk Romsenter har forretningsmessige avtaler der stiftelsen står ansvarlig for levering av ulike tjenester. Disse avtalene er formulert slik at for-

pliktelsene ved etablering av forvaltningsorganet overføres fra stiftelsen til forvaltningsorganet. Dette innebærer at forvaltningsorganet vil tre inn i disse avtalene når det overtar stiftelsens virksomhet 1. januar 2004. På dette grunnlag forutsettes slike avtaler og det ansvar og forpliktelser avtalene innebærer, overført til staten ved forvaltningsorganet 1. januar 2004 selv om den formelle avvikling av stiftelsen Norsk Romsenter skjer seinere (i første halvår 2004).

En sentral avtale i denne sammenheng er den kontrakten som Norsk Romsenter gjennom sitt datterselskap Norsk Romsenter Eiendom AS har inngått med den amerikanske romfartsorganisasjonen NASA og den amerikanske værvarslings-tjenesten (IPO/NOAA) for å legge to fiberoptiske kabler mellom fastlandet og Longyearbyen på Svalbard. Disse fiberkablene vil innebære en vesentlig forbedring av telekommunikasjonen fra SvalSat via fastlandet til kunder i Europa og USA. Gjennom denne avtalen har Norsk Romsenter en flereårig forpliktelse om å levere

transmisjonstjenester til NASA og IPO/NOAA. Prosjektet har en kostnadsramme på 40 mill. USD som skal dekkes ved innbetalinger fra NASA og IPO/NOAA fram til 1. januar 2009. For å gjennomføre kabelprosjektet har Norsk Romsenter inngått avtale om mellomfinansiering (byggelån) med et amerikansk finansieringsselskap (Hannon Armstrong) som har finansiert kjøp og legging av kablene. Mellomfinansieringsavtalen innebærer at Romsenteret sammen med sitt datterselskap Norsk Romsenter Eiendom AS står solidarisk ansvarlig overfor Hannon Armstrong.

Utover forpliktelser knyttet til de to fiberkablene har Norsk Romsenter full programrisiko i avtalen knyttet til Radarsat 2-samarbeidet med den kanadiske romfartsorganisasjonen (Canadian Space Agency) og det kanadiske selskapet Radarsat International. Dette innebærer en samlet forpliktelse på 10 mill. USD med innbetaling i perioden 2003-09. Denne avtalen ble inngått etter at det høsten 2002 ble klart at det planlagte Radarsat-programmet gjennom ESA ikke ville bli gjennomført.

Resultatrapport 2002

Utvikling for noen sentrale størrelser knyttet til norsk romvirksomhet:

	Resultat 2001	Mål 2002	Resultat 2002	Mål 2003	Mål 2004
(i mill. kr)					
<i>Generelt:</i>					
Verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester	4 700	>5 900	5 100	>5 900	>6 200
<i>ESA-virksomhet:</i>					
Verdien av norske ESA-kontrakter, akkumulert	1 930	2 100	2 050	>2 200	2 350
Akkumulert returkoeffisient i ESA	1,04	>1,0	1,04	>1,0	>1,0
Ringvirkningsfaktor	3,8	>3,6	4,0	>3,8	>4,0

Gjennom Norges tidligere satsing på satellittbasert telekommunikasjon for å dekke behov for kommunikasjon med handelsflåten, oljeplattformer, fiskefartøylene og Svalbard, har Norge fått større nytte av romvirksomheten enn de fleste andre europeiske land. Jordobservasjon fra satellitt er et annet område der Norge med sine betydelige land- og havområder har store brukerinteresser. Slik jordobservasjon gir ny kunnskap om jordoverflaten, havområdene, polstrøkene og atmosfæren som omgir jorden.

I 2002 utgjorde verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester 5,1 mrd. kroner, mens målsettingen var 5,9 mrd. kroner. Lavere

etterspørsel innenfor sektoren satellittbasert telekommunikasjon var en vesentlig årsak til at målsettingen ikke ble innfridd. Mye av Norsk Romsenters virksomhet har en lang tidshorisont slik at det kan ta flere år før man oppnår resultater.

Norske leverandører hadde i 2002 leveranser til ESAs programmer på 120 mill. kroner, og de totale akkumulerte leveransene til disse programmene i perioden fra 1985 utgjør 2,05 mrd. kroner. Det viser seg at norske leveranser til ESAs programmer er 4 pst. større enn ESAs regelverk skulle tilsi. Dette indikerer at norske bedrifter er konkurransedyktige.

Det er et viktig mål for norske ESA-kontrakter og kontrakter gjennom nasjonale følgeprogrammer at de skal legge grunnlag for ytterligere salg av produkter og tjenester. For hver krone i ESA-kontrakter og kontrakter gjennom Romsenterets følgeprogrammer har de norske leverandørene i tillegg oppnådd kontrakter til en akkumulert verdi av fire kroner, dvs. en ringvirkningsfaktor på 4,00.

Romsenteret tok i 2002 initiativ for å skaffe nye kunder til SvalSat. Andøya Raketttskytefelt AS og Kongsberg Satellite Services AS hadde god inn- tjening i 2002. Andøya Raketttskytefelt hadde et års-

resultat på 7,2 mill. kroner, mens Kongsberg Satellite Services hadde et årsresultat på 21,3 mill. kroner.

Radarsatprogrammet, som ESAs ministerråd vedtok i 2001, oppnådde ikke tilstrekkelig opp- slutning til å bli realisert. Radarsat benyttes bl.a. til havovervåkning, miljøovervåkning og overvåk- ning av nordområdene. For å sikre de nasjonale interessene på disse områdene har Norsk Rom- senter inngått et bilateralt samarbeid med det kanadiske romsenteret og selskapet Radarsat International for bruk av data fra satellitten Radar- sat-2, jf. omtale under post 50.3 nedenfor.

Budsjettforslag 2004

Post 50 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
50.1	Administrasjon			25 700
50.2	Nasjonale følgeprogrammer			23 500
50.3	Internasjonal romvirksomhet			222 800
	Sum post 50			272 000

Nettobudsjettering

Norsk Romsenter fastsetter målsettingene for den nasjonale romvirksomheten i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet og berørte virksomheter.

Romsenterets forretningsmessige virksomhet ivaretas i hovedsak gjennom datterselskapene som er selvfinansierte og organisert som egne aksje- selskaper. Datterselskapenes virksomhet vil imid- lertid være avhengig av Romsenterets inter- nasjonale avtaler, bl.a. med ESA og NASA. Inn- og utbetalinger basert på disse internasjonale avta- lene formidles gjennom Romsenteret. Størrelsen på disse inn- og utbetalingene vil variere fra år til og ligger derfor ikke til rette for vanlig brutto- budsjettering. På dette grunnlaget legges det opp til *nettobudsjettering* for forvaltningsorganet Norsk Romsenter. De årlige nettobevilgningene skal dekke bidrag til internasjonal romvirksomhet, nasjonale følgeprogrammer og administrasjon av NRS (forvaltningsorganet). Dette nettobudsjett opplegget vil i prinsippet tilsvare den

budsjetteringspraksis som har ligget til grunn for stiftelsen Norsk Romsenter bortsett fra at bevilg- ningen til forvaltningsorganet foreslås flyttet fra en 70-post til en 50-post, tilsvarende som for Norges forskningsråd under kap. 920.

Underpost 50.1 Administrasjon

Romsenteret fastsetter målsettinger for den nasjo- nale romvirksomheten i samarbeid med og berørte sektorer. I målsettingene søker man både å ivareta nasjonale brukerbehov og industriens utviklings- muligheter. Norsk Romsenter representerer Norge i ESA-samarbeidet. Departementet og Rom- senteret deltar i ESAs råd. Den nasjonale forvaltningsutøvelsen forutsetter at Romsenteret har stor kompetanse og gode nettverk både i inn- og utland.

Det foreslåtte tilskuddet til Norsk Romsenters administrasjon på 25,7 mill. kroner dekker driften ved hovedkontoret. Det gis ikke driftsstøtte til noen av datterselskapene.

Inntekter for Norsk Romsenter med datterselskaper

(i 1 000 kr)

	Regnskap 2002	Budsjett 2003	Forslag/anslag 2004
Statstilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett	244 297	252 300	272 000
Datterselskapenes inntekter	48 628	65 000	36 000
Sum inntekter	292 925	317 300	308 000

Underpost 50.2 Nasjonale følgeprogrammer

Følgeprogrammene er hovedsakelig industrirettede og skal kvalifisere potensielle norske leverandører for kontrakter til ESA-programmer. Følgeprogrammene forutsettes også å dekke bilaterale samarbeidsprosjekter og utvikling av nasjonale jordobservasjonsmiljøer. Midler kan også ved spesielle behov benyttes til mindre investeringer ved Andøya Rakettskytefelt AS og Kongsberg Satellite Services AS. Følgeprogrammene bidrar til å videreutvikle norske aktørers teknologiske kompetanse. Vesentlige deler av midlene rettes inn mot nye markeder innen telekommunikasjon og ESAs andel av EUs satellittnavigasjonssystem Galileo.

Det foreslås avsatt 23,5 mill. kroner til nasjonale følgeprogrammer i 2004.

Underpost 50.3 Internasjonal romvirksomhet

Romvirksomhet er en global virksomhet som i stor grad preges av aktører i USA, Russland, Europa, Japan og India. Tilbakegangen i internasjonal telekommunikasjonsindustri har satt et negativt preg på markedene for salg og oppskyting av telekommunikasjonssatellitter.

Norges deltakelse i ESA er det viktigste virkemidlet for norsk romvirksomhet. Deltakelsen består av en obligatorisk del og deltakelse i frivillige programmer. Obligatoriske utgifter består av bidrag til ESAs generelle budsjett og ESAs vitenskapsprogram. Medlemslandenes andel av de obligatoriske utgiftene baseres på det enkelte lands bruttonasjonalprodukt. For perioden 2003-05 vil den norske andelen utgjøre 1,73 pst. I de frivillige programmene deltar Norge med 0,77 pst. av budsjettet. I følge ESAs konvensjon burde den norske av de frivillige programmene også utgjøre 1,73 pst.

Norsk Romsenter skal koordinere mulighetene for norske industrikontrakter i ESA opp mot kompetansen hos de norske leverandørene og offentlige behov for romrelaterte tjenester. Det er stor

konkurranse om leveranser til ESA. Gjennom de ESA-kontraktene som norske leverandører oppnår, må bedriftene møte den teknologiske og kostnadsmessige konkurransen fra europeiske leverandører. Dette gjør de norske leverandørene mer konkurransedyktige også i forhold til å få oppdrag utenfor Europa. Ministermøtene i ESA avholdes med 2-3 års mellomrom for å fastsette prioriteringer og gjøre vedtak om å i gangsette nye programmer. Ved ESAs ministermøte i mai 2003 tiltrådte Norge deltakelse i to frivillige programmer for raketten Ariane-5 med forpliktelser i perioden 2003-09.

Budsjettforslag

I budsjettet for 2003 ble Norsk Romsenter tilført 26,5 mill. Euro til dekning av deltakelsen i ESA. For 2004 vil norske forpliktelser overfor ESA utgjøre ca. 29,24 mill. Euro. Fra 2003 til 2004 er det økninger på tidligere inngåtte forpliktelser for deltakelse i frivillige programmer og nye forpliktelser i frivillige programmer inngått på ESAs ministermøte i mai 2003. Det er også en mindre økning i de obligatoriske kostnadene.

I ESAs budsjett disponeringssystem blir en andel av de innkalte beløpene fra Norge som ikke brukes opp, i hovedsak p.g.a. forsinkelser i gjennomføringen av programmene, hvert år overført til en egen norsk konto i ESA. Midlene som overføres, stilles til disposisjon for Norge det påfølgende året. Norge hadde ved inngangen av 2003 ca. 5,0 mill. Euro inntående på denne kontoen fratrasket 33,9 mill. kroner som tilbakeføres i 2003, jf. omtale under kap. 3922, post 70. Det understrekes at systemet med overføring av programmidler til denne kontoen ikke endrer de totale norske forpliktelsene i de ESA-programmene som Norge deltar i. Det dreier seg om forskyvning av betalinger. I forbindelse med statsbudsjettet for 2003 ble det lag til grunn et opplegg med tilbakeføring av inntående midler på den norske ESA-kontoen ut over en buffer på ca. 2 mill.

Euro. Som ledd i nettobudsjetteringen for forvaltningsorganet Norsk Romsenter foreslås dette opplegget endret ved at innestående på den norske kontoen kan benyttes av NRS til å dekke forpliktelser i senere år. Det forutsettes at Nærings- og handelsdepartementet godkjenner bruk av slike midler.

Det legges til grunn at norske forpliktelser i obligatoriske og frivillige ESA-programmer vil kreve 29,24 mill. Euro i 2004. I tillegg kommer en norsk innbetaling til Radarsat-programmet i henhold til avtale med den kanadiske romfartsorganisasjonen og en kanadisk bedrift. For 2004 foreslås det avsatt 217 mill. kroner til ESA (ca.

26,15 mill. Euro). Det foreslås også avsatt 5,2 mill. kroner til den norske deltakelsen i Radarsat. Restende norske midler for å dekke Norges ESA-forpliktelser i 2004 – i overkant av 3 mill. Euro – foreslås dekket fra den norske kontoen i ESAs budsjett disponeringssystem.

De økonomiske forpliktelsene overfor ESA betales i Euro, og valutarisikoen bæres av medlemslandene. I forslaget er det budsjettert ut fra en forventet Eurokurs. Dersom kursen på utbetalingstidspunktene blir annerledes enn forutsatt i budsjettforslaget, er det lagt opp til at bevilgningen kan justeres i endringsproposisjon i 2004.

(i 1 000 kr)			
Betegnelse	Regnskap 2002	Budsjett 2003	Forslag 2004
<i>ESA, obligatoriske utbetalinger</i>	77 414	79 100	62 000
<i>Frivillige programmer i og utenfor ESA:</i>			
- Telekommunikasjon	32 531	29 600	33 800
- Jordobservasjon	28 420	32 700	52 200
- Romstasjon	22 321	23 000	16 400
- Romtransport	16 450	17 800	17 600
- Mikrogravitasjon	358	1 300	2 500
- Navigasjon	9 561	13 900	21 500
- EASP (Kiruna-Andøya Special Project)	10 850	10 900	11 600
- ESAs teknologiprogram (GSTP)	4 092	1 000	0
- Radarsat	0	0	5 200
Sum frivillige programmer i og utenfor ESA	124 583	130 200	160 800
Tilskudd til internasjonal romvirksomhet	201 997	209 300	222 800

Beløpene for 2004 er anslag for planleggingsformål. Det kan bli aktuelt å foreta ompriori-

teringer mellom programmene i ESA dersom forutsetninger eller framdrift skulle tilsi det.

Kap. 3922 Norsk Romsenter (jf. kap. 922)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70	Tilbakeføring av kontingentmidler		33 900	
	Sum kap 3922		33 900	

Nærings- og handelsdepartementet foreslår å gå bort fra opplegget med tilbakeføring og inntektsføring av midler som overføres til den norske kontoen i ESAs budsjett disponeringssystem. Disse tilbakeføringene endrer ikke Norges totale forpliktelser, og tilbakeførte midler vil måtte gjenbevilges senere. Siden det er vanskelig å beregne når det vil være behov for å gjenbevilge disse midlene, og for å unngå unødige bevilgningsendringer, foreslås det at innestående midler på den norske ESA-kontoen kan benyttes til å dekke norske ESA-

forpliktelser i senere år, jf omtale til nettobudsjetteringsopplegget og utgiftsbevilgningen under kap. 922, post 50.3. Det forutsettes at Nærings- og handelsdepartementet godkjenner bruk av midler fra den norske kontoen, og at midlene benyttes til programmer Norge har vedtatt å delta i.

På dette grunnlag foreslås det ikke bevilgning til å tilbakeføre midler fra den norske ESA-kontoen for 2004.

Kap. 923 Forsknings- og utviklingskontrakter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	155 185	100 000	
	Sum kap 923	155 185	100 000	

Vedrørende 2003:

Bevilgningen ble økt med 35 mill. kroner ved St.vedt. 20. juni 2003, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 260 for 2002-2003.

Vedrørende 2004:

Bevilgningen under kap. 923 foreslås å inngå i virkemidlene til nytt innovasjons- og internasjonalsiseringssselskap under nytt kap. 2421 fra og med 2004.

Beskrivelse av ordningene

Det er etablert to tilskuddsordninger for å stimulere kunder og leverandører til å samarbeide om utvikling av produkter og tjenester gjennom forsknings- og utviklingsprosjekter. Formålet med ordningene er å styrke næringslivets konkurranseevne gjennom samarbeid med en krevende kunde. Disse to ordningene er *Offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (OFU)* og *Industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU)*. OFU-ordningen omfatter samarbeid mellom en offentlig etat og en bedrift der man ser behov for produktutvikling eller nye systemer. IFU-ordningen omfatter samarbeid mellom bedrifter.

Ordningene har vært administrert av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND). Ved behandlingen av St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002-2003 vedtok Stortinget at virkemidlene til

SND fra og med 2004 skal inngå i nytt innovasjons- og internasjonalsiseringsselskap for næringslivet. Virkemidlene som i dag forvaltes av SND, inklusiv OFU- og IFU-ordningene, blir fra 2004 overført til det nye selskapet. For nærmere beskrivelse av ordningene, mål og strategier og budsjettforslag 2004 vises det til omtale under kap. 2421, post 73.

Resultatrapport 2002

I alt er 111 OFU- og IFU-prosjekter igangsatt i løpet av 2002 med en samlet støtteramme på 106,8 mill. kroner og en samlet prosjektramme på 457 mill. kroner. Av de 111 prosjektene ble 49 prosjekter (44 pst.) gjennomført i bedrifter med under fem ansatte.

Offentlig forsknings- og utviklingskontrakter (OFU)

I 2002 ble det gitt tilsagn om tilskudd på 44,7 mill. kroner til 44 OFU-prosjekter. Gjennomsnittlig støtte pr. prosjekt var 1 mill. kroner. Total kostnadsramme for prosjektene var på 172 mill. kroner. Det statlige tilskuddet utgjorde dermed 23 pst. av total prosjektramme. Fordelingen etter bedriftsstørrelse i 2002 viser at i 50 pst. av midlene gikk til bedrifter med mindre enn fem ansatte.

Alle prosjektene som har mottatt støtte, vil innebære nyskaping i form av et nytt produkt eller en ny løsning. Framtidige evalueringer vil vise hvor stor del av prosjektene som har vært vel-

lykket i form av salg utover samarbeidspartneren. Prosjektene som har mottatt støtte, har utløst annen kapital minst tilsvarende den årlige støtten gjennom OFU-ordningen. De fleste prosjektene representerte nye samarbeidsrelasjoner.

De senere årene er aktivitet innen helse-sektoren gitt økt prioritet. I 2002 gikk 30,4 mill. kroner, dvs. 68,1 pst. av OFU-midlene til helse-teknologiprojekter. Prosjekter innen IT-industrien fikk i 2002 støtte på i overkant 10,8 mill. kroner, dvs. rundt 24,2 pst. av samlet tilsagnsbeløp. ELIN-prosjektet for utvikling av elektronisk kommunika-sjon mellom primærleger og spesialisthelse-tjenesten, trekkes fram som et godt eksempel på et prosjekt hvor OFU sammen med prosess-kompetanse stimulerer til nye samhandlings-mønstre innen offentlig sektor.

Industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU)

I 2002 ble det gitt tilsagn om tilskudd på 62,1 mill. kroner til 67 IFU-prosjekter.

Gjennomsnittlig offentlig støtte var ca. 0,9 mill. kroner pr. prosjekt. IFU-tilskuddet har til sammen

utløst en prosjektramme på 285 mill. kroner. Det statlige tilskuddet utgjorde i gjennomsnitt 22 pst. av total prosjektramme. Fordelingen etter bedrifts-størrelse viser at 65 pst. av midlene gikk til leverandørbedrifter med under 20 ansatte. Det ble det gitt tilskudd på til sammen 29,3 mill. kroner til 24 prosjekter med utenlandske kundebedrifter.

Alle prosjektene som har mottatt støtte, vil innebære nyskaping i form av et nytt produkt eller en ny løsning. Framtidige evalueringer vil vise hvor stor del av prosjektene som har vært vel-lykket i form av salg utover samarbeidspartneren. Prosjektene som har mottatt støtte, har utløst annen kapital minst tilsvarende den årlige støtten gjennom IFU-ordningen. Alle prosjektene repre-senterte nye samarbeidsrelasjoner.

Hovedvekten av IFU-prosjektene ble i 2002 gjennomført i IT-bransjen. Disse prosjektene utgjorde ca. 53 pst. av samlet tilsagn. Verksted-industrien er også tungt representert med 25,1 pst. av samlede tilsagn. Det har vært arbeidet aktivt med å bistå verftet Izar i Spania med å oppfylle gjenkjøpsforpliktelser i forbindelse med det norske forsvarrets kjøp av fregatter fra verftet.

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	19 109	25 500	25 500
71	EUs rammeprogram for forskning og teknologi, <i>kan overføres</i>	484 389	310 000	
	Sum kap 924	503 498	335 500	25 500

Vedrørende 2004:

Bevilgningen under post 71 er foreslått overført til kap. 288, post 73 på Utdannings- og forsknings-departementets budsjett.

Målsettinger for bevilgningene

Regjeringen ønsker at Norge skal være blant de ledende land i verden når det gjelder kunnskap, teknologi og verdiskapning på viktige områder. Internasjonalt forskningssamarbeid er viktig for å sikre norske bedrifter og forskningsmiljøer rele-vant og aktuell kunnskap og kompetanse. Sam-arbeidet skal også bidra til at norske miljøer får

delta i den internasjonale kunnskapsproduksjonen. Internasjonaliseringen innen forskning, teknologi og næringsliv har økt kraftig de senere årene og peker på en ny fase for forsknings- og innovasjons-politikken. Parallelt med det økende internasjonale forsknings- og teknologisamarbeidet er det også økende globalisering av næringslivet og nye nett-verk og allianser mellom private og offentlige kunnskapsleverandører. Ikke minst i lys av at Norge er nettoimportør av kunnskap, og at norsk forskningsproduksjon utgjør kun promiller av all forskning i verden, er deltakelse i internasjonale forskningsprogrammer av sentral betydning både for universiteter, institutter og for næringslivet.

Post 70 Tilskudd, kan overføres

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70.1	eContent	4 498	6 500	7 000
70.2	EUs program for næringsliv og entreprenørskap	12 203	16 000	16 000
70.5	PROMISE/MODINIS	1 866	2 400	2 000
70.7	Handlingsplan for sikrere bruk av Internett	351	400	300
70.8	IDA-programmet	191	200	200
	Sum post 70	19 109	25 500	25 500

Underpost 70.1 eContent*Målsettinger for tilskuddet*

Det EU-initierte programmet eContent har som formål å stimulere europeiske informasjonsprodusenter til å utvikle og ta i bruk nye multimedieprodukter. eContent-programmet skal ivareta språklig mangfold i Europa, styrke kapitaltilgangen for små og mellomstore innholdsprodusenter og lette tilgangen til offentlig informasjon for slike bedrifter. De samlede kostnadene er beregnet til 100 mill. Euro over programperioden 2001-04. EFTA har to norske nasjonale eksperter som arbeider med programmet for Europa-kommisjonen.

Sekretariatet for den norske oppfølgingen av programmet er lagt til Euro Info Centre-Sør. Den norske innsatsen er konsentrert om:

- informasjon til aktuelle målgrupper for programmet
- veiledning og oppfølging av deltakere i programmet

Resultatrapport 2002

Den nasjonale oppfølgingen i 2002 har i hovedsak bestått av å identifisere målgrupper for programmet, koordinere og gjennomføre møter med bransjeorganisasjoner, informasjonstiltak og kurs i søknadsskriving. eContent-programmet er i løpet av perioden blitt godt kjent blant aktørene i norsk innholdsindustri. Suksessraten for prosjekter med norsk deltakelse var imidlertid lav i 2002, i motsetning til 2001.

Budsjettforslag 2004

Innenfor det foreslåtte bevilgningsbeløpet på 25,5 mill. kroner under post 70 avsettes 7,0 mill. kroner til eContent-programmet. På grunn av forskyvning i gjennomføringen av enkelte prosjekter i programmet og høyere eurokurs kan de samlede programutgiftene ved norsk deltakelse i eContent øke til ca. 8,5 mill. kroner i 2004. Dersom det blir tilfelle, vil programutgiftene utover det avsatte beløpet på 7 mill. kroner dekkes av overførte midler på budsjettposten fra 2003. Programutgiftene omfatter kontingentmidler til EU, nasjonal oppfølging, sekretariatsutgifter og nettoutgifter til nasjonale eksperter (utover fast refusjon fra EU).

Underpost 70.2 EUs program for næringsliv og entreprenørskap*Bakgrunn*

EU vedtok på toppmøtet i Lisboa i 2000 en næringspolitisk målsetting om å bli den mest konkurransedyktige kunnskapsbaserte økonomien innen 2010. Sentralt i dette arbeidet står EUs flereårige program for næringsliv og entreprenørskap som er rettet mot hele næringslivet, men særlig har fokus på små og mellomstore bedrifter (SMB). Programmet ble vedtatt av EU i desember 2000 for perioden 2001-05.

Dette er et rammeprogram som omfatter flere konkrete prosjekter og virkemåter. Programmets målsettinger er å bidra til å fremme konkurranseevne, vekst og entreprenørskap for deltakerlandenes bedrifter, forenkle regel- og rammeverk for næringsvirksomhet og forbedre de økonomiske vilkårene for SMB, bl.a. gjennom økt tilgang til såkorn- og venturekapital.

Programmet kan deles inn i tre virkeområder:

- identifisering, utveksling og utvikling av gode bedriftsfremmende tiltak gjennom konkrete prosjekter
- tiltak som skal bidra til bedre informasjon om EU og det indre marked
- finansielle virkemidler som skal sikre tilgang på kapital for entreprenører og små og mellomstore bedrifter

EU har vedtatt en økonomisk ramme på totalt 450 mill. Euro for programperioden. Midlene dekker i hovedsak utgifter knyttet til de finansielle virkemidlene gjennom European Investment Fund. Videre dekkes utgifter til informasjonstjenestene som leveres av Euro Info Centre-nettverket, og til prosjekter som skal bidra til å styrke næringspolitikken i deltakerlandene.

Norges andel av programutgiftene utgjør om lag 9 mill. Euro, dvs. ca. 75 mill. kroner for programperioden. I tillegg påløper kostnader til administrasjon av programmet, både på nasjonalt nivå (norsk programsekretariat) og på EU-nivå (to nasjonale eksperter ved Kommisjonen).

Gjennomsnittlige kostnader knyttet til programmet for perioden 2001-05 vil være ca. 16 mill. kroner pr. år. Programkontingenten vil være lav de første årene i perioden og øke i takt med økt aktivitet mot slutten av programmet.

Det er åpnet for at Norge kan delta i flere av de aktivitetene Kommisjonen gjennomfører for å gjøre det indre marked mer velfungerende og øke kunnskapen om rettighetene til bedrifter og borgere i det indre marked. De mest aktuelle prosjektene er knyttet til Solvit (problemløsningsmekanisme), Business Test Panel, Dialogue with Business (Internettportal for bedrifter) og Dialogue with Citizens (Internettportal med informasjon om borgerrettigheter i det indre marked) og halvårlige resultattavler som viser utviklingen i det indre marked.

Resultatrapport 2002

For å kartlegge aktuelle norske aktører og informere disse om de finansielle virkemidlene under programmet, ble det våren 2002 holdt et informasjonsmøte mellom European Investment Fund (EIF) og norske venturekapital- og inkubatormiljøer som er en sentral målgruppe for virkemidlene. Flere norske aktører har siden den tid vært i direkte kontakt med EIF. Det arbeides videre med å legge forholdene best mulig til rette for aktuelle aktører.

Under programmet gjennomføres prosjekter for å referanseteste landenes politikkpraksis på

området. Norge hadde pr. juni 2003 utnevnt eksperter til 17 av de 21 prosjektene som har blitt igangsatt så langt. Nye prosjekter vil bli igangsatt i løpet av 2003.

For å spre informasjon om programmet til aktuelle miljøer er det utarbeidet en månedlig nyhetstjeneste og en egen webside for programmet.

Mål og strategier

En målsetting i regjeringens næringspolitikk er å legge forholdene til rette for en mer konkurransedyktig kunnskapsøkonomi som åpner for at norsk næringsliv på best mulig måte kan ta del i det europeiske markedet. Et nært samarbeid med EU på det næringspolitiske området er viktig for å oppnå dette. Regjeringen har som mål at programdeltakelsen skal bidra til å utvikle norsk politikk for nyskaping og entreprenørskap, øke tilgang på risikovillig kapital til nyskapende bedrifter og tilby næringslivet tilgang på informasjon om mulighetene på EUs indre marked.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås satt av 16 mill. kroner til å dekke utgifter ved den norske deltakelsen i det flereårige programmet for næringsliv og entreprenørskap. I tillegg til årskontingent for norsk deltakelse skal beløpet dekke utgifter forbundet med nasjonale eksperter ved Europakommisjonen og et nasjonalt sekretariat.

Underpost 70.5 PROMISE/MODINIS

Målsettinger for tilskuddet

Norge har deltatt i EU-programmet PROMISE (Promoting the Information Society in Europe) på permanent basis siden 1999. Norge har for tiden en nasjonal ekspert knyttet til programdeltakelsen.

Programmet videreføres for årene 2003-05 gjennom MODINIS (Monitoring of the eEurope, dissemination of best practices and improvement of network and information security). Det nye programmet vil ha en spesiell orientering mot å overvåke utviklingen i medlemslandene i forhold til målsettingene i EUs handlingsplan eEurope 2005. I tillegg vil programmet ha et spesielt fokus på informasjonssikkerhet og bredbåndsutvikling. I 2003 ble det etablert en overordnet styringsgruppe for eEurope der Norge deltar. Styringsgruppen vil fungere som koordinator og pådriver for arbeidet innen eHelse, eGovernment, eTen (jf. egen omtale nedenfor) og andre IT-relaterte programmer.

Resultatrapport 2002

Det ble gjennomført en utredning «Digitale skiller – utfordringer og strategier» på oppdrag av Nærings- og handelsdepartementet. Gjennom arbeidet med referansetesting av handlingsplanen eEurope 2002 er det gjennomført nasjonale undersøkelser om IT-utviklingen i Norge sammenliknet med landene i EU. Undersøkelsene viser at Norge har et stabilt høyt privatbruk av Internett i forhold til EU-land, men forbigås når det gjelder bruk av bredbånd, netthandel og nettlæring. Norge er dessuten det eneste landet i undersøkelsene som ikke har markert vekst i tilbudet av elektroniske tjenester fra offentlig sektor.

Budsjettforslag 2004

Basert på norsk deltakelse i MODINIS-programmet foreslås det avsatt 2,0 mill. kroner til programmet i 2004 av bevilgningsforslaget under budsjettposten. Eventuelle utgifter ut over dette forutsettes dekket av overførte midler fra 2003. Utgiftene omfatter kontingentmidler, midler til nasjonal oppfølging og nettoutgifter til nasjonal ekspert ut over fast refusjon fra EU.

Underpost 70.7 Handlingsplan for sikrere bruk av Internett

Målsettinger for tilskuddet

Handlingsplanen for sikrere bruk av Internett (Action Plan on Promoting Safe Use of Internet) var et 4-årig EU-program for perioden 1999-2002. Programmet videreføres i 2003 og 2004. Hovedmålet er å etablere egnede mekanismer for å bekjempe ikke ønskelig bruk av Internetts tekniske muligheter og ellers tilrettelegge for ytterligere vekst i den europeiske Internettindustriens utvikling og konkurranseevne.

Handlingsplanen omhandler innhold på Internett og skal bidra til at det etableres et rammeverk for sikrere bruk av Internett basert på selvregulering/-kontroll i industrien, utvikling av mekanismer for filtrering og klassifisering av innhold og opplysningsvirksomhet. Arbeidet på nasjonalt nivå koordineres av Kultur- og kirkedepartementet, jf. omtale i Kultur- og kirkedepartementets budsjettproposisjon. Det er etablert et bevisstgjøringsprosjekt overfor barn og unge, SAFT (Safety Awareness For Tweens). Et konkret resultat av SAFT-prosjektet er ressurscenteret www.saft-online.org for trygg bruk av Internett for barn og unge, foreldre, lærere og andre nettbrukere. SAFT-prosjektet ledes av Statens filmtilsyn og støttes over handlingsplanen. Prosjektet mottar også

støtte fra Barne- og familiedepartementet, Markeds- og Medieinstituttet og IKT-Norge.

Budsjettforslag 2004

Den norske kontingentandelen til handlingsplanen for sikrere bruk av Internett i 2004 vil utgjøre ca. 2,2 mill. kroner, inklusiv utgifter til nasjonal ekspert. Utgiftene dekkes av Kultur- og kirkedepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Justisdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet og Samferdselsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementets andel anslås til kr 400 000. Det er satt av kr 300 000 til programmet innenfor rammen av bevilgningsforslaget under budsjettposten. Utgifter ut over dette dekkes av overførte midler.

Underpost 70.8 IDA-programmet

Norge deltar gjennom EØS-avtalen i utviklingen av kommunikasjonsnett og datautveksling med Europa-kommisjonen gjennom det såkalte IDA-programmet. IDA-programmet løper ut 2004. Den samlede norske kontingenten utgjør ca. 3,4 mill. kroner årlig. Programmet finansieres av flere departementer med Arbeids- og administrasjonsdepartementet som koordinerende departement. Nærmere omtale av IDA-programmet er gitt i Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjettproposisjon.

Budsjettforslag 2004

Nærings- og handelsdepartementets andel utgjør 5 pst. av den samlede norske kontingenten til deltakelse i IDA-programmet og anslås til kr 200 000 for 2004.

Nye programmer

eTen-programmet

eTen er et EU-program for perioden 2003-06 innrettet mot praktisk realisering av handlingsplanen eEurope og har hovedvekt på utvikling av nye tjenester. Programmet har kobling til eContent- og IDA-programmene som Norge deltar i.

Helt siden eEurope 2002 ble lansert i forbindelse med Lisboa-møtet i mars 2000, har Norge satset aktivt på å følge de europeiske initiativene på IT-området. Norge deltar allerede i eContent og IDA-programmene. Når eTen nå omdannes til å bli et av de sentrale virkemidlene for å realisere eEurope, er det naturlig at Norge vurderer sin til-

knytning til programmet. Flere større selskaper har uttrykt at Norge bør søke en nærmere tilknytning til eTen. På denne bakgrunn har Nærings- og handelsdepartementet tatt kontakt med Samferdselsdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet om norsk deltakelse i eTen-programmet basert på samfinansiering av kontingenten og andre programkostnader.

Norske utgifter ved deltakelse i eTen vil være ca. 2 pst. av det totale prosjektet som har en ramme på 40 mill. Euro pr. år. Det norske bidraget anslås på dette grunnlag til ca. 6,5 mill. kroner pr. år fra og med 2004 som dekkes over budsjettene til Nærings- og handelsdepartementet, Samferdselsdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementets andel av eventuelle norske deltakerutgifter i 2004 forutsettes dekket av overførte midler på budsjettposten.

Marco Polo-programmet

Europakommisjonen arbeider med et nytt EU-program Marco Polo, som vil gi støtte til etablering av nye transporttilbud som bidrar til å overføre last fra vei til sjø, indre vannveier eller jernbane. Målet er å redusere kapasitetsproblemer i landtransporten og bedre miljøproblemer i hele transportsystemet. Deltakelse i Marco Polo-programmet vil kunne åpne muligheter for norsk maritim industri og tjenesteleverandører. Forslag til transportløsninger som møter de mål programmet definerer, vil bety behov for nytenkning med hensyn til skipsløsninger, laste/lossesystemer, systemer for framdrift og manøvrering m.m., utforming av løsninger på havnesiden, miljøoptimalisering osv.

Programmet omfatter perioden 2003-06 og har en samlet ramme på ca. 75 mill. Euro, derav 15 mill. Euro for 2003.

Det vurderes norsk tilknytning til Marco Polo gjennom EØS-avtalen. Deltakelsen vil i tilfelle gjelde perioden 2004-06. EFTAs andel av utgiftene utgjør ca. 2,2 pst. av totalbudsjettet og er stipulert til 1,65 mill. Euro for årene 2004-06. Norge skal dekke 95 pst. av EFTA-kontingenten, tilsvarende ca. 13 mill. kroner i programperioden. Den norske deltakelsen berører Samferdselsdepartementet, Fiskeridepartementet og Nærings- og handelsdepartementet, og det er avtalt samfinansiering med henholdsvis 37, 33 og 30 pst. for de respektive departementene.

Nærings- og handelsdepartementets andel av eventuelle norske utgifter ved å delta i Marco Polo-

programmet i 2004 på ca. 1-1,5 mill. kroner vil dekkes av overførte midler på budsjettposten fra 2003.

Post 71 EUs rammeprogram for forskning og teknologi, kan overføres

Bakgrunn

Gjennom EØS-avtalen kan norske bedrifter, forskningsinstitutter og universiteter delta på lik linje med EUs medlemsland i EUs rammeprogram for forskning og teknologi, som er det mest omfattende forskningssamarbeid Norge deltar i. Norge har nå sluttet seg til EUs 6. rammeprogram for 4-års perioden 2003-06. Gjennomføringen av aktiviteter under rammeprogrammene strekker seg over et vesentlig lengre tidsrom, inntil 10 år. Formålet med rammeprogrammene er å styrke konkurranseevnen til europeisk industri og øke livskvaliteten for Europas befolkning.

EUs rammeprogram for forskning og teknologi er det mest omfattende internasjonale forskningsprogrammet Norge deltar i. Nærings- og handelsdepartementet har hatt et sektorovergripende koordinerende ansvar for norsk deltakelse i rammeprogrammet.

Rammeprogrammet er et viktig virkemiddel for å realisere ambisjonen om et europeisk forsknings- og innovasjonsområde (ERA). Programmet utgjør om lag 5 pst. av de offentlige forskningsinvesteringene i EU-området. Etableringen av ERA skal bidra til at man også får økt koordinering og samarbeid om de resterende offentlige forskningsinvesteringene. EU har som ambisjon at Europa skal bli den mest konkurransedyktige og kunnskapsbaserte regionen i verden innen 2010. Forskning- og innovasjonspolitikken er viktige virkemidler for å få dette til. EUs mål er å øke investeringene i forskning i Europa opp mot 3 pst. av brutto nasjonalprodukt i løpet av 10 år. To tredeler av disse forskningsinvesteringene skal næringslivet stå for.

Ansaret for forvaltningen av rammeprogrammet foreslås fra 2004 overført fra Nærings- og handelsdepartementet til Utdannings- og forskningsdepartementet. For en nærmere omtale av mål og strategier og budsjettforslag 2004 vises det til kap. 288, post 73 i Utdannings- og forskningsdepartementets budsjettproposisjon.

Nærmere om det 6. rammeprogrammet

Programmet ble endelig vedtatt av Ministerrådet og Europa-parlamentet 27. juni 2002. Det startet med utlysninger høsten 2002 og vil vare ut 2006. Stortinget gikk inn for norsk deltakelse i det 6. rammeprogrammet i november 2002.

For å bidra til ambisjonen om å bli verdensledende når det gjelder en mer konkurransedyktig og kunnskapsbasert økonomi – det såkalte Lisboa-målet – og for å bidra til etableringen av et europeisk forsknings- og innovasjonsområde (ERA), i verksettes det 6. rammeprogrammet under følgende tre hovedoverskrifter:

1. Konsentrasjon og integrasjon av EUs forskningsinnsats
2. Strukturering av ERA
3. Styrking av grunnlaget for ERA

Delområde 1 omfatter mer enn 80 pst. av rammeprogrammets budsjett. Dette er eksklusiv Euratom-delen. Forskningsmidlene skal fordeles til følgende tematiske områder:

- helserelatert biovitenskap, genomforskning og bioteknologi
- informasjonssamfunnets teknologier
- nanoteknologi og nanovitenskap, kunnskapsbaserte multifunksjonelle materialer, nye produksjonsprosesser og nytt produksjonsutstyr
- flyteknikk og romforskning
- næringsmiddelkvalitet og -trygghet
- bærekraftig utvikling, globale miljøforandringer og økosystemer, inkludert energisystemer og overflatetransport
- borgere og styringsformer i et kunnskapsbasert samfunn

Det vil også bli finansert noe forskning innenfor framtidige forsknings- og teknologibehov, horisontale forskningsaktiviteter, tiltak for å øke deltakelsen fra små og mellomstore bedrifter og internasjonalt samarbeid med land utenfor Europa. Det er også betydelig støtte til EUs felles forskningscentre. Rammeprogrammet skal avsette minst 15 pst. av forskningsmidlene til små og mellomstore bedrifter.

Delområde 2 har forskningsmidler til rådighet innenfor områdene innovasjon, menneskelige ressurser, infrastruktur for forskning og samfunn og vitenskap. Dette området omfatter om lag 16 pst. av budsjettet.

Delområde 3 har også noe midler til rådighet for koordineringstiltak og støtte til politikkutvikling.

Det 6. rammeprogrammet har etablert en del nye samarbeidsmekanismer særlig innenfor de ovennevnte tematiske områdene for å bidra til utviklingen av ERA, bl.a.:

- større samarbeidsprosjekter enn tidligere innenfor sentrale tematiske forskningsområder av spesiell betydning for Europa
- nettverk av fremragende forskning

- muligheter for økt koordinering og for å knytte sammen forskningsprogrammer i flere land ved hjelp av bevilgninger fra rammeprogrammet (såkalte art. 169)
- etablering av nettverk av programadministratorer (såkalte ERA-nettverk)

Disse nye samarbeidsformene vil stille norske forskningsmiljøer og bedrifter overfor nye utfordringer om å nå opp i konkurransen om prosjektmidler og nettverksdeltakelser og om å være attraktive og synlige samarbeidspartnere.

Resultatrapport 2002

En foreløpig grovoversikt over norsk deltakelse i EUs 5. rammeprogram (for perioden 1998-2002) viser at det var norske deltakere i om lag 1 000 prosjekter. Dette utgjør 7 pst. av totalt antall prosjekter. Det var om lag 1 500 norske deltakere i disse prosjektene. En del forskningsmiljøer og bedrifter deltar i flere prosjekter. Disse prosjektene hadde mer enn 10 000 europeiske deltakere. Om lag 2 pst. av totalt antall prosjekter var ledet av norske forskningsmiljøer og bedrifter. Norge leder flest prosjekter innenfor områdene Miljø, Livskvalitet og levende ressurser og Bærekraftig vekst. Det var også på disse områdene den økonomiske støtten var høyest og hvor det var flest norske prosjektledere. Rundt 22 pst. av de norske deltakerne var med i prosjekter innen Livskvalitet og levende ressurser og Bærekraftig vekst, mens om lag 21 pst. deltok i miljøforskningsprosjekter. Om lag 13 pst. av de norske deltakerne deltok i energidelen av rammeprogrammet. Om lag 9 pst. av de norske deltakerne deltok i programdelen Forbedring av det menneskelige potensial og fikk stipender, støtte til infrastruktur og nettverk. Det var også noe norsk deltakelse i prosjekter innenfor områdene internasjonalt samarbeid med land utenfor EU. En rekke land utenfor Europa, bl.a. mange utviklingsland, deltar i rammeprogrammet.

Forskningsinstitutter og bedrifter sto for 70 pst. av de totale bevilgninger til norske deltakere og for tilsvarende antall deltakelser. Universiteter og høyskoler står for om lag 25 pst. av total norsk deltakelse. I tillegg deltar andre aktører som offentlig forvaltning.

Foreløpige tall tyder på at av universitetene deltok universitetene i Bergen og Oslo hyppigst.

Deltakelse i disse kunnskapsnettverkene bidrar til kvalitetsheving, kunnskapsutvikling og teknologioverføring til norske forskningsmiljøer og bedrifter i stor skala. Foreløpige anslag tyder også på at norske miljøer fikk en god økonomisk retur i forhold til utlyste midler.

Det er satt i gang en evaluering av norsk deltakelse i EUs 5. rammeprogram. Den skal sluttføres innen utgangen av 2003 og vil gi mer detaljert informasjon om norsk deltakelse.

Kap. 927 Språkteknologisenter

Status

På statsbudsjettet for 2000 ble det bevilget 25 mill. kroner i innskuddskapital til statlig medvirkning ved etablering av et språkteknologisenter på Voss, med benevnelse SAIL Port Northern Europe (SPNE). Det statlige engasjementet i SPNE forvaltes av SIVA.

Hovedformålet med etableringen av SPNE var at selskapet skulle bli et ledende nordisk selskap innen språkteknologi. Selskapet skal primært legge til rette for ventureinvesteringer, utdanning, nettverksutvikling, produktutvikling, telekommunikasjon og veksthus- og inkubatoraktiviteter.

Resultatrapport 2002

Innskuddskapitalen på 25 mill. kroner, som ble bevilget over statsbudsjettet 2000, er nå benyttet i tillegg til deler av midlene fra SIVA og Voss kommune.

SPNE hadde ved utgangen av 2002 inngått inkubasjonsavtaler med 10 selskaper med til sammen 20 ansatte. Forutsetningen var at en betydelig del av inntektsgrunnlaget til SPNE skulle oppnås ved realisering av opsjoner og aksjer i de selskapene som har inngått inkubasjonsavtaler. Med bakgrunn i et urolig kapitalmarked har det vist seg vanskelig.

SPNE hadde i 2002 et negativt resultat på ca. 15 mill. kroner. Pr. 1. halvår 2003 hadde selskapet et negativt resultat i størrelsesorden 1 mill. kroner før skatt.

Kap. 929 Bedriftsrettet kompetanseoverføring

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70	Tilskudd	50 800	41 000	14 000
	Sum kap 929	50 800	41 000	14 000

Den del av bevilgningen under kap. 929, post 70 som gjelder VINN, foreslås å inngå i virkemidlene

til det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet under nytt kap. 2421 fra og med 2004.

Post 70 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70.1	Norsk Designråd	12 000	12 000	14 000
70.2	Teknologisk Institutt	26 500	20 000	
70.3	VINN	12 300	9 000	
	Sum post 70	50 800	41 000	14 000

Underpost 70.1 Norsk Designråd

Virksomhetsbeskrivelse

Norsk Designråd (ND) er en privat stiftelse opprettet av Næringslivets Hovedorganisasjon og Norges Eksportråd. ND har 11 ansatte og er lokalisert

i Oslo. ND har som formål å fremme bruk av profesjonell design i markedsorientert produktutvikling og markedskommunikasjon. ND har små og mellomstore bedrifter, det offentlig virkemiddelapparatet, næringslivs- og bransjeorganisasjoner

og faglige miljøer innen design, markedsføring og teknologi som målgruppe.

ND arbeider for å fremme betydningen av industriell design som innovasjonsverktøy og konkurransefaktor for industri og næringsliv, og for å få norske bedrifter til å bruke design aktivt i sin produksjonsutvikling og markedsføring. For å møte utviklingen innen produksjon og markeder i ulike bransjer, er internasjonal tilknytning og framstøt i utlandet på vegne av norske bedrifter og designere nødvendig.

Målet med det statlige tilskuddet er å fremme bruk av profesjonell design som et virkemiddel for å styrke lønnsomhet og konkurranseevne i norsk industri og tjenesteyting.

Resultatrapport 2002

ND hadde i 2002 en omsetning på 16 mill. kroner. Av dette utgjorde statstilskuddet 12 mill. kroner. Det gir en egeninntjeningsandel på 25 pst. ND hadde i 2002 et overskudd på 0,6 mill. kroner.

ND har også i 2002 avholdt og bidratt til foredragsserier, seminarer og konferanser rettet mot økt innsikt og aktivitet på designområdet. Denne aktiviteten ble noe lavere enn i 2001.

Samarbeidsavtalen med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) innebærer at ND får

benytte SNDs distriktskontorer i arbeidet med designformidling, og det er drevet opplæring av designansvarlige ved kontorene. Samarbeidet med Teknologibedriftenes Landsforening og Prosessindustriens Landsforening om designprogrammer ble avsluttet ved utgangen av 2002. ND har videreutviklet sitt internasjonale nettverk bestående av designorganisasjoner og designere og bidratt til å løfte norsk design og unge norske designere fram i utlandet.

Norsk senter for design og arkitektur

Dette senteret er et samarbeidsprosjekt mellom Norsk Designråd og Norsk Form som skal opprettes for å skape større oppmerksomhet og kunnskap om verdien av næringsrettet design. Det vil i tillegg til kontorer være utstillingslokaler og mulighet for å avholde konferanser og seminarer. Senteret ventes å stå klar til åpning i oktober 2004.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås et samlet tilskudd på 14 mill. kroner til Norsk Designråd for 2004. I tillegg til driftsmidler inngår også midler til flyttingen av Norsk Designråd til Norsk senter for design og arkitektur i bevilgningsforslaget.

Finansieringen av Norsk Designråd

(i 1 000 kr)

	Regnskap 2002	Budsjett 2003	Budsjett 2004
Egeninntjening	3 975	4 500	5 500
Statstilskudd	12 000	12 000	14 000
Sum inntekter	15 975	16 500	19 500
Egeninntjening i pst.	24,9	27,3	28,2

Underpost 70.2 Teknologisk Institutt

Virksomhetsbeskrivelse

Teknologisk Institutt (TI) er en privat stiftelse med formål å styrke norsk industri gjennom teknologi- og kompetanseoverføring til næringslivet, med fokus på små og mellomstore bedrifter. Ved utgangen av 2002 hadde TI 124 ansatte.

Målsettingen med statens tilskudd til TI har vært å bidra til økt innovasjon og kunnskap i små og mellomstore bedrifter (SMB) og styrke norsk næringslivs konkurranseevne gjennom teknologi-formidling og kompetanseoverføring som fremmer lønnsomhet og produktivitet.

Resultatrapport 2002

TI fikk i 2002 et tilskudd på 26,5 mill. kroner. Med en omsetning på 115,9 mill. kroner blir egeninntjeningen 77,1 pst. som er 8,5 pst. lavere enn i 2001. Tilskuddet til TI ble redusert fra 28,1 mill. kroner i 2001 til 26,5 mill. kroner i 2002. TI gjennomførte også i 2002 en omstilling av virksomheten. Lavere driftsinntekter og færre ansatte førte likevel til et underskudd på 4 mill. kroner i 2002.

Tilskuddet for 2002 har blitt fordelt på tre satsingsområder:

- *teknologidrevet omstilling i SMB*: skal fokusere på omstilling og nyskaping gjennom

- produktivitetsforbedring, produktutvikling, miljø og kvalitetsledelse
- *konkurransedyktig og bærekraftig havbruk*: skal fokusere på gode løsninger og «best practice» for å fremme rasjonell drift og ytterligere vekst innen havbruksnæringen
 - *new business – internasjonalisering av SMB*: retter seg mot mindre bedrifter som har/vil ha et internasjonalt marked for omsetning av sine produkter og med særlig vekt på innovasjon

Tilskuddet til stiftelsen har inngått i prosjekter i 117 bedrifter. Mellom 90 og 100 pst. av bedriftene innenfor de tre satsingsområdene hadde under 100 ansatte. Prosjektene har hatt en forholdsvis god fordeling på antall fylker.

For å måle effekten av produktene TI tilbyr, gjennomføres det hvert år en tilfredshetsundersøkelse blant mer enn 50 pst. av kundene. Under-

søkelsen måler kundetilfredsheten i forhold til fagpersonalets innsats, oppfyllelse av avtale og helhetsinntrykk av tjenesten. Tilbakemeldingene fra undersøkelsen gjennomført i 2002 var meget gode.

Budsjettforslag for 2004

Det foreslås ikke å gi eget tilskudd til TI i 2004, jf. omtalen i St.prp. nr. 51 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv. Bakgrunnen for dette er at tjenestene som TI tilbyr, skal konkurrere på like vilkår med andre tilsvarende tjenester i markedet. Det nye selskapet for innovasjon og internasjonalisering vil kjøpe tjenester av ulike private aktører og kan i denne sammenheng også benytte TI sine tjenester, jf. nærmere omtale av det nye selskapet under kap. 2421.

Finansieringen av Teknologisk Institutt

(i 1 000 kr)

	Regnskap 2002	Budsjett 2003
Egeninntjening	89 360	101 882
Statstilskudd	26 500	20 000
Sum inntekter	115 860	121 882
Egeninntjening i pst.	77,1	83,6

I forhold til tilsvarende tabell i fjorårets budsjettproposisjon er egeninntjeningen til TI betydelig redusert. Det har sammenheng med at omsetningen i datterselskapet TI Laboratorietjenester AS ikke lenger er inkludert som en del av egeninntjeningen til stiftelsen TI.

Forkjøpsrett ved salg av eiendom

TIs eiendom i Akersveien i Oslo ble overdratt vederlagsfritt til stiftelsen TI i 1991. Overdragelsen ble gjort med forbehold om at eiendommen ikke skal kunne videreselges uten samtykke fra departementet. Videre ble det forutsatt at staten skulle sikres rett til tilbakekjøp dersom TI seinere skulle fraflytte lokalene. Disse forutsetningene ble lagt inn som premiss for overdragelsen i St.prp. nr. 1 for 1990-91 under kap. 941, post 74.

TI har overfor Nærings- og handelsdepartementet foreslått at staten fraskriver seg å retten til å gjøre bruk av den avtalefestede forkjøpsretten av TI sin eiendom i Akersveien i

Oslo hvis TI i framtiden ønsker å selge denne. Nærings- og handelsdepartementet finner dette rimelig og underretter herved Stortinget om at departementet har til hensikt å fraskrive seg forkjøpsretten.

Underpost 70.3 VINN

Virksomhetsbeskrivelse

VINN er et konsern lokalisert i Narvik og består av stiftelsen VINN og datterselskapet VINN Design AS. VINN er et teknologi- og utviklings-senter som gjennom behovsorientert kunnskapsformidling og kompetanseheving skal bidra til nyskaping, bedre lønnsomhet og økt verdiskaping i bedriftene. VINNs tjenestetilbud rettes mot små og mellomstore bedrifter. Ved årsskiftet 2002/2003 hadde konsernet VINN 65 ansatte.

Målsettingen med det statlige tilskuddet er å oppnå økt konkurranseevne og nyskaping i bedriftene gjennom overføring av teknologisk kompetanse.

Resultatrapport 2002

Årsomsetningen til konsernet VINN var i 2002 på 49,1 mill. kroner og et negativt driftsresultat på 1,2 mill. kroner. Egeninntjeningen utgjorde 54,6 pst.

Statens tilskudd utgjorde 12,3 mill. kroner, og ble fordelt på tre satsingsområder:

- *strategisk kompetanseutvikling og e-læring*: med mål om å fremme konkurransedyktighet og lønnsomhet gjennom systematisk og effektiv forvaltning og utvikling av kompetanse i bedriftene
- *bedriftstilpasset bruk av kompetanse og avanserte verkstedteknologier*: med mål om å bedre den mekaniske industrien og verkstedsbedrifters konkurranseevne nasjonalt og internasjonalt gjennom anvendelse av ny teknologi i tilvirkningsprosesser og i kommunikasjon og samarbeid med leverandører, kunder og partnere
- *design og produktutvikling med ny teknologi*: med mål om å bidra til økt teknologibasert innovasjon og nyskaping hos gründere og i mindre bedrifter og øke bedriftens andel av FoU

VINN var engasjert i 430 oppdrag for 825 bedrifter i 2002 og avholdt 38 kurs og andre opplæringsaktiviteter med til sammen 770 deltakere. Fra 2001

var det en mindre økning i antall bedrifter, mens det var noe nedgang i antall deltakere på klart færre kurs. I forhold til bedriftsstørrelse gikk 72 pst. av VINNs tjenester i 2002 mot bedrifter med mindre enn 20 ansatte og 86 pst. mot bedrifter med mindre enn 50 ansatte. Det statlige tilskuddet ble fordelt på tre satsingsområder: kompetanseutvikling, verkstedteknologi og produktutvikling. For øvrig har instituttet forsøkt å knytte sammen kompetanseoverføring til brukerne med konkrete prosjekter og produkter, og har gode erfaringer med dette. Målsettingen for de tre satsingsområdene ble nådd.

For å måle effekten av produktene VINN tilbyr, gjennomføres det hvert år en tilfredshetsundersøkelse blant mer enn 50 pst. av kundene. Undersøkelsen måler kundetilfredsheten i forhold til fagpersonalets innsats, oppfyllelse av avtale og helhetsinntrykk av tjenesten. Tilbakemeldingene fra undersøkelsen gjennomført i 2002 var meget gode.

Budsjettforslag 2004

Fra og med 2004 foreslås det generelle statstilskuddet til VINN gitt over kap. 2421 til det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet, jf. nærmere omtale under dette kapitlet.

Kap. 930 Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 3930)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Driftsutgifter	8 029	8 450	
70	Utviklingsarbeider og stipend, <i>kan overføres</i>	7 438	8 400	
	Sum kap 930	15 467	16 850	

Vedrørende 2004:

Bevilgningene under kap. 930 foreslås å inngå i virkemidlene til nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap under nytt kap. 2421 fra og med 2004.

Virksomhetsbeskrivelse

Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO) er lokalisert i Bærum og utfører ni årsverk. SVO har

som hovedmål å stimulere og medvirke til industriell nyskaping i Norge.

SVOs målgruppen er frittstående oppfinnere og småbedrifter. Virkemidlene for å nå hovedmålet er å yte veiledning i alle faser fra idé til kommersialisering av produktet og gi støtte til oppfinnelser med antatt størst potensial for kommersialisering. SVO tilbyr en uavhengig vurdering av ideer og prosjekter. Det gis råd og assistanse både til forretningsmessige vurderinger og til teknisk utvikling. SVO har et nært samarbeid med etablerte nyskapingsmiljøer i regionene, gjennom

samarbeid med Statens nærings- og distriktsutviklingsfonds fylkeskontorer, forsknings- og kunnskapsparker, fylkeskommunene og høgskolemiljøer.

Virksomheten til SVO vil fra 2004 bli integrert i nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap, jf. St.prp. nr. 51 for 2002-2003 og Innst. S. nr. 283 om virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv. Virkemidlene som i dag forvaltes av

SVO, blir fra 2004 overført til det nye selskapet, jf. kap. 2421. Under dette kapitlet omtales mål og strategier og budsjettforslag for 2004.

Resultatrapport 2002

I 2002 mottok SVO 719 nye prosjektforslag (ideer). Det er ca. 100 flere enn i 2001.

Det legges til grunn følgende resultatindikatorer og -mål for SVO:

Resultatindikatorer	Mål 2002	Resultat 2002	Mål 2003
Oppnådde lisensavtaler	100	48	100
Oppnådde etableringer	90	106	90

Resultatindikatorene gir en indikasjon på effekten av de ressurser som er brukt over en 3-års periode. Resultattallene for 2002 er basert på en spørreundersøkelse til innsenderne av de 993 sakene som ble registrert hos SVO i 1999.

Mange av prosjektene som har fått bistand av SVO, kommersialiseres gjennom lisensavtaler. Slike avtaler er ofte basert på industrielle rettigheter som patent-, mønster- og varemerke-

beskyttelse. Antall lisensavtaler gir dermed et bilde av faktiske resultater av disse prosjektene. Ved å måle antall etableringer knyttet til oppfinnelsesbaserte produkter, får man en god indikasjon på hvilke konkrete resultater SVO har vært med på å skape. Det siste året har nedgangen i antall inngåtte lisenskontrakter vært betydelig. Dette kan ha sammenheng med at næringslivet generelt har opplevd lavkonjunktur.

Kap. 3930 Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 930)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
02	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter		200	
18	Refusjon av sykepenges	149		
	Sum kap 3930	149	200	

Post 02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter

Posten ble opprettet med bakgrunn i samarbeidsavtale mellom SVO og Statens nærings- og

distriktsutviklingsfond om å utføre konkrete regionale prosjekter basert på samfinansiering mellom de to. Ordningen faller bort når de to virksomhetene integreres i det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet.

Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70	Eksportfremmende tiltak, <i>kan overføres</i>	179 255	184 000	12 000
71	Internasjonalt teknologisamarbeid	20 000	21 000	
73	Støtte ved kapitalvareeksport	40 065	26 800	43 600
74	Tilskudd til Nordisk Prosjekteksportfond			3 000
95	Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)			27 600
	Sum kap 934	239 320	231 800	86 200

Vedrørende 2004:

Den del av bevilgningen som gjelder Norges Eksportråd under kap. 934, post 70 og Internasjonalt teknologisamarbeid under kap. 934, post 71 foreslås å inngå i virkemidlene til det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet under nytt kap. 2421 fra og med 2004.

Bevilgningene som foreslås under post 74 og 95 er tidligere gitt over kap. 935, men omtales i sin helhet under kap. 934.

Post 70 Eksportfremmende tiltak, kan overføres**Norges Eksportråd****Virksomhetsbeskrivelse**

Norges Eksportråd er en stiftelse med formål å øke norske bedrifers konkurranseevne og lønnsomhet i internasjonale markeder. Små og mellomstore bedrifter prioriteres. Stiftelsen er det nasjonale kompetansesenter for eksport, internasjonalisering og teknologioverføring. Målet med det statlige tilskuddet er å bidra til bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom eksport og internasjonalisering gjennom:

- effektiv formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter og konkurranseforhold til næringslivet
- behovstilpasset tilrettelegging og gjennomføring av internasjonale markedsaktiviteter
- styrket samarbeid mellom bedrifter og bransjer for å utnytte nye internasjonale markedsmuligheter
- profilering av norsk næringsliv som en attraktiv leverandør og samarbeidspartner

Norges Eksportråd skal bidra til å utvikle og effektivisere et samordnet offentlig tjenestetilbud for eksport og internasjonalisering tilpasset næringslivets behov. Ved at Norges Eksportråd samarbeider og samspiller med det hjemlige virkemiddelapparatet, gis norske bedrifter et helhetlig tilbud som omfatter alle stadier i internasjonaliseringsprosessen. Samordning av Norges Eksportråds aktiviteter med utenriksstasjonene og andre institusjoner med næringslivsrettede aktiviteter i utlandet bidrar til at det samlede virkemiddelapparatet ute framstår som Team Norway.

Norges Eksportråds tjenester er viktige sett i forhold til de utfordringer næringslivet står overfor når det gjelder å tilrettelegge og gjennomføre strategier for eksport og internasjonalisering. Nettverksbygging og nye markeder og produkter er sentrale innsatsområder. Norges Eksportråd skal prioritere markeder og virkemidler hvor mulighetene for ny eksport og internasjonalisering fra vare- og tjenesteproduserende næringer antas å være best.

Satsing på små og mellomstore bedrifter med potensial for eksport og internasjonalisering skal være gjennomgående for hele virksomheten. Slike bedrifter kjennetegnes ofte av stor innovasjonsevne og er av stor betydning for den samlede sysselsetting og verdiskaping. Samtidig har disse bedriftene gjennomgående et større behov for markedskompetanse og bistand i utenlandske markeder enn større bedrifter.

Eksportrådet er gjennom sine utekontorer representert i de viktigste eksportmarkedene. I 2002 ble kontoret i Teheran nedlagt, et kontor i Shanghai ble opprettet og en ny stilling som eksportutsending i Praha ble opprettet. Hovedkontoret i Oslo har fått ansvaret for markedene i

Midtøsten og India. Det er videre foretatt reduksjoner i antall ansatte på en rekke kontorer. Totalt er bemanningen ved utekontorene redusert med ca. 50 stillinger, mens hovedkontoret ble nedbemannet med 26 personer i løpet av 2002.

Virkemidlene som i dag forvaltes av Norges Eksportråd blir fra 2004 overført til det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet, jf. nærmere omtale under kap. 2421.

Resultatrapport 2002

Norges Eksportråd hadde i 2002 en omsetning på 317,9 mill. kroner og et overskudd på 4,3 mill. kroner. Tilskuddet over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til eksportfremmende tiltak i Norges Eksportråd var i 2002 173 mill. kroner. Egeninntjeningen var 37 pst.

Norges Eksportråd i gangsatte i 2002 et nytt entreprenørskapsprogram til erstatning for det gamle eksportprogrammet for små og mellomstore bedrifter (SMB-programmet). Sistnevnte program videreføres inntil i gangsatte prosjekter er sluttført. Antallet bedrifter involvert i entreprenørskapsprogrammet var ved utgangen av 2002 ca. 60, som var noe under målsettingen på 80 enkeltprosjekter og nettverk. Under SMB-programmet ble det gitt tilsagn til 227 prosjekter i 2002, mot 207 prosjekter i 2001. Det ble utført i alt 815 honorarbelagte tjenester, inkludert tjenester under SMB-programmet, mot 1 064 i 2001. Målsettingen for 2002 var 1 100. I følge Norges Eksportråd skyldes nedgangen en utvikling mot større oppdrag av lengre varighet, lavere aktivitetsnivå innen IKT-sektoren og terroranslagene i USA.

Norges Eksportråd har i 2002 videreutviklet samarbeidet med andre deler av virkemiddel-

apparatet, særlig med Norges forskningsråd og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND).

Formidlingen av informasjon via Internett vokste betraktelig i 2002, og Norges Eksportråd mottok totalt nærmere 1 mill. henvendelser. Det er nesten en fordobling i forhold til 2001 og målsettingen for 2002.

Det ble i 2002 gjennomført 50 prosjekter rettet mot kartlegging av nye markedsmuligheter for eksportbedriftene. Videre i gangsatte Norges Eksportråd flere prosjekter og fellestiltak innen energi og høyteknologi i samarbeid med INTSOK, SND, Norges forskningsråd, IKT Norge, Abelia og Nærings- og handelsdepartementet. Samarbeidet med SND, Forskningsrådet og Norsk Romsenter om forsvarsanskaffelser og gjenkjøpsavtaler ble videreført, samarbeidet med Eksportutvalget for fisk om bl.a. leie av lokaler og infrastruktur ble videreført og samarbeidet med Utenriksdepartementet og NORAD om næringslivets deltakelse i bistandsmarkedene ble videreført.

Norges Eksportråds delegasjonsarbeid ble i perioden dominert av fem store arrangementer: Statsministerens besøk til Kina, statsbesøkene til Canada og Ungarn, og det estiske og russiske presidentbesøket i Norge. I alt 230 bedrifter deltok i næringslivsdelegasjoner og arrangementer i forbindelse med disse besøkene.

Også i 2002 ble det gjennomført en undersøkelse av kundenes tilfredshet med tjenestene til Norges Eksportråd. Kundetilfredsheten ligger på et høyt nivå og 89 pst. er svært eller ganske fornøyd med Eksportrådets arbeid. Det er en klar økning fra tilsvarende målinger i 2000 og 2001 som viste 75 pst.

Finansieringen av Norges Eksportråd

	(i 1 000 kr)	
	Regnskap 2002	Budsjett 2003
Egeninntjening (eksklusiv overførte midler fra SMB-programmet)	113 100	118 600
Statstilskudd, eksportfremmende tiltak, jf. kap. 934, post 70	173 000	173 000
Statstilskudd, internasjonalt teknologisamarbeid, jf. kap. 934, post 71	20 000	21 000
Statstilskudd, Euro Info Centre Oslo, jf. kap. 912, post 70	1 900	1 900
Sum inntekter	308 000	314 500
Egeninntjening i pst.	36,7	37,7

Anbudsgarantiordningen

For å fremme eksport til utviklingsland, reformland i Mellom- og Øst-Europa, Sør-Afrika og palestinske områder i Midtøsten har det vært en garantiordning som dekket inntil 50 pst. av kostnadene i forbindelse med forstudier og anbudssamarbeid. Ved behandling av statsbudsjettet for 1999 ble anbudsgarantiordningen besluttet avviklet. Ordningen administreres av Garanti-Instituttet for Eksportkreditt.

Det gjenstår nå bare én polise under ordningen, og den forventes avsluttet innen utgangen av 2003.

Eksportfremme ved utenriksstasjonene og strategiske internasjonaliseringsprosjekter

Virksomhetsbeskrivelse

Nærings- og handelsdepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene. Målet med tilskuddsordningen *Eksportfremme ved utenriksstasjonene* er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige offentlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser. Utenriksstasjonene har i denne anledning opprettet nærings- og profileringsråd med deltakelse fra stedlig norsk næringsliv, Norges Eksportråd, Eksportutvalget for fisk og Norges Turistråd.

Næringslivet har et særlig behov for assistanse fra myndighetene i nye og viktige vekstmarkeder. Tilskuddsordningen *Strategiske internasjonaliseringsprosjekter* skal supplere den ordinære virksomheten til virkemiddelapparatet i markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt framtrædende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk.

Resultatrapport 2002

Det ble avsatt 5 mill. kroner til nærings- og profileringsarbeid ved utenriksstasjonene i 2002. Midlene ble fordelt til 92 utenriksstasjoner, og det ble gjennomført om lag 242 prosjekter. Hoveddelen av tilskuddet har gått til stasjonene i Europa, Nord-Amerika og Asia. Det er en betydelig medfinansiering av prosjektene fra næringslivet.

Til arbeidet med strategiske internasjonaliseringsprosjekter ble det avsatt 5,7 mill. kroner i 2002. Tilskuddet ble benyttet til tiltak i samarbeid med næringslivet og virkemiddelapparatet i prioriterte markeder. Særlig fokus ble gitt på tiltak som

kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten, bl.a. i forbindelse med statsbesøkene til Canada og Ungarn.

Mål og strategier

Nærings- og handelsdepartementet vil også i 2004 stimulere næringslivsrettede aktiviteter ved utenriksstasjonene gjennom støtte til konkrete samarbeidsprosjekter mellom stasjonene, virkemiddelapparatet og næringslivet. Departementet vil også gjennomføre strategiske internasjonaliseringsprosjekter i samarbeid med virkemiddelapparatet, næringslivet, arbeidslivets parter og forsknings- og utdanningsinstitusjoner, med særlig fokus på vekstkraftige markeder og sektorer.

Norsk deltakelse ved EXPO 2005

Verdensutstillingen EXPO 2005 arrangeres i Aichi i Japan fra 25. mars til 25. september 2005. Med bakgrunn i et felles ønske om å redusere kostnadene i tilknytning til deltakelse på verdensutstillingen ble det enighet mellom de nordiske land om å gå sammen om en felles utstilling på EXPO 2005 innenfor en ramme på 50 mill. danske kroner. Finansieringen ble forutsatt fordelt med 12 mill. danske kroner fra de fire største nordiske landene og 2 mill. danske kroner fra Island.

Regjeringen har besluttet at den norske deltakelse skal begrenses til 13 mill. norske kroner, fordelt på følgende departementer:

- Nærings- og handelsdepartementet, 4-7 mill. kroner
- Fiskeridepartementet, 3 mill. kroner
- Utenriksdepartementet, 2 mill. kroner
- Landbruksdepartementet, 1 mill. kroner
- Miljøverndepartementet, 1 mill. kroner
- Olje- og energidepartementet, 1 mill. kroner
- Utdannings- og forskningsdepartementet, 1 mill. kroner

Det er forventet at hoveddelen av utgiftene påløper i 2004 og 2005, men 10-20 pst. av utgiftene vil kunne påløpe i 2003. Det legges opp til at de øvrige departementer vil bidra med midler i 2004 og 2005, mens eventuelle kostnader i 2003 dekkes over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, jf. også omtale om deltakelsen på verdensutstillingen i ovennevnte departementers budsjettproposisjoner for 2004.

Nærings- og handelsdepartementet samarbeider med de øvrige nordiske landenes myndigheter for planlegging og organisering av nordisk deltakelse på EXPO 2005.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås avsatt til sammen 12 mill. kroner til eksportfremmende tiltak for 2004. Beløpet skal dekke tilskudd til eksportfremmende tiltak ved utenriksstasjonene og strategiske internasjonaliseringssjekter og deler av utgiftene til norsk deltakelse ved EXPO 2005.

Post 71 Internasjonalt teknologisamarbeid

Virksomhetsbeskrivelse

Norges Eksportråd ble i 1999 tillagt definerte offentlige oppgaver innen internasjonalt teknologisamarbeid. Teknologiarbeidet er siden samordnet med den eksportrettede virksomheten til Eksportrådet i San Francisco, Boston, Tokyo, Singapore, London, Paris og Düsseldorf. Målet med det statlige tilskuddet til internasjonalt teknologisamarbeid er å bidra til å styrke norske bedrifters konkurranseevne og internasjonale orientering gjennom:

- overføring av teknologi fra utlandet til norsk næringsliv
- kartlegging av markedsmuligheter for norsk utviklet teknologi og spredning av informasjon og kunnskap om norsk FoU-virksomhet
- etablering av nettverk og allianser mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer

De teknologiske og markedsmessige utfordringene som bedriftene står overfor, gjør tilbudet av tjenester under teknologiordningen viktig. Tilskuddet skal i hovedsak benyttes til aktiviteter rettet mot små og mellomstore bedrifter, universiteter og forskningsinstitusjoner. God profilering og markedsføring av teknologitjenestene, særlig mot miljøer innen forskning og utvikling, står sentralt. Handels- og teknologikontorene skal være et aktivt apparat for alle deler av det næringspolitiske virkemiddelapparatet. God samordning av handels- og teknologikontorenes virksomhet og de internasjonalt rettede aktivitetene i SND, NFR og Teknologisk Institutt er derfor vesentlig.

Tilskuddet til internasjonalt teknologisamarbeid blir fra 2004 overført til det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet, jf. nærmere omtale under kap. 2421.

Resultatrapport 2002

Tilskuddet over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til Internasjonalt teknologisamarbeid i Norges Eksportråd var i 2002 på 20 mill. kroner. Norges Eksportråd hadde i 2002 en samlet omsetning på 133,3 mill. kroner i pro-

sjekter tilknyttet utvalgte teknologisektorer. Medfinansiering fra næringslivet var på 73,5 mill. kroner. Det internasjonale teknologisamarbeidet er nå i praksis integrert i Norges Eksportråds øvrige virksomhet og arbeidet mot teknologisektoren er sterkere prioritert enn tidligere. Følgelig er det også en viss finansiering av prosjekter tilknyttet internasjonalt teknologisamarbeid over den tradisjonelle bevilgningen til Norges Eksportråd under post 70. Dette har bl.a. ført til at prosjekter vedrørende internasjonalt teknologisamarbeid utføres ved en lang rekke av Norges Eksportråds kontorer i utlandet og ikke bare ved de sju nevnte teknologikontorene.

Norges Eksportråd har valgt å prioritere teknologiske utfordringer innen forskning og utvikling på områdene bioteknologi/helse/medisin, materialer/energi/miljø og IKT. I dette arbeidet har det vært lagt vekt på å engasjere universitets- og forskningsmiljøer.

Rapporteringen viser at de operative resultatene i 2002 ble noe lavere enn vedtatte mål for ordningen.

Antall behandlede henvendelser i 2002 lå noe under det etablerte målet, 1 403 mot 2 000. Det ble gjennomført i alt 198 prosjekter med en bedriftsdeltakelse på 1 060, som lå noe under målsettingen. SMB-andelen i prosjekter og oppdrag var 59 pst., mens målsettingen var 65 pst. I følge Eksportrådet skyldes den manglende måloppnåelsen en generell utvikling mot større oppdrag av lengre varighet og lavere aktivitetsnivå innen IKT-sektoren.

Post 73 Støtte ved kapitalvareeksport

Virksomhetsbeskrivelse

Stortinget besluttet i 1978 å opprette en ordning med fast rente og valutakurssikring ved finansiering av kapitalvareeksport, den såkalte *108-ordningen*. Utgangspunktet for rentefastsettelsen er Consensusavtalen innenfor OECD. Avtalen regulerer konkurransen mellom OECD-landene, bl.a. når det gjelder rente- og avdragsvilkår for offentlig støttede lån ved kapitalvareeksport.

I henhold til Consensusavtalen tilbys lån på såkalte CIRR-vilkår (Commercial Interest Reference Rates). CIRR er renter som er knyttet til statsobligasjonsrenten i vedkommende valuta med et påslag på 1 prosentpoeng. Renten for nye låne-tilsagn justeres hver måned.

Ordningen er først og fremst et nærings- og handelspolitisk virkemiddel, og hensikten er å tilby norske eksportører av kapitalvarer et konkurransedyktig eksportkreditsystem. Den omfatter finansiering av kontrakter om eksport av

kapitalvarer innenfor de rammer som Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) følger.

108-ordningen er regelstyrt uten beløpsmessige rammer for det samlede engasjementet, dvs. at alle kontrakter som faller innenfor det fastsatte regelverket, kan få tilsagn om finansiering. Ordningen administreres av Eksportfinans ASA. Bevilgningsbehovet over statsbudsjettet framkommer når rentesatsene som tilbys eksportørene, ikke fullt ut dekker innlåns- og administrasjonskostnadene ved ordningen. Utgiftene vil dermed avhenge av rentebetingelser på nye og eksisterende utlån under ordningen, det samlede volumet av utestående kreditter i ulike valutaer, rentesatsene på innlånene og valuta-bevegelser.

På grunnlag av Stortingets årlige fullmaktsvedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidige underskudd på en avregningskonto som er etablert for ordningen knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid slik at underskuddet i 2002 dekkes av bevilgning på statsbudsjettet for 2004. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse til Eksportfinans ASA for den mellomliggende perioden fram til utbetalingstidspunktet.

Årlige underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen medregnet renter fram til dekningsstidspunktet

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Underskudd avregningskonto	53	50	20	40	27	43,6

Med hensyn til nye tilsagn om finansiering av kontrakter under 108-ordningen i 2004 foreslår Nærings- og handelsdepartementet at Eksportfinans ASA gis tilsagn om statlig dekning av underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen som følge av tilsagn om lån fram til 31. desember 2004, jf. Forslag til vedtak VII, 2.

Budsjettforslag 2004

Regnskapet for 108-ordningen viste et underskudd på 38,8 mill. kroner for 2002. Det foreslås en bevilgning på 43,6 mill. kroner i tilskudd til Eksportfinans ASA for 2004. Bevilgningsforslaget dekker underskuddet for 2002 med tillegg av ca. 4,8 mill. kroner i rentegodtgjørelse.

Resultatrapport 2002

Det ble i 2002 utbetalt nye lån på grunnlag av tidligere tilsagn om lån under 108-ordningen på 697 mill. kroner, en økning fra 407 mill. kroner i 2001. Økningen skyldes bl.a. store prosjekter innen offshorevirksomheten i Mexico og vannkraftutstyr til Kina. Av de totale utbetalingene utgjorde 77 mill. kroner blandede kreditter, dvs. kombinasjoner av eksportkreditter og bistandselement. Utbetalingene under blandede kreditter omfatter gamle tilsagn da ordningen med slike kreditter nå er avviklet.

Ved utgangen av 2002 var samlet utestående utlånsmasse under 108-ordningen ca. 4,2 mrd. kroner, dvs. 0,7 mrd. kroner lavere enn året før. Reduksjonen skyldes lavere valutakurs for amerikanske dollar. GIEK garanterer for ca. 90 pst. av porteføljen, mens private banker garanterer for resten.

For 2003 anslås utbetalingene av nye lån til 800 mill. kroner. Anslaget er basert på forventninger om markedsutviklingen for ulike bransjer og situasjonen i finansmarkedene og er følgelig beheftet med usikkerhet. For 2004 forventer Eksportfinans ASA et tilsvarende utlånsnivå som for de foregående år.

Post 74 Tilskudd til Nordisk Prosjekteksportfond

Målsettinger for tilskuddet

Nordisk prosjekteksportfond (Nopef) er en institusjon som gir gunstige lån til små og mellomstore nordiske bedrifter til prosjektstudier, i første rekke i Nordens nærområder.

Tidligere fikk Nopef en årlig bevilgning på ca. 8 mill. finske mark, tilsvarende om lag 1,35 mill. Euro, over Nordisk Ministerråds budsjett. I tillegg kom ekstraordinære midler fra det avsluttede Nordiske investeringsprogrammet i Baltikum (BIP). For å opprettholde aktiviteten i Nopef besluttet Nordisk Ministerråd i 2000 at Nopefs budsjett skulle styrkes gjennom direkte nasjonale bidrag i 4-års perioden 2001-04, men med synkende årlige beløp. Norges andel utgjør ca. 14,3 mill. kroner for hele perioden.

Tilskuddsmidlene skal brukes til utlån i førinvesteringsfasen til prosjekter med nordisk inte-

resse utenfor EU/EØS-området, gjennomføring av studier innenfor nye næringsområder og identifisering av nye prosjekter på nye markeder. Videre kan midlene nyttes til kurs-, seminar- og konferansearrangementer for å introdusere nordisk næringsliv internasjonalt og til initiering av nordisk deltakelse i internasjonale prosjekter.

Resultatrapport 2002

Nopef ga 165 nye lånetilsagn for til sammen ca. 42 mill. kroner i 2002. Antall realiserte prosjekter var 65. Nopef har under en 5-års periode økt prosjektvolumet med 60 pst., og stadig flere prosjekter realiseres. Tjenester, handel, IT- og telekomsektoren står for 25 pst. av prosjektene, mens verksted- og treindustri og energi, bygg og transport utgjør henholdsvis 30 og 25 pst. Det øvrige er prosjekter innen konfeksjon, tekstil og elektronikk. I all hovedsak er prosjektbevilgningene gått til Baltikum, Russland og andre land i Øst-Europa. 17 pst. av tilsagnene i 2002 ble gitt til prosjekter initiert av norske selskaper. Norske bedrifter har vært sterkest engasjert i Litauen og Estland. Nopef rapporterer om virksomheten gjennom sin årsrapport.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås bevilget 3 mill. kroner til Nopef for 2004. Norges andel for å styrke Nopefs budsjett med direkte nasjonale bidrag i 4-års perioden 2001-04 vil med dette være oppfylt.

Post 95 Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Status

Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) har som hovedformål å framskynde overgangen til markedsorienterte økonomier i de sentral- og østeuropeiske land og fremme utviklingen av en effektiv og konkurransedyktig privat sektor i disse landene. 60 land og to institusjoner er medlemmer i EBRD. Banken har prosjekter i og er representert ved lokalkontorer i 27 operasjonsland. EBRD kan gi lån, foreta egenkapitalinvesteringer, gjennomføre samfinansiering med andre institusjoner eller gi garantier til konkrete prosjekter og bedrifter i land som anvender demokratiske og markedsøkonomiske prinsipper.

EBRD prioriterer prosjekter der banken og gode samarbeidspartnere bidrar med lån til eller foretar egenkapitalinvesteringer som fremmer utviklingen av små og mellomstore bedrifter i privat sektor. Banken fokuserer også sterkt på miljø-

og energieffektiviseringsprosjekter, utvikling av infrastruktur og finanssektoren. Banken skal være mest aktiv i de av landene som er i et tidlig stadium eller i mellomstadiet av endringsprosessen.

EBRD ble etablert i 1991 med en grunnkapital på 10 mrd. Euro. Norges andel av grunnkapitalen utgjør 1,25 pst., tilsvarende ca. 1 mrd. kroner. Om lag 300 mill. kroner av dette ble innbetalt i årene 1991-95, mens de øvrige ca. 700 mill. kroner er garantikapital, jf. oversikt over garantifullmakter innledningsvis i proposisjonen. I 1996 ble det vedtatt en 100 pst. kapitalutvidelse i EBRD. For Norge innebærer deltakelsen i kapitalutvidelsen innbetaling av ca. 230 mill. kroner i innskuddskapital over åtte år for perioden 1998-2005. Gjennom denne kapitalutvidelsen opprettholder Norge sin eierandel i banken.

Resultatrapport 2002

EBRDs styre godkjente i 2002 samlede utlån på i alt 30 mrd. kroner til 102 prosjekter i 26 sentral- og østeuropeiske land. Fra 1991 til 2002 har banken opparbeidet seg en portefølje på ca. 170 mrd. kroner. Totalverdien av prosjektene som har mottatt EBRD-finansiering, var ved utgangen av 2002 ca. 545 mrd. kroner.

EBRD hadde i 2002 et overskudd etter avsetninger på 851 mill. kroner, mens samlede avsetninger til tap utgjorde 9,5 mrd. kroner.

Norske bedrifter benytter seg i liten grad av de finansieringsmulighetene som EBRD tilbyr. Norge har to tekniske fond i EBRD til kjøp av norske konsulent tjenester: Det generelle tekniske fond og Teknisk fond for miljø og energi. Bruken av fondene er avhengig av at norske konsultentselskaper er konkurransedyktige i det internasjonale tjenestemarkedet. Det generelle tekniske fondet var fullt utnyttet ved utgangen av 2002.

Norge har tidligere bevilget 50 mill. kroner over Utenriksdepartementets Handlingsprogram for Øst-Europa til et fond for teknisk samarbeid under EBRDs regionale risikokapitalfond for Nordvest- og Vest-Russland. Fondet er nå i gang med å selge seg ut av enkeltprosjekter i regionen. Norge deltar også i «atomdelen» under Nordic Dimension Environmental Partnership (NDEP) med 70 mill. kroner bevilget over UD's budsjett. Programmet styres av EBRD.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås bevilget 27,6 mill. kroner til dekning av Norges forpliktelser for 2004 i forbindelse med kapitalutvidelsen i EBRD.

Kap. 935 Internasjonale investeringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70	Tilskudd til Nordisk Prosjektfond, <i>kan overføres</i>	3 552	3 400	
92	Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)	26 855	27 350	
	Sum kap 935	30 407	30 750	

Vedrørende 2002-04:

Bevilgningene for de to ordningene er foreslått under kap. 934 for 2004. All omtale av ordningene er gitt under dette kapitlet.

Kap. 937 Reiselivstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
01	Driftsutgifter	1 847	2 000	
70	Tilskudd til internasjonal markedsføring	117 500	105 300	
71	Tilskudd til Svalbard Reiseliv AS	2 000	2 000	2 000
	Sum kap 937	121 347	109 300	2 000

Vedrørende 2003:

Bevilgningen under post 70 ble økt med 10 mill. kroner ved St.vedt. 20. juni 2003, jf. Innst. S. nr. 260 for 2002-2003.

Vedrørende 2004:

Bevilgningen under post 70 foreslås å inngå i virkemidlene til nytt innovasjons- og internasjonalseringsselskap under nytt kap. 2421 fra og med 2004.

Virksomhetsbeskrivelse

Nærings- og handelsdepartementet er fagdepartement for reiseliv og har ansvaret for å bidra til en helhetlig og målrettet offentlig innsats overfor reiselivet.

Ifølge Statistisk sentralbyrås satellittregnskap for 2002 sysselsatte reiselivsnæringene drøyt

132 000 normalårsverk, noe som utgjør 6,7 pst. av total sysselsetting. Bruttoproduktet utgjorde samme år 4,4 pst. av BNP og var på vel 66 mrd. kroner.

Reiseliv gir grunnlag for virksomhet i mange næringer. Hovednæringene er overnatting, servering, transport, formidlingsvirksomhet og opplevelses- og aktivitetstilbud.

Reiselivsnæringene er av stor økonomisk betydning for mange små innlandskommuner og for hele Nord-Norge. Ifølge en rapport utarbeidet av Handelshøyskolen BI utgjør reiseliv minst 20 pst. av all næringsvirksomhet i 20 kommuner. Nord-Norge er klart den landsdelen hvor reiseliv har størst betydning. Nesten 12 pst. av all verdiskaping i denne landsdelen skapes av reiselivsnæringen.

Norsk reiseliv har opplevd en svak utvikling i fire år på rad. De årlige endringene er ikke dramatiske, men samlet representerer 4-års perioden en

belastning for reiselivsnæringen. Problemet er først og fremst at veksten i yrkesrelatert trafikk og norske fritidsreisende har forsvunnet. Disse to segmentene var de viktigste drivkreftene mot slutten av nittitallet. Siden 1998 har dessuten nedgangen i den utenlandske turisttrafikken vært tiltagende. Den økende ubalansen i det norske prisnivået og en høyere kronekurs var viktige årsaker til at Norge som reisemål stadig blir vanskeligere å selge i utlandet. Dessuten har rentenivået vært høyt. Dette representerer en konkurranseulemp for norske reiselivsbedrifter.

I 2002 opplevde hotellene stagnasjon og tilbakegang i alle segmenter og ble dessuten rammet av en langvarig streik. Dette bidro til at lønnsomheten sank ytterligere i 2002. Noe mindre press i arbeidsmarkedet, lavere rente og betydelige skatte- og avgiftslettelser i løpet av 2003 har vært positivt for reiselivsbedriftene.

Reiselivet i distriktene har slitt tungt siden midten av nittitallet. Mens byene har opplevd en vekst på om lag 50 pst. siden 1992, har aktiviteten i distriktene stagnert. Dette skyldes først og fremst en markant svikt i distriktsbedriftenes primærmarkeder innen fritidsreiser og utenlandstrafikk. I konkurransen om disse markedene er det byene som har vunnet. Økende krav til effektiv tidsbruk og kostnadsbesparelser i arbeidslivet kan delvis forklare at lønnsomheten for distriktshotellene i dag er svak. Reiselivsnæringen i byene har klart seg bedre i det svake markedet fordi bedriftene har lyktes med å øke aktiviteten innen ferie- og fritidssegmentet. Denne dreiningen har imidlertid bidratt til svakere lønnsomhet i bedriftene fordi bl.a. sesongsvingningene er større.

Reiselivsmarkedene er i gradvis endring. Trendene viser en dreining fra gruppereiser til individuelle reiser og fra distrikter til byer og bynære områder. Et sentralt utviklingstrekk er en betydelig og skjerpet internasjonal konkurranse i ferie- og fritidsmarkedet. De reiselivsrelaterte næringene er preget av mange små og mellomstore bedrifter. Utviklingen karakteriseres imidlertid av at de store aktørene får en stadig større markedsandel gjennom kjededannelser innen hotell- og serveringsnæringen, blant turoperatører og reisebyråer og innenfor den personrettede delen av transportsektoren.

Reiselivsnæringene er svært følsomme for konjunkturedringer og episoder med krig, terror og epidemier som raskt slår ut i redusert etterpørsel. Til tross for en del uforutsette hendelser blir 2002 omtalt av Verdens Turistorganisasjon som det mest omfangsrike reiselivsåret noensinne. Det forventes en årlig vekst på 3-4 pst. framover som bl.a. har sin årsak i ulike trender, som økt

befolkning, lengre levealder, vekst i global økonomi, framskritt i transportteknologi og økt bruk av Internett.

Det samlede antallet ankomster i Norge fra utlandet var nær 5,3 mill. i 2002. Det var 3,1 mill. overnattingsgjester og 1,3 mill. dagbesøkende som ankom Norge. I tillegg foretok utenlandske cruisepassasjerer 900 000 dagsbesøk i norske havner.

Totalt resulterte denne trafikken i 20,6 millioner utenlandske overnattinger i Norge.

I forhold til året før var det i 2002 en økning i det samlede antall ankomster med 5 pst. og det totale antall gjestedøgn med 1 pst. Hovedtyngden av trafikken fra utlandet finner sted i sommer-sesongen.

Post 01 Driftsutgifter

Resultatrapport 2002 og 1. halvår 2003

I 2002 og 2003 er det videreført et prosjekt for å frambringe statistikk som viser omfanget av og kjennetegn ved utenlandsturismen i Norge. Det er lagt vekt på samarbeid med ulike brukerinteresser ved formidling av resultater.

Statistikk- og kompetanseutviklingsarbeidet er videreført i 2002. Bl.a. er det gjennomført prosjekter som belyser forbruksmønsteret for de reisende, både nordmenn og utlendinger. Dette gir bl.a. bakgrunnsmateriale for næringens markedsføringsstrategi og beregninger av reiselivsnæringens økonomiske betydning.

I forbindelse med at 2003 er de funksjonshemmedes år i Europa, er det videre satt i gang prosjekter for å bidra til å gjøre reiselivsproduktene lettere tilgjengelig og mer tilpasset reisende med ulike funksjonshemminger.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås ikke bevilgning for 2004.

Post 70 Tilskudd til internasjonal markedsføring

Virksomhetsbeskrivelse

Norges Turistråd (NTR) er en næringsdrivende stiftelse som ble opprettet i fellesskap av staten og reiselivsnæringen i 1984. Rådet arbeider for å skape oppmerksomhet om og stimulere til at utenlandske turister velger Norge som reisemål. NTR har hovedkontor i Oslo og ti utenlandskontorer i Danmark, Frankrike, Italia, Nederland, Japan, Spania, Storbritannia, Sverige, Tyskland og USA. I Japan er NTR etablert i et skandinavisk felleskontor. NTR har 75 fast ansatte, 34 ved hovedkontoret og 41 ved utenlandskontorene.

Målet med det statlige tilskuddet til NTR er å fremme den samlede reiselivsnæringens konkurranseevne og lønnsomhet gjennom å:

- profilere og markedsføre Norge som reisemål
- stimulere norske reiselivsprodusenter til samarbeid om internasjonale markedsføringstiltak
- bistå norske reiselivsaktører med informasjon om markeder og internasjonale utviklingstrender

Reiselivsnæringen selv er med på finansieringen gjennom deltakelse i prosjekter i regi av stiftelsen.

Fra og med 2004 vil virksomheten ved NTR bli en del av nytt innovasjons- og internasjonalseringsselskap. For omtale av strategier og budsjettforslag for 2004 vises det til kap. 2421, post 71.2 Markedsføring av Norge som reisemål.

Resultatrapport 2002

NTR hadde et driftsunderskudd på 2,4 mill. kroner i 2002. I hovedsak skyldtes driftsunderskuddet avviklingskostnader i forbindelse med tiltak som ble igangsatt etter kutt i bevilgningen for 2003, og at planlagte aktiviteter som kunne stimulere til økte inntekter, ble redusert som en følge av nedbemanning og økte pensjonskostnader. Sistnevnte skyldes at tidligere års avsetninger ikke var tilstrekkelige til å gi dekning for forpliktelsene. Næringsinntektene i 2002 ble på 72,8 mill. kroner, noe som var 9,8 mill. mindre enn budsjettet, men 1,8 mill. mer enn i 2001. Differansen i næringsinntektene i forhold til budsjettet skyldtes mindre fakturering av 2003-kampanjer høsten 2002 enn det som var tilfelle året før, og at innsalget av kataloger og workshops på internettportalen «www.visitnorway.com» ble utsatt i påvente av ny design av sidene og utbedring av tekniske problemer.

Rapporteringen fra NTR til departementet tar utgangspunkt i følgende kriterier som viktige ved vurdering av resultatoppnåelse:

- reiselivsnæringens deltakelse i NTRs aktiviteter
- reiselivsbedriftenes uttrykte tilfredshet med de tjenestene NTR leverer
- resultater av merkevarebygging i primærmarkedene
- resultater av www.visitnorway.com
- antall pressereiser og presseaktiviteter og responsen på disse

NTRs aktiviteter knytter seg til merkevarebygging av Norge som reisemål, informasjonsformidling og spredning av markedskunnskap og markedsføringskompetanse. NTRs mange foredrag, møter

og arrangementer er med på å øke kompetansen i reiselivsnæringen.

Merkevarestrategien for markedsføring av Norge som reisemål i utlandet ble igangsatt høsten 2000. Strategien ble gjennomført i 2002 i henhold til planen og i samarbeid med Merkevareforum Norge. Arbeidet i 2002 var fokusert på gjennomføring av mediekampanjer og analysearbeid for å måle kjennskapen og kunnskapen om Norge i utvalgte markeder. Kjennskapen til og kunnskapen om Norge generelt er fortsatt lav i de viktigste markedene, men en svak positiv tendens kan spores. Det er derfor fremdeles et stort behov for profilering og merkevarebygging av Norge som reisemål. Basert på snittverdier fra forbrukerundersøkelser i våre prioriterte målgrupper i markedene Danmark, Sverige, Tyskland, Nederland og Storbritannia viser effektmålinger gjort i 2002 følgende:

- kjennskapen (Norge blir nevnt som et av flere aktuelle reisemål) til Norge har økt fra 17 pst. til 18 pst.
- top of mind (Norge blir nevnt som første alternativ som reisemål) har økt fra 4,4 pst. til 6,8 pst.
- flere oppfatter at Norge leverer ny energi, harmoni og berikelse

Reiselivsnæringene i Norge mener jevnt over at kvaliteten på arbeidet NTR utfører er god. I 2002 svarte 64 pst. at de synes kvaliteten er høy eller meget høy. 68 pst. er oppmerksom på at NTR har lansert en merkevarestrategi for Norge, og 40 pst. er innstilt på å følge merkevaren Norges kommunikasjonsstrategi i egen kommunikasjon. Størst nytteverdi av NTR mener reiselivsnæringene å ha av Salgskonferansen, NTRs presseaktiviteter og NTRs internettportal for norsk reiseliv. 58 pst. mente at NTR var blitt en bedre samarbeidspartner, og karakterisert som tilgjengelig, profesjonell og vennlig.

I 2002 ble det gjennomført 234 pressereiser med en samlet deltakelse fra 681 journalister. Disse pressereisene har så langt resultert i 2 454 artikler, radio og TV-program til en anslått redaksjonell verdi av vel 400 mill. kroner.

NTRs utenlandskontorer registrerte vel 200 000 henvendelser i 2002, som er om lag det samme som i tidligere år. Overgangen til elektroniske hjelpemidler innen mottak av katalogbestillinger og telefonsamtaler har effektivisert informasjonsvirksomheten ved flere av Turistrådets utenlandskontorer.

Utviklingen av reiselivsportalen www.visitnorway.com, som ble lansert i 2001, fortsatte i 2002 med en generell oppdatering av portalen, ny

design på sidene, utvikling av egne sider for utenlandskontorene, ny menystruktur og forbedring av søkefunksjonen. Portalen gir informasjon om Norge som turistmål og tilbyr alle aktører i næringen mulighet til så vel profilering som salg av varer og tjenester. Portalen hadde i løpet av 2002 ca. 1 200 kommersielle bedrifter som deltakere og hadde rundt 11,5 mill. sidevisninger. Det har vært en jevn vekst i antall besøk på nettstedet siden opp-

rettelsen. Regnskapet for 2002 viser totale utgifter til portalen på 11,6 mill. kroner. Ren Norgesinformasjon i portalen finansieres med offentlige midler, mens reiselivsnæringene selv bidro med midler til bedriftsrepresentasjon og kampanjer, tilsvarende 1,5 mill. kroner i 2002. Portalen var ment å være selvfinansierende fra og med 2003, men dette har ikke lyktes.

Finansiering av Norges Turistråd

	(i 1 000 kroner)	
	Regnskap 2002	Budsjett 2003
Egeninntjening	81 060	83 000
Statstilskudd	117 500	115 300
Sum inntekter	198 560	198 300
Egeninntjening i pst.	40,8	41,9

Post 71 Svalbard Reiseliv AS

Svalbard Reiseliv AS er eid av Svalbard Reiselivsråd, og ble etablert i 2001. Svalbard Reiselivsråd er en sammenslutning av aktører med interesser knyttet til reiselivet på Svalbard, og hadde ved utgangen av 2002 43 medlemmer blant reiselivsbedrifter og bedrifter innen relatert virksomhet.

Svalbard Reiseliv AS har tre fast ansatte. Virksomheten er finansiert av reiselivsnæringen gjennom medlemsavgifter, tjenester og deltakelse i prosjekter, og av tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Målet med det statlige tilskuddet er å bidra til økt verdiskaping og bedre lønnsomhet for reiselivet ved å informere, profilere og markedsføre Svalbard som reisemål.

Det er videre en viktig oppgave for Svalbard Reiseliv AS å bidra til å utvikle et miljøtilpasset reiseliv i tråd med regjeringens og reiselivsnæringens overordnede mål. Kompetanseoppbygging, kvalitetsarbeid og samarbeid står i tillegg sentralt for Svalbard Reiseliv AS. Selskapet skal bidra til en kontrollert utvikling av reiselivsnæringen på Svalbard.

Resultatoppnåelse 2002

I 2002 ble det registrert 74 433 gjestedøgn ved overnattingsbedrifter i Longyearbyen. Dette er en liten nedgang (ca. 2 pst.) i forhold til 2001 som var

et rekordår, men en økning i forhold til 2000 på 21,5 pst. Belegget ved overnattingsbedriftene gikk også noe ned i forhold til 2001 (fra 42,6 til 38 pst.). Svalbard Reiseliv AS arbeider med å øke besøket i mørketiden som er lavsesong for turismen på Svalbard.

Svalbard Reiseliv AS legger stor vekt på å integrere miljøhensyn i ulike deler av reiselivet. Reiselivsnæringen på Svalbard deltar videre i samarbeidsprosjekter med andre arktiske land og regioner når det gjelder utvikling av et miljøtilpasset reiseliv.

Guide- og turlederopplæringen er et viktig ledd i satsingen på å øke fokuset på miljø og sikkerhet. I 2002 deltok 73 personer på slike kurs.

Målsettinger

Bevilgningen til Svalbard Reiseliv AS skal ivareta Svalbards vertskaps- og informasjonsforpliktelser innen reiselivssektoren gjennom:

- drift av helårig turistinformasjon
- statistikkarbeid
- basismarkedsføring av Svalbard

Budsjettforslag 2004

Det foreslås en bevilgning på 2 mill. kroner til Svalbard Reiseliv AS for 2004.

Kap. 938 Omstillingstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, <i>kan overføres</i>	40 000	20 000	35 000
	Sum kap 938	40 000	20 000	35 000

Målsettinger for tilskuddet

Gjennom Stortingets behandling av St.prp. nr. 21 og Innst. S. nr. 65 for 2000-2001, ble det bevilget 20 mill. kroner til omstillingstiltak i Sør-Varanger kommune. Det ble samtidig gitt en tilsagnsfullmakt på 100 mill. kroner slik at total tilsagnsramme for omstillingstilskudd utgjorde 120 mill. kroner. Omstillingsbevilgningen skal benyttes til videreutvikling og omstilling i Sør-Varanger.

Midlene er i samråd med kommunen fordelt på følgende seks hovedgrupper av tiltak (programområder):

- havneutbygging
- Kirkenes kompetansesenter
- Møtested Barentsregionen
- reiseliv/trivsel
- veiforbindelser
- kommunalt næringsfond

Resultatrapport 2002 og første halvår 2003

I 2002 ble det utbetalt totalt 40 mill. kroner av rammen for statstilskuddet. Av dette har 20 mill. kro-

ner gått til havneutbygging, 10 mill. kroner til næringsfond, 6 mill. kroner til Kirkenes Kompetansesenter og 4 mill. kroner til øvrige programområder.

Kaiutbyggingen i Kirkenes ble sluttført våren 2003. Kirkenes Kompetansesenter har utvidet sine lokalteter og oppgradert med moderne infrastruktur. Dette har medført en vesentlig økning i studie-tilbudet. Videre er deler av næringsfondet benyttet til oppstart av næringsbygg i Pasvik og utvikling av ny næring i forbindelse med utnyttelse av kongekrabben. Innenfor «reiseliv/trivsel» og «veiforbindelser» er det gjennomført ulike forstudier. Innenfor «Møtested Barentsregionen» arbeides det med sjømannskirke og Savio-museum. Det pågår også flere prosjekter med vekt på kultur.

Budsjettforslag 2004

Det gjenstår en bevilgning på 35 mill. kroner av tilsagnsrammen som foreslås bevilget for 2004.

Kap. 939 Støtte til skipsbygging

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
50	Overføring til fond for støtte ved skipskontrakter	1 500 000		
	Sum kap 939	1 500 000		

Vedrørende 2003:

Ved St.vedt. 27. mars 2003 ble det bevilget 300 mill. kroner under kap. 939, ny post 51 Overføring til fond for en begrenset ordning for støtte ved skipskontrakter, jf. St.prp. nr. 47 og Innst. S. nr. 163 for 2002-2003.

Status

Skipsbygging har siden 1. mai 1995 vært en del av EØS-avtalen. EUs forordning for støtte til skipsbyggingsindustrien fra 1. januar 1999 er derfor også gjeldende for Norge. I tråd med forordningen ble den kontraktsrelaterte støtten avviklet ved utgangen av 2000.

Rådet i EU vedtok i juni 2002 å beskytte europeisk skipsbyggingsindustri mot ulovlig Sør-koreansk støtte til egen skipsbyggingsindustri. Vedtaket tilsa at dersom forhandlinger mellom EU og Sør-Korea ikke førte fram innen utgangen av september 2002, ville EU åpne sak i WTO. I henhold til «Council Regulation (EC) No 1177/2002 of 27 June 2002 concerning a temporary defensive mechanism to shipbuilding» annonserte derfor Europakommisjonen 24. oktober 2002 at de hadde åpnet sak mot Sør-Korea. Det pågår for tiden konsultasjoner mellom partene. I tillegg har EU gjeninnført en kontraktsrelatert støtte på maksimum 6 pst. for containerskip, produkt- og kjemikalieskip. Ordningen gjelder for kontrakter inngått inntil 31. mars 2004. Europakommisjonen annonserte 25. juni 2003 at ordningen også skal gjelde LNG-skip.

Stortinget vedtok ved behandlingen av St.prp. nr 47 og Innst. S. nr. 163 for 2002-2003 Om støtte til skipsbyggingsindustrien, etter mønster av ordningen i EU å innføre en begrenset verftsstøtteordning på opptil 6 pst. for de samme skipstyper også i Norge. Formålet med ordningen er å sikre likeartede konkurransevilkår mellom skipsbyggingsindustrien i Norge og konkurrentlandene i EU. Ordningen er foreløpig ikke notifisert av ESA, og det vil fortsatt ta noe tid før den kan tre i kraft.

Støtten blir gitt i form av byggetilskudd til verftene. Bevilgningen er gitt med bakgrunn i antatt samlet kontraheringsbeløp for den aktuelle perioden og må endres dersom faktisk kontraheringsbeløp tilsier behov for det. Fordi levering av fartøyet kan skje opp til tre år etter kontraktstidspunkt, vil ordningen først være avsluttet 31. mars 2007. Tilskuddene utbetales gjennom Eksportfinans ASA.

Internasjonale avtaler som får konsekvenser for norsk støtte til skipsbyggingsindustrien

EØS-avtalen

EUs forordning nr. 1540/98 for støtte til skipsbyggingsindustrien gjelder til utgangen av 2003.

Forordningene gir adgang til å bruke regional investeringsstøtte og støtte til innovasjon, forskning og utvikling, miljøtiltak, omstrukturering og avvikling. Det forventes at EU vil fremme en ny forordning om verftsstøtte i løpet av høsten 2003 som omhandler de ovennevnte områder.

OECD – forhandlinger om ny internasjonal skipsbyggingsavtale

I 1994 ble det ferdigforhandlet en avtale om normale konkurransevilkår i skipsbyggingsindustrien mellom Sør-Korea, EU, USA, Finland, Sverige og Norge. Da USA ikke har ratifisert avtalen, har den ikke trådt i kraft. Det videre arbeidet med en ny avtale er lagt opp ut fra dette.

På møtet i OECDs arbeidsgruppe for skipsbygging i april 2002 anbefalte arbeidsgruppen at en skulle starte opp nye forhandlinger om en skipsbyggingsavtale. På OECDs ministerrådsmøte i mai 2002 støttet ministerne denne anbefalingen. Forhandlingene er nå i gang og omfatter en rekke land utenfor OECD-området, deriblant Kina. Det er en målsetting at forhandlingene sluttføres i løpet av 2005.

Resultatrapport 2002

Skipsverftene hadde ved utgangen av 2002 innliggende ordrer for rundt 20 mrd. kroner, mot en total ordremasse på 33 mrd. kroner ved utgangen av 2001. I 2002 ble ordreinngangen 2,5 mrd. kroner. Den lave ordreinngangen har sammenheng med at den kontraktsrelaterte støtten ble avviklet ved utgangen av 2000 og en generell svikt i de viktigste norske markedene for nybygg av skip. Mange verft har arbeid ut 2003, men kun et fåtall har ordrer med levering i 2004. Den lange produksjonstiden på skip tilsier at verftene må inngå nye ordrer rundt ett år før siste levering for å kunne opprettholde full sysselsetting. Mange verft har derfor allerede kommet i en permitterings-situasjon.

Kap. 3939 Støtte til skipsbygging (jf. kap. 939)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
50	Tilbakeføring fra fond for støtte ved skipskontrakter			50 000
51	Tilbakeføring fra fond for støtte ved innenlandske kontrakter om fiskebåter			14 400
	Sum kap 3939			64 400

Vedrørende 2003:

Ved St.vedt. 27. mars 2003 ble det bevilget 300 mill. kroner under post 50, jf. St.prp. nr. 47 og Innst. S. nr. 163 for 2002-2003.

Post 50 Tilbakeføring fra fond for støtte ved skipskontrakter

På bakgrunn av at enkelte av kontraktene som ble inngått i 2000 er blitt kansellert, foreslås det til-

bakeført 50 mill. kroner av tidligere bevilgede midler under denne posten.

Post 51 Tilbakeføring fra fond for støtte ved innenlandske kontrakter om fiskebåter

Ordningen med kontraktsrelatert støtte til bygging av fiskebåter for levering innenlands ble avviklet i 1996. På 1994-fondet for denne ordningen står det ubenyttet 14,4 mill. kroner. Beløpet foreslås tilbakeført til statskassen og bevilget som inntekt for 2004.

Kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
55	Landsdekkende innovasjonsordning, fond	89 000	103 000	
56	Tapsfond, distriktsrettet ordning		75 000	
70	Administrasjon, <i>kan overføres</i>	210 500	170 500	
71	Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier		2 200	
72	Tilskudd til dekning av tap på risikolån	60 469	5 000	
91	Lån til risikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	5 025 000	5 000 000	
92	Lån til lavrisikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	22 645 000	25 000 000	
96	Lån til distriktsrettet ordning		500 000	
	Sum kap 2420	28 029 969	30 855 700	

Vedrørende 2003:

Stortinget gjorde følgende bevilgningsendringer ved St.vedt. 20. juni 2003, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 260 for 2002-2003:

- post 55 ble økt med 125 mill. kroner
- post 56 ble økt med 100 mill. kroner

- post 72 ble redusert med 2,4 mill. kroner
- post 96 ble økt med 400 mill. kroner

Vedrørende 2004:

Bevilgningene under kap. 2420 foreslås å inngå i virkemidlene til nytt innovasjons- og inter-

nasjonaliseringsselskap under nytt kap. 2421 fra og med 2004.

Virksomhetsbeskrivelse

Organisering

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) er myndighetenes sentrale organ for finansiering og iverksetting av tiltak innen nærings- og distriktspolitikken. Et hovedmål i næringspolitikken er å gjøre Norges verdiskapningsevne så stor som mulig ved å legge til rette for konkurransedyktige og lønnsomme bedrifter og næringer med høy verdiskapningsevne. Det legges vekt på at idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasene er de vanskeligste fasene i bedriftenes utvikling. SND skal derfor konsentrere sine virkemidler til disse fasene av bedriftenes liv.

Fondet er administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Midler til de ulike ordningene bevilges over følgende departementers budsjett:

- Nærings- og handelsdepartementet: landsdekkende virkemidler, distriktsrettet ordning og administrasjonstilskudd
- Kommunal- og regionaldepartementets: de fleste distriktsrettede ordninger
- Fiskeridepartementet: fiskerirettede ordninger
- Landbruksdepartementet: landbruksrettede ordninger

SND har hovedkontor i Oslo og distriktskontorer i alle fylker (felleskontor for Oslo, Akershus og Østfold, for Buskerud og Vestfold og for Agderfylkene).

SNDs virksomhetsområder

SND forvalter tilskudds-, låne-, garanti-, og fondsordninger. Under følger oversikt over dagens ordninger.

Tilskuddsordninger

SND yter landsdekkende og distriktsrettede tilskudd til prosjekter og tiltak som ikke er tilstrekkelig bedriftsøkonomisk lønnsomme på selvstendig basis, men som forutsettes å ha positiv samfunnsøkonomisk lønnsomhet. SND forvalter følgende tilskuddsordninger:

- forsknings- og utviklingskontrakter (kap. 923, post 70 på Nærings- og handelsdepartementets budsjett)
- landsdekkende innovasjonsordning (kap. 2420, post 55 på Nærings- og handelsdepartementets budsjett)

- deler av midler til regional utvikling fra fylkeskommunene
- deler av nasjonale midler til regional utvikling (kap 552, post 72 på Kommunal og regionaldepartementets budsjett)
- verdiskapingsprogrammet for skog (kap. 1142, post 71 på Landbruksdepartementets budsjett)
- deler av tilskudd til bygdeutvikling (kap. 1150, post 50 på Landbruksdepartementets budsjett)
- rentestøtte til investeringsformål i landbruket (også over kap. 1150, post 50 på Landbruksdepartementets budsjett)
- verdiskapingsprogrammet for rein (kap. 1151, post 51 på Landbruksdepartementets budsjett)
- nyskaping, omstilling og kapasitetstilpasning i fiskerinæringen (kap. 2415, post 72 på Fiskeridepartementets budsjett)
- marint innovasjonsprogram (kap. 2415, post 75 på Fiskeridepartementets budsjett)

Låneordninger og garantier

Lån og garantier benyttes i hovedsak til å finansiere investeringer i eiendom og produksjonsutstyr. SND tilbyr følgende låneordninger:

- lavrisikolån som inkluderer grunnfinansieringslån til fiskeflåten og lån til landbruksformål (over Nærings- og handelsdepartementets budsjett)
- landsdekkende risikolån og garantier (over Nærings- og handelsdepartementets budsjett); for 2003 omfatter garantiordningen en særskilt øremerket ramme til driftskreditt i fiskerinæringen
- distriktsrettet ordning (over Nærings- og handelsdepartementets budsjett)
- distriktsrettede risikolån (over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett)

Lånene skal ha en utløsende virkning for privat medfinansiering.

Fondsordninger

SND forvalter følgende fondsordninger:

- Investeringsfond for Øst-Europa
- Investeringsfond for Nordvest-Russland
- Næringsfond for Nordvest-Russland
- Sårkornkapitalordningen

Argentum Fondsinvesteringer ble inntil 1. juli 2003 eid med 50 pst. hver av SND og SIVA. SNDs eierandel ble da overført til Nærings- og handelsdepartementet, og SIVA eierandel vil bli overført i løpet av høsten 2003, jf. Innst. S. nr. 260 for 2002-2003. Selskapet blir fra det tidspunkt SIVAs eier-

andel er overført, et statsaksjeselskap under Nærings- og handelsdepartementet.

Virkemidlene som i dag forvaltes av SND, blir fra 1. januar 2004 overført til et nytt innovasjons- og internasjonalsiseringsselskap, jf. St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv. Under kap. 2421 omtales virksomhetsbeskrivelse og budsjettforslag 2004 for det nye innovasjons- og internasjonalsiseringsselskapet.

Resultatrapport 2002

Administrative forhold

I alle fylkene deltar distriktskontorene i partnerskap knyttet til regionale utviklingsprogrammer og andre samarbeidsprosjekter for å utvikle regionale nærings- og kompetansemiljøer. SND har videreført samarbeidsavtalene med Norges forskningsråd, Norsk Designråd, Norges Eksportråd og Selskapet for industrivekst (SIVA). Gjennom samarbeidet skal SNDs distriktskontorer være inngangsporter for det offentlige bedriftsrettede virkemiddelapparatet.

SND sluttførte i første halvår 2003 omorganiseringen som ble påbegynt i 2002 for å tilpasse organisasjon til nye operative rammer. Dette medførte en nedbemanning på ca. 100 årsverk. SND disponerer nå 389 årsverk, hvorav 271 ved distriktskontorene.

Aktivitetsrapport fra SNDs samlede virksomhet

Innenfor SNDs virkemidler utenom de landbruksrettede, ble det i 2002 bevilget 2,8 mrd. kroner i lån, tilskudd og garantier til 3 400 bedriftsprosjekter. I tillegg ble det over de landbrukspolitiske virkemidlene bevilget i overkant av 1 mrd. kroner til nærmere 4 600 prosjekter.

SND har rettet en økende del av virksomheten mot målene om økt nyskaping, omstilling og etablering i små og mellomstore bedrifter. SND fokuserte i 2002 virksomheten mot følgende hovedområder:

- *Små og mellomstore bedrifter:* I 2002 gikk 88 pst. av SNDs låne-, garanti- og tilskuddsmidler til bedrifter med færre enn 100 ansatte. Tallet for 2001 var 81 pst.
- *Innovasjon:* SND skal finne, foredle og finansiere innovasjonsprosjekter. I 2002 gikk 60 pst. av lån, garantier og tilskudd utenom de landbruksrettede virkemidlene, tilsvarende 1,7 mrd. kroner til innovasjon. Tilsvarende tall for 2001 var 67 pst. Nedgangen er i hovedsak et resultat av at andelen til innovasjon innen lavrisikolåneordningen er redusert.

- *Å bidra til kompetanseutvikling i næringslivet* er et annet satsingsområde innenfor SNDs virksomhet. I 2002 gikk 25 pst. av lån, tilskudd og garantier, totalt 950 mill. kroner, til kompetanseprosjekter. Tilsvarende tall i 2001 var 22 pst. Økningen skyldes i hovedsak at lavrisikolån i større grad er benyttet til slike tiltak.
- *Innsats overfor bedrifter i distriktene* er et prioritert område for SND. I 2002 gikk 69 pst. av midlene utenom lavrisikolåneordningen og de landbruksrettede midlene til prosjekter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Det tilsvarende tallet for 2001 var 66 pst. Av lavrisikolåneordningen gikk 39 pst. av virkemidlene til det distriktpolitiske virkeområdet. Tallet i 2001 var 49 pst. Reduksjonen skyldes i hovedsak redusert nybyggingsaktivitet i fiskeflåten.
- Det har over flere år vært viktig for SND å stimulere næringslivet til i større grad å ta i bruk *kvinnens kompetanse og ressurser i næringslivet*. I 2002 gikk 16,8 pst., tilsvarende 639 mill. kroner, til prosjekter som kjennetegnes ved at kvinner utgjør mer enn 30 pst. av styremedlemmene i bedriftene og/eller formålet med prosjektet er å øke antall kvinnelige eiere/etablerere, styremedlemmer, ledere eller sysselsatte. I 2001 gikk 19 pst. av SNDs midler til slike prosjekter. Det er spesielt lavrisikolåneordningen som har vist nedgang, fordi SND i 2001 finansierte et stort enkeltprosjekt over denne ordningen som hadde vesentlig innvirkning på kvinnelige arbeidsplasser.
- Alle prosjektene som SND finansierer vurderes i forhold til *miljømessige forhold*. I 2002 gikk 8 pst. eller 312 mill. kroner av rammene til prosjekter som fører til økt miljøeffektivitet gjennom forbedring av produkter, produksjonsprosesser og/eller systemløsninger. Tidligere har Statens miljøfond stått sentralt i SNDs miljø-satsing. Fondets midler er nå fullt utnyttet og dette er hovedårsaken til nedgangen fra 11 pst. i 2001.

Kundeundersøkelser

Evalueringer gjøres jevnlig av programmer og tiltak. Departementet gjennomfører hvert fjerde år en totalevaluering av SNDs virksomhet. Den siste ble gjort i 2000, og resultatene fra denne er nærmere beskrevet i St.meld. nr. 36 for 2000-2001. SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv. De løpende resultatene av SNDs virksomhet måles hovedsakelig ved hjelp av kundeundersøkelser og evalueringer. Kundeundersøkelsene består av en etterundersøkelse og en førundersøkelse. I førundersøkelsen av finansieringstilsagn gitt av SND i 1999,

svarte 1 137 bedrifter. I etterundersøkelsen av de samme bedriftene som er gjengitt her, utført i 2003, har 634 bedrifter svart. Det legges stor vekt på å få fram informasjon om hvordan prosjektet har påvirket bedriftens økonomiske utvikling, sysselsetting og kompetanseutvikling. Underøkelsene er utført av Nordlandsforskning og omfatter et bredere sett av SNDs virkemidler enn tidligere. Førundersøkelsen fra 2002-årgangen vil foreligge senere i 2003.

Sysselsetting: SND ga finansieringstilsagn til 7 673 bedriftsprosjekter i 1999. Disse har hatt en samlet anslått sysselsettingseffekt på 7 000 – 9 400 skapte og sikrede arbeidsplasser. Om lag to tredeler av sysselsettingseffekten har kommet innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. SNDs kostnader pr. arbeidsplass skapt eller sikret er gjennomsnittlig på kr 392 000 – 467 000.

Lønnsomhet: 64 pst. av bedriftene har oppnådd, eller mener det er liten risiko for ikke å oppnå, økonomiske gevinster av prosjektet. Dette er en nedgang på 8 pst. sammenlignet med 1996- og 1998-årgangene, som kan skyldes et generelt mindre optimistisk syn på bedriftens framtidsutsikter.

61 pst. av bedriftene vurderer SND-prosjektene til å være viktige for bedriftens overlevelse i dag, og 64 pst. mener prosjektet har vært viktig for bedriftens lønnsomhetsutvikling. SND-deltakelse har størst betydning for bedrifter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Jmført med en kontrollgruppe kan det ikke trekkes entydige konklusjoner med hensyn til SND-støttens effekt for bedriftenes økonomiske utvikling.

Kompetanse: 52 pst. av bedriftene svarer at det i noen eller høy grad at det har vært kompetanseeffekter av prosjektene. Effektene er klart høyest

for OFU/IFU og landsdekkende utviklings-tilskudd. Kompetanseeffekten er lavest for grunnfinansieringslån til flåten og lån til landbruket. Sammenlignet med de to siste etterundersøkelsene er det 7 prosentpoeng flere som rapporterer om kompetanseeffekter.

Oppfølging av bedriftene: I St.meld. nr. 36 for 2000-2001 SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv, er det lagt opp til at SND skal bli mer proaktiv i sin virksomhet. 4 pst. av bedrifter som ønsket oppfølging, har ikke fått det. Dette er en klar reduksjon fra forrige undersøkelse, da denne andelen lå på 20 pst. To tredeler av de bedriftene som har fått oppfølging, er godt fornøyd.

Bidrag til innovasjon: OFU/IFU og landsdekkende risikolån er de ordningene som i størst grad bidrar i innovative prosjekter. Betydningen er størst for endringer i eksisterende produkter og tjenester, og utvikling av nye produkter og tjenester.

Tap på utlån

SND har hatt større tap på alle sine utlånsordninger i 2002 og første halvår 2003 enn tidligere år. Tapene har i hovedsak sammenheng med konjunktorene i norsk økonomi. I revidert budsjett 2002 ble det gitt en bevilgning til dekning av tap på risikolån, jf. Stortingets vedtak 21. juni 2002. Etter dette har SND selv hatt ansvar for å dekke tap innenfor sine rammer. For at SND skal kunne dekke sine forpliktelser, må tapsfondene for risikolåneordningene være tilstrekkelig positive. Tabellen under viser tapsfondene for risikolåneordningene når det er tatt hensyn til spesifiserte tapsavsetninger.

(i mill. kroner)

Låneordning	Utlånsporte- følje pr. 30.06.2003 ¹	Gjenstående tapsfond pr. 31.12.2002	Gjenstående tapsfond pr. 30.06.2003	Forventet gjenstående tapsfond pr. 31.12.2003 ²
Landsdekkende risikolån og garantier	490	-31 ³	-10	-50
Distriktsrettede risikolån og garantier	1 229	151	57	-20
Miljøfondslån	120	19	2	-15 til -35

¹ Utlån uten tilstrekkelige tapsfondsavsetninger.

² Gitt at tapsfondet ikke tilføres ekstra midler gjennom ekstraordinære bevilgninger i 2003.

³ Underdekningen på den landsdekkende innovasjonsordningen pr. 31. desember 2002 ble etter styrevedtak i SND i mai 2003 dekket av bevilgningen for 2003 under den landsdekkende innovasjonsordningen.

Lavrisikolåneordningen har også tatt større tap enn tidligere, og egenkapitalen tilknyttet ordnin-

gen oppfyller ikke Kredittilsynets krav om 8 pst. egenkapitaldekning.

(i mill. kroner)

	Utlånsporte- følge pr. 30.06.2003	Gjenstående tapsfond pr. 31.12.2002	Gjenstående tapsfond pr. 30.06.2003	Forventet gjenstående tapsfond pr. 31.12.2003
Lavrisikolån	12 129	688	581	566 ¹

¹ Forventet egenkapital vil utgjøre 4,8 pst. av en forventet utlånsportefølje på lavrisikolån på 11,9 mrd. kroner ved utgangen av 2003.

Nærings- og handelsdepartementet vil komme tilbake til spørsmålet om bevilgninger til tapsfond for å dekke påførte og framtidige tap under SNDs låne- og garantiordninger. Dette vil bli gjort i forbindelse med nysalderingen av 2003-budsjettet.

Rapport knyttet til noen enkeltposter

Post 55 Landsdekkende innovasjonsordning

Posten innbefatter tidligere bevilgninger til utviklingstilskudd, prosjektutviklingstilskudd, programvirksomhet og tapsfond for lån og garantier innvilget i budsjetterminen. Det avsettes nå midler til et felles tapsfond for lån og garantier under den landsdekkende innovasjonsordningen. Målsettingen med tapsfondet er å gjøre SND i stand til å ta større topprisiko og derved bidra til å realisere prosjekter som ellers ikke ville blitt gjennomført. Tapsfond for landsdekkende risikolån og garantier bevilges over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, mens tapsfond for distriktsrettede risikolån tilføres fra fylkeskommunene fra 2003. Som følge av tap på utlån som beskrevet over, foreslås det å innføre en øvre ramme for utlån på landsdekkende risikolån i 2004 under et nytt innovasjons- og internasjonaliserings-selskap, jf. Forslag til vedtak XI.

Post 56 Distriktsrettet ordning

Den distriktsrettede låneordningen ble notifisert til EFTAs overvåkningsorgan, ESA 11. april 2003. ESA har ikke tatt stilling til ordningen ennå, men en godkjennelse er ventet i løpet av høsten 2003.

Post 90 Innskuddskapital

Argentum fondsinvesteringer AS ble formelt stiftet 1. oktober 2001 med bakgrunn i St.meld. nr. 38 og Innst. S. nr. 308 for 2000-2001. Eierskapet i sel-

skapet overføres i løpet av 2003 fra SND og SIVA til Nærings- og handelsdepartementet, jf. Innst. S. nr. 283 for 2002-2003. Selskapet skal drives på forretningsmessige vilkår og opptre som kommersiell investor gjennom å investere sine midler i private investeringsfond og investeringsselskaper.

Formålet med selskapet skal være:

- å bedre tilgangen til risikovillig kapital og egenkapital for det nyskapende, forskningsbaserte næringslivet
- styrke nettverket mellom eiere, forvaltere, FoU-miljøer og virksomheter
- bidra til å utvikle og utløse nye muligheter innen bransjer og næringsklynger hvor Norge allerede står sterkt
- styrke konkurranseevnen og framtidig verdiskaping i norsk næringsliv
- styrke det kompetente, langsiktige eierskapet i næringslivet

Selskapet har forretningskontor i Bergen.

Opprinnelig var egenkapitalen i selskapet på 2,45 mrd. kroner, og denne hadde økt til 2,59 mrd. kroner ved utgangen av 2002. Årsresultatet i 2002 var på 109,8 mill. kroner. Pr. 1. september 2003 har selskapet foretatt investeringer i fem venture-selskaper med til sammen 1 192 mill. kroner.

Det ble i forbindelse med revidert budsjett 2003 tatt ut et ekstraordinært utbytte fra Argentum på 50 mill. kroner. For 2004 er utbytte fra selskapet budsjettert under kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning.

Poster hvor det er gitt bevilgning før 2002

SND forvalter flere ordninger hvor bevilgning ble gitt før 2002. De viktigste er investeringsfondet for Øst-Europa, investeringsfondet for Nordvest-Russland, fond for næringssamarbeid med Nordvest-Russland og såkornfond.

Det ble i 1996 og 1997 bevilget midler til to investeringsfond, ett for *Nordvest-Russland* og ett for *Øst-Europa*. Investeringsfondene skal investere i aksjekapital og tilby ansvarlige lån til prosjekter hvor norske bedrifter samarbeider med bedrifter i de aktuelle regionene. Investeringsfondet for Nordvest-Russland er på 150 mill. kroner, hvorav 43,7 mill. kroner var gitt som tilsagn pr. 1. september 2003. Utførte investeringer var på 22,3 mill. kroner. Av Øst-Europa-fondets ramme på 120 mill. kroner var ca. 61,0 mill. kroner bundet opp i tilsagn pr. 1. september 2003, mens utførte investeringer var på 59,0 mill. kroner.

Stortinget vedtok under behandlingen av St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, å foreta visse endringer i retningslinjene for Investeringsfondet for Øst-Europa. Fondet har stort sett foretatt sine investeringer i land som snart vil være medlemmer av EU. Det forventes at Norge gjennom de bidrag som framforhandles i forbindelse med EØS-utvidelsen, vil overføre midler til kandidatlandene til ulike formål. Det ble derfor vedtatt at investeringsfondet for Øst-Europa ikke lenger skal kunne investere i disse landene. Det geografiske dekningsområdet ble dermed landene i Samveldet av uavhengige stater (SUS), Albania, Bosnia-Hercegovina, Bulgaria, Kroatia, Makedonia, Romania og Serbia og Montenegro.

På statsbudsjettet for 1996 ble det bevilget 30 mill. kroner til et fond for næringssamarbeid for å styrke samarbeidet mellom norske og russiske bedrifter i Nordvest-Russland. Fondet skal nyttes til utredning, planlegging og til rettelegging av kommersielle prosjekter av stor betydning for videreutvikling av næringssamarbeidet med Nord-

vest-Russland. Pr. 1. september 2003 var ca. 22 mill. kroner av rammen disponert.

Som et resultat av et samarbeid mellom staten og private investorer ble det i 1997 etablert ett *landsdekkende såkornfond (START-fondet)* og fire *regionale såkornfond* som skulle dekke Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge. I 2000 ble det opprettet et eget fond for indre Østlandet. Målsettingen er å tilføre prosjekter en kombinasjon av tålmodig kapital og relevant kompetanse. Såkornfondene skal gå inn med egenkapital i risiko-prosjekter med stort verdiskapingspotensial. Det er i tillegg et krav at fondene skal gå inn i en tidlig fase hvor det ordinært er vanskelig å oppnå finansiering i egenkapitalmarkedet.

Dersom ordningen blir fulltegnet med privat kapital, vil den ha en kapitalbase på 780 mill. kroner, hvorav 390 mill. kroner utgjøres av et ansvarlig lån fra staten. Til lånet er det knyttet et tapsfond på 25 pst., tilsvarende 97,5 mill. kroner.

Det har tatt tid å få inn den private andelen av kapitalen i de regionale fondene. Pr. 1. september 2003 gjensto 18 mill. kroner i lån og 4,5 mill. kroner i tapsfond under ordningen. Det er fondene for Sørlandet, Vestlandet og Nord-Norge som ikke har den private kapitalen på plass. Ordningen omfatter nå 754 mill. kroner i privat og statlig kapital.

Fram til 1. september 2003 hadde såkornfondene til sammen investert for om lag 350 mill. kroner fordelt på 128 prosjekter. Ytterligere 150 mill. kroner er kommitert. Hver krone investert av såkornfondene har 3-5 ganger så mye annen egenkapital. Den typiske investeringen for de regionale såkornfondene er om lag 1-2 mill. kroner, mens det landsdekkende START-fondet har et snitt på 10 mill. kroner for sine investeringer. Summen av tapsavsetninger for samtlige fond er pr. 1. september 2003 på 55 mill. kroner.

Kap. 5320 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
50	Tilbakeføring av utviklingstilskudd	9 232		
51	Tilbakeføring fra tapsfond	11 071		
52	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning		5 000	
70	Låneprovisjon, lavrisikolåneordningen	43 401	46 000	
71	Garantiprovisjon, lavrisikolåneordningen	206	100	
73	Låneprovisjon, risikolåneordningen	10 221	10 000	
76	Tilbakeføring av tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier	4 749		
91	Avdrag på utestående fordringer, risikolåneordningen	5 120 000	5 000 000	
93	Avdrag på utestående fordringer, lavrisikolåneordningen	22 729 750	25 200 000	
95	Tilbakeføring av innskuddskapital			10 000
	Sum kap 5320	27 928 630	30 261 100	10 000

Vedrørende 2003:

Bevilgningen under post 52 ble økt med 14,6 mill. kroner ved St.vedt. 20. juni 2003, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 260 for 2002-2003. I tillegg ble det gitt en bevilgning på 1 225 mill. kroner under ny post 95 Innskuddskapital i Argentum AS, jf. Innst. S. nr. 260 for 2002-2003. Sistnevnte post ble opprettet i forbindelse med at eierskapet for Argentum AS overføres fra SIVA og SND til Nærings- og handelsdepartementet.

Vedrørende 2004:

De operative bevilgningene under kap. 5320 er videreført og omtalt under nytt kap. 5325 Nytt innovasjons- og internasjonalsiseringsselskap, for 2004.

Post 95 Tilbakeføring av innskuddskapital

I forbindelse med opprettelsen av SND ble det i 1993 bevilget en innskuddskapital på 10 mill. kroner. Denne innskuddskapitalen foreslås overført til nytt innovasjons- og internasjonalsiseringsselskap, jf. nærmere omtale under kap. 2421, post 95.

Kap. 5620 Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
81	Renter, risikolåneordningen	149 414	187 000	
83	Utbytte, lavrisikolåneordningen	39 100		
85	Rentemargin, risikolåneordningen	2 938		
86	Renter, lavrisikolåneordningen	695 671	787 000	
	Sum kap 5620	887 123	974 000	

Vedrørende 2003:

Bevilgningen under post 81 ble redusert med 37 mill. kroner og bevilgningen under post 86 med 87 mill. kroner ved St.vedt. 20. juni 2003, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 260 for 2002-2003.

Vedrørende 2004:

De operative bevilgningene under dette kapitlet er videreført og omtalt under nytt kap. 5625 Renter og utbytte fra nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap, for 2004.

Kap. 2421 Nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap (jf. kap. 5325 og 5625)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
50	Nyskaping, fond			113 800
51	Tapsfond, såkornkapitalfond			100 000
70	Administrasjon			182 800
71	Internasjonalisering og profilering			292 600
72	Forsknings- og utviklingskontrakter			101 600
73	Tilskudd til kunnskapsformidling og kompetanseheving			6 700
74	Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier			1 500
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>			30 350 000
91	Lån til såkornkapitalfond			400 000
95	Innskuddskapital			10 000
	Sum kap 2421			31 559 000

Vedrørende 2002 og 2003:

For de to årene er midlene bevilget over budsjettkapitlene til Forsknings- og utviklingskontrakter (kap. 923), Bedriftsrettet kompetanseoverføring

(kap. 929, tilskudd til VINN), Statens veiledningskontor for oppfinnere (kap. 930), Norges Eksportråd (kap. 934), Norges Turistråd (kap. 937) og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (kap. 2420).

Virksomhetsbeskrivelse

På bakgrunn av Stortingets behandling av St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, vil virkemidlene som fram til 31. desember 2003 forvaltes av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO), Norges Eksportråd og Norges Turistråd, fra 1. januar 2004 bli overført til et nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap. Regjeringen vil fremme en odelstingsproposisjon med forslag til særlov for selskapet høsten 2003 der navnet vil være avklart.

Selskapet vil forvalte virkemidler innenfor fire hovedkategorier:

- finansiering: tilskudds-, låne-, garanti- og fondsordninger
- rådgivning og kompetansehevende tiltak
- nettverk og infrastruktur
- profilering av norsk næringsliv i utlandet

I det brukerrettede arbeidet skal det legges vekt på å finne en god balanse mellom bruk av økonomiske virkemidler i form av ulike finansieringsordninger og kompetansebaserte virkemidler gjennom informasjonstjenester, rådgivning og kompetanseoverføring. I tillegg skal selskapet være en proaktiv utviklingsaktør og premissgiver for utvikling av nettverk og samspill mellom myndigheter, forsknings- og kompetansemiljøer og næringslivet. Slikt nettverksarbeid skal foregå på både regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Videre skal selskapet markedsføre Norge som reisemål overfor potensielle kunde grupper i andre land.

Etableringen av det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet åpner for samordning av de nåværende distriktskontorene til SND og utenlandskontorene til Eksportrådet og Turistrådet. Kontorene skal eies og drives av selskapet, men kontornettet skal utgjøre en infrastruktur som også andre deler av det næringsrettede virkemiddelapparatet skal kunne benytte. For brukerne skal det gjennom en slik samordning være mulig å komme i kontakt med alle de ulike institusjonene og ordningene som inngår i virkemiddelapparatet gjennom ett enkelt kontor.

For å styrke samordningen av den offentlige innsatsen for næringslivet i internasjonale markeder, skal selskapets utsendinger i utlandet kobles tettere sammen med utenrikstjenestens stasjoner. Dette skal bl.a. skje ved at disse som hovedregel blir ansatt som spesialutsendinger ved ambassaden i tjenesteperioden.

Det nye selskapet vil være administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet.

Departementet bevilger midler til landsdekkende ordninger og et tilskudd for administrasjon av de nasjonale ordningene som ikke finansieres av egne inntekter (se omtale under post 70 nedenfor). I tillegg kommer tilskudd til internasjonale aktiviteter knyttet til internasjonalisering, eksportfremme, internasjonalt teknologisamarbeid og markedsføring av Norge som reisemål. Øvrige midler til de ulike ordningene bevilges over budsjettene til Kommunal- og regionaldepartementet, Fiskeri- departementet og Landbruksdepartementet.

Budsjettstrukturen for det nye selskapet

Oppstillingen av budsjettet for departementets bevilgninger til det nye selskapet for 2004 er følgende:

- Post for nyskaping (post 50) basert på det som tidligere var Landsdekkende innovasjonsordning i SND (kap. 2420, post 55) og Utviklingsarbeider og stipend i SVO (kap. 930, post 70).
- Post 51 Tapsfond for såkornkapitalfond.
- Administrasjonspost for drift av nasjonale ordninger (post 70) basert på det som tidligere var bevilget til driftsutgifter til SVO (kap. 930, post 01) og administrasjon av SNDs ikke selvfinansierte ordninger (kap. 2420, post 70).
- Post til internasjonalisering og profilering (post 71) basert på det som tidligere var bevilgningene til Norges Eksportråd (kap. 934) og Norges Turistråd (kap. 937). For øvrig er resten av midlene under kap. 934, post 70 Eksportfremmende tiltak, videreført uendret og omfatter tilskudd til anbudsgarantiordningen, eksportfremme ved utenriksstasjonene og strategiske internasjonaliseringssprosjekter.
- Post for tilskudd til kunnskapsformidling og kompetanseheving (post 74) basert på det som tidligere var tilskudd til VINN (kap. 929, post 70.3).
- Innlånspostene knyttet til SNDs risikolåneordning (kap. 2420, post 91) og lavrisikolåneordning (kap. 2420, post 92) foreslås slått sammen til én felles innlånspost (post 90).
- Post 91 Ansvarlig lån til nytt såkornkapitalfond.
- En særskilt engangsbevilgning til innskuddskapital (post 95).

Det vises til omtaler under kapitler og poster fra den gamle budsjettstrukturen for nærmere beskrivelser og resultatrapport for virksomheter og ordninger som er flyttet til budsjettposter under det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet.

Samlet budsjettforslag for det nye selskapet

Oversikt over låne- og garantirammer

(i mill. kroner)			
Betegnelse	Ramme 2002	Gjeldende ramme 2003	Forslag til ramme 2004
<i>Nærings- og handelsdepartementet:</i>			
Lavrisikolåneordningen ¹	1 500	1 500	1 500
Landsdekkende risikolån ²	100	150	100
Landsdekkende garantier	40	240	40
Distriktsrettet ordning		900	
<i>Kommunal- og regionaldepartementet:</i>			
Distriktsrettede risikolån	500	— ³	— ³

¹ Inkludert lån til landbruksformål og fiskeriformål.

² Fram til og med 2003 har dette vært anslag. For 2004 foreslås rammen for landsdekkende risikolån begrenset til 100 mill. kroner.

³ Det gis ikke anslag for 2003 og 2004 da det er opp til fylkeskommunene å fordele midler til SND.

Oversikt over bevilgninger eksklusiv lånetransaksjoner

(i mill. kroner)

Gammel og ny kap./post	Betegnelse	Bevilgning 2002	Gjeldende bevilgning 2003	Bevilgnings- forslag 2004
<i>Nærings- og handelsdepartementet:</i>				
930/70 og 2420/ 55//2421/50	Landsdekkende innovasjonsordning, fond//Nyskaping, fond	97,1	236,4	113,8
//2421/51	Tapsfond, såkornkapitalfond			100,0
2420/56//	Tapsfond, distriktsrettet ordning		175,0	
930/01 og 2420/ 70//2421/70	Administrasjon	218,4	179,0	182,8
934/70 og 71 og 937/70//2421/71	Internasjonalisering og profilering (tid- ligere tilskudd til Norges Eksportråd og Norges Turistråd)	310,5	309,3	292,6
923/70//2421/72	Forsknings- og utviklingskontrakter	100,0	135,0	101,6
929/70//2421/73	Tilskudd til kunnskapsformidling og kompetanseheving (tidligere tilskudd til VINN)	12,3	9,0	6,7
2420/71//2421/ 74	Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier		2,2	1,5
2420/72	Tilskudd til dekning av tap på risikolån	60,5	2,6	
	Sum Nærings- og handelsdepartementet	798,8	1 048,5	799,0
<i>Kommunal- og regionaldepartementet:</i>				
551/55	Etablererstipend, fond	115,0	— ¹	— ¹
551/60	Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling		1 166,5 ¹	1 051,1 ¹
552/72	Nasjonale tiltak for regional utvikling		282,0 ¹	279,0 ¹
2425/50	Bedrifts- og næringsutvikling i distriktene, fond	773,5	— ¹	— ¹
2425/74	Dekning av tap på risikolån og garantier	1,5		
	Sum Kommunal- og regional- departementet	890,0	— ¹	— ¹

(i mill. kroner)

Gammel og ny kap./post	Betegnelse	Bevilgning 2002	Gjeldende bevilgning 2003	Bevilgningsforslag 2004
<i>Fiskeridepartementet:</i>				
1040/70	Tilskudd til støtte av fiskeriene m.m.	13,0		
1040/71	Tilskudd til strukturtiltak for kapasitets-tilpasning av fiskeflåten			77,0
2415/72	Nyskaping, omstilling og kapasitets-tilpasning i fiskerinæringen		30,0	
2415/73	Rentestøtte stønadslån	1,0	0,3	0,2
2415/75	Marint innovasjonsprogram		20,0	10,0
	Sum Fiskeridepartementet	14,0	50,3	87,2
<i>Landbruksdepartementet:</i>				
1142/71	Verdiskapingsprogrammet for skog	20,0	36,5	37,0
1150/50	Jordbruksavtalen, fondsavsetninger	493,0	405,0	405,0
1150/50	Rentestøtte	0	12,5	36,7
1151/51	Verdiskapingsprogrammet for rein	7,0	7,7	7,7
	Sum Landbruksdepartementet	520,0	461,7	486,4

¹ Kommunal- og regionaldepartementet har utvidet fylkeskommunenes ansvar og myndighet knyttet til de distrikts- og regionalpolitiske virkemidlene vesentlig fra og med 2003. Dette skjedde gjennom å forenkle budsjettstrukturen ved at samtlige poster under programkategori 13.50 ble slått sammen til tre poster, fordelt på to kapitler for regional utvikling. Hoveddelen av midlene desentraliseres til fylkeskommunene. Fylkeskommunene vil på bakgrunn av prosesser i regionalt partnerskap foreta en fordeling av midler på ulike formål hvor det nye selskapets distriktskontorer, kommuner, landsdelsutvalget og fylkeskommunene kan forvalte midlene. De to postene som selskapet kan få midler gjennom, er kap. 551, post 60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling, og kap. 552, post 72 Nasjonale tiltak for regional utvikling.

Mål og strategier

Det nye selskapet skal forvalte og utvikle virkemidler som skal bidra til økt innovasjon i næringslivet, og vil være myndighetenes sentrale organ for bedriftsrettede tiltak og markedsføring av Norge som reisemål. De primære målgruppene er entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial. I sitt arbeid skal selskapet aktivt stimulere utvikling av innovasjonssystemer over hele landet.

Det nye selskapet skal legge vekt på å se innovasjon, regional utvikling og internasjonalisering i sammenheng. Virksomheten skal utløse prosjekter som ofte vil være basert på lokalt entreprenørskap. Like fullt vil evnen til å konkurrere internasjonalt ofte være en forutsetning for å lykkes med kommersialiseringen av nye ideer og produkter. Målet om et internasjonalt konkurransedyktig

næringsliv skal derfor gjennomsyre hele organisasjonens virksomhet.

Det vil høsten 2003 bli arbeidet med å utvikle konkrete mål og strategier gjennom et eget prosjekt for etableringen av det nye selskapet.

Post 50 Nyskaping, fond

Midlene er tidligere bevilget over kap. 2420, post 55 og kap. 930, post 70.

Underpost 50.1 Landsdekkende innovasjonsordning

Ordningen har som målsetting å heve innovasjonsevnen blant gründere og små og mellomstore bedrifter. Det kan både gis tilskudd, lån og garantier under ordningen. Selskapet bestemmer selv fordelingen. Dette gir fleksibilitet slik at det kan

ytes finansiering i tråd med kundenes behov. Ordningen vil i stor grad være basert på de finansielle virkemidler SND har forvaltet tidligere, dvs. utviklingstilskudd, risikolån og garantier.

Støttesatser og støtteberettigede kostnader er definert på bakgrunn statsstøttereglene i EØS-avtalen.

Det er knyttet tapsfond til ordningen med risikolån og garantier. Tapsfondene var på 25 pst. av utlånsrammen fram til 2003. Fra 2003 er tapsfondet knyttet til nye tilsagn inntil 40 pst., dvs. at det nye selskapet kan ta høyde for at inntil 40 pst. av utlåns- og garantimassen går tapt. Tapsfondsavsetninger er inkludert i fondsbevilgningen under kap. 2421, post 50. Innenfor bevilgningen til den landsdekkende innovasjonsordningen har SND i 2002 og 2003 selv bestemt størrelsen på tapsfondet og utlånsnivået.

Det vises til nærmere omtale av tap på SNDs låneordninger under kap. 2420. Nærings- og handelsdepartementet vil i forbindelse med nysalderingen av statsbudsjettet for 2003 komme med forslag til bevilgninger til å dekke tap på SNDs risikolåneordninger. Bevilgningen skal nyttes til å dekke spesifiserte og uspesifiserte tap. Det vil også bli satt av midler til økt egenkapital under lavrisikolåneordningen.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås en bevilgning på 105,5 mill. kroner til den landsdekkende innovasjonsordningen for 2004. Selskapet bestemmer selv hvor mye som skal benyttes til tilskudd, lån og garantier innenfor en garanti- og en låneramme foreslått til henholdsvis 40 og 100 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 1 og XI. Videre skal bevilgningen dekke evalueringer o.l. knyttet til selskapets virksomhet.

Underpost 50.2 Oppfinnerstipend og utviklingsarbeider

Tilskudd under denne posten kan gis som utviklingstilskudd eller oppfinnerstipend. Målsettingen med utviklingstilskuddet er å støtte utviklingen av ideer og oppfinnelser som bedømmes å være teknologisk og økonomisk interessante, og støtte forretningsmessige tiltak basert på disse. Målsettingen med oppfinnerstipendet er å gi oppfinnere med gode ideer og oppfinnelser anledning til å ta permisjon fra ordinært arbeid i inntil to år for å konsentrere seg fullt ut om å utvikle ideen/oppfinnelsen.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås en bevilgning på 8,3 mill. kroner til utviklingsarbeider og stipend for 2004. Av dette forutsettes inntil 1 mill. kroner benyttet til å dekke tilsagnsfullmakt for 2003 under kap. 930, post 70. Det foreslås en videreføring av tilsagnsfullmakten i 2004, jf. Forslag til vedtak VII, 1.

Post 51 Tapsfond, såkornkapitalfond

Det vises til redegjørelse under post 91 nedenfor der det foreslås en bevilgning på 400 mill. kroner til ansvarlig lån for nytt landsdekkende såkornfond. Videre foreslås det avsatt midler til tapsfond basert på en gjennomsnittlig tapsprosent på 25, som gir en tapsfondsbevilgning på 100 mill. kroner.

Post 70 Administrasjon

Midlene er tidligere bevilget over kap. 930, post 01 og kap. 2420, post 70.

Posten skal i sin helhet dekke de direkte utgifter for ordninger som har vært administrert av SVO og de ordninger som har vært administrert av SND og som ikke har tilstrekkelige inntekter til å dekke egne administrasjonskostnader, inkludert deres andel av indirekte felleskostnader som stab, ledelse m.m. Risikolåneordningen, lavrisikolåneordningen og investeringsfondene for Nordvest-Russland og Øst-Europa dekker egne administrasjonskostnader. I tillegg mottar selskapet særskilte bevilgninger for å dekke administrasjonsutgifter for ordningene selskapet administrerer for departementene og fylkeskommunene. Dette gjelder bl.a. såkornordningen og ordninger under Landbrukets Utviklingsfond (LUF).

Budsjettforslag 2004

Det foreslås en bevilgning på 182,8 mill. kroner i 2004.

Så langt har SkatteFUNN-ordningen vært administrert av Norges forskningsråd. Stortinget har i forbindelse med behandling av St.prp. nr. 51 for 2002-2003 Om virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, bedt regjeringen vurdere om SkatteFUNN bør legges inn i det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet. Fra 2004 er det lagt til grunn at det nye selskapet og Norges forskningsråd vil samarbeide om administrasjonen av ordningen. Bevilgningen inkluderer 8 mill. kroner til administrasjonsoppgaver som selskapet skal utføre i forbindelse med SkatteFUNN. Videre inkluderer bevilgningen 1 mill. kroner i kompensasjon.

sjon som følge av utviklingen av den geografisk differensierte arbeidsgiveravgiften.

Post 71 Internasjonalisering og profilering

Midlene er tidligere bevilget til Norges Eksportråd over kap. 934, post 70 og 71 og til Norges Turistråd over kap. 937, post 70.

Underpost 71.1 Internasjonalisering

Målet med det statlige tilskuddet er å bidra til økt internasjonalisering av norsk næringsliv.

En viktig begrunnelse for etableringen av det nye selskapet var et økende behov for å se innovasjon, regional utvikling og internasjonalisering i sammenheng. Med dette utgangspunktet skal tilskuddet til internasjonalisering rette seg mot oppgaver og prosjekter knyttet til ulike faser i prosessen fra idé til internasjonale markeder, med vekt på:

- å heve den generelle kompetansen om internasjonalisering og eksportvirksomhet i norsk næringsliv
- formidling av informasjon og veiledning knyttet til markedsmuligheter og konkurranseforhold i utenlandske markeder
- kunnskapsutveksling og nettverksbygging mellom norske og utenlandske bedrifter og FoU-miljøer
- tilrettelegging og gjennomføring av ulike aktiviteter og tiltak mot utenlandske markeder, inkludert profilering av norsk næringsliv i utlandet

Gjennom tilskuddet til internasjonalisering er det nye selskapet tillagt et særlig ansvar for offentlige oppgaver innen internasjonalt teknologisamarbeid. Disse oppgavene er en integrert del av de internasjonalt rettede aktivitetene, men anses for å være helt sentrale sett i forhold til målsettingen om økt innovasjon og nyskaping i næringslivet.

Tilskuddet skal dekke kostnadene knyttet til kontorene i utlandet. Det skal legges vekt på å ha utsendinger i det som for Norge vil være viktige knutepunkter for internasjonal forskning, teknologi og kompetanse, i tillegg til de markedene som anses for å være av størst betydning for norsk eksport.

For å styrke samordningen av det offentlige tilbudet til næringslivet i utlandet skal utsendingene, med mulighet for enkelte unntak der spesielle forhold tilsier det, administrativt legges inn under utenriktjenesten. Det skal inngås en avtale mellom selskapet og Utenriksdepartementet om administrative og økonomiske forhold for disse utsendingene.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås avsatt 194,3 mill. kroner til internasjonalisering av norsk næringsliv i 2004. Beløpet skal dekke forvaltning og administrasjon av den nye selskapets oppgaver knyttet til eksportfremme, internasjonalt teknologisamarbeid, profilering i utlandet og virksomheten ved selskapets kontorer i utlandet.

Underpost 71.2 Markedsføring av Norge som reisemål

Hovedmålet for det offentlige tilskuddet til markedsføring av Norge som reisemål i 2004 vil være å profilere Norge som reisemål, stimulere norske reiselivsbedrifter til samarbeid om internasjonal markedsføring og bidra til kompetanseheving i næringen. I profileringsarbeidet er en sentral oppgave å bygge Norge som en merkevare innen turisme. Det forutsettes at reiselivsnæringen selv bidrar i finansieringen av merkevarebyggingen. I 2002 var Norges Turistråds egeninntjening fra næringen på 41,3 pst. av de totale kostnadene.

Målet for merkevarebyggingen av Norge i utlandet skal være at Norge oppnår en rimelig andel av den internasjonale turismen. Dette skal skje ved å skape positiv interesse for og øke kunnskapen om Norge som reisemål i utvalgte segmenter i utvalgte land. Det nye selskapet skal i denne forbindelse prioritere markeder og virkemidler hvor innsatsen forventes å gi god og langsiktig effekt hva gjelder økt turiststrøm til Norge. Synligheten av Norge som reisemål skal opprettholdes gjennom forbrukermarkedsaktiviteter i disse landene.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås avsatt 98,3 mill. kroner til internasjonal markedsføring av de norske reiselivsnæringene for 2004. Det legges opp til at selskapet innenfor denne rammen selv kan prioritere hvor mye som skal benyttes til aktiviteter som merkevarebygging av Norge som reisemål, informasjonsformidling og markedskunnskap i tillegg til markedsføringskompetanse.

Post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter

Midlene er tidligere bevilget over kap. 923, post 70.

Det er etablert to tilskuddsordninger for å stimulere kundebedrifter/-etater og leverandørbedrifter til å samarbeide om utvikling av produkter, prosesser, metoder eller tjenester gjennom forsknings- og utviklingsprosjekter. Ordningene er

Offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (OFU) og Industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU). De har vært administrert av SND.

Gjennom ordningene gis det strategisk risikoavlastning i kritiske utviklingsfaser for involverte bedrifter og etater. I tillegg til finansiering bidrar ordningene med kompetanseformidling og nettverksbygging. De skal bidra til å gjennomføre prosjekter som ellers ikke ville blitt gjennomført, ville blitt utsatt i tid eller redusert i omfang.

Forutsetningen for finansiell støtte er at det er etablert en kontrakt om et utviklingssamarbeid mellom en avansert leverandørbedrift på den ene siden og en markedsorientert, krevende kunde på den andre siden. Det skal legges til rette for at begge parter får tilgang til ny teknologisk og markedsmessig kompetanse.

Underpost 72.1 Offentlige forsknings- og utviklingskontrakter

OFU-ordningen omfatter støtte til samarbeid mellom en offentlig etat og en bedrift der man ser behov for produktutvikling eller nye systemer. Midlene skal stimulere til å igangsette lovende prosjekter som ellers ikke ville blitt realisert. Ordningens formål er å:

- styrke næringslivets kompetanse hjemme og ute gjennom samarbeid med en krevende offentlig kunde
- forbedre kvaliteten og/eller redusere kostnader på offentlige tjenester gjennom tilgang på ny teknologi eller nye løsninger

Offentlige innkjøp utgjør mer enn 200 mrd. kroner årlig. OFU-ordningen er et virkemiddel som kan bidra til å utnytte slike innkjøp til å stimulere til økt FoU-aktivitet i norsk næringsliv gjennom et samspill som gir avkastning og fordeler for begge parter. Nye samspillprosesser mellom det offentlige og næringslivet som både fokuserer på samfunnsmessige utfordringer og sektorovergripende utviklingsbehov i det offentlige, vil kunne gi god samfunnsmessig avkastning. Som et ledd i arbeidet med moderniseringen av offentlig sektor vil OFU-ordningen kunne tjene som et effektivt virkemiddel. I kjølvannet av sykehusreformen er det identifisert en rekke utviklingsoppgaver både når det gjelder tekniske løsninger, organisering og drift av helsetjenesten. Dette er et prioritert område for ordningen.

Underpost 72.2 Industrielle forsknings- og utviklingskontrakter

IFU-ordningen omfatter støtte til samarbeid mellom kundebedrifter og leverandørbedrifter. SND har samarbeidet med Norges Eksportråd for å initiere IFU-kontrakter. Videre har SND samarbeidet med Norges forskningsråd i forbindelse med EUREKA (Europeisk nettverk for samarbeid om markedsnær forskning og utvikling), som er en europeisk ordning med mange likhetstrekk med IFU-ordningen. Samarbeidet med Norges Eksportråd og Norges forskningsråd foreslås videreført i den nye selskapet. Ordningens formål er å:

- stimulere til FoU-samarbeid mellom en kundebedrift og en leverandørbedrift om å utvikle et nytt produkt, en prosess, metode eller tjeneste som en eller flere bedrifter ønsker å nyttiggjøre seg
- bidra til å utvikle konkurransedyktige produkter med eksportpotensial, gjerne i samarbeid med en utenlandsk kundebedrift
- bidra til å utvikle industrielle nettverk og miljøer

Kundebedriften skal ha en lokomotivrolle ved å bidra med markedsapparat, kompetanse og andre ressurser overfor leverandørbedriften. Det fokuseres på at de prosjektene som mottar tilskudd, skal bidra til å frambringe noe vesentlig nytt.

Stimulering av industrisamarbeid i forbindelse med materiellanskaffelser til forsvaret er prioritert område for regjeringen. IFU-ordningen skal også dekke en økning i norsk industris deltakelse i utviklingsprogrammet for kampflyet Eurofighter.

Budsjettforslag 2004

Til sammen foreslås bevilget 101,6 mill. kroner til OFU- og IFU-kontrakter i 2004. Det foreslås avsatt 40,6 mill. kroner til OFU-kontrakter under underpost 70.1 og 61 mill. kroner til IFU-kontrakter under underpost 70.2. Bevilgningen til IFU-kontrakter, kan også nyttes direkte av departementet til å dekke økningen i norsk industris deltakelse i utviklingsprogrammet for kampflyet Eurofighter.

Nødvendig del av bevilgningen til OFU- og IFU-kontrakter forutsettes benyttet til å dekke tilsagnsfullmakten for 2003 under kap. 923, post 70. Det foreslås en ny tilsagnsfullmakt på 100 mill. kroner i 2004, jf. Forslag til vedtak VII, 1.

Post 73 Tilskudd til kunnskapsutvikling og kompetanseheving

Midlene er tidligere bevilget over kap. 929, post 70.

VINN er et konsern lokalisert i Narvik og består av stiftelsen VINN og datterselskapet VINN Design AS. VINN er et teknologi- og utviklings-senter som gjennom behovsorientert kunnskapsformidling og kompetanseheving skal bidra til nyskaping, bedre lønnsomhet og økt verdiskaping i bedriftene. VINNs tjenestetilbud rettes mot små og mellomstore bedrifter. VINN har spesielt fokusert på at SMB og etablerere i Nord-Norge mottar et rimelig veiledningstilbud.

Det foreslås at tilskuddet til kunnskapsformidling og kompetanseheving fra og med 2004

tildeles via det nye selskapet, og at tilskuddet for 2004 fordeles til VINN. På lengre sikt kan det være aktuelt at andre enn VINN kan konkurrere om å bli tildelt disse midlene.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås et tilskudd på 6,7 mill. kroner til kunnskapsformidling og kompetanseheving for 2004. Bevilgningen inkluderer 0,8 mill. kroner i kompensasjon som følge av avvikling av den geografisk differensierte arbeidsgiveravgiften.

Finansieringen av konsernet VINN

(i 1000 kr)

	Regnskap 2002	Budsjett 2003	Budsjett 2004
Egeninntjening	26 818	35 800	40 000
Statstilskudd til Narviktelefonene/Bedin, jf. kap. 912, p. 70.2	10 000	10 200	10 800
Generelt statstilskudd over kap. 929, p 70.3/kap. 2421, p. 73	12 300	9 000	6 700
Sum inntekter	49 118	55 000	57 500
Egeninntjening i pst.	54,6	65,1	69,6

Post 74 Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier

Midlene er tidligere bevilget over kap. 2420, post 71.

Under denne posten dekkes tap på ordinære lån, valutalån og garantier gitt av Industrifondet og Småbedriftsfondet før innføring av tapsfond i 1991. Tapene dekkes to år etter at de faktisk påløper. I 2002 hadde SND et netto tap inklusiv renter og omkostninger på 1,5 mill. kroner. Det foreslås derfor en bevilgning på 1,5 mill. kroner i tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier for 2004.

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet

Midlene er tidligere bevilget over kap. 2420, post 91 (til risikolåneordningen) og post 93 (lavrisikolåneordningen).

I budsjettforslaget for 2004 er det lagt til grunn at det nye selskapet vil finansiere sin utlånsvirksomhet ved innlån fra statskassen. Selskapet vil – som for SND – kunne foreta innlån i stats-

kassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende rente på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansieres enn som følge av endringer i utlånsvolumet. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneders til flere års varighet. Innlån og avdrag vil eksempelvis øke dersom selskapet velger å konvertere fra lang- til kortsiktige lån. Rentene inntektsføres under kap. 5625. I tillegg skal selskapet betale låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a. som inntektsføres under kap. 5325.

Det er lagt opp til at SNDs risikolåneordning og lavrisikolåneordning skal videreføres av det nye selskapet. For å forenkle poststrukturen foreslås det opprettet én felles post for innlån fra statskassen for å finansiere de to utlånordningene mot tidligere to, dvs. en for hver ordning. Tilsvarende foreslås det en felles avdragspost under kap. 5325 (post 90) mot tidligere to og en post for rente-

innbetalinger til statskassen under kap. 5625 (post 80). Videre er det lagt opp til en felles post for låne- og garantiprovisjoner knyttet til de to låneordningene. Det forutsettes imidlertid at låneordningene skal holdes regnskapsmessig atskilt som

tidligere, og det nye selskapet skal rapportere om ordningene på samme måte som SND har gjort. Det er bare føringene i statsbudsjettet og -regnskapet som blir forenklet.

SNDs utlånsportefølje pr. 1. august 2003

(i mill. kroner)

Låneordning	
<i>Risikolåneordninger:</i>	
Landsdekkende risikolån	691
Distriktsrettede risikolån	1 673
Sum risikolåneordninger	2 364
<i>Lavrisikolåneordningen:</i>	
Ordinære lavrisikolån inkl. gamle grunnfinansieringslån	5 538
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	2 345
Gamle miljølån	20
Lavrisikolån til landbruksformål	488
Lån til landbruksformål gitt før 2001	3 646
Sum <i>lavrisikolåneordningen</i>	12 037
<i>Øvrige låneordninger:</i>	
Miljølån	150
Distriktsrettet låneordning	16
Sum utlån	14 567

Budsjettforslag 2004

Bevilgningen, som skal dekke selskapets innlansbehov for ordningene i 2004 og refinansiering knyttet til tidligere års innlån, foreslås redusert noe i forhold til 2003. Det foreslås en total innlansbevilgning på 30,35 mrd. kroner for 2004. Av dette er ca. 25,5 mrd. knyttet til lavrisikolåneordningen og 5,1 mrd. til risikolåneordningen. Anslaget på innlansbehovet er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2004 eller endring av budsjettet høsten 2004.

Post 91 Lån til såkornkapitalfond

Det vises til Stortingets behandling 18. juni 2003 av St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002-2003

Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv. I den anledning ble bl.a. følgende anmodningsvedtak vedtatt:

«Stortinget ber Regjeringen sikre at midlene i distriktsmilliarden innrettes mot bedrifter lokalisert i de mest næringssvake områdene, som er truet med avfolking. Dersom det skulle vise seg at tapsfondet ikke er tilstrekkelig for å gjøre midlene operative, må det avsettes ytterligere bevilgninger til tapsfond. Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2004 fremme forslag om ytterligere 400 mill. NOK til såkornfond og 100 mill. NOK til tapsfond.»

På dette grunnlag foreslås det opprettet et landsdekkende såkornfond med målsetting å tilføre kunnskapsbedrifter med stort vekstpotensial en

blanding av tålmodig egenkapital og relevant kompetanse. Det nye fondet foreslås basert på 50/50 finansiering fra henholdsvis staten og private eiere. De endelige rammebetingelsene for fondet vil avhenge av anbefalingene i en evaluering av dagens såkornordningen som skal være avsluttet innen 1. desember 2003.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås en bevilgning på 400 mill. kroner til ansvarlig lån for nytt landsdekkende såkornfond.

Kap. 5325 Nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap (jf. kap. 2421 og 5625)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning			5 000
70	Låne- og garantiprovisjoner			54 900
90	Avdrag på utestående fordringer			30 235 000
	Sum kap 5325			30 294 900

Vedrørende 2002 og 2003:

For de to årene er bevilgningene gitt over budsjettkapitlet til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (kap. 5320).

Post 52 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning

Bevilgningen til SNDs landsdekkende innovasjonsordning blir overført til særskilt opprettet konto i Norges Bank og samtidig utgiftsbelastet kap. 2420, post 55 i statsregnskapet. Opplegget har vært basert på at midler som ikke var bundet opp ved tilsagn innen utgangen av det året midlene ble bevilget, skulle tilbakeføres i påfølgende budsjettermin så snart regnskapet for foregående år var avsluttet. Det ble også foretatt tilbakeføring knyttet til annullerte tilsagn og redusert støtte etter utgangen av det tredje året etter at tilsagn er gitt.

Ordningen foreslås videreført under det nye innovasjons- og internasjonaliseringsselskapet i 2004. Det innebærer at den del av bevilgningen til innovasjonsordningen for 2003 som SND eventuelt ikke har bundet opp ved tilsagn innen utgangen 2003, og innovasjonsmidler bundet opp ved tilsagn 2000, men som senere er annullerte eller redusert, skal tilbakeføres av det nye selskapet til statskassen i 2004.

Tilbakeføringsbeløpet er vanskelig å anslå. Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner for 2004.

Det er anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendringer i forbindelse med revidert budsjett våren 2004.

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Det vises til omtale av innlånssystemet for det nye selskapet under kap. 2421, post 90. Selskapet skal betale en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassen som benyttes til å finansiere utlånene under risiko- og lavrisikolåneordningene. Provisjonene beregnes og innbetales etter utgangen av året. Anslagene på låneprovisjon for 2003 som innbetales i 2004, er 45 mill. kroner for lavrisikolåneordningen og 9,8 mill. kroner for risikolåneordningen. Dette er basert på lånesaldo pr. 1. januar 2003 og anslag på avdrag og nye innlån i løpet av 2003.

Videre har staten garantert for de innlån som den tidligere Industribanken tok opp i det private kredittmarkedet inntil banken ble innfusjonert i SND i 1993. Provisjonssatsen for statens garanti-ansvar for innlånsmassen er satt til 0,4 pst. p.a. Provisjonen beregnes og innbetales på tilsvarende måte som låneprovisjonene og reduseres etter hvert som garantiansvaret minsker. Anslaget på provisjon som innbetales i 2004, er på kr 100 000, basert på saldo på obligasjonsgjeld pr. 1. januar 2003 og anslag på avdrag i 2003.

På dette grunnlag foreslås en bevilgning på til sammen 54,9 mill. kroner.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Posten omfatter avdrag på tidligere innlån til SND og nye til det nye selskapet fra statskassen. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det anslås at avdrag på innlån tilknyttet risikolåneordningen vil utgjøre ca. 5,115 mrd. kroner i 2004, mens tilbakebetaling av

innlån knyttet til lavrisikolåneordningen anslås til 25,12 mrd. kroner. Det foreslås dermed en bevilgning på til sammen 30,235 mrd. kroner. Anslagene er usikre, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2004 eller ved endring av budsjettet høsten 2004.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap (jf. kap. 2421 og 5325)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
80	Renter på lån fra statskassen			485 000
81	Rentemargin, risikolåneordningen			2 000
	Sum kap 5625			487 000

Vedrørende 2002 og 2003:

For de to årene er bevilgningene gitt over budsjettkapitlet for renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (kap. 5620).

Post 80 Renter på lån fra statskassen

Det er lagt opp til at det nye selskapet skal kunne foreta innlån fra statskassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende renten på statspapirer med tilsvarende løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Statens renteinntekter knyttet til risikolåneordningen anslås til 80 mill. kroner for 2004, mens renteinntektene fra innlån som finansierer SNDs lavrisikolåneordning anslås til 405 mill. kroner. Til sammen foreslås en bevilgning på 485 mill. kroner. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2004 eller ved endring av budsjettet høsten 2004.

Post 81 Rentemargin, risikolåneordningen

Tidligere innlån under SND og nye under det nye selskapet for å finansiere utlån under risikolåneordningen følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Normalt skal det oppnås en positiv rentemargin. Innenfor denne marginen skal ordningens administrasjonskostnader dekkes. Netto-beløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, skal tilbakeføres til statskassen. Netto rentemargin for regnskapsåret 2003 foreslås budsjettert med 2 mill. kroner i statsbudsjettet for 2004. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett 2004.

Post 82 Utbytte, lavrisikolåneordningen

P.g.a. den svake konjunkturutviklingen i store deler av norsk næringsliv forventes det ikke at lavrisikolåneordningen vil gi et økonomisk resultat som gir grunnlag for utbetaling av utbytte i 2004. Det foreslås derfor at det ikke budsjetteres med utbytte fra ordningen i 2004. Dette er basert på usikre anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett 2004.

Kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
50	Tilskudd til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen	25 000		
	Sum kap 2460	25 000		

Virksomhetsbeskrivelse

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) er en statlig forvaltningsbedrift lokalisert i Oslo. Hovedformålet er å fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet. GIEK skal være et supplement til det private marked. Statlig medvirkning på dette området skal bidra til å sikre norsk næringsliv like gode vilkår som utenlandske konkurrenter. De fleste vestlige industriland og en del andre land har tilsvarende statlige ordninger. Spesielt for bedrifter med eksport til statshandelsland, nyindustrialiserte land og utviklingsland, og for små bedrifter og bedrifter med liten eksport-erfaring, er statlig medvirkning viktig for å fremme eksport. GIEK tilbyr eksportkredittforsikringer, eksportgarantier, produkter som er tilknyttet dette og investeringsgarantier ved norske investeringer i utlandet.

GIEKs kunder eksporterer til over 150 land, og instituttet kan medvirke til eksport av alle typer varer og tjenester. Pr. 1. mars 2003 hadde GIEK 39 ansatte som utførte 38 årsverk. GIEK ledes av et styre på sju medlemmer oppnevnt av Nærings- og handelsdepartementet. Styret har ansvar for GIEK og leder dets virksomhet på statens vegne.

GIEK kan avdekke følgende risikotyper:

- Kommersiell risiko, dvs. at privat kjøper går konkurs eller av andre grunner ikke betaler.
- Politisk risiko, dvs. at offentlig kjøper ikke betaler eller at krig, ekspropriasjon og andre tiltak fra offentlige myndigheter hindrer betaling. Investeringsgarantiene dekker kun politisk risiko.

Ordninger forvaltet av GIEK

GIEK forvalter følgende garantiordninger:

- Alminnelig garantiordning (tidligere kalt Samfunnsdelen) – dekker garantier gitt etter 31. desember 1993. Alminnelig garantiordning kan avdekke risiko som i EØS-sammenheng er defi-

nert som «non marketable». Dette omfatter alle typer risiko bortsett fra kommersiell risiko for kreditter til kjøpere i OECD-landene med en løpetid på mindre enn to år.

- U-landsordningen – Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland – ble opprettet i 1989.

I tillegg administrerer GIEK følgende ordninger som er under avvikling:

- SUS/Baltikum-ordningen – Garantiordningen for eksport til og investeringer i det tidligere Sovjetunionen og de baltiske land – ble opprettet i 1992. Det gis ikke nye garantitilsagn etter 31. desember 2002.
- Gammel alminnelig ordning, dvs. garantier og garantitilsagn gitt før 1. januar 1994 under Alminnelig ordning.
- Gamle særordninger, dvs. ikke lenger operative ordninger, hovedsakelig Gammel særordning for utviklingsland.
- Anbudsgarantiordningen – Garantiordningen for anbud, tilbud og forundersøkelser. Det gjenstår nå bare én polise under ordningen, og den forventes avsluttet innen utgangen av 2003.
- Statens varekrigsforsikring som forsikrer varer mot krigsrisiko under transport. Det gis ikke nye forsikringer etter 31. desember 2002, jf. omtale av et nytt beredskapssystem for vareforsikring i krisesituasjoner under kap. 5343.
- Garanti-Instituttet for skip og borefartøyer AS – det er ikke gitt nye garantier siden 1983.

GIEKs kjernevirksomhet utføres under Alminnelig garantiordning, mens de øvrige ordninger administreres mot godtgjøring for administrasjonsutgifter.

Det heleide datterselskapet GIEK Kredittforsikring AS tilbyr kortsiktige kredittforsikringer og skal drives forretningsmessig. GIEK mottar en godtgjøring fra GIEK Kredittforsikring AS for utførte fellestjenester.

Langsiktige mål og strategier

For å nå hovedmålet om å fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet, og for å være et supplement til det private markedet skal GIEK bl.a. vektlegge å:

- videreutvikle garantitilbudet slik at det til enhver tid er tilpasset eksportørenes og finansinstitusjonenes behov
- utvikle samarbeidet med internasjonale finansinstitusjoner
- ivareta norske interesser ved harmonisering av regelverk innenfor eksportgarantier internasjonalt
- utvikle kompetanse og administrative systemer, særlig med sikte på forbedret prosjekt- og risikovurdering

GIEK skal drives i samsvar med balansekravet, dvs. at alle operative ordninger skal gå i balanse på lang sikt. U-landsordningen dekker spesielt høy risiko. Det er definert egne forutsetninger for driften for denne ordningen slik at den skal gå i balanse når grunnfondet medregnes. For de gamle, ikke-aktive ordningene er det langsiktige målet å administrere deres avvikling med minst mulig erstatningsutbetaling og størst mulig gjenvinning (inndrivelse av regresskrav) utenom fordringer som ettergis gjennom gjeldsplanen og eventuell annen politisk vedtatt gjeldslette. Netto erstatninger og gjenvinninger er en viktig post i resultatregnskapet og viser hvor mye ordningene har utbetalt i erstatningskostnader og hvor mye de har gjenvunnet. Aktivt arbeid med erstatning og gjenvinning er også viktig for de operative ordningene.

Resultatrapport 2002

GIEK rapporterer etter bedriftsøkonomiske prinsipper og fører regnskap utenom statsregnskapet. Regnskapene bygger på prinsipper som gjelder for kredittforsikring. Administrasjonsregnskapet som rapporteres under kap. 2460, post 24 Driftsresultat, avviker fra ovenfor nevnte regnskapsprinsipp og blir ført etter kontantprinsippet av hensyn til statsregnskapet. Føringer på øvrige poster i statsbudsjettet/-regnskapet som berører GIEKs budsjettkapitler, blir ivaretatt av Nærings- og handelsdepartementet. I porteføljevurderingen er det gjort tapsanslag etter forsiktighetsprinsippet, og anslagene er forbundet med usikkerhet.

GIEK har videreført sine produkter i 2002. GIEK har styrket sin medvirkning til eksport av norske varer og tjenester i 2002 til tross for et van-

skelig år for norsk eksportindustri, internasjonale nedgangskonjunkturer, høyt rentenivå og sterk kronekurs. Den samlede verdien av eksportkontraktene var på 5,1 mrd. kroner i 2002, en oppgang på 1,7 mrd. kroner i forhold til 2001. Garantiene dekker alle bransjer. De største var skip og borerigger (17 pst.), energi (16 pst.), IKT (13 pst.) og skipsutstyr (11 pst.). Nytt garantiansvar for 2002 var på 3,7 mrd. kroner. Det ble gitt nye tilsagn med samlet garantiansvar på 11,0 mrd. kroner. Samlet ansvar for tilsagn og poliser var på 23,8 mrd. kroner ved utgangen av 2002, en økning på 2,7 mrd. kroner sammenlignet med 2001.

Det legges vekt på samarbeid med andre lands garantiinstitutter. GIEK samarbeider med garantiinstitutter i sju andre land og deltar aktivt i samarbeidet i Bern Unionen, en internasjonal organisasjon hovedsakelig bestående av statlige eksportkredittgaranti-institutter med formål å fremme sunne prinsipper innen internasjonal kredittforsikring og garantistillelse og ivareta eksportkredittorganisasjonenes felles interesser. GIEK legger også vekt på å styrke det nordiske samarbeidet.

GIEK har bistått Nærings- og handelsdepartementet i OECD og har bl.a. revidert sine miljøretningslinjer i tråd med OECDs retningslinjer. GIEKs virksomhet er i seg selv ikke miljørelatert, men GIEK har som målsetting å fremme eksportkreditter og samtidig ivareta miljøhensyn og dermed bidra til bærekraftig samfunns- og næringsutvikling i utenlandske markeder hvor norske næringsinteresser arbeider. De første miljøretningslinjene for virksomheten ble etablert i 1998, og de ble videre bearbeidet i løpet av 2002 og tilpasset de felles miljøretningslinjene for OECD-landene som ble vedtatt i november 2001. Rapportering i henhold til disse retningslinjene blir foretatt fra 2003.

Ut over den daglige driften har GIEK videreført arbeidet med å tilpasse nytt integrert saksbehandlings- og økonomisystem i 2002.

GIEK Kredittforsikring AS (GK) drives forretningsmessig og har eget styre. 2002 var GKs andre driftsår. Det har vært lagt stor vekt på å videreutvikle rutiner på en betryggende måte, sikre intern kontroll og formelle forhold omkring selskaps drift og forbedre produkter og kundekontakt. GKs økonomi er tilfredsstillende, med en god likviditet og en solid kapitalisering. Årsresultatet for 2002 etter avsetninger og skatt var på 2,6 mill. kroner. Av løpende poliser er 81 pst. til små og mellomstore bedrifter. GK forsikret i 2002 et totalt kredittsalg på 8,4 mrd. kroner, en liten økning fra 2001.

Årsresultat 2002 og prognoser for 2003 og 2004:

(i 1 000 kr)

	Resultat 2002	Prognose 2003	Prognose 2004
Alminnelig garantiordning	61 680	25 200	19 000
Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland	27 337	5 000	-8 900
SUS/Baltikum-ordningen før 1. januar 1999 (ikke lenger operativ)	36 577	4 600	-3 150
SUS/Baltikum-ordningen etter 1. januar 1999 (ikke lenger operativ)	45 235	18 500	11 650
Gammel alminnelig ordning (ikke lenger operativ)	-85 168	-164 500	40 700
Gamle særordninger (ikke lenger operativ)	-230 378	-70 290	-66 095

Alminnelig garantiordning

Alminnelig ordning ble etablert i 1994. I perioden 1994-2002 har ordningen medvirket til eksport for ca. 43 mrd. kroner.

Garantirammen var i 2002 på 40 mrd. kroner for nye tilsagn og gammelt ansvar. Ved utgangen av 2002 utgjorde garantiansvaret for tilsagn og poliser 19,9 mrd. kroner. Alminnelig garantiordnings portefølje består hovedsakelig av poliser og tilsagn knyttet til eksport av skip, telekommunikasjonsutstyr, tjenesteyting, miljøteknologi, skips- og kraftverksutstyr. Skip utgjør den største varegruppen i porteføljen. Asia binder nå 7,8 mrd. kroner av garantirammen. Eksponeringen på Sør-Amerika er gått ned og ligger nå på 3,6 mrd. kroner for tilsagn og poliser.

Det var 150 nye søknader under Alminnelig ordning i 2002, samme antall som året før. Alminnelig ordning fikk et nytt garantiansvar på 3,3 mrd. kroner, og det ble utstedt 108 tilsagn til en verdi av 9,8 mrd. kroner i 2002. Det ble utstedt noe færre poliser enn året før, men de har en større eksportverdi. Antall nye poliser var 75 i 2002 mot 83 i 2001, mens eksportverdien utgjorde 4,8 mrd. kroner i 2002 mot 3,7 mrd. kroner i 2001.

Økonomisk resultat og prognoser for 2003 og 2004

Alminnelig ordning hadde et årsresultat på 61,7 mill. kroner ved utgangen av 2002, mot minus 45,4 mill. kroner i 2001. Resultatutviklingen skyldes i stor grad endringer i tapsavsetningene, som igjen er påvirket av utviklingen i kursen for amerikanske dollar. En stor del av de kreditter GIEK

dekker, er i amerikanske dollar, og en nedgang i kursen på denne valutaen har gitt store utslag for GIEKs ansvarsstatistikk, inntekter og avsetninger.

Netto erstatninger og gjenvinninger var på minus 38,9 mill. kroner, mot minus 30,5 mill. kroner i 2001. Moratorieinntekter, dvs. inntekter etter at avtale om utsettelse av gjeldsbetaling er utløpt, utgjorde 73,4 mill. kroner i 2002, mot 34,3 mill. kroner i 2001. Det har vært en økningen i erstatningskostnader på 28 pst. fra året før som i hovedsak knytter seg til politisk risiko vedrørende eksport til Pakistan og Zimbabwe. En stor del skyldes valutakurstap. GIEK forventer ytterligere erstatningsutbetalinger på disse landene.

GIEK har bygget opp tapsavsetninger siden starten på ordningen i 1994, og avsetningene utgjorde 669,6 mill. kroner ved utgangen av 2002, mot 607,5 mill. kroner i 2001. Risikoen for tap i porteføljen har bare økt marginalt i 2002. GIEKs styre anser den samlede tapsavsetningen som forsvarlig i forhold til risikoen i porteføljen. Egenkapitalen til ordningen var på 39,8 mill. kroner ved utgangen av 2002.

Alminnelig garantiordning har tradisjonelt vist volumvariasjoner over tid. Det forventes at nåværende garantiramme vil dekke behovet. Det er vanskelig å estimere hvordan tapspotensialet vil utvikle seg i framtiden, da ordningen garanterer for store enkeltrisiki i saker med lang løpetid. Porteføljen er sterkt konsentrert både med hensyn til land og enkeltprosjekter. GIEK er ikke kjent med engasjementer som kan gi tap utover allerede foretatte avsetninger. Det regnes derfor med resultat i balanse i 2003 og 2004, men vesentlig lavere enn for 2002.

Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen) ble opprettet i 1989 for å fremme eksport til og investeringer i utviklingsland hvor risikoen er for høy til at den kan tas under Alminnelig ordning. Det ble bevilget til sammen 300 mill. kroner i årene 1989-93 til et grunnfond for ordningen. Det er et krav at prosjektene er utviklingsfremmende. Ordningen omfatter primært land og regioner som er gitt høy prioritet av norske bistandsmyndigheter og dekker nå også kommersiell risiko. Fra 2001 følger premiefastsettelsen OECD-regelverket, som innebærer at minimumspremiene for politisk risiko skal følges.

Garantirammen var i 2002 på 1,5 mrd. kroner. I praksis var rammen fullt utnyttet pr. 31. desember 2002. I løpet av 2002 ble det utstedt tre mindre tilsagn og en polise. Total eksport knyttet til utstedte garantier er ca. 86 mill. kroner. Utstyr til kraftverk og telekommunikasjon utgjør de største varegruppene.

Netto erstatning og gjenvinning var på minus 4,0 mill. kroner i 2002, en reduksjon fra minus 9,2 mill. kroner i 2001. Av dette utgjorde moratorieinntekter 18,1 mill. kroner i 2002, mot 14,9 mill. kroner i 2001.

Årsresultatet for U-landsordningen ble på 27,3 mill. kroner i 2002, mot minus 17,2 mill. kroner året før. Det positive resultatet skyldes i stor grad utviklingen i kursen på amerikanske dollar og dermed reduserte tapsavsetninger. GIEK forventer at resultatet for ordningen vil reduseres betraktelig i 2003 og gå med underskudd i 2004. Dette vil tære på grunnfondet.

U-landsordningen skal gå i balanse på lang sikt når det tas hensyn til grunnfondet. Fondet er ikke rentebærende og framkommer ikke i balanseregnskapet. Fondet var ved utgangen av 2002 på 286 mill. kroner. Når det tas hensyn til størrelsen på grunnfondet, en tapsavsetning på 99 mill. kroner og egenkapital på minus 60 mill. kroner må ordningen kunne sies å være i balanse. I regnskapet for første halvår 2003 var tapsavsetningene redusert til 74,8 mill. kroner, mens egenkapitalen var økt til minus 33 mill. kroner.

SUS/Baltikum-ordningen

SUS/Baltikum-ordningen ble opprettet av Stortinget i 1992 for å fremme eksport til og investeringer i det tidligere Sovjetunionen og de baltiske land. Både kommersiell og politisk risiko kan dekkes. Det føres to regnskap for SUS/Baltikum-ord-

ningen, ett for vedtak fattet før 1. januar 1999 og ett for vedtak fattet etter 1. januar 1999. For vedtak etter 1998 gjelder balansekrav.

Garantirammen var på 3 mrd. kroner i 2002. Av dette var 726,3 mill. kroner bundet opp ved utgangen av året, noe som er en nedgang fra 922,6 mill. kroner i 2001. Det ble i løpet av 2002 utstedt tre poliser, med en total eksportverdi på 138 mill. kroner. Nye tilsagn representerte et ansvar på 94 mill. kroner. Porteføljen er i hovedsak knyttet til eksport av fisk, papir, landbruksmaskiner og skipsutstyr.

Netto erstatninger og gjenvinninger var på minus 13,2 mill. kroner i 2002 for den gamle ordningen før 1. januar 1999 og null for den nye ordningen. Dette er en markant nedgang fra positivt netto resultat for erstatninger og gjenvinninger på 13,0 mill. kroner i 2001. Nedgangen tilskrives hovedsakelig tap ved urealisert kursgevinst/tap på moratorier på minus 24,1 mill. kroner i 2002, mot 0,3 mill. i 2001 for den gamle ordningen. Moratorieinntektene var på 3,3 mill. kroner i 2002, mot 8,0 mill. kroner i 2001 for gammel ordning.

Årsresultatet for SUS/Baltikum-ordningen for 2002 var på 81,8 mill. kroner, en kraftig økning fra 14,8 mill. kroner i 2001. Dette gjenspeiler i hovedsak en kraftig justering av risikoklassifiseringen på Russland med tilsvarende reduksjon i tapsavsetninger. Av det totale årsresultatet utgjorde ordningen før 1. januar 1999 36,6 mill. kroner og ordningen etter 1. januar 1999 45,2 mill. kroner.

Risikoen i Russland og de Baltiske land anses nå å kunne dekkes under Alminnelig garantiordning. Det ble derfor ikke gitt bevilgning til tapsfondsavsetning eller gitt ny garantifullmakt under ordningen for 2003, og det foreslås heller ikke for 2004.

Gammel portefølje

Det føres separate regnskaper for Gammel alminnelig ordning og Gamle særordninger. Disse ordningene omtales samlet som Gammel portefølje. Det utstedes ikke nye garantier under disse ordningene. Gammel portefølje mottok på 1980-tallet store bevilgninger til å dekke erstatningsutbetalinger. Disse bevilgningene utgjør den øvre rammen for hva som etter gjeldsplanen kan gis av gjeldslette uten nye bevilgninger. GIEK skal følge opp de løpende garantiene, drive gjenvinningsarbeid og gjennomføre gjeldsplanen.

Gammel portefølje hadde et restansvar ved utgangen av 2002 på 1 647,2 mill. kroner, hvorav hoveddelen er på Gammel alminnelig ordning. Netto erstatninger og gjenvinninger var på 72,6 mill. kroner i 2002, mot 299,9 mill. kroner i

2001. Av dette utgjorde moratorieinntektene 502,8 mill. kroner i 2002, mot 355,6 mill. kroner i 2001. Det ble overført 405,4 mill. kroner til statskassen i 2002, mot 321,3 mill. kroner i 2001. Økonomien i gammel portefølje vil avhenge av gjennomføringen av gjeldsplanen.

Gjeldsplanen

Gjeldsplanen fra 1998 med utvidelser fra 2001 opprettholdes som helhetlig strategi på gjeldsområdet og inneholder både multilaterale og bilaterale tiltak. Ett av hovedtiltakene i planen er å ettergi fordringer overfor gjeldstyngede lavinntektsland. Disse fordringene er i hovedsak knyttet til eksportgarantier gitt på slutten av 1970- og begynnelsen av 1980-tallet og hører inn under Gammel alminnelig ordning og Gammel særordning for utviklingsland.

Gjeldsplanen åpner for at det kan gis gjeldslette uten ny bevilgning innenfor en ramme på 3 173 mill. kroner under Gammel portefølje, fordelt med 1 266 mill. kroner under Gammel alminnelig ordning og 1 907 mill. kroner under Gammel særordning for utviklingsland. Beløpene tilsvarer summen av tidligere ikke utnyttede erstatningsutbetalinger under ordningene. All bilateral gjeldsettergivelse under gjeldsplanen, inkludert eventuelle rentebeløp påløpt etter at gjeldsplanen ble iverksatt, gjennomføres etter dette uten å belaste statsbudsjettet. I perioden 1998-2002 er det ettergitt til sammen 953 mill. kroner av totalrammen.

Det foreslås at det gis samtykke til å ettergi fordringer på inntil 1 000 mill. kroner samlet under Gammel portefølje i 2004 innenfor rammen nevnt ovenfor. Det vises for øvrig til omtale i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 2004 under kap. 172 Gjeldslette.

Det vil fra tid til annen kunne oppstå gjeldslette-situasjoner som ikke dekkes under gjeldsplanen. Dette gjelder særlig fordringer som skyldes tilsagn

gitt etter 31. desember 1993 som hører inn under GIEKs nye ordninger. Omfanget av slike ettergivelser er vanskelige for GIEK å forutse og dermed innkalkulere i sine budsjetter. Gjeldsettergivelse belaster GIEKs regnskaper og kan påvirke framtidig risikovurdering. GIEK kompenseres derfor for slik gjeldsettergivelse.

Budsjettforslag 2004

Garantivedtak

Rammene for GIEKs drift av de ulike garantiordningene fastsettes av Stortinget gjennom årlige garantivedtak.

Samlet garantiramme for *Alminnelig ordning* og *Gammel Alminnelig ordning* har siden 2002 vært på 40 mrd. kroner. Pr. 31. desember 2002 var 21,5 mrd. kroner av rammen bundet opp, og GIEK hadde på det tidspunktet registrert nye søknader med et antatt ansvarsbeløp på 9,3 mrd. kroner. Nåværende ramme anslås tilstrekkelig til å dekke behovet for nye garantier i 2003 og 2004. Rammen for Alminnelig garantiordning foreslås derfor videreført innenfor en uendret totalramme for nye garantier og gammelt ansvar på 40 mrd. kroner i 2004, jf. forslag til vedtak IX, 2.

Samlet garantiramme for *U-landsordningen* er for 2003 på 1,5 mrd. kroner. Pr. 31. desember 2002 var hele rammen utnyttet. På grunn av valutakursendringer og bortfall av et større garantitilsagn har situasjonen endret seg vesentlig. Pr. 1. september 2003 var ca. 1 mrd. kroner av rammen bundet. Samtidig hadde GIEK mottatt søknader til en antatt ansvarsbeløp på ca. 86,6 mill. kroner. U-landsordningen (Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland) foreslås videreført innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 1,5 mrd. kroner, jf. Forslag til vedtak IX, 3.

Post 24 Driftsresultat

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
24.1	Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-32 793	-39 000	-38 000
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	32 793	39 000	38 000
	Sum post 24			

GIEKs garantiordninger dekker selv sine administrasjonsutgifter. For de ordningene som GIEK administrerer for andre, mottar GIEK refusjon.

GIEK har siden slutten av 2000 arbeidet med å utvikle et nytt, integrert saksbehandlings- og økonomisystem. Det såkalte NYTTIG-prosjektet innebærer et skifte av regnskapssystem, innføring av integrert journal og nytt moratoriesystem. De ulike delene skal innføres trinnvis, og det kreves omfattende testing før hele systemet kan tas i bruk. Prosjektet er forsinket, og GIEK har fått

utsettelse inntil utgangen av 2003 med å implementere systemet. Dette har hatt konsekvenser for regnskapet for 2002 og vil påvirke prognosen for driftskostnader/-inntekter for 2003 og 2004. Det ventes at innføringen av det nye saksbehandlings-systemet vil bidra til effektivitetsgevinster i virksomheten etter en innkjøringsperiode.

Under hensyn til slutføring av NYTTIG-prosjektet foreslås GIEKs driftsutgifter for 2004 redusert til 38 mill. kroner.

Trekkfullmakter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Fullmakt 2003	Forslag 2004
96	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel SUS/Baltikum-ordning	0	10 000	10 000
97	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – ny SUS/Baltikum-ordning	0	10 000	75 000

Trekkfullmakt er et hensiktsmessig instrument for GIEK til å regulere likviditeten i perioder når det forventes større erstatningsutbetalinger. Ordningen innebærer at GIEK kan tilføres midler fra statskassen dersom erstatningsutbetalinger under en garantiordning overstiger inntilstående likvide midler tilknyttet ordningen. Dersom GIEK foretar trekk i statskassen, forutsettes midlene tilbakebetalt i etterfølgende år når erstatninger helt eller delvis gjenvinnes. Tidshorizonten vil variere med type garantiordning. Trekk i statskassen renteberegnes.

For å ta høyde for eventuelle erstatningsutbetalinger under gammel SUS/Baltikum-ord-

ning (før 1. januar 1999) foreslås øvre grense for trekk på trekkfullmaktene for ordningene videreført i 2004 med samme beløp som i 2003, dvs. med 10 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak III, 1. Som følge av forslag om å inndra egenkapital i ny SUS/Baltikum-ordning (etter 1. januar 1999), jf. ny post 70 nedenfor, foreslås trekkfullmakten for denne ordningen satt til 75 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak III, 2.

For Alminnelig garantiordning, U-landsordningen (Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland) og Gammel portefølje er likviditetssituasjonen for 2004 slik at det ikke forventes behov for trekkfullmakter.

Kap. 5460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
50	Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen	8 793	5 000	5 000
70	Tilbakeføring av egenkapital fra ny SUS/Baltikum-ordning			88 000
71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	201 500	280 000	276 000
72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	203 900	110 900	47 000
80	Utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS	2 000	2 000	
	Sum kap 5460	416 193	397 900	416 000

Vedrørende 2003:

Bevilgningen under post 50 ble økt med 89,7 mill. kroner ved St.vedt. 20. juni 2003, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 260 for 2002-2003.

Vedrørende 2004:

Innbetaling av utbytte under post 80 er budsjettet under kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning for 2004.

Post 50 Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen

Denne inntektsposten benyttes til å tilbakeføre den del av bevilgningen til risikoavsetningsfond under SUS/Baltikum-ordningen som ikke er bundet opp i garantitilsagn ved utgangen av året, og av midler fra tidligere årganger som er knyttet til garantitilsagn som er blitt annullert. På grunnlag av dette foreslås det avsatt 5 mill. kroner for tilbakeføring fra bevilgning til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 2004.

Post 70 (ny) Tilbakeføring av egenkapital fra ny SUS/Baltikum-ordning

For å bidra til å bedre budsjettbalansen og som følge av god likviditet under den nye SUS/Baltikum-ordningen (etter 1. januar 1999), foreslås det tilbakeført 88 mill. kroner av opparbeidet egen-

kapital under ordningen. For å sikre likviditeten foreslås en trekkfullmakt på 75 mill. kroner knyttet til denne delen av ordningen, jf. omtale av trekkfullmakter ovenfor.

Post 71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning

Ved behandlingen av St.prp. nr. 59 for 1983-84 og statsbudsjettframlegget for 2000 ble det avklart at fjorårets overskuddslikviditet ut over 25 mill. kroner årlig skal tilbakeføres fra Gammel alminnelig ordning. Etter tilbakeføring til statskassen i januar 2003, utgjorde likviditeten for Gammel alminnelig ordning 301 mill. kroner. Det foreslås derfor en tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning på 276 mill. kroner i 2004.

Post 72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland

Ved behandlingen av St.prp. nr. 59 for 1983-84 ble det avklart at fjorårets overskuddslikviditet årlig skal tilbakeføres fra Gammel særordning for utviklingsland. Etter tilbakeføring til statskassen i januar 2003 utgjorde likviditeten for Gammel særordning 47 mill. kroner. Det foreslås at beløpet tilbakeføres i 2004.

Post 80 Utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS

GIEK Kredittforsikring AS er underlagt et avkastningskrav tilsvarende risikofri rente pluss en risikopremie. Utbytte fastsettes til 75 pst. av selskaps regnskapsmessige årsoverskudd etter avsetninger og skatt, men begrenses oppad til inn-

skutt egenkapital multiplisert med statens gjennomsnittlige innlånsrente i løpet av året. Denne utbyttebestemmelsen forutsettes å ligge fast i fem år fra og med 1. januar 2001. Ut fra dette foreslås et utbytte på 2 mill. kroner for 2004. For å

forenkle og samle alle utbytteinnbetalinger under ett budsjettkapittel, inngår bevilgningsforslaget under kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning, for 2004.

Kap. 5343 Statens varekrigsforsikring

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
50	Avvikling		1 150 000	110 000
	Sum kap 5343		1 150 000	110 000

Status

Regjeringen foreslo i forbindelse med budsjettet for 2003 å avvike tilbudet i Statens varekrigsforsikring med virkning fra 1. januar 2003. Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2003 vedtok Stortinget å tilbakeføre 1 150 mill. kroner til statskassen fra Statens Varekrigsforsikring under kap. 5343, post 50. Samtidig ble det gitt en trekkfullmakt for Nærings- og handelsdepartementet på 1 000 mill. kroner for å dekke eventuelle erstatningsutbetalinger utover gjenværende likvide midler tilknyttet ordningen. Det ble videre lagt til grunn at innestående egenkapital i fondet, etter at inngåtte forsikringsforpliktelser er avvirket, skal tilbakeføres til statskassen med unntak av 10 mill. kroner. Renteinntektene fra restmidlene i fondet, 10 mill. kroner, er forutsatt å dekke driftsutgiftene til det nye beredskapssystemet. Se nærmere omtale nedenfor.

Basert på regnskapet for 2002 for Statens varekrigsforsikring vil trolig den innestående egenkapital, som kan tilbakeføres til statskassen i 2004, være i størrelsesordenen 110 mill. kroner etter at 1 150 mill. kroner er tilbakeført staten og hovedtyngden av inngåtte forsikringsforpliktelser er avvirket.

Ny lov om statlig varekrigsforsikring

Statens varekrigsforsikring ble opprettet ved lov av 3. desember 1948 nr. 8 om Statens varekrigsforsikring. Under forsikringsordningen forsikres varer under transport mot farer knyttet til krig eller krigslignende handlinger. En varekrigsforsikring tegnes vanligvis i tillegg til ordinær transportforsikring. Forsikringen dekker varer som sendes i Norge, til og fra Norge og mellom

steder i utlandet hvor norske interesser er involvert. Forsikringen tilbys gjennom agenter. Ordningen administreres av Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK).

Ved behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 6 for 2002-2003 sluttet Stortinget seg til regjeringens forslag, i budsjettproposisjonen for 2003, om å avvike det løpende tilbudet om varekrigsforsikring med virkning fra 1. januar 2003. Varekrigsforsikring vil således ikke være en statlig oppgave i fredstid, men det ble forutsatt at Statens varekrigsforsikring skulle beholdes som et beredskapssystem for å kunne opprettholde forsyning og transport av varer i krisesituasjoner hvor det private forsikringstilbud viser seg å ikke være tilstrekkelig eller kan komme til å opphøre. På denne bakgrunn var det nødvendig å omarbeide gjeldende lov om Statens varekrigsforsikring til en beredskapslov.

Regjeringen framla 20. juni 2003 Ot.prp. nr. 102 for 2002-2003 Om lov om statleg varekrigsforsikring. Lovforslaget bygger på at Staten kan beslutte å tilby varetransportforsikring mot krig, krigsfare eller ekstraordinære kriseforhold i Norge eller utlandet dersom det får følger for norske interesser og slike forhold kan hindre forsyning og varetransport. Det er også et vilkår for et statlig tilbud at det private forsikringstilbudet opphører, kan komme til å opphøre eller ikke dekker den aktuelle situasjonen. Ordningens saklige virkeområde er etter forslaget i det vesentlige i samsvar med ordningen etter lov om Statens varekrigsforsikring. Inntil ny lov er vedtatt og trer i kraft videreføres gjeldende lov om Statens varekrigsforsikring.

Ved i verksetting av statlig varekrigsforsikring kan Kongen etter lovforslaget bestemme at det skal opprettes et styre for ordningen, som skal ha ansvaret for den daglige ledelse og drift av ord-

ningen. Det forutsettes at styret bygger på et forsikringsforum med forsikringsfaglig kompetanse, men også ivaretar hensynet til næringslivet for øvrig. Det forutsettes videre at det skal være et eget sekretariat for ordningen.

Budsjettsforslag 2004

Det foreslås tilbakeført 110 mill. kroner til staten fra Statens Varekrigsforsikring til inntekt under kap. 5343, post 50. Eventuelle utgifter i 2004 til å etablere det nye beredskapssystemet foreslås dekket av fondets midler før tilbakeføring og avvikling. I tillegg er det forutsatt at driftsutgiftene til det nye beredskapssystemet skal dekkes av renteinntektene fra en avsetning på 10 mill. kroner som ikke tilbakeføres statskassen ved den endelige avregningen av Statens Varekrigsforsikring. Nærings- og handelsdepartementet tar sikte på å komme tilbake til de budsjettmessige oppfølgingene i revidert budsjett for 2004. Samtidig foreslås det videreført en trekkfullmakt for Nærings- og handelsdepartementet på 1 000 mill. kroner for å dekke eventuelle erstatningsutbetalinger oppstått under gjeldende ordning utover gjenværende likvide midler tilknyttet ordningen, jf. Forslag til vedtak IV. Eventuelle utbetalinger under trekkfullmakten vil bli utgiftsført på kap. 940 Statens varekrigsforsikring,

post 90. Dersom Statens varekrigsforsikring foretar trekk i statskassa, forutsettes midlene tilbakebetalt det påfølgende år. Trekk i statskassa renteberegnes. Bakgrunnen for forslaget om å videreføre forslaget om en trekkfullmakt for 2004 henger sammen med at det er en viss usikkerhet knyttet til hvorvidt alle inngåtte forsikringsforpliktelser lar seg avvikle i 2003, og tidspunktet for ikrafttredelse av den nye loven om statlig varekrigsforsikring, Ot.prp. nr. 102 for 2002-2003 Om lov om statleg varekrigsforsikring, som ble fremmet i juni 2003.

Innføring av ny lov om statlig varekrigsforsikring medfører risiko for at Staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger utover det som blir dekket gjennom premieinnbetalinger. Det foreslås derfor gitt en fullmakt for dekning av forsikrings tilfelle for Nærings- og handelsdepartementet på 1 000 mill. kroner for å dekke eventuelle erstatningsutbetalinger under ordningen, jf. Forslag til vedtak X, 2.

Dersom det blir behov for utbetalinger i forbindelse med forsikringsavtaler som er inngått under beredskapsordningen, vil regjeringen i utgangspunktet fremme forslag om tilleggsbevilgning, om mulig før utgiften blir pådratt. Eventuelt vil det bli fremmet en konglig resolusjon med samtykke til at utgiften blir pådratt og dekket. Regjeringen vil i slike tilfelle, i ettertid, legge fram forslag til bevilgning for Stortinget.

Programkategori 17.30 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004	Pst. endr. 03/04
0950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)	44 935	12 500	11 500	-8,0
0953	Kings Bay AS	13 000	13 000	13 000	0,0
0955	Norsk Koksverk	676			
0956	Norsk Jern Eiendom A/S	4 986			
	Sum kategori 17.30	63 597	25 500	24 500	-3,9

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004	Pst. endr. 03/04
01-29	Driftsutgifter	3 071	12 500	11 500	-8,0
70-89	Overføringer til andre	18 662	13 000	13 000	0,0
90-99	Lånetransaksjoner	41 864			
	Sum kategori 17.30	63 597	25 500	24 500	-3,9

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens eierinteresser i selskaper innenfor en rekke sektorer, fra gruve- og industrivirksomhet til kraftproduksjon og telekommunikasjon. Målet for forvaltningen er å maksimere verdien av statens aksjer og å bidra til en god industriell utvikling i selskapene.

Som ledd i forankringen av et eiermiljø i Nærings- og handelsdepartementet har departementet i 2002 og 2003 fått overført ansvar for eierskapet i en rekke selskaper fra andre departementer og statlige enheter. Disse selskapene er

Statkraft SF, SIVA SF, Statens Bankinvesteringsfond, SAS AB, SND Invest AS, Grødegaard AS, Entra Eiendom AS, BaneTele AS og Argentum Fondsinvesteringer AS.

Departementets portefølje består pr. 20. september 2003 av 21 selskaper med samlet bokført verdi for egenkapitalen på 186 mrd. kroner ved siste årsskifte. Dette omfatter sju selskaper hvor staten eier samtlige aksjer (Argentum Fondsinvesteringer AS, A/S Bjørnøen, BaneTele AS, Electronic Chart Centre AS, Entra Eiendom AS, Kings Bay AS og SND Invest AS), sju majoritetside selskaper (Cermaq ASA, Grødegaard AS, Kongsberg Gruppen ASA, NOAH Holding AS, Raufoss ASA, Store Norske Spitsbergen

Kulkompani A/S og Telenor ASA), fire minoritetsposter (Eksportfinans ASA, Norsk Hydro ASA, Nammo AS og SAS AB), et fond (Statens Bankinvesteringsfond) og to statsforetak (SIVA SF og Statkraft SF).

To av selskapene, Kings Bay AS og A/S Bjørnøen, begge lokalisert på Svalbard, er avhengig av årlig statlig støtte.

Aksjene i seks av selskapene: Norsk Hydro ASA, Telenor ASA, DnB Holding ASA (forvaltes gjennom Statens Bankinvesteringsfond), SAS AB, Kongsberg Gruppen ASA og Raufoss ASA, er børsnoterte med en samlet markedsverdi for statens aksjer på ca. 99,1 mrd. kroner målt etter kursene på Oslo Børs pr. 1. september 2003.

Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet

(beløp i mill. kroner)							
	2002	2002	2001	2001	2002	2001	2002
	Statens eierandel (pst.)	Verdi av statens eierandel ^{1 2}		Utbytte mottatt av staten		Salgsproveny og (kapitalinnskudd) ¹	
<i>Børsnoterte selskaper:</i>							
DnB Holding ASA	47,5	11 941	14 953	879	878	-	-
Kongsberg Gruppen ASA	50,0	1 380	1 448	-	32	-	-
Norsk Hydro ASA	43,8	36 276	43 929	1 129	1 187	-	-
Raufoss ASA	50,3	72	143	-	-	-	-
SAS AB	14,3	975	1 386	88	-	-	-
Telenor ASA	77,6	37 085	54 019	490	630	-	-
Sum		87 729	115 878	2 586	2 727	-	-
<i>Ikke-børsnoterte selskaper:</i>							
Arcus AS	34,0			68	15	340	-
Cermaq ASA	79,4			-	-	(1 200)	-
Eksportfinans ASA	15,0			19	12	(402)	-
Electronic Chart Centre AS	100,0			-	-	-	-
Grødegård AS	100,0			-	-	-	-
Entra Eiendom AS	100,0			80	-	-	-
Nammo AS	45,0			-	-	-	-
NOAH Holding AS	70,9			-	-	-	-
A/S Olivin	51,0			82	5	400	-
Statkraft SF	100,0			2 690	2 192	(6 000)	-
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	99,9			-	9	-	-
Sum		66 025	65 389	2 939	2 233	(6 862)	-

(beløp i mill. kroner)

	2002	2002	2001	2001	2002	2001	2002
	Statens eierandel (pst.)	Verdi av statens eierandel ^{1 2}		Utbytte mottatt av staten		Salgsproveny og (kapitalinnskudd) ¹	
<i>Andre selskaper:</i>							
Bjørnøen AS	100,0			-	-	-	-
Kings Bay AS	100,0			-	-	-	-
SIVA SF	100,0			-	-	-	-
Sum		1 994	1 845	-	-	-	-
Sum alle selskaper		155 748	183 112	5 525	4 960	(6 862)	-

¹ Basert på børskurs eller beregnet verdi.² Markedsverdi, statlig eierandel ved slutten av perioden.

I tabellen utgjør markedsverdi for børsnoterte selskaper verdien på Oslo Børs pr. 31. desember 2002. For ikke-børsnoterte selskaper er verdien beregnet etter anerkjente metoder for det enkelte selskap og slått sammen til én sum. Nærings- og handelsdepartementet framla i juni 2003 en eierberetning for forvaltningen av statlige eierandeler i 2002. Tabellen ovenfor er hentet fra beretningen. Moxy Trucks AS, som er gått konkurs, BaneTele AS, som ble overtatt 19. desember 2002, og SND Invest AS, som er lagt ut for salg, er ikke med i oversikten. Det samme gjelder Argentum Fondsinvesteringer AS som vil bli overført til departementet i 2. halvår 2003.

De børsnoterte selskapene departementet forvalter hadde en samlet nedgang i aksjeverdien på 24,3 pst. i 2002. Til sammenlikning falt hovedindeksen på Oslo Børs med 31 pst. i samme periode. For de øvrige selskapene departementet forvalter viser beregningene en økning på 0,9 pst. i verdien av statens eierandeler. Beregningene her er basert på metoder som normalt viser en mer stabil utvikling enn børskursene. Når det tas hensyn til utdelt utbytte var totalavkastningen for statens eierandel i de to selskapsgruppene henholdsvis -21,9 pst. og 4,3 pst.

Statens gjenværende aksjepost på 51 pst. i A/S Olivin ble i mai 2003 solgt til North Cape Minerals AS. Nærings- og handelsdepartementet inngikk i september 2003 avtale med Sucra AS om salg av statens gjenværende aksjepost på 34 pst. i Arcus AS. Videre ble statens eierandel i Grødegård AS, som følge av en rettet emisjon mot ISS Norge AS, redusert til 52 pst. i mai 2003. Gjen-

nom salg av statlige aksjer ble statens eierandel i Telenor ASA redusert fra 77,63 til 62,65 pst. i juli 2003, mens eierandel i Moxy Trucks AS (49 pst.) er avvirket ved at bedriften gikk konkurs i februar 2003.

Statens Bankinvesteringsfond forvalter statens aksjer i DnB Holding ASA og har fullmakt til å redusere eierandelen fra dagens 48 pst. til 34 pst. På ekstraordinær generalforsamling i selskapet 19. mai 2003 stemte fondet for et forslag om fusjon mellom DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA. Saken var i forkant forelagt departementet. Stortinget ga ved behandlingen av St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 212 for 2002-2003 Nærings- og handelsdepartementet fullmakt til midlertidig å kunne redusere statens eierandel i et fusjonert selskap mellom DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA ned til 28 pst., og vedtok samtidig nødvendige fullmakter slik at staten kan kjøpe seg opp til 34 pst. i selskapet.

Departementet vil tilstrebe en god balanse mellom kjønnene ved valg av styremedlemmer. I mars 2002 presenterte regjeringen et mål om at det skal være minst 40 pst. av begge kjønn i styrene for alle allmennaksjeselskaper, statsforetak, statlige særlovselskaper og statsaksjeselskaper. Pr. 1. august 2003 var kvinneandelen av de aksjonærvalgte styremedlemmene i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning i gjennomsnitt 44 pst. For de heleide selskapene under departementet er kvinneandelen blant de aksjonærvalgte styremedlemmene 45,8 pst.

Ansettelsesvilkår for ledere i de heleide statlige selskapene er gitt i eget vedlegg til proposisjonen.

Mål og strategier

De statlige eierandelene som Nærings- og handelsdepartementet forvalter, har ulik bakgrunn. Etter som selskapene driver forskjellig virksomhet og står overfor høyst ulike strategiske utfordringer, lar det seg ikke gjøre å uttrykke felles mål og strategier for disse selskapene under ett. Felles for alle selskapene er imidlertid at de skal drives best mulig etter bedriftsøkonomiske kriterier, og at det ikke er sektorpolitiske oppgaver som skal ivaretas gjennom eierskapet. Det betyr at staten som eier i utgangspunktet stiller krav til avkastning og utbytte på linje med tilsvarende privateide virksomheter.

Det er høy endringstakt i næringslivet generelt, som også gjelder i de markedene hvor selskaper med statlig eierandel arbeider. Det krever raske og omfattende omstillinger. Slike omstillinger vil kreve medvirkning fra eierne, f.eks. ved ekspansjon som krever økt kapital, ved erverv, salg, fusjoner m.m. Det er viktig at staten i slike sammenhenger evner å opptre som eier på en slik måte at selskapene kan utnytte sine utviklings- og forretningsmuligheter, samtidig som statens aksjonærverdier ivaretas på en forsvarlig måte. Det betyr at staten aktivt må kunne ta stilling til forslag som fremmes fra selskapene, at aktuelle forslag blir lagt fram for Stortinget og at vedtak kan fattes raskt nok til at selskapene kan utvikle seg på en effektiv måte.

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	3 071	12 500	11 500
91	Tilbakeføring av salgsinntekt	41 864		
	Sum kap 950	44 935	12 500	11 500

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten omfatter utgifter til konsulentbistand ved eier- og strukturmessige vurderinger, meglerhonorar (transaksjonskostnader) og faglig bistand ved aksjesalg i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. I tillegg omfatter posten avgift for deponering av aksjer i børsnoterte selskaper i Verdipapirsentralen (VPS-avgifter). Det er videre knyttet en overskridelsesfullmakt til post 21. Fullmakten omfatter dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter og andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene. Det foreslås at gjeldende overskridelsesfullmakt videreføres for 2004, jf. Forslag til vedtak VI.

Post 91 Tilbakeføring av salgsinntekt

Nærings og handelsdepartementet solgte i mai 2001 statens aksjepost på 81 pst. i Norsk Medisinaldepot ASA til det tyske legemiddelkonsernet GEHE AG. Kjøpesummen på 468,3 mill. kroner ble inntektsført i statsregnskapet for 2001. Med henvisning til bestemmelser i den inngåtte aksjekjøpsavtalen fremmet GEHE AG i januar 2002 krav overfor departementet om en nedjustering av kjøpesummen med 61,6 mill. kroner. Kravet knyttet seg til usikrede pensjonsforpliktelser. NHD og GEHE AG ble til slutt enige om at kjøpesummen skulle nedjusteres med ca. 42 mill. kroner. Beløpet ble bevilget over statsbudsjettet for 2002 ved Stortingets vedtak 21. juni 2002, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 255 for 2001-2002.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
90	Salg av aksjer	25 500	10 000	
96	Salg av aksjer			10 000
	Sum kap 3950	25 500	10 000	10 000

Post 90 Salg av aksjer

Det er lagt opp til at inntekter fra salg av aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning som hovedregel skal budsjetteres og inntektsføres på egen 90-post under kap. 3900. Departementet er avhengig av å bruke megler og annen faglig bistand for å gjennomføre salgene. Som det er redegjort for under kap. 900, post 21 i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 2001, skal aksjesalgene *bruttobudsjetteres*. Det innebærer at også den delen av salgsbeløpet som tilsvarer slike utgifter, skal bud-

sjetteres og inntektsføres i statsbudsjettet/-regnskapet. Finansdepartementet har fastsatt ny inndeling av 90-poster fra og med statsbudsjettet 2004. I henhold til disse skal salg av aksjer føres under post 96.

Som for 2003 foreslås et anslag på megler- og rådgivningsandelen av inntektene fra mulige statlige aksjesalg for 2004 på 10 mill. kroner. Endelige og fullstendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når salgene er avklart eller gjennomført, enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Kap. 953 Kings Bay AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70	Tilskudd	13 000	13 000	13 000
	Sum kap 953	13 000	13 000	13 000

Virksomhetsbeskrivelse

Kings Bay AS (KB) eier grunn og det meste av bygg og anlegg i Ny-Ålesund og har ansvar for infrastrukturen på stedet. Selskapets virksomhet skal særlig ha som mål å yte tjenester for å fremme forskning og vitenskapelig virksomhet og bidra til å utvikle Ny-Ålesund som en internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon. Fra norsk side er Norsk Polarinstitutt permanente forskningsstasjon og målestasjonen på Zeppelinefjellet, Andøya Raketttskytefelts utskytningsfasilitet Svalrak og Statens Kartverk geodesiobservatorium stasjonert i Ny-Ålesund. En rekke andre land er også etablert med egne stasjoner. I tillegg benytter andre norske og internasjonale forskningsstasjoner Ny-Ålesund som utgangspunkt for forskningsprosjekter av kortere varighet. Mål-

settingen med tilskuddet er å sette selskapet i stand til å utføre de oppgaver det er satt til å løse på en forsvarlig måte.

Ny-Ålesund har opprettholdt sin status som et «large scale facility», som innebærer at forskning finansiert av EU vil bli lokalisert til stedet.

Selskapet yter også i en viss utstrekning tjenester til reiseliv, særlig ved daganløp av større turistskip og andre fartøy i sommersesongen.

I forbindelse med St.meld. nr. 9 for 1999-2000 Svalbard, ble det understreket at en videre vekst innen forskning må skje innenfor forsvarlige miljømessige rammer. I tråd med dette ga Stortinget sin tilslutning til at Ny-Ålesund blir videreutviklet som en grønn forskningsstasjon og forutsatte at KB sørger for nødvendige tiltak for å redusere miljøpåvirkningen av virksomheten i Ny-Ålesund-området til et minimum.

Resultatrapport for 2002

Selskapets driftsinntekter for 2002 beløp seg til 25,5 mill. kroner. Dette er omtrent som for 2001. Driftsresultatet viser et underskudd på vel 2 mill. kroner, mot et underskudd på 0,8 mill. kroner i 2001. Selskapet arbeider systematisk for å imøtekomme departementets krav om kostnads-effektivitet og kostnadsbasert prising av sine tjenester.

Ved utgangen av 2002 var det engasjert 24 personer i Kings Bay AS. Dette antallet økes noe i sommersesongen.

Totalt belegg i Ny-Ålesund målt i antall overnattingsdøgn var ca. 19 000 kostdøgn i 2002. Det er en liten nedgang fra året før og skyldes i stor grad mindre byggeaktivitet. Det ble imidlertid registrert en viss økning i antall forskningsdøgn.

Budsjettforslag 2004

Det foreslås bevilget 13 mill. kroner til Kings Bay AS på statsbudsjettet for 2004. Denne bevilgningen

skal dekke drift og investeringer i Kings Bay AS og nødvendige utgifter til administrasjon av Bjørnøen AS.

Finansiering av nytt marinlaboratorium i Ny-Ålesund

Kings Bay AS samarbeider med Norsk Polar-institutt om prosjektering av et marinlaboratorium i Ny-Ålesund. Det planlagte laboratoriet vil være unikt ved sin beliggenhet og tilhørighet i det internasjonale forskningsmiljøet i Ny-Ålesund. Den internasjonale interessen for bygging av marinlaboratoriet er stor, og en rekke land har allerede forpliktet seg til å delta i prosjektet. Over Utdannings- og forskningsdepartementets (UFDs) budsjett foreslås det avsatt 10 mill. kroner til marinlaboratoriet under kap. 285, post 52 på statsbudsjettet for 2004. Det vises til nærmere omtale i UFDs budsjettproposisjon.

Kap. 955 Norsk Koksverk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
71	Refusjon for miljøtiltak	676		
	Sum kap 955	676		

Virksomhetsbeskrivelse

Det ble opprinnelig gitt en ramme (garanti) på 100 mill. kroner for tilsagn om refusjon for miljøtiltak som følge av pålegg fra miljøvernmyndighetene overfor kjøpere av tomteområder fra Koksverket. Opprenskingsarbeidet ble langt

mer omfattende enn antatt og rammen er blitt utvidet i flere omganger, senest til 220 mill. kroner i 1998.

Gjenværende beløp under garantifullmakten ble utbetalt i 2002.

Kap. 956 Norsk Jern Eiendom A/S

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70	Refusjon for miljøtiltak	4 986		
	Sum kap 956	4 986		

Virksomhetsbeskrivelse

På statsbudsjettet for 1991 ble det gjort vedtak om at Norsk Jern Eiendom A/S (NJE) skulle holdes skadesløs for eventuelle framtidige kostnader som følge av pålegg fra Statens Forurensingstilsyn (SFT) knyttet til avfallsprodukter som er gravd ned

på tomta. Rammen for vedtaket var 10 mill. kroner og ble opprinnelig gitt for perioden 1991-95. Den er senere forlenget med uendret ramme flere ganger, senest til å gjelde ut 2002.

Gjenværende refusjonsutbetaling under fullmakten ble foretatt i 2002.

Kap. 2426 SIVA SF (jf. kap. 3961 og 5609)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
90	Lån, <i>overslagsbevilgning</i>	250 000	100 000	205 000
91	Innskuddskapital	10 000		
	Sum kap 2426	260 000	100 000	205 000

Virksomhetsbeskrivelse

Statsforetaket SIVA er morselskap i et konsern som består av ca. 40 datterselskaper. I tillegg har SIVA SF eierinteresser i ca. 65 tilknyttede og felleskontrollerte selskaper, herunder 10 venture- eller såkornfond, og ca. 20 andre nærstående selskaper. SIVA SF forvalter også statens eierinteresser i IT Fornebu.

SIVA SF arbeider for å utvikle sterke regionale og lokale verdiskapingsmiljøer i hele landet. Selskapet har utviklet et omfattende nettverk av innovasjonsselskaper som legger til rette for nyskaping. Selskapet har 40 ansatte og hovedkontor i Trondheim

SIVA har etablert næringsparker i Nordvest-Russland (Murmansk) og i Baltikum (Litauen og Latvia). Selskapets utenlandsengasjementer ble gjennomgått og vurdert av en interdepartemental prosjektgruppe høsten 2002. Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 51 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, sluttet Stortinget seg til regjeringens forslag om at SIVAs engasjement i næringsparker i Baltikum avvikles, men at etableringen i Murmansk skal videreføres. Videre ga Stortinget sitt samtykke til at aksjepost i Argentum Fondsinvesteringer AS overføres fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og SIVA SF til Nærings- og handelsdepartementet fra 1. juli 2003, jf. behandlingen av Innst. S. nr. 260 for 2002-2003.

SIVA arbeider med verdiskapning og innovasjon, både som eier av fysisk infrastruktur, tilrettelegger gjennom innovasjonsselskaper og som

investor i såkorn- og venturefond. Selskapets framtidige rolle i det næringsrettede virkemiddelapparatet ble ikke endelig avklart gjennom stortingsbehandlingen av St.prp. nr. 51 for 2002-2003. Det er behov for å vurdere SIVAs virksomhet nærmere, både med hensyn til statens rolle innen de områder SIVA opererer i, og i forhold til en samordning med øvrige virkemidler. Videre er det behov for å vurdere SIVAs økonomiske og finansielle situasjon, bl.a. fordi selskapet har en betydelig statlig lånefinansiering. Dette er spørsmål som vil bli nærmere vurdert av departementet i tiden framover som ledd i en avklaring av SIVAs framtidige rolle. Departementet benytter eksterne rådgivere til å bistå i en slik gjennomgang.

Budsjettforslag 2004

I henhold til SIVAs vedtekter har selskapet kun anledning til å foreta opplåning i statskassen. SIVA SF har beregnet lånebehovet i 2004 til 205 mill. kroner. Nærings- og handelsdepartementet foreslår at det bevilges 205 mill. kroner som brutto innlån under kap. 2426 SIVA SF, post 90 Lån, overslagsbevilgning. Den vedtektsfestede lånerammen ble i 2002 økt med 100 mill. kroner til 970 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 13 og Budsjett-innst. S. nr. 6 for 2002-2003.

Når det gjelder forslag om bevilgninger til avdrag, renter og provisjoner for 2004 som følge av SIVAs opplåning i statskassen, vises det til kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning, og kap. 5609 Renter fra selskaper under NHDs forvaltning.

Kjøp og salg av aksjer

Nærings- og handelsdepartementet har fullmakt til å øke eller redusere statens eierandel i flere av selskapene. Selv om det foreligger fullmakter, settes det ikke bestemte tidsfrister for kjøp eller salg. Dette vil bli håndtert på forretningsmessig grunnlag når en aktuell situasjon foreligger.

Departementet vil løpende vurdere om statens eierandel i de enkelte selskaper er av en størrelse som er hensiktsmessig for selskapenes utvikling og i forhold til de formål staten har for sitt eierskap. Eventuelle forslag til nye fullmakter for endringer i statens eierandeler vil bli lagt fram for Stortinget.

Ved salg av aksjer vil inntektene som hovedregel bli ført under kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Salg av aksjer. I forbindelse med eventuelle kjøp av aksjer må det gis bevilgninger fra Stortinget i forkant.

I henhold til gjeldende fullmakter har Nærings- og handelsdepartementet så langt i 2003 redusert eller endret statens eierandeler i følgende selskaper:

Grødegaard AS

Nærings- og handelsdepartementet fikk i juni 2002 fullmakt til å selge 100 pst. av aksjene i Grødegaard AS, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 255 for 2001-2002.

Selskapet hadde betydelige underskudd både i 2001 (29 mill. kroner), og i 2002 (9 mill. kroner). Store deler av egenkapitalen var etter dette tapt. Gjennom en rettet emisjon på 24 mill. kroner i mai 2003, kom ISS Norge AS inn som medaksjonær i Grødegaard AS. Statens eierandel i Grødegaard AS ble dermed redusert fra 100 til 52 pst. ISS Norge AS vil som eier kunne tilføre Grødegaard AS industriell kompetanse og bidra til å styrke og utvikle selskapet kommersielt. Det er inngått en avtale med ISS Norge AS som gir staten rett til å selge seg helt ut av selskapet våren 2007.

A/S Olivin

Bergverksbedriften A/S Olivin, som har sin virksomhet på Åheim på Sunnmøre med ca. 180 ansatte, er verdens ledende produsent av mineralet olivin. Selskapet ble stiftet av den norske stat i 1948.

I mars 2001 solgte Nærings- og handelsdepartementet 49 pst. av aksjene i A/S Olivin til North Cape Minerals AS (NCM). Gjennom aksjonæravtale fikk NCM samtidig forkjøpsrett til den resterende aksjeposten. I desember 2001 fikk departe-

mentet fullmakt fra Stortinget til å selge resten av statens aksjer i selskapet, jf. St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 4 og Budsjett-innst. S. nr. 8 for 2001-2002.

Nærings- og handelsdepartementet inngikk i mai 2003 avtale med North Cape Minerals AS om salg av statens gjenværende aksjepost på 51 pst. i selskapet. Salgssummen var 350 mill. kroner. Gjennom dette salget har A/S Olivin fått en kompetent industriell eier som burde ha gode forutsetninger for å styrke og videreutvikle bedriften i årene framover.

Forslag til bevilgninger knyttet til salget vil bli fremmet i høstens endringsproposisjon av statsbudsjettet for 2003.

Telenor ASA

Ved behandlingen av St.prp. nr. 66 for 1999-2000 Om Telenor AS, jf. Innst. S. nr. 242 for 1999-2000, fikk regjeringen fullmakt til å selge aksjer i selskapet gjennom en kombinasjon av emisjon og direkte nedsalg. Børsintroduksjon og delprivatisering av Telenor ASA skjedde i desember 2000 gjennom utstedelse av nye aksjer. Som følge av dette ble statens eierandel redusert fra 100 pst. til 77,63 pst.

I månedsskiftet juni og juli 2003 ble det gjennomført et salg av 250 mill. av statens aksjer i Telenor ASA gjennom en prosess mot institusjonelle investorer. Salget innbrakte 7 487 mill. kroner. Et etterfølgende salg rettet mot privatkunder ble avsluttet 11. juli og vel 20 mill. aksjer ble solgt for 593 mill. kroner. Salget brakte den statlige eierandelen i selskapet ned i 62,65 pst. Nedsalget har økt antall aksjer i Telenor ASA som er i fri omsetning med 72 pst. Staten er gjennom avtale med tilrettelegger forpliktet til ikke å gjennomføre ytterligere nedsalg i 2003.

Forslag til bevilgninger knyttet til salget vil bli fremmet i høstens endringsproposisjon av statsbudsjettet for 2003.

Arcus Gruppen ASA

Arcuskonsernet ble etablert høsten 1995 for å overta Vinmonopolets produksjons-, import-, engros- og eksportvirksomhet. Virksomheten er fordelt på i hovedsak 3 selskaper: Arcus AS som importerer, produserer og taper vin og brennevin, Vectura AS som er gruppens distribusjonsselskap og William Nagel AS som produserer og taper teknisk- medisinsk sprit. Antall ansatte i gruppen er i overkant av 500.

I februar 2001 solgte Nærings- og handelsdepartementet 66 pst. av aksjene i Arcus AS til Sucra AS, et konsortium bestående av flere norske og et tysk selskap med interesser i næringsmiddel-

industrien. Stortinget vedtok 6. desember 2001 å gi Nærings- og handelsdepartementet fullmakt til å selge resten av statens aksjer i selskapet, jf. St.prp. nr. 1 for 2001-2002 Tillegg nr. 4 og Budsjett-innst. S. nr. 8 for 2001-2002.

Nærings- og handelsdepartementet inngikk i september 2003 avtale med Sucra AS om salg av statens gjenværende aksjepost på 34 pst. i selskapet. Salgssummen var 210 mill. kroner.

Forslag til bevilgninger knyttet til salget vil bli fremmet i høstens endringsproposisjon av statsbudsjettet for 2003.

Andre selskaper – pågående prosesser

BaneTele AS

Nærings- og handelsdepartementet overtok i desember 2002 forvaltningsansvaret for statens aksjer i selskapet fra Jernbaneverket. I ekstraordinær generalforsamling i januar 2003 ble det oppnevnt nytt styre for selskapet. I løpet av våren 2003 ble det gjennomført en omfattende gjennomgang av selskapet med støtte av eksterne rådgivere. Samtidig vurderte styret selskapets regnskap og utarbeidet en forretningsplan, bl.a. som grunnlag for den refinansiering som fant sted.

Det finansielle grunnlaget for BaneTele AS ble styrket våren 2003 ved at statslånet på 209 mill. kroner ble omgjort til et ansvarlig lån med inntil fem og et halvt års løpetid på markedsmessige vilkår, jf. St.meld. nr. 65 for 2002-2003. Hovedbankforbindelsen DnB bidro til å styrke selskapets likviditet i refinansieringsprosessen.

Departementet har igangsatt en prosess med sikte på å sikre en god utvikling for BaneTele AS gjennom industrielle løsninger, som også kan bidra til å styrke det finansielle grunnlaget for selskapet ytterligere. Dersom regjeringen finner å ville anbefale et opplegg som inkluderer en redusert statlig eierandel, vil dette bli forelagt Stortinget.

NOAH Holding AS

Selskapet NOAH Holding AS, tidligere NOAH AS/ Norsk Avfallshandtering AS, er den ledende aktør innen håndtering av spesialavfall i Norge. Styret har arbeidet med å reorganisere selskapet og legge til rette for introduksjon av nye eiere. Styret inngikk i november 2002 avtale med Norcem AS om salg av virksomheten knyttet til organisk spesialavfall i Breivik for 25 mill. kroner. Det vises til St.prp. nr. 39 for 2002-2003 Eierskapssaker vedrørende Raufoss ASA, NOAH Holding AS og Moxy Trucks AS, jf. Innst. S. nr. 106 for 2002-2003. Over-

takelsen av anlegget i Breivik skjedde med virkning fra 1. februar 2003.

Nærings- og handelsdepartementet har fullmakt til å redusere statens eierandel i NOAH Holding AS ned mot null, eller alternativt å selge hele eller deler av virksomheten på Langøya til private, jf. St.prp. nr. 39 og Innst. S. nr. 106 for 2002-2003, og Stortingets vedtak av 28. januar 2003.

Stortinget vedtok i 1991 en særskilt garantiramme på 250 mill. kroner for lån til Norsk Avfallshandtering AS, til finansiering av anlegg for behandling av spesialavfall. Det er foreslått en utbetalingsfullmakt til dekning av eventuelt garantiansvar for 2004, jf. Forslag til vedtak V. Det vises for øvrig til nærmere omtale under pkt. 5 Oversikt over garantifullmakter innledningsvis i proposisjonen.

Norsk Hydro ASA

Generalforsamlingen i Norsk Hydro ASA ga i 2003 selskapet fullmakt til å foreta tilbakekjøp av egne aksjer i markedet med sikte på å slette disse gjennom en kapitalnedsettelse på en senere generalforsamling.

Tilbakekjøp av egne aksjer for å tilpasse egenkapitalen til selskapets behov vurderes positivt i aksjemarkedet. En slik framgangsmåte har vært brukt av flere større norske selskaper. Overflødig egenkapital føres gjennom dette tilbake til aksjemarkedet fra aksjeeiere som velger å selge sine aksjer. Det er inngått en avtale mellom Norsk Hydro ASA og Staten v/Nærings- og handelsdepartementet som bl.a. regulerer spørsmålet om prisberegning, renter og utbytte knyttet til statens deltakelse ved en slik tilbakekjøpsordning. Staten vil selv ikke selge aksjer i markedet, men har forpliktet seg til å stille til disposisjon for sletting et forholdsmessig antall aksjer, slik at den statlige eierandelen opprettholdes.

I juni 2003 ble departementet orientert om at Norsk Hydro ASA har startet en prosess med sikte på å skille ut den landbruksrettede virksomheten, Hydro Agri, i et eget selskap som skal noteres på Oslo Børs. En slik utskilling krever omfattende forberedelse og vil først kunne gjennomføres i 2004. Det er så langt ikke utarbeidet noe konkret forslag om hvordan selve utskillelsen og børsintroduksjonen skal foregå.

Raufoss ASA

Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 39 for 2002-2003, jf. Innst. S. nr. 106 for 2002-2003, fikk departementet fullmakt til å slutte seg til styrets opplegg for salg av aktiviteter i Raufoss ASA til

Euralcom B.V. og avvikle statens eierinteresser i det gjenværende selskapet.

Dette salget har foreløpig ikke latt seg gjennomføre. Styret arbeider videre med industrielle løsninger for å videreføre industrivirksomhetene på Raufoss og i Canada med nye eiere. Raufoss ASA inngikk i juli 2003 en avtale med General Motors for å sikre videre drift av chassis/hjulopphengsvirksomhetene. Gjennom denne avtalen tilføres chassisvirksomheten nødvendige midler for drift og investeringer ut 2003. I følge selskapets styre arbeides det med å finne industrielle og permanente løsninger for de operative virksomhetene i konsernet, og det tas sikte på å slutføre salgsprosessene innen utgangen av året. Styret opplyser videre at grunnlaget for fortsatt drift er forsvarlig da dette antas ikke å forverre kreditorenes stilling, samtidig som styret har godt håp om å finne en løsning for hovedkreditorene. Av halvårsregnskapet for 2003 framgår det at selskapets egenkapital er tapt, og at vilkårene i selskapets låneavtaler ikke er oppfylt. Selskapet har imidlertid etablert en forståelse med selskapets hovedlångiver (DnB) om en finansiering som gjør selskapet i stand til å drive videre mens forhandlingene med hovedkreditorene pågår.

Departementet tar sikte på å fremme forslag om en miljøgaranti for Stortinget knyttet til ansvaret for de tidligere virksomhetene på Raufoss. Dette vil skje på et tidspunkt hvor en slik garanti kan knyttes til gjennomføring av en eller flere konkrete transaksjoner knyttet til selskapet eller eienommene. Etter en nærmere vurdering av miljøansvaret har Nærings- og handelsdepartementet underrettet selskapet om at det kan tilkjennegis overfor eventuelle nye eiere at de ikke vil bli holdt økonomisk ansvarlig hva angår historisk forurensning i Mjøsa som følge av dumping av utrangert ammunisjon, eller på selve fabrikkområdet på Raufoss. Det er tatt forbehold om Stortingets samtykke til en miljøgaranti. En statlig miljøgaranti må eventuelt følges opp med bevilgningsforslag hvis det skulle bli aktuelt. I St.prp. nr 39 for 2002-2003 er det gjort nærmere rede for miljøsaken.

SND Invest AS

Stortinget vedtok i desember 2001 å gi departementet fullmakt til å lage et opplegg for og gjennomføre salg av aksjene i SND Invest AS, jf. St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 4 og Budsjett-innst. S. nr. 8 for 2001-2002. Departementet har satt i gang en strukturert budprosess.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S (SNSK) driver kullproduksjon på Svalbard gjennom det heleide datterselskapet Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS (SNSG). Kullvirksomheten foregår nå i det alt vesentlige i Svea.

Ved Stortingets behandling av Svea Nord-prosjektet i desember 2001 ble det lagt til grunn at kullvirksomheten skal drives ut fra bedriftsøkonomiske forutsetninger og uavhengig av statlig støtte.

Ved behandlingen av eierskapsmeldingen 18. juni 2002, jf. St.meld. nr. 22 og Innst. S. nr. 264 for 2001-2002 Et mindre og bedre statlig eierskap, ga Stortinget sin tilslutning til regjeringens vurdering av at det bør legges til rette for at private interessenter på et forretningsmessig grunnlag kan få anledning til å delta på eiersiden i SNSG med en eierandel på inntil 49 pst. Hensikten er å få inn medeiere som kan bidra positivt til selskapets videre utvikling. Dessuten vil privat medeierskap bety en risikoavlastning for statens engasjement i gruvevirksomheten.

Forslaget om fredning av områder på Norden-skiöld Land på Svalbard, som påvirker SNSGs framtidige driftsmuligheter, må være avklart før et eventuelt salg kan finne sted.

Statens Bankinvesteringsfond

Statens Bankinvesteringsfond ble opprettet ved egen lov av 29. november 1991, med en grunnkapital på 4 500 mill. kroner. Grunnkapitalen ble økt til kr 8 658 552 640 i 2000 da aksjene staten mottok som følge av fusjonen mellom Postbanken AS og DnB Holding ASA ble overført til fondet. Investeringsfondet ble opprettet for å bidra til en sunn refinansiering av norske banker etter bankkrisen tidlig på 1990-tallet, som et supplement til Statens Banksikringsfond.

På det meste forvaltet og utøvet Statens Bankinvesteringsfond eierskapet for:

- 72,0 pst. av DnB
- 68,9 pst. av Kreditkassen
- 97,9 pst. av Fokus Bank
- 43,7 pst. av Sparebanken NOR
- 13,9 pst. av Bergens Skillingsbank

Statens Bankinvesteringsfond forvalter nå kun en eierandel på 47,8 pst. i DnB Holding ASA. Stortinget har gitt fullmakt til å redusere statens eierandel i selskapet til 34 pst.

Statens Bankinvesteringsfond er gitt unntak fra hovedregelen om eierbegrensing på 10 pst. av

aksjene i en finansinstitusjon som er gitt i finansieringsvirksomhetslovens § 2-2 første ledd. Lov av 20. juni 2003 nr. 46 endrer reglene om eierkontroll i finansieringsvirksomhetsloven slik at det ikke lenger vil være et absolutt lovforbud mot å eie mer enn 10 pst. av aksjene i norske finansinstitusjoner. I stedet må den som ønsker å erverve mer enn 10 pst. av aksjen søke Finansdepartementet på forhånd. Tilsvarende vil gjelde ved erverv som medfører at eierandelen overstiger 20, 25, 33 eller 50 pst av aksjen i institusjonen. Kredittilsynet vil avgi tilrådning i slike saker. Det tas sikte på at lovendringen skal tre i kraft fra årsskiftet.

Oppgaven og rollen til Statens Bankinvesteringsfond er vesentlig endret siden opprettelsen. Det er i dag ikke mangel på kapital til finansiering av norsk bankvesen, og fondets investeringer er som nevnt begrenset til aksjene i DnB Holding ASA.

Forvaltningen av statens eierskap i Statens Bankinvesteringsfond ble fra 1. januar 2002 ført over fra Finansdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet forvalter i dag direkte eierskap i en rekke selskaper i tillegg til Statens Bankinvesteringsfond. Det foreligger ikke særskilte forhold som tilsier at aksjene i DnB Holding ASA skal forvaltes annerledes enn for den øvrige del av porteføljen.

Etter Bankinvesteringsfondlovens § 9 kan Kongen beslutte at fondet skal avvikles eller omdannes. Stortinget skal godkjenne slik beslutning, bl.a. om hele eller deler av investeringsfondets kapital skal tilbakeføres til statskassen. Regjeringen foreslår å avvikle fondet i løpet av 1. kvartal 2004 og foreslår at fondets kapital i forbindelse med avviklingen tilbakeføres til statskassen. Forvaltningen av de aksjene fondet har, søkes overført til Nærings- og handelsdepartementet, jf. Forslag til vedtak XII. Nærings- og handelsdepartementet vil i løpet av 2004 legge fram en egen odelstingsproposisjon som opphever nåværende lov om Statens Bankinvesteringsfond, og fremme nødvendige bevilgningsforslag.

Det er lagt til grunn at avviklingen av Statens Bankinvesteringsfond vil skje etter at fondets regnskap for 2003 er avsluttet slik at fondet betaler ordinært utbytte til staten for regnskapsåret 2003. Etter at fondet er avviklet vil også utbytte for regnskapsåret 2003 fra DnB Holding ASA/det fusjonerte selskapet mellom DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA bli utbetalt direkte til statskassen. Dette er ivarettatt i forslaget til utbytte under kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning.

Ved tidligere behandlinger i Stortinget har det vært forutsatt at statens eierandel i DnB Holding ASA ikke skal reduseres til under 34 pst. Den aktuelle fusjonen mellom de to selskapene vil medføre at statens eierandel i det fusjonerte konsernet blir redusert ned mot 28 pst. i en overgangsperiode, fram til det nødvendige antall aksjer er tilleggservvert.

Ved behandlingen av St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 212 for 2002-2003 ble Nærings- og handelsdepartementet gitt fullmakt til å utgiftsføre kjøp av aksjer i det fusjonerte selskapet mellom DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA uten bevilgning, slik at statens eierandel kan utgjøre 34 pst. Departementet fikk også fullmakt til å øke egenkapitalen i Bankinvesteringsfondet uten bevilgning. Dersom disse fullmaktene skulle bli benyttet til kjøp av aksjer i det fusjonerte selskapet i fondets regi, vil det reflekteres i de verdier staten vil overta ved en avvikling av fondet.

I brev til Nærings- og handelsdepartementet av 13. mai 2003 anmodet Statens Bankinvesteringsfond om at departementet instruerte fondet skriftlig om å støtte og å stemme for fusjonsplanen mellom DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA i generalforsamlingen til DnB Holding ASA 19. mai 2003. Prosedyren er i henhold til bestemmelser i Lov om Statens Bankinvesteringsfond. Anmodningen om instruksjon ble fremmet i forståelse med departementet, som var enig i fondets vurdering av fusjonen. Statens Bankinvesteringsfond stemte i henhold til Nærings- og handelsdepartementets instruksjon for den foreslåtte fusjonsplanen på generalforsamlingen.

Argentum Fondsinvesteringer AS

Argentum Fondsinvesteringer AS er et statlig investeringsselskap som ble etablert 1. oktober 2001. Investeringsselskapet skal gjennom innskudd av kapital være med å etablere bransjereitete investeringsfond. Stortinget fastsatte ved bevilgningen at aksjene i selskapet skulle eies med 50 pst. hver av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og SIVA SF.

Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 51 for 2002-2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, jf. Innst. S. nr. 283 for 2002-2003 ga Stortinget sitt samtykke til at alle aksjene i Argentum AS overføres til Nærings- og handelsdepartementet med virkning fra 1. juli 2003. Overføringen av aksjer fra SND ble gjennomført i samsvar med dette. For SIVAs vedkommende krever tilhørende nedsettelse av foretakskapitalen noe mer tid, men overføringen av aksjene vil være gjennomført i 2. halvdel av 2003.

Statkraft SF – anmodningsvedtak nr. 574 for 2002-2003

Regjeringen viser til Stortingets anmodningsvedtak (nr. 574) ved behandlingen av Dokument nr. 8: 114, og Innst. S. nr. 289 for 2002-2003 18. juni 2003:

«Stortinget ber Regjeringen senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2004 å tilføre Statkraft 10 mrd. kroner i ny egenkapital for å styrke selskapet.»

Forslaget om bevilgninger av en slik størrelse bør underlegges en grundig saksbehandling som inkluderer vurderinger av selskapets verdi, kapitalstruktur og framtidige strategi.

Regjeringen mener forslaget om kapitaltilførsel til Statkraft SF i dette omfanget bør vurderes i sammenheng med sentrale spørsmål og prosesser som regjeringen arbeider med. Slike spørsmål vil være behandlingen av hjemfall, konkurransen i kraftmarkedet og ESAs holdning til om Norge holder seg innenfor EØS-avtalen på disse områdene.

Det vises også til Stortingets anmodningsvedtak nr. 572 og nr. 573 av 18. juni 2003, jf. Dokument 8:114 for 2002-2003 om konkurransesituasjonen i det nordiske energimarkedet og vedtaket om Statkraft SFs plikt til å selge enkelte eierandeler. Regjeringens oppfølging av disse vedtakene vil også kunne ha betydning for Statkraft SFs rammevilkår.

Regjeringen legger også vekt på at Stortinget skal få seg forelagt et beslutningsgrunnlag som redegjør for de budsjettmessige konsekvenser av ulike alternativer.

På denne bakgrunn arbeider regjeringen med sikte på fremlegg for Stortinget i tilknytning til revidert nasjonalbudsjett 2004.

Statseierskapsutvalgets arbeid

Regjeringen satte ved kongelig resolusjon 15. november 2002 ned et utvalg for å foreta en bred gjennomgang med sikte på en bedre organisering og forvaltning av det statlige eierskapet, Statseierskapsutvalget. Utredningen skal foreligge innen 1. mars 2004.

Ved den senere behandlingen av St.prp. nr. 39 for 2002-2003 Eierskapssaker vedrørende Raufoss ASA, NOAH Holding AS og Moxy Trucks AS, jf. Innst. S. nr. 106 for 2002-2003, fattet Stortinget vedtak om at saken vedrørende en bedre forvaltning av det statlige eierskapet skulle behandles av Stortinget i løpet av våren 2004. I nærings- og handelsministerens skriftlige svar på spørsmål nr. 541 i brev av 15. mai 2003 fra stortingsrepresentant Olav Akselsen, ble det påpekt at en slik tidsfrist var vanskelig forenlig med spørs-

målenes kompleksitet og hvordan utvalget allerede hadde innrettet sitt arbeid. Det ble varslet en beskrivelse av arbeidets status, innhold og videre framdrift i statsbudsjettet for 2004.

Ut fra mandatet skal utvalget gjennomgå og vurdere organiseringen av statens eierskap der staten er hel- eller deleier, og hvor virksomheten hovedsakelig er forretningsmessig orientert. Målet er at eierskapet skal forvaltes med sikte på å sikre statens verdier og en god industriell utvikling for selskapene. Videre bør forvaltningsmodellene også være egnet til å gjennomføre endringer i statens eierandeler og ivareta eventuelle spesifikke definerte mål med eierskapet.

Utfordringene i utvalgets arbeid består i å finne en forvaltningsform som er forenlig med de krav som stilles til saksbehandling og demokratisk kontroll i den statlige forvaltningen. Samtidig skal en ivareta diskresjon, hurtighet i saksbehandling og fokusere på forretningsmessige forhold som er nødvendige for å gi størst mulig avkastning for staten som eier, og sikre en god industriell utvikling for selskapene. Viktige vurderingstemaer vil derfor være:

- forvaltningsmandat for det statlige eierskapet, målfastsettelse og resultatmåling
- fullmaktsbehov til salg og/eller industriell utvikling, og identifisering av typer saker som bør forelegges overordnede nivåer og Stortinget
- tilknytningsformer for eierskapsforvaltningen, bl.a. spesifisering av styringsordninger
- konsentrasjon eller spredning av eierskapsforvaltningen i staten

De vurderingstemaene utvalget må gå inn på beveger seg i skjæringsflaten mellom konstitusjonelle, forvaltningsrettslige og forretningsmessige forhold. Dette kompliserer arbeidet og medfører at utredningen blir tidkrevende. Det kan derfor ikke tilrås å korte ned på utvalgets opprinnelige tidsfrist.

Utvalgets arbeid har det første halvåret bl.a. bestått av informasjonsinnhenting fra selskaper med statlige eierandeler om deres erfaring med den statlige eierskapsforvaltningen. Videre har utvalget fått innspill fra private og statlige forvaltningsmiljøer med henblikk på å sammenligne forvaltningsformene og identifisere forbedringsområder i den delen av eierskapet som faller inn under utvalgets mandat.

Med bakgrunn i målformuleringen i mandatet har utvalget bestilt en ekstern ekspertutredning. Utredningen skal klargjøre hvordan målene for statlig eierskap kan forstås i forhold til etablerte mål for forvaltning av større porteføljer, og vur-

dere hvordan mål for forvaltningen kan utformes der også andre hensyn enn maksimering av avkastning med risikoramme er til stede. Utredningen vil utgjøre et viktig bidrag til utvalgets vurderinger av hvordan det forretningsmessig orienterte statlig eierskapet kan organiseres.

På bakgrunn av ovennevnte prosess har utvalget startet arbeidet med å klarlegge ulike alternativer for framtidig organisering. Arbeidet vil i overveiende grad bestå i å klargjøre og utdype

løsningsalternativer for å gi et godt beslutningsunderlag.

Det tilrås derfor at den opprinnelige fristen for utvalgets arbeid, 1. mars 2004, opprettholdes. Utvalgets rapport vil bli presentert som en offentlig utredning. Både av denne grunn, og på grunn av sakens viktighet, vil rapporten måtte sendes på ordinær høring, som etter vanlige krav skal ha frist på tre måneder. I henhold til dette vil saken først kunne forelegges for Stortinget i løpet av høstsesjonen 2004.

Kap. 3959 Moxy Trucks AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
74	Garantiprovisjon	612		
	Sum kap 3959	612		

Etter fullmakt fra Stortinget stilte Nærings- og handelsdepartementet garanti for en driftskreditt på 30 mill. kroner til Moxy Trucks AS både i 2001 og 2002. Det var forutsatt at bedriften skulle betale en garantiprovisjon i samsvar med gjeldende markedsvilkår. Moxy Trucks AS innbetalte i desember 2002 kr 612 000 i garantiprovisjon for de to årene.

Det ble i februar 2003 åpnet konkurs i Moxy Trucks AS etter at styret hadde inngitt oppbud. Nærings- og handelsdepartementet har gitt garanti for en driftskreditt på 30 mill. kroner til Moxy

Trucks AS mot pantesikkerhet. Hvor stort beløp garantien vil bli effektiv for, er ennå ikke avklart.

Nærings- og handelsdepartementet har meldt en fordring på inntil 30 mill. kroner i konkursboet. Ved stortingsvedtak 20. juni 2003 ble det bevilget et tilskudd på 30 mill. kroner til avskrivning av garantiansvar under kap. 959 Moxy Trucks AS, post 70, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 260 for 2002-2003.

Som følge av konkursen er statens eierandel på 49 pst. i Moxy Trucks AS i realiteten avviklet.

Kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 5609)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
70	Garantiprovisjon, Statkraft SF	112 456		255 000
71	Garantiprovisjon, SIVA SF			5 820
72	Låneprovisjon, SIVA SF			3 680
91	Avdrag på utestående fordringer, Statkraft SF	425 000	425 000	425 000
92	Avdrag på utestående fordringer, SIVA SF		85 000	205 000
93	Tilbakebetaling av lån, Entra Eiendom AS		1 565 000	
	Sum kap 3961	537 456	2 075 000	894 500

Vedrørende 2003:

Postene 70-72 ble tidligere bevilget under kap. 5609.

Post 70 Garantiprovisjon, Statkraft SF

Ved behandling av St.prp. nr. 65 for 2002-2003 ble det besluttet å foreta enkelte endringer i systemet for beregning av premien knyttet til statsgarantien for statsforetakenes langsiktige låneopptak. For 2003 innebar det at bevilgningen ble vedtatt økt fra 220 til 275 mill. kroner. Basert på forfallstrukturen på Statskrafts statsgaranterte lån anslås garanti-provisjon til 255 mill. kroner i 2004.

Post 71 Garantiprovisjon, SIVA SF

Ved behandling av St.prp. nr. 65 for 2002-2003 ble det besluttet å foreta enkelte endringer i systemet for beregning av premien knyttet til statsgarantien for statsforetakenes langsiktige låneopptak. Ut fra eksisterende låneportefølje og forventet lånevekst i inneværende år og i 2004 er provenyinntektene anslått til 5,82 mill. kroner.

Post 72 Låneprovisjon, SIVA SF

SIVA SF skal betale en årlig låneprovisjon til staten på 0,4 pst. av innlånsporteføljen, regnet til pari

kurs. Anslag på låneprovisjon til staten i 2004 er beregnet til 3,68 mill. kroner som foreslås bevilget på statsbudsjettet for 2004.

Post 91 Avdrag på utestående fordringer, Statkraft SF

Staten inngikk i 1993 avtale med Statkraft SF om et serielån på 4 250 mill. kroner med endelig forfall 15. desember 2006. For 2004 budsjetteres det med 425 mill. kroner i avdrag på selskapets serielån. Dette er i henhold til nedbetalingsplanen i avtalen.

Post 92 Avdrag på utestående fordringer, SIVA SF

SIVA foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. For 2004 budsjetteres det med 205 mill. kroner i avdrag på SIVAs utestående fordringer. Det vises til omtale under kap. 2426 og kap. 5609.

Post 93 Tilbakebetaling av lån, Entra Eiendom AS

Entra Eiendom har i henhold til låneavtalen tilbakebetalt statslånet på kr 1 546 891 000 i 2003.

Kap. 5609 Renter fra selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 3961)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
71	Låneprovisjon, SIVA SF		3 200	
72	Garantiprovisjon, Statkraft SF		220 000	
73	Garantiprovisjon, SIVA SF		5 500	
80	Renter, SIVA SF		53 900	57 950
81	Renter, Statkraft SF	155 613	110 000	77 600
82	Renter, Entra Eiendom AS		30 000	
	Sum kap 5609	155 613	422 600	135 550

Vedrørende 2004:

Postene 71-73 er foreslått overført til kap. 3961

Post 80 Renter, SIVA SF

SIVA SF foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Selskapet kan dermed ta opp nye lån fra staten til en

rente som er lik løpende effektiv rente på statspapirene. Det foreslås bevilget 57,95 mill. kroner i renter fra SIVAs låneopptak i statskassen på statsbudsjettet for 2004. Det vises også til omtale under kap. 2426 og kap. 3961.

Post 81 Renter, Statkraft SF

Renteinntektene fra Statkraft SF anslås til 77,6 mill. kroner i 2004. Rentene er knyttet til foretakets serielån med en saldo pr. 1. januar 2004 på 1 275 mill. kroner. Det foreslås bevilget 77,6 mill. kroner på statsbudsjettet for 2004.

Kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 950 og 3950)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2002	Saldert budsjett 2003	Forslag 2004
80	Utbytte	6 546 350	4 862 000	6 654 000
	Sum kap 5656	6 546 350	4 862 000	6 654 000

Vedrørende 2003:

Ved St.vedt. 20. juni 2003 ble bevilgningen økt med 709 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 260 for 2002-2003.

Post 80 Utbytte

Det budsjetteres med 6 654 mill. kroner i utbytte i 2004 på statens aksjer i selskaper under NHDs forvaltning. Beløpet omfatter forventet aksjeutbytte for regnskapsåret 2003 fra selskapene Norsk Hydro ASA, Statkraft SF, Telenor ASA, Entra Eiendom AS, Argentum Fondsinvesteringer AS, Kongsberg Gruppen ASA, Statens Bankinvesteringsfond/DnB Holding ASA/det fusjonerte selskapet mellom DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA, Eksportfinans ASA, GIEK

Kredittforsikring AS og Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S. Regjeringen har ikke beregnet egne anslag på utbytte i 2004 for børsnoterte selskaper, men har teknisk videreført utbetalt utbytte i 2003. Ved en avvikling av Statens Bankinvesteringsfond, som departementet foreslår, vil utbytte for regnskapsåret 2003 for DnB Holding ASA/det fusjonerte selskapet mellom DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA bli utbetalt direkte til statskassen. Anslaget for dette er basert på de samme tekniske forutsetningene som for øvrige børsnoterte selskaper. For Statkraft SF foreslås et utbytte på 95 pst. av konsernets forventede årsresultat etter skatt. For Entra Eiendom AS og Argentum Fondsinvesteringer AS er det budsjettet med utbytte på henholdsvis 250 mill. kroner og 100 mill. kroner.

Nærings- og handelsdepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2004 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 900–953, 2421, 2426 og 2460	kr 35 032 600 000
b. Sum inntekter under kap. 3900–3961, 5320, 5325, 5343, 5460, 5609, 5625 og 5656	kr 39 916 000 000

**Forslag
til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2004,
kapitlene 900–953, 2421, 2426 og 2460, 3900–3961, 5320, 5325,
5343, 5460, 5609, 5625 og 5656**

I
Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Administrasjon				
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)			
	01 Driftsutgifter	142 900 000		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	33 800 000		
	22 Klagenemnda for offentlige anskaffelser, <i>kan overføres</i>	2 000 000		
	70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	17 000 000		
	71 Tilskudd til Sjøfartens beredskapssekretariat	3 200 000	198 900 000	
	Sum Administrasjon		198 900 000	
Informasjonsteknologi, infrastruktur og rammebetingelser				
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)			
	01 Driftsutgifter	176 200 000	176 200 000	
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)			
	01 Driftsutgifter	69 100 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	100 000	69 200 000	
0903	Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)			
	01 Driftsutgifter	17 100 000	17 100 000	
0904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)			
	01 Driftsutgifter	180 800 000		
	22 Forvaltning av AltInn-løsningen, <i>kan overføres</i>	23 400 000	204 200 000	
0905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)			
	01 Driftsutgifter	101 800 000		

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	21	Spesielle driftsutgifter	34 900 000	136 700 000
0906		Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)		
	01	Driftsutgifter	10 000 000	
	30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	4 300 000	14 300 000
0907		Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)		
	01	Driftsutgifter	217 400 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	6 000 000	
	22	Flytteutgifter, <i>kan overføres</i>	36 400 000	259 800 000
0908		Skipsregistrene (jf. kap. 3908)		
	01	Driftsutgifter	8 000 000	8 000 000
0909		Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk		
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	160 000 000	
	71	Tilskudd til fergerederier i utenriksfart i NOR, <i>overslagsbevilgning</i>	270 000 000	
	72	Tilskudd til offshorefartøyer i NOR, <i>overslagsbevilgning</i>	320 000 000	750 000 000
0912		Bedriftsrettet informasjonsformidling		
	70	Tilskudd	13 000 000	13 000 000
0913		Standardisering		
	70	Tilskudd	26 500 000	26 500 000
0914		Spesielle IT-tiltak		
	21	Senter for informasjonssikring, <i>kan overføres</i>	6 400 000	
	22	Samordning av IT-politikken, <i>kan overføres</i>	8 100 000	
	50	Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, <i>kan overføres</i>	71 500 000	86 000 000
		Sum Informasjonsteknologi, infrastruktur og rammebetingelser		1 761 000 000
Forskning, nyskaping og internasjonalisering				
0920		Norges forskningsråd		
	50	Tilskudd	849 500 000	849 500 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
0922	Norsk Romsenter (jf. kap. 3922)			
	50 Tilskudd	272 000 000	272 000 000	
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>	25 500 000	25 500 000	
0929	Bedriftsrettet kompetanseoverføring			
	70 Tilskudd	14 000 000	14 000 000	
0934	Internasjonaliseringstiltak			
	70 Eksportfremmende tiltak, <i>kan overføres</i>	12 000 000		
	73 Støtte ved kapitalvareeksport	43 600 000		
	74 Tilskudd til Nordisk Prosjekt-eksportfond	3 000 000		
	95 Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)	27 600 000	86 200 000	
0937	Reiselivstiltak			
	71 Tilskudd til Svalbard Reiseliv AS	2 000 000	2 000 000	
0938	Omstillingstiltak			
	71 Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, <i>kan overføres</i>	35 000 000	35 000 000	
	Sum Forskning, nyskaping og internasjonalisering		1 284 200 000	
Statlig eierskap				
0950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)			
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	11 500 000	11 500 000	
0953	Kings Bay AS			
	70 Tilskudd	13 000 000	13 000 000	
	Sum Statlig eierskap		24 500 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Statsbankene				
2421	Nytt innovasjons- og inter- nasjonaliseringsselskap (jf. kap. 5325 og 5625)			
50	Nyskaping, fond	113 800 000		
51	Tapsfond, såkornkapitalfond	100 000 000		
70	Administrasjon	182 800 000		
71	Internasjonalisering og profilering	292 600 000		
72	Forsknings- og utviklingskontrakter	101 600 000		
73	Tilskudd til kunnskapsformidling og kompetanseheving	6 700 000		
74	Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier	1 500 000		
90	Lån fra statskassen til utlåns- virksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	30 350 000 000		
91	Lån til såkornkapitalfond	400 000 000		
95	Innskuddskapital	10 000 000	31 559 000 000	
2426	SIVA SF (jf. kap. 3961 og 5609)			
90	Lån, <i>overslagsbevilgning</i>	205 000 000	205 000 000	
	Sum Statsbankene		31 764 000 000	
Statens forretningsdrift				
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)			
24	Driftsresultat:			
	1 Driftsinntekter, refusjon av drifts- utgifter fra risikoavsetningsfond	-38 000 000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	38 000 000		
	Sum Statens forretningsdrift			
Sum departementets utgifter			35 032 600 000	

Inntekter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Ordinære inntekter				
3900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)			
	01 Salgsinntekter fra beredskapslagre		500 000	
	02 Ymse inntekter		150 000	
	03 Salgsinntekter		1 500 000	2 150 000
3901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)			
	01 Patentavgifter		113 400 000	
	02 Varemerkeavgifter		47 400 000	
	03 Mønsteravgifter		2 100 000	
	04 Forskjellige avgifter		8 100 000	
	05 Inntekt av informasjonstjenester		7 400 000	178 400 000
3902	Justervesenet (jf. kap. 902)			
	01 Justergebyrer		42 600 000	
	03 Kontroll- og godkjenningsgebyr		7 600 000	
	04 Oppdragsinntekter		100 000	50 300 000
3903	Norsk Akkreditering (jf. kap. 903)			
	01 Gebyrinntekter og andre inntekter		15 200 000	15 200 000
3904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)			
	01 Gebyrinntekter		370 700 000	
	02 Oppdragsinntekter og andre inntekter		13 800 000	384 500 000
3905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)			
	01 Oppdragsinntekter		11 500 000	
	02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter		23 400 000	34 900 000
3906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 906)			
	01 Produksjonsavgifter m.v.		1 300 000	1 300 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
3907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907)			
	01 Gebyrer for skip og offshore- installasjoner i NOR	104 400 000		
	02 Maritime personellsertifikater	7 700 000		
	03 Diverse inntekter	100 000		
	04 Gebyrer for skip i NIS	46 500 000		
	05 Inntekter av velferdstiltak	3 200 000	161 900 000	
3908	Skipsregistrene (jf. kap. 908)			
	01 Gebyrer NOR	5 000 000		
	02 Gebyrer NIS	6 000 000	11 000 000	
3939	Støtte til skipsbygging (jf. kap. 939)			
	50 Tilbakeføring fra fond for støtte ved skipskontrakter	50 000 000		
	51 Tilbakeføring fra fond for støtte ved innenlandske kontrakter om fiskebåter	14 400 000	64 400 000	
3950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656)			
	96 Salg av aksjer	10 000 000	10 000 000	
3961	Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 5609)			
	70 Garantiprovisjon, Statkraft SF	255 000 000		
	71 Garantiprovisjon, SIVA SF	5 820 000		
	72 Låneprovisjon, SIVA SF	3 680 000		
	91 Avdrag på utestående fordringer, Statkraft SF	425 000 000		
	92 Avdrag på utestående fordringer, SIVA SF	205 000 000	894 500 000	
5320	Statens nærings- og distriktsutviklings- fond (jf. kap. 2420)			
	95 Tilbakeføring av innskuddskapital	10 000 000	10 000 000	
5325	Nytt innovasjons- og inter- nasjonaliseringsselskap (jf. kap. 2421 og 5625)			
	50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	5 000 000		
	70 Låne- og garantiprovisjoner	54 900 000		
	90 Avdrag på utestående fordringer	30 235 000 000	30 294 900 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
5343	Statens varekrigsforsikring			
	50 Avvikling	110 000 000	110 000 000	
5460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)			
	50 Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen	5 000 000		
	70 Tilbakeføring av egenkapital fra ny SUS/Baltikum-ordning	88 000 000		
	71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	276 000 000		
	72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	47 000 000	416 000 000	
	Sum Ordinære inntekter		32 639 450 000	
Renter og utbytte m.v.				
5609	Renter fra selskaper under NHDs for- valtning (jf. kap. 2426 og 3961)			
	80 Renter, SIVA SF	57 950 000		
	81 Renter, Statkraft SF	77 600 000	135 550 000	
5625	Renter og utbytte fra nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap (jf. kap. 2421 og 5325)			
	80 Renter på lån fra statskassen	485 000 000		
	81 Rentemargin, risikolåneordningen	2 000 000	487 000 000	
5656	Aksjer i selskaper under NHDs forvalt- ning (jf. kap. 950 og 3950)			
	80 Utbytte	6 654 000 000	6 654 000 000	
	Sum Renter og utbytte m.v.		7 276 550 000	
Sum departementets inntekter			39 916 000 000	

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2004 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 post 01	kap. 3900 postene 01 og 02
kap. 901 post 01	kap. 3901 postene 01 og 02
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 04
kap. 903 post 01	kap. 3903 post 01
kap. 904 post 01	kap. 3904 post 02
kap. 905 post 21	kap. 3905 postene 01 og 02
kap. 907 post 01	kap. 3907 post 03
kap. 907 post 21	kap. 3907 post 05

III

Utbetaling under garantiordninger
(trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2004 kan foreta utbetalinger til Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under den enkelte garantiordning overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen innenfor følgende rammer:

1. Saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen for gammel SUS/Baltikum-ordning skal ikke overstige 10 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt, post 96 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel SUS/Baltikum-ordning.
2. Saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen for ny SUS/Baltikum-ordning skal ikke overstige 75 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt, post 97 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – ny SUS/Baltikum-ordning.

IV

Utbetaling under forsikringsordninger
(trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2004 kan foreta utbetalinger til Statens varekrigsforsikring uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under forsikringsordningen overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen. Rammen for trekk på trekkfullmaktskontoen for Statens varekrigsforsikring skal ikke overstige 1 000 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 940 Statens varekrigsforsikring, post 90 Utbetaling iflg. trekkfullmakt, Statens varekrigsforsikring.

V

Tap på garantier

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2004 uten bevilgning kan utgiftsføre fastslåtte tap på garantier for lån til miljøvern tiltak til NOAH Holding AS under kap. 945 NOAH Holding AS, post 70 Dekning av garantiansvar for miljøvernlån.

VI

Fullmakt til overskridelse

Stortinget samtykker i at Kongen i 2004 kan overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av

statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter, samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VII

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2004 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
920		Norges forskningsråd	
	50	Tilskudd	140 mill. kroner
2421		Nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap	
	50	Nyskaping, fond	1 mill. kroner
	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	100 mill. kroner

2. gi Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidig underskudd på avregningskontoen for eksisterende eksportkredittordning, den såkalte 108-ordningen. Fullmakten gjelder for samlede framtidige underskudd som oppstår som følge av tilsagn om lån fram til 31. desember 2004. Fullmakten har som forutsetning at:
 - a) Eksportfinans ASA fram til 31. desember 2004 kan gi tilsagn om lån ved eksport av kapitalvarer og skip til de gunstigste rentevilkår og kredittider som OECD (Consensus-reglene) tillater.
 - b) de enkelte innlån til Eksportfinans ASA under ordningen må godkjennes av Nærings- og handelsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet kan for øvrig utarbeide nærmere retningslinjer for ordningen.

VIII

Fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2004 kan inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner til utredninger o.l. ut over gitt bevilgning under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.

IX

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2004 kan gi:

1. Nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 40 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, herunder til fiskeindustrien, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 300 mill. kroner.
2. Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på inntil 40 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor Alminne-

lige garantiordning og inkludert Gammel alminnelig ordning. Garantivirkksomheten skal finne sted innenfor de rammer som Consensusavtalen setter. Alminnelig garantiordning skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtak.

3. GIEK fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 1 500 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland. Garantivirkksomheten skal finne sted innenfor de rammer som Consensusavtalen setter. Virksomheten skal drives i balanse på lang sikt, gitt bevilgninger til grunnfondet. Nærings- og handelsdepartementet kan i samråd med Utenriksdepartementet gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtak.

X

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2004 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 60 000 000 spesielle trekkrettigheter (SDR) overfor tredjeperson for instituttets og Stats-

byggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirkksomhet, kapittel III.

2. inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 1 000 mill. kroner.

XI

Utlånsfullmakt

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2004 kan gi nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap fullmakt til å gi tilsagn om nye landsdekkende risikolån på inntil 100 mill. kroner.

Andre fullmakter

XII

Avviklingsfullmakt

Stortinget samtykker i at Statens Bankinvesteringsfond avvikles, og at fondets kapital ved avvikling føres over til statskassen. Forvaltningen av de aksjene fondet har, søkes overført til Nærings- og handelsdepartementet.

Vedlegg 1

Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og handelsdepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det som vedlegg til fagproposisjonen gis en samlet framstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak. For Nærings- og handelsdepartementet omfatter oversikten følgende selskap: BaneTele AS, Electronic Chart Centre AS, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S, Kings Bay AS, Bjørnøen AS, Entra Eiendom AS, Grødegaard AS, SND Invest AS, SIVA SF, Statkraft SF og Statens Bankinvesteringsfond.

Oversikten gis som en orientering og omfatter opplysninger om lederes lønninger, pensjonsforpliktelser og andre ytelser slik selskapene er pålagt å rapportere i henhold til regnskapsloven. Det er styrene i selskapene som etter loven fastsetter administrerende direktørs lønn og øvrige vilkår. I tillegg redegjøres det også om styrets godtgjørelser. Styrets godtgjørelser fastsettes av generalforsamlingen.

BaneTele AS

Tidligere daglig leder Trygve Tamburstuen mottok fram til høsten 2002 lønn inkludert pensjonskostnader på kr 1 403 000. Matthias Peter ble deretter konstituert som administrerende direktør og mottok i 2002 lønn inklusiv pensjonskostnader på kr 328 000. Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 400 000.

Electronic Chart Centre AS

Administrerende direktør Asbjørn Kyrkjeeide mottok lønn på kr 694 660 i 2002. Ytelse til pensjonsforpliktelser utgjorde kr 13 721. Administrerende direktør har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet. Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 232 167.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Administrerende direktør Robert Hermansen mottok i 2002 lønn på kr 1 642 000. Administrerende direktør har ordinær pensjonsordning i Store

Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet. Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 780 000.

Kings Bay AS og Bjørnøen AS

Selskapene har felles administrerende direktør og styre.

Administrerende direktør Monica Kristensen Solås mottok i 2002 kr 638 899 i lønn for arbeidet med Kings Bay AS og Bjørnøen AS. Annen godtgjørelse utgjorde kr 49 272. Administrerende direktør har ingen pensjonsordning. Inkludert i lønnen inngår kr 30 000 til livsforsikring. Administrerende direktør har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet. Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 240 000 for arbeidet med Kings Bay AS og 36 550 for arbeidet med Bjørnøen AS.

Entra Eiendom AS

Administrerende direktør Erik Løfsnes mottok i 2002 lønn på kr 1 461 000. Pensjonsutgifter utgjorde kr 52 000 og annen godtgjørelse kr 101 000. Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 370 000.

Grødegaard AS

Lønn til administrerende direktør utgjorde kr 410 200 for første halvår. John-Ole Soløy tiltrådte som ny administrerende direktør for Grødegaard AS i juni 2002. Han mottok lønn på kr 777 200 og kr 25 500 i annen godtgjørelse i 2002. Administrerende direktør har ikke avtalefestet rett til sluttvederlag. Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 447 000.

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND)

Administrerende direktør Gunn Ovesen mottok kr 1 454 000 i lønn og øvrige godtgjørelser i 2002. Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 931 000.

SND Invest AS

Administrerende direktør Thor Svegården mottok i 2002 lønn på kr 1 038 000. Administrerende direktør inngår i en bonusordning som omfatter alle ansatt i SND Invest AS. Det ble ikke utbetalt bonus for 2002. Administrerende direktør har avtale om etterlønn i inntil 12 måneder etter oppsigelsesfristens utløp dersom han ikke går over i ny lønnet stilling. I perioden hvor det utbetales etterlønn kan administrerende direktør utføre arbeidsoppgaver for SND Invest. Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 436 000.

SIVA SF

Administrerende direktør Harald Kjelstad mottok i 2002 lønn på kr 1 093 909. Annen godtgjørelse utgjorde kr 110 794. Under gitte forutsetninger (styrets beslutning, fylte 57 år, eller ved vesentlige endringer av SIVA SF) har administrerende direktør rett og/eller plikt til å fratre sin stilling. Han har likevel rett til å arbeide som seniorkonsulent og opprettholde lønn og andre ytelser inntil redusert arbeidsplikt kan iverksettes fra fylte 60 år, eller ved full pensjonering f.o.m. 67 år. Redusert arbeidsplikt innebærer inntil 50 pst. av full stilling og 66 pst. av full lønn. Pensjonsrettighetene, som også omfatter pensjonsmessig dekning for lønn over 12 G, opprettholdes som om han var fullt yrkesaktiv. Styret fikk en samlet godtgjørelse på kr 431 000.

Statkraft SF

Lønn til konsernsjef Bård Mikkelsen utgjorde kr 2 100 000 for 2002. Pensjonskostnaden utgjorde kr 1 721 049 og andre ytelser kr 138 331.

Medlemmene av konsernledelsen har pensjonsalder 65 år med 66 pst. av årslønnen. Ved avgang mellom 60 og 65 år har medlemmene av konsernledelsen avtaler som innebærer en gjensidig nedtrapping av arbeidsoppgaver og arbeidsvederlag. Medlemmene i konsernledelsen, med unntak av konsernsjef, har rett til en årlig bonus på inntil kr 200 000. Bonusen utbetales basert på oppnåelse av individuelt fastsatte mål.

Konsernsjef og konsernledelsen har ikke vederlagsordninger ved opphør utover det som er omtalt ovenfor. Det eksisterer heller ingen lån eller sikkerhetsstillelser. Styret har ikke avtaler om annet vederlag enn styrehonorar, og det er heller ikke ytt lån eller stillet sikkerhet til fordel for medlemmer av styret. Honorarer til styrets medlemmer var kr 1 243 000 i 2002.

Statens Bankinvesteringsfond

Samlet lønn og godtgjørelser til administrerende direktør Jan W. Hopland utgjorde i 2002 kr 1 274 315. Dersom arbeidsavtalen sies opp av arbeidsgiver, begrunnet i virksomheten eller arbeidsgivers forhold, skal administrerende direktør motta lønn i ett år etter oppsigelsesfristens utløp, dog slik at annen arbeidsinntekt kommer til fradrag i lønnen fra Statens Bankinvesteringsfond med en halvdel. Bankinvesteringsfondet har inngått en pensjonsavtale med administrerende direktør som gir rett til pensjonsytelser fra fylte 64 til 67 år. Bankinvesteringsfondets forpliktelser etter avtalen er dekket gjennom en kapitalforsikring. Kostnadene utgjorde for 2002 kr 1 114 780. Honorarer til styrets medlemmer var kr 360 000 i 2002.

Veiledende retningslinjer for ansettelsesforhold for ledere i heleide statlige foretak

Staten er en betydelig eier i norsk næringsliv. Lederes ansettelsesvilkår påvirker lønnsutviklingen, så vel generelt som innen det enkelte selskap. Regjeringen mener at lederlønnsnivået i statlige selskaper skal være konkurransedyktig, men at de ikke bør være lønnsledende innenfor sine bransjer. Det vises her til prinsipper for godt eierskap som ble lagt fram i St.meld. nr. 22 for 2001-2002. Et mindre og bedre statlig eierskap. Det framgår av prinsipp 7 at lønns- og insentivordninger bør utformes slik at de fremmer verdiskapingen i selskapene og framstår som rimelige.

Nærings- og handelsdepartementet har med virkning fra 3. september 2001 utarbeidet veiledende retningslinjer for ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak (statsaksjeselskaper, statsforetak og særlovselskaper). De veiledende retningslinjene skal være en sjekkliste for styrene. De skal ikke rokke ved at det etter gjeldende lover er styret som fastsetter administrerende direktørs lønn og øvrige vilkår.

Det vises også til et veiledningshefte utarbeidet av Næringslivets Hovedorganisasjon, Godtgjørelse til toppledere. Arbeidsgiverforeningen NAVO har lagt en tilsvarende veiledning til grunn.

1. Ansvarsforhold

- Administrerende direktør tilsettes av styret, som også fastsetter dennes lønn og øvrige vilkår
- Ved inngåelse av avtale om lønn og andre tilsetningsvilkår har hele styret et felles ansvar for å gjøre seg kjent med de veiledende retningslinjene
- Styret har et tilsvarende ansvar ved tilsetting av andre arbeidstakere i ledende eller likestilt stilling

- Godtgjørelsen bør framstå som saklig begrunnet
 - 2. **Personkrets**
 - Med arbeidstaker i ledende eller likestilt stilling, menes konsernsjef, administrerende direktør og øverste leder i et heleid datterselskap
 - 3. **Lønn og andre ytelser**
 - Lønn og andre betingelser til lederen skal være konkurransedyktige
 - Lønnen for ledere i statseide selskaper skal ikke være lønnsledende, sammenlignet med tilsvarende private foretak
 - Styret bør følge ovennevnte prinsipper når det tar stilling til de samlede tilsettingsvilkårene for administrerende direktør med flere, inklusiv pensjonsavtale og øvrige ytelser
 - Styret vurderer om personer i ledelsen skal ha godtgjørelse for styreverv i andre selskap i samme konsern
 - 4. **Pensjonsytelser**
 - Pensjonsvilkår bør ses som en del av de samlede ansettelsesvilkår, herunder lønn og øvrige vilkår
 - Pensjonsavtalen bør omfatte uførepensjon og ytelser til gjenlevende som fremgår av selskapets vanlige pensjonsplan
 - I den grad det avtales lavere pensjonsalder enn folketrygdens pensjonsalder på 67 år, bør pensjonsalderen ikke settes lavere enn 62 år
 - Samlet kompensasjonsgrad bør ikke overstige 66 prosent av lønn
 - Styret må ha oversikt over de totale kostnadene av pensjonsavtalen
 - 5. **Sluttvederlag – etterlønn**
 - Ved oppsigelse fra selskapets side kan det avtales et sluttvederlag
 - Sluttvederlaget bør normalt ikke overstige lønn i 12 måneder, i tillegg til lønnen i oppsigelsestiden. Sluttvederlaget bør utbetales måned for måned. Det skal ikke svares feriepenger av sluttvederlaget
 - Ved ansettelse i ny stilling eller ved inntekt fra næringsvirksomhet som vedkommende er aktiv eier av, skal sluttvederlaget reduseres med et forholdsmessig beløp beregnet på grunnlag av den nye årsinntekten. Reduksjon kan først skje etter at vanlig oppsigelsestid for stillingen er ute
 - Sluttvederlaget kan holdes tilbake hvis vilkårene for avskjed foreligger, eller hvis det i perioden hvor det ytes sluttvederlag oppdages uregelmessigheter eller forsømmelser som kan lede til erstatningsansvar eller at vedkommende blir tiltalt for lovbrudd
 - Ved opphør av tjeneste bør overtagelse av hus, bil, båt eller kunstverk eller lignende, settes til markedspris
 - 6. **Voldgift**
 - Avtalen bør inneholde en bestemmelse om at tvister om ansettelsesavtalen, herunder opphør av arbeidsforholdet, avgjøres ved voldgift.
-
-